

Ver. Martijn
29/8 01

PERSFOCUS

ZEVENTIENDE JAARGANG NUMMER 8 - AUGUSTUS 2001

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

Peter de Wit

SIGMUND

VK 1-9-01

In dit nummer:

Frits Wafelbakker dood
Pedofilie; 't blijft tobben / De fabels van de NCRV
Het rariteitenkabinet van de NVSH
Rutgershuizen sluiten de poort
Jeugd en seks; ook dat blijft tobben...
Hoogbegaafde ontuchtpleger terug op zijn post
Joop Schafthuizen verdacht / Ontucht van de maand
Leeuwarder wijk in ban van misbruik
Een lasterbrief over een pedofiele leraar
Kinderporno, sekstoerisme en andere netwerken
Pedo's misbruiken kinderen in de bak!
Dader en slachtoffer ontleed
Derks velt genadeloos oordeel over 'deskundig oordeel'
Sybine / Dossier Dutroux
Onterecht
De schone kunsten
Achtergrond

pag. 2
pag. 3
pag. 4
pag. 6
pag. 10
pag. 13
pag. 14
pag. 17
pag. 20
pag. 21
pag. 24
pag. 25
pag. 27
pag. 29
pag. 36
pag. 37
pag. 39

PERSFOCUS, ZEVENTIENDE JAARGANG, NUMMER 8, AUGUSTUS 2001

Met knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Telegraaf	Tel
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Het Parool	Par
Sp!ts	
Metro	
Reformatorisch Dagblad	Ref D
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Apeldoornse courant	Ap. C.
Gooi en Eemlander	G+E
Dagblad de Limburger	DDL
Deventer Dagblad	DD
Stadskrant Deventer	
VPRO-gids	VPRO
HP/De Tijd	
Vrij Nederland	VN
Nieuwe Revu	NR
Zorg+Welzijn	Z+W
Gay Krant	GK
Adformatie	
Uit Thailand:	
The Nation	
Bangkok Post	BP
Uit Cambodja:	
Cambodja Daily	

Abonnementen op Persfocus kosten f 95,-- per jaar.

Losse nummers f 10,--.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

Enige en algemene kennisgeving

*Cela est bien dit,
mais il faut cultiver notre jardin*
Voltaire

Zacht en kalm is op zondagavond overleden onze lieve

FRITS WAFELBAKKER Soerabaja Gersloot
* 17 juli 1925 † 12 augustus 2001

Het was wel aan jou besteed

Margreet
Annejos en Julia
Machteld
Caroline en Arie
Eva Romee, Merle Ismay en Ruben
Miep

Frits is in besloten kring ter ruste gelegd in ons familiegraf op Begraafplaats Westerveld, Driehuis

Correspondentieadres:
Kanaalsweg 7
8457 EJ Gersloot

Enige en algemene kennisgeving

*Cela est bien dit,
mais il faut cultiver notre jardin*
Voltaire

Zacht en kalm is op zondagavond overleden onze lieve

FRITS WAFELBAKKER Soerabaja Gersloot
* 17 juli 1925 † 12 augustus 2001

Het was wel aan jou besteed

Margreet
Annejos en Julia
Machteld
Caroline en Arie
Eva Romee, Merle Ismay en Ruben
Miep

Frits is in besloten kring ter ruste gelegd in ons familiegraf op Begraafplaats Westerveld, Driehuis.

Correspondentieadres:
Kanaalsweg 7
8457 EJ Gersloot

Met ontroering hebben wij kennisgenomen van het overlijden van onze oud-voorzitter

FRITS WAFELBAKKER, arts

Gedurende een zeer moeilijke periode heeft hij het voorzitterschap van de Dr. Edward Brongersma Stichting met grote wijsheid en tact vervuld. Zijn deskundigheid en vriendschap blijven voor ons een grote bron van inspiratie.

Namens het bestuur van
Dr. Edward Brongersma Stichting:
Prof. Dr. Constantijn Kelk, voorzitter
Dr. Mr. Cees Straver, secretaris penningmeester
Amsterdam, 13 augustus 2001

Het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek heeft met leedwezen kennis genomen van het overlijden van

FRITS WAFELBAKKER

arts

Frits was van 1991 tot 1999 als adviseur verbonden aan het NISSO. In die hoedanigheid heeft hij een stimulerende bijdrage geleverd aan de discussie over en de ontwikkeling van de preventielijn binnen de verschillende onderzoeksprogramma's. Wij zullen hem missen. Onze gedachten gaan uit naar zijn naaste familie. We wensen hen veel sterkte in de komende periode.

Namens medewerkers en stafleden van het
NISSO:
N. van Son-Schoones
Raad van Bestuur

Het bestuur van de Nederlandse Vereniging Voor Seksuologie heeft met leedwezen kennis genomen van het overlijden van onze aimabele collega-seksuoloog

FRITS WAFELBAKKER

ontvanger van de
Van Emde Boas-Van Usselprijs 1991
Bestuur NVVS

Zondag 12 augustus is overleden

FRITS WAFELBAKKER

mede-initiatiefnemer Homogroep Gezondheidszorg Amsterdam en Stichting Aanvullende Dienstverlening. Zijn bijdrage aan het bespreekbaar maken van homo-seksualiteit en het verbeteren van de seksuele voorlichting kan niet genoeg op waarde geschat worden.

Directie en medewerkers Schorerstichting

Wafelbakker had spijt van
vertrouwen in Brongersma

TR 20/8
De seksuoloog en voormalig inspecteur voor de jeugdgezondheidszorg F. Wafelbakker is vorige week zondag op 76-jarige leeftijd overleden. Dit is na zijn begrafenis bekendgemaakt.

Wafelbakker is twintig jaar inspecteur voor de jeugdgezondheidszorg geweest. Hij heeft tal van artikelen en boekjes over de meest uiteenlopende onderwerpen op zijn naam staan. Wafelbakker werd bekend in de jaren

zeventig. Zijn huwelijk liep op de klippen omdat hij homo bleek te zijn. Over de problemen die dat gaf met de omgang met zijn kinderen en pleegkinderen schreef

hij een column in *Vrij Nederland*. Wafelbakker is mede-oprichter van het Aids-fonds. In 1993 werd hij beleidsmedewerker bij het seksuologisch instituut Nisso

en adviseur van de NVSH. Wafelbakker zat ook in verschillende commissies tegen seksueel misbruik. Zo zat hij in 1994 een ministeriële commissie voor die

Wafelbakker dood

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 18 AUG. De seksuoloog Frits Wafelbakker is afgelopen zondag, naar nu pas bekend is gemaakt, op 76-jarige leeftijd overleden. Hij was onder meer inspecteur van de jeugdgezondheidszorg bij het toenmalige ministerie van WVC. Hij kreeg in de jaren zestig en zeventig bekendheid onder meer door honderden artikelen, columns en boekjes over uiteenlopende onderwerpen als seksualiteit bij jongeren, sport en doping. Ook was hij adviseur van baanbrekende radioprogramma's over relaties en seks. Hij was onder meer adviseur van het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek en voorzitter van de Edward Brongersma Stichting.

Brongersma- bestuurslid Wafelbakker overleden

(Van een verslaggeefster)

AMSTERDAM - In zijn woonplaats Gersloot, Friesland, is op 12 augustus Frits Wafelbakker op 76-jarige leeftijd overleden. Wafelbakker was jeugdarts en seksuoloog en kwam onder meer in het nieuws als bestuurslid van de Edward Brongersma Stichting. Die stichting beheerde de nalatenschap van PvdA-senator en verklaard pedofiel Brongersma, die ook een verzamelaar van kinderporno bleek te zijn.

Ook Wafelbakker - hij beled pas na tien jaar huwelijk openlijk de herenliefde - was niet onomstreden als het om pedofilie ging. Hij wees die niet af, maar was 'tegen misbruik van macht'. In een interview vroeg hij zich ooit af waarom jongens die door een leraar waren misbruikt, toch weer naar hem teruggingen. "Voor geld, voor cadeaus? Of vinden zij het prikkelend, leerzaam? Maar je wordt weggehoond als je zo'n voorstel doet."

Wafelbakker werkte jaren als inspecteur Jeugdgezondheidszorg. Hij publiceerde honderden artikelen, columns en boekjes over zaken als seksualiteit bij jongeren, doping en sport. Hij was als adviseur verbonden aan het Nederlands Instituut voor Sexuologisch Onderzoek (Nisso) en zat in de redactie van het huisblad *Sextant* van de NVSH.

Ons bereikte het droevige bericht dat op zondag 12 augustus 2001 na een langdurige ziekte is overleden de heer

FRITS WAFELBAKKER

arts

Frits Wafelbakker was in de periode 1968-1990 werkzaam als inspecteur in algemene dienst voor de jeugdgezondheidszorg bij de toenmalige Geneeskundige Inspectie van de Volksgezondheid. Zowel in Nederland als daarbuiten was hij een gezaghebbend persoon op het gebied van de jeugdgezondheidszorg. Door zijn hartelijke opstelling en door zijn grote kennis en kunde was Frits Wafelbakker niet alleen inspecteur, maar ook vertrouwenspersoon en adviseur.

Wij zijn hem veel dank verschuldigd voor de wijze waarop hij zich jarenlang voor de inspectie in het algemeen en voor de jeugdgezondheidszorg in het bijzonder heeft ingezet.

Den Haag, 17 augustus 2001

Namens de medewerkers van de
Inspectie voor de Gezondheidszorg,
de plv. Inspecteur-Generaal,
drs. P. H. Vree

Tactisch voorvechter van homo's

Frits Wafelbakker, seksuoloog, was de laatste inspecteur jeugdgezondheidszorg. Hij liet zich horen over kwesties als drugs, homo- en pedofilie. Over de acceptatie van homoseksuelen bleek hij, zelf homo, te optimistisch.

POSTUUM

JEUGD en opvoeding was het onderwerp van de arts-seksuoloog Frits Wafelbakker. De man die in de jaren zeventig en tachtig de laatste inspecteur Jeugdgezondheidszorg van het toenmalige ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur was, is vorige week zondag, 76 jaar oud, overleden.

Soms waren de onderwerpen waarmee de spraakmakende inspecteur zich bezighield relatief onschuldig. Hoofdluis op scholen, vaccineren in streng religieuze gebieden. Meestal lagen ze gevoeliger: drugsgebruik, pedofilie, homoseksualiteit.

Opmerkelijk was een van zijn eerste acties als inspecteur. Begin jaren zeventig was er in Kratingen

een popconcert. Wafelbakker zat er met zijn neus bovenop. Na afloop sprak hij laconiek over drugsgebruik. 'Onder de paraplu van de drugs is de alcoholproblematiek verborgen gebleven.'

Over homoseksualiteit was hij vooruitstrevend. Hij maakte duidelijk dat het geen ziekte is. Hij wilde ouders ervan doordringen dat er niets mis is als hun kind met die boodschap thuis kwam homo of lesbisch te zijn.

Hij bewerkte een Amerikaanse homobijbel *Homoseksualiteit bij Mannen* uit de jaren zeventig, waarin ongecompliceerd over het genot en de problemen van het homoleven werd geschreven. In het voorwoord schreef Wafelbakker te hopen dat problemen, zoals schuldgevoel, over tien jaar verdwenen zouden zijn. In het aids-tijdperk stond hij aan de wieg van het Aidsfonds.

In zijn persoonlijke leven ondervond hij de problemen waarmee hij in zijn werk werd geconfronteerd. Als kind kende de in Surabaja geboren Wafelbakker warme gevoelens voor jongens. Contacten met mannen op latere leeftijd, toen hij in Amsterdam voor arts studeerde, liepen op niets uit. Hij trouwde begin jaren zestig. 'Het was zo vanzelfsprekend', zei hij in 1997 tegen Judith

F. Wafelbakker FOTO MARCEL MOLLE

Schuyf in het interviewboek *Gevoelsgenoten van zekere leeftijd*.

Hij kreeg vier dochters. Het huwelijk hield geen stand toen hij zijn vrouw vertelde bijeenkomsten te bezoeken van getrouwde mannen met homoseksuele gevoelens. Bij de scheiding werd bepaald dat hij zijn kinderen mocht

zien, maar niet in het bijzijn van een mannelijke partner.

Hij had twee lange verbintenissen, maar daarna was hij weer alleen. Hij zette advertenties om in zijn woonplaats in Friesland contacten te leggen. De ervaringen waren niet goed. 'Er is in wezen weinig veranderd. De acceptatie houdt buiten de grote steden op', noteerde Schuyf.

Ook dook de naam van Wafelbakker op als expert over pedofilie en misbruik van kinderen. Zijn standpunt was duidelijk. Ouderen moeten hun handen thuishouden, maar hij waarschuwde niet elke aanraking tussen volwassenen en kinderen af te doen als pedofilie.

Na zijn pensionering bleef hij trouw aan zijn onderwerp. Onder zijn leiding kwamen er richtlijnen over hoe te handelen bij seksueel misbruik van kinderen.

Ook de controverse ging hij de laatste jaren van zijn leven niet uit de weg. Hij was voorzitter van de stichting die de erfenis van Edward Brongersma, die zich tot jongens voelde aangetrokken, moest beheren. Wat er met de collectie kinderporno moest gebeuren, was omstreden. Hij leidde de stichting met wijsheid en tact door de moeilijke periode, zoals hij dat zijn hele leven had gedaan.

Marc van den Broek

richtlijnen moest opstellen over hoe te handelen bij seksueel misbruik door beroepsbeoefenaren. Een van de belangrijkste aanbevelingen was de pers erbuiten te houden. Over kinderporno vond Wafelbakker dat het niet moest worden overdreven. Hij vond dat

Britse minister van Cultuur wil tv-programma's vooraf toetsen

Satire over heksenjacht op pedofielen valt slecht

Van onze correspondent
Peter de Waard

LONDEN

De Britse regering wil meer vat krijgen op de inhoud van tv-programma's, nadat een satirisch programma over de heksenjacht die de media hebben ontketend op pedofielen, in verkeerde aarde is gevallen. Een onafhankelijke commissie zou bij voorbaat programma's moeten kunnen verbieden. Minister Tessa Lowell van Cultuur vindt dat Channel 4 - een commercieel kanaal dat kwaliteitsprogramma's pretendeert te maken - met het programma de grenzen van fatsoen heeft overschreden.

Brass Eye, dat vorige week donderdag werd uitgezonden, heeft volgens haar onvoldoende rekening gehouden met gevoelens van

kinderen, ouders en vooral slachtoffers van pedofielen. Zo werden scènes getoond waarbij seks tussen volwassenen en minderjarigen wordt gesuggereerd. Verder was een pedofiel te zien die, nadat hij uit de gevangenis was vrijgelaten, op een in fallus-symbool opgetrokken brandstapel werd geslachtofferd.

Het programma was opgezet in de vorm van een nieuwsrubriek die zich bezig hield met onderzoeksjournalistiek. Centrale presentator was Chris Morris, in werkelijkheid een berucht satiricus, die op deze wijze de hypocrisie en sensatiezucht van de Britse media aan de kaak wilde stellen.

Hij slaagde er ondermeer in tijdens het programma een aantal beroemdheden - popster Phil Collins, gekleed in een T-shirt met het opschrift Nonce Sense - een

pleidooi te laten houden voor betere maatregelen tegen kindermisbruik. De beroemdheden waren gestrikt met de aankondiging dat Channel 4 een educatief programma wilde maken over kindermisbruik.

In feite wilde Morris aantonen hoe makkelijk beroemdheden zich voor het karretje van actiegroepen laten spannen. De presentator heeft op deze wijze herhaaldelijk beroemdheden gefopt. Zo lukte het hem enkele jaren geleden een Tory-parlementariër te laten pleiten voor een verbod op het gebruik van een niet bestaande drug. Een andere ster sprak voor de BBC-radio ooit een necrologie uit over de bekende politicus Michael Heseltine die volgens Morris aan een hartaanval was overleden. Morris werd na die uitzending bij de BBC ontslagen.

De programmamakers van Brass Eye hadden rekening gehouden met gevoeligheden en hadden de uitzending opgeschort, na de verdwijning van een meisje. Channel 4 had echter niet kunnen vermoeden dat de uitzending zou leiden tot een recordaantal klachten. Drieduizend Britten hebben een klacht ingediend; velen nadat het programma door de tabloid Daily Mail het 'meest ziekmakende programma uit de Britse geschiedenis' werd genoemd. De Independent Television Commission, de toezichthouder op de commerciële zenders, stelt een onderzoek in.

Minister Lowell wil deze commissie extra bevoegdheden geven om uitzending van programma's te verbieden. Volgens veel programmamakers dreigt hierdoor censuur. De Britse televisie die

juist beroemd is geworden dankzij programma's als Spitting Image, zou in haar vrijheid worden beperkt. Labour-parlementariër Austin Mitchell zei gisteren dat hij om het programma had moeten lachen. 'Uit alle ophef blijkt dat Channel 4 juist een punt heeft gescoord en een discussie heeft ontzet. Dat is een goede zaak. Lowell vindt - evenals minister Blunkett van Binnenlandse Zaken - dat Morris echter 'alle grenzen van fatsoen heeft overschreden'. 'Dit was volkomen smake-loos.' Ook kinderbeschermingsorganisaties hebben geprotesteerd tegen het programma. Phil Collins zei teleurgesteld te zijn: 'Ik dacht dat het programma op scholen zou worden uitgezonden. Ik heb mijn medewerking gegeven in goed vertrouwen en dacht daarmee de publieke zaak te dienen.'

Brein pedofiel blijkt chemisch ontregeld

MAASTRICHT/GPD

In de hersenen van pedofielen komen meer stresshormonen voor dan bij andere mensen. Dat blijkt uit onderzoek van de Maastrichtse hoogleraar psychiatrie M. Maes. Pedofielen hebben meer stress en daardoor ook meer stresshormonen in de hersenen. Maes denkt dat antidepressiva, zoals Prozac, heilzaam kunnen zijn voor deze mensen.

Maes doet sinds begin jaren tachtig onderzoek naar psychische stoornissen zoals depressiviteit en schizofrenie. Hij richtte vier jaar geleden zijn vizier op pedoseksuelen, mede door het schokkende kindermisbruik in de affaire-Dutroux. De professor onderzocht de biochemische reacties in de hersenen van 25 Vlaamse pedofielen. Hij constateerde dat bij de onderzoekspersonen het serotoninesysteem was ontregeld. Serotonine speelt in de menselijke huishouding een belangrijke rol als het gaat om stemmingen en gedrag.

De wetenschapper trof bovendien een veel hogere concentratie stresshormonen aan dan normaal en ontdekte in sommige gevallen een ongebruikelijke vetzuurwaarde in het brein. De bevindingen van het onderzoek zijn deze maand verschenen in enkele internationale vakbladen. De 25 proefpersonen kwamen uit de provincie Antwerpen. Van hen is een aantal naar voren geschoven door de Belgische justitie, maar niettemin deed iedereen vrijwillig mee aan het onderzoek. Omdat veel pedofielen kampen met andere kwalen zoals depressiviteit of alcoholisme, was een strenge selectie nodig voor de betrouwbaarheid van het onderzoek. 'Het was vrij moeilijk om 'zuivere' pedofielen te rekruteren', aldus Maes.

De onderzochte pedofielen brachten vijf tot zes uur door op een ziekenhuisbed van de Uni-

versiteit Antwerpen. Ze kregen een medicijn toegediend dat de aanmaak van serotonine stimuleert. Iedere dertig minuten werd een bloedmonster afgenomen en moest telkens opnieuw dezelfde vragenlijst worden ingevuld.

De bloedanalyses gaven aan dat de biochemie in de hersenen van de proefpersonen ontspoord was. Terwijl de antwoorden op de repeterende vragen een goed beeld gaven van de stemmingswisselingen die de pedofielen ondergingen. Met andere woorden: het gedrag werd duidelijk beïnvloed door de afwijkende biochemische reacties in de het brein.

Maes is inmiddels druk doende om een vervolgonderzoek op poten te zetten. De nadruk komt dan te liggen op het maken van hersenscans van pedofielen. Maes hoopt zo het biochemische proces in het brein te doorgronden.

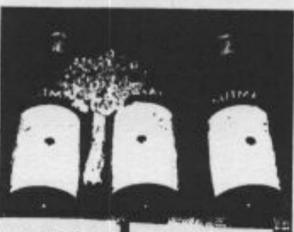
Verder gaat de hoogleraar een therapie opzetten voor pedofielen. 'Ze lijden aan een controlestoornis van hun impulsen. Ze bouwen geestelijk een grote spanning op die zich meestal ontaardt in een seksuele daad. Telkens weer. Met antidepressiva zoals Prozac zou de biochemische spiegel beter beheersbaar zijn.'

Hij tekent daarbij aan dat pedofilie niet alleen een kwestie van biochemie hoeft te zijn. 'De aanleg voor pedofilie kan even goed worden veroorzaakt door een trauma in de kinderjaren. Dat kan leiden tot stress en een ontregeling van het biochemische proces veroorzaken.'

Of iedere pedofiel dan een gedwongen behandeling moet ondergaan? Maes: 'Dat is niet direct mijn probleem, maar van de politiek. Ik ben wetenschap-

Pedoluiers Adfamaajie en kutwijn

Roel Tiemessen van JTP Reclamebureau in Arnhem richtte zijn camera tijdens zijn vakantie in Turkije strategisch op enkele supermarktschappen, en stuurde de foto's naar Tamtam met de geïmporeerde opmerking: 'Ik vraag me af of deze producten onder dezelfde naam ook op de Nederlandse markt zouden kunnen komen'.

Tv-maker NCRV voor de rechter

Door een onzer redacteurs
ARNHEM, 31 JULI. NCRV-programmamaker Thom Verheul moet volgende week in Arnhem voor de rechter komen in verband met een aflevering van zijn vorig jaar uitgezonden serie 'Verborgten moeders' over vrouwen die incestervaringen zouden hebben.

De vader van een van deze vrouwen, predikant G. Broere uit Elburg, eist met enkele familieleden dat Verheul rectificeert. Ook willen zij een schadevergoeding wegens smaad. Bovendien eist de familie een verbod op verdere verspreiding van het programma. Ook dochter Jacqueline, die in het programma optrad, is in deze zaak gedaagd.

De serie 'Verborgten Moeders' werd vorige zomer door de NCRV uitgezonden. Jacqueline zei in aflevering één dat ze van haar vader zwanger raakte en dat hij haar twee keer dwong zich te laten aborteren. In de tweede aflevering vertelde een andere vrouw, Annemarie, over incest, vijf zwangerschappen en vier ritueel vermoorde baby's. In beide gevallen had Verheul geen wederhoor toegepast. 'Bij incest gaat het om zoveel details, dan moet ik die familieleden alles voorleggen', zei Verheul hierover destijds in deze krant. 'Dan overval je die mensen.'

Ook de familie van de vrouw uit de andere aflevering is naar een advocaat gestapt - inmiddels onderzoekt het openbaar ministerie in Amsterdam of Verheul voor deze aflevering strafrechtelijk vervolgd kan worden. Daarover is nog geen beslissing genomen, zei een woordvoerder vanmorgen.

'Pedofiel heeft meer stresshormonen'

MAASTRICHT - Pedofielen hebben meer stress en daardoor meer stresshormonen in hun hersenen dan andere mensen. Dat blijkt uit een onderzoek van de Maastrichtse hoogleraar psychiatrie M. Maes. De wetenschapper denkt dat medicatie, vooral met het antidepressiemiddel Prozac, heilzaam voor deze mensen zou kun-

nen zijn. Maes publiceerde over zijn bevindingen in het deze maand verschenen blad Psychiatry Research. Maes denkt dat vooral stress in de jeugd aanleiding tot pedofilie kan geven. 'Een pedofiel is meer gestressed dan andere mensen en dat versterkt de pedofiele neigingen', zegt hij.

SPITS 22/8 (ANP)

NCRV ?

Paul de Leeuw wekt verbazing door programma's te gaan maken voor de omroep van 'liefde, fatsoen, respect en vertrouwen', de Nederlandse Christelijke Radio Vereniging. Maar is de NCRV wel zo fatsoenlijk?

Paul de Leeuw in 1987 in het Haarlems Dagblad: 'Die truttigheid van de NCRV valt best mee. Bovendien ben ik niet zo'n provocerend tiepje, je zult in mijn programma nooit één vloek horen. Ik houd daar niet van, mensen zo kwetsen is niet mijn stijl.'

De Leeuw presenteert in 1996 het jubileum van de Jostiband, schrijft Trouw: 'Voor 150 leden van de NCRV is dat de reden geweest hun lidmaatschap bij de omroep op te zeggen. De NCRV organiseert het jubileum.'

Peter Boverhoff, woordvoerder van de NCRV: 'Nu hebben weer tientallen leden hun lidmaatschap opgezegd, uit ontevredenheid over Paul de Leeuw. Maar er zijn er ook vijf bijgekomen. We hebben 470 duizend leden, maar elk lid dat wegloopt is er één te veel. We schrijven hen dan ook dat we hopen dat ze De Leeuws programma's beoordelen, niet zijn verleden. Na de uitzending over de Jostiband kwamen ze ook terug.'

D.M. Schröder-Van der Wal (84), al decennia lid van de NCRV: 'De NCRV maakt goede en beschaafde programma's, wat je niet van alle omroepen kunt zeggen. Natuurlijk zijn ze door de jaren heen veranderd. De hele maatschappij verandert, zelfs de kerk waarvan ik al mijn hele leven lid ben. Daar word ik niet altijd gelukkig van, maar ik zie geen reden van omroep te veranderen.'

Laurens Drillich, hoofdredacteur televisie bij BNN: 'Nederland 1 is een bejaardenoord, de gemiddelde leeftijd is er, geloof ik, 72 jaar. Ik was dan ook erg verbaasd toen ik hoorde over de stap van Paul de Leeuw. Maar ze hebben hem daar wel nodig om dat net te verjongen. Alleen zal dit niet lang duren bij de NCRV. Ik moet bij Paul de Leeuw nou niet direct aan Nederland 1 denken.'

introotje. Justitie neemt mijn klacht nu in behandeling. De NCRV is een hypocriet zootje. Dan heb ik liever SBS of Willibrord Fréquin. Neem hun radio-programma Nachtlucht. Ze hebben daar nu het thema overspel. Luisteraars kunnen uitgebreid vertellen wat ze hebben gedaan en met wie. Geniepig 's nachts naar verboden verhaaltjes luisteren! Het is net als bij mijn gereformeerde vrienden die 's nachts onkuise liedjes zongen op psalmmelodieën. Geef mij Andries Knevel maar.'

Paul Haenen, switchte herhaaldelijk van omroep en zit nu weer bij de VPRO: 'Het is heel goed dat de NCRV zich wil afzetten tegen die weezinwekkende EO. Ik heb als Dominee Gremdaat weleens gepreekt in een kerstdienst voor NCRV-leden en dat was geen enkel probleem. Ze hebben me zelfs gevraagd een dagsluiting te doen

foto's waarop kinderen een erectie hebben of zichzelf bevredigen niet strafbaar moesten zijn. 'We zijn ervan overtuigd dat nogal wat jongeren, en met name jongens, seksueel-erotische contacten met ouderen aangaan, en dat ze die contacten zelf uitlokken.' Het spelen van seksuele spelletjes met andere jongens en mannen maakt een normaal onderdeel uit van de seksuele ontwikkeling van jongens, meende Wafelbakker. 'Praten, rolschaatsen en wiskunde leren kinderen van ouderen. Waarom geen seks?'

De laatste jaren kwam Wafel-

bakker vooral in het nieuws als bestuurslid van de stichting die de kinderpornocollectie van de overleden senator Brongersma beheerde. De PvdA'er had een collectie aangelegd voor 'wetenschappelijk onderzoek'. Het OM nam de foto's in beslag. Achteraf had Wafelbakker spijt van zijn blinde vertrouwen in Brongersma. 'Achteraf bezien hadden we geen zicht op wat Brongersma precies deed. De bibliotheek stond alleen hem ter beschikking. Op vergaderingen toonde hij lijsten met zijn publicaties en wij zaten er als jaknikkers bij.'

redactie binnenland

TR 20/8

VERVOLG NCRV

NCRV-site: 'Op Nederland 1 zendt de NCRV programma's uit die zich positief onderscheiden van alle andere televisie. Ze zijn ontroerend, boeiend, amusant en leerzaam en getuigen van respect voor de mens op de buis en thuis. De mentaliteit waarmee ze worden gemaakt is wars van sensatie-zucht en manipulatie.'

Advocaat C. Veraart, klaagt de NCRV aan wegens smaad. In een documentaire impliceerde de dochter van zijn cliënt seksueel misbruik: 'Die documentaire is typerend voor de NCRV. Onder een sausje van fatsoen en meelevenheid wordt gewoon een verhaaltje verteld. De documentaire zit heel geraffineerd in elkaar: druip van suggestie, maar het is nergens duidelijk waar er precies sprake is van smaad. Godzijdank heb ik na lang zoeken iets gevonden in een

Minousch Jorissen, stapte over van de NCRV naar RTL 4: 'Het is wel een mediastunt hoor van Paul de Leeuw. De NCRV gaat hierdoor natuurlijk boomen. De omroep móet verjongen, laat die anderen maar afhaken.'

Titel van het jubileumboek waarin een hele pagina aan Jorissen werd gewijd, maar waarin omroepster Lisette Hordijk niet voorkwam: 'Ze laten mensen in hun waarde.'

Jorissen: 'De manier waarop de oude garde opzij is gezet, is heel smerig. Maar naar buiten toe is de NCRV heel netjes en degelijk. Toch bleef ik er altijd het meisje. Bij RTL kan ik mijn vleugels uitslaan. Maar wie weet keer ik over tien jaar wel weer terug, net als Paul de Leeuw.'

Arnold Vonk

11 | 08 | 01 HET VOLKSKRANT MAGAZINE

> Een van de afdelingsactiviteiten van de NVSH waar nog groei in zit, is Crèche Bébé.

Het daadwerkelijk meebrengen van een baby wordt niet op prijs gesteld. Er zijn wel luiers aanwezig, maar alleen in hele grote maten. Bij Crèche Bébé in Den Haag tref je, aldus de internetsite van de NVSH-afdeling, 'een verzameling mensen die allemaal iets met luiers hebben.' Bezoekers 'zitten aan de bar, drinken iets, praten over de problemen van de wereld, over loslatende luiers en over wat de beste luier is. Er is een plaats om je te verschonen en af en toe staat er ook een babybed voor de mensen die dat willen proberen.' Wel waarschuwt de site nadrukkelijk: 'We zijn GEEN verschoonservice. Je dient dus zelf je luier te verschonen!'

Uit de laatste pagina van het zomernummer van *De Nieuwe Sekstant*, het tijdschrift van de NVSH, stijgt de mufte geur op van een enigszins gedateerd verenigingsleven. Zo voorziet de afdeling Den Haag naast Crèche Bébé in een *Soos O'lijf*, in Sensuele massage voor paren en in een kor-avond. kor staat voor Kinderen-Ouderen-Relaties: dat klinkt prettiger dan pedofilie. De afdeling Friesland doet aan massage en speel-je-vrij; Zuid-Limburg biedt naaktzwemmen, sensueel-erotische massage en *Club Erotica*. Bij de afdeling Haarlem/Alkmaar komen liefhebbers van intuïtieve massage of de *Kama Sutra* aan hun trekken.

Een van de eerste daden van NVSH-voorzitter Dik Brummel (62), sinds een half jaar in functie, was het terugbrengen van het activiteitenoverzicht in *De Nieuwe Sekstant* van twee pagina's naar één: het is al moeilijk genoeg om de NVSH te verlossen van het imago van een rariteitenkabinet. 'Als we willen overleven, moeten we voorbij het hobbyisme', vindt Brummel. 'Bovendien zijn de meeste mensen van de afdelingen geen lid. Ze opereren wel onder onze naam, maar ze hebben niets met de NVSH te maken, verwarrend genoeg.' Veel liever dan met luiers of SM houdt Brummel zich bezig met het vullen van de rest van *De Nieuwe Sekstant*, hij is de enige vaste redacteur. In het laatste nummer staan beschouwingen van zijn hand over de betekenis van naaktheid voor de mens en over de bestseller *Elementaire Deeltjes* van Michel Houellebecq, een literaire afrekening met de verworvenheden van de jaren zestig en zeventig.

De Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming viert dit jaar zijn 120-jarig bestaan. De club telde eind jaren zestig onder voorzitterschap van Mary Zeldenrust 200 duizend leden, dat zijn er nu ruim 1600. Elk jaar daalt het aantal met een procent of 10; nieuwe aanwas is er nauwelijks. Daarnaast kampt de NVSH met protesterende afdelingen die zich demonstratief van de landelijke organisatie distantiëren en onder een andere naam voor zichzelf beginnen.

Zo kent Leiden al enige tijd de Leidse Vereniging voor Seksuele Hervorming (de LVSH), heeft Rotterdam een Rotterdamse Vereniging voor Seksuele Hervorming (RVSH) en in Amsterdam is vorige maand de Amsterdamse Vereniging voor Seksuele Hervorming opgericht. Deze verenigingen hebben statutair en financieel niets meer met de landelijke NVSH te maken, al streven ze over het algemeen wel dezelfde

doelen na. Met één verschil: de afgescheiden verenigingen wijzen pedofilie nadrukkelijk af.

'Het deel van de leden dat ons gedachtegoed trouw blijft, vergrijst; tegelijkertijd worden we achtervolgd door het beeld van 'die vieze pedofielenclub', vat voorzitter Dik Brummel de problemen samen. Een groeiend aantal pedofielen ontdekt in het post-Dutroux tijdperk de NVSH als de een van de weinige plekken waar ze nog ongestoord over hun voorkeuren kunnen praten. Pedofielen weren uit de vereniging gaat Brummel echter te ver. 'Pedofilie is een beladen en lastig begrip. Ik merk dat er veel verwarring is over wat er precies onder verstaan wordt. We willen af van het negatieve imago, maar voor het huidige bestuur staat één ding vast: als je seksuele emancipatie in je statuten hebt staan, mag je niemand uitsluiten.'

Het hoofdkantoor van de NVSH is gevestigd aan de Nieuwe Molstraat in Den Haag, midden in de rosse buurt. Boven is de kantoorruimte, beneden houdt de Surinaamse Ali Rameswar (50) in zijn eentje al 30 jaar de enige pessariumfabriek van Nederland gaande. Per jaar komen er 20 duizend pessaria uit zijn handen. In de jaren zeventig was dat het dubbele. De tijd lijkt hier te hebben stilgestaan: de tubes zaaddodende pasta zijn bedrukt in een onmiskenbare jaren zeventig-typografie. Rameswar loopt bij de cardioloog, maar hij gaat door tot hij niet langer kan, zegt hij: 'De zaak moet draaien.' Wie de zaak ooit moet overnemen, weet hij niet.

Naast het laboratorium van Rameswar is de winkel van het Centraal Middel Depot (CMD). 'Middelen' blijkt een ander woord te zijn voor condooms, tril-eieren en kunstpenissen alsmede de opblaaspoppen Désiré ('slank meisjesfiguur van een jaar of 20 met dik, donkerblond haar') en Kevin ('voor zowel man als vrouw is dit een eeuwig trouwe speelkameraad!'). Gemiddeld drie klanten per dag bezoeken de bijbehorende winkel: de klanten bestellen hun spullen liever via de internetsite www.condoom.nl.

Om de NVSH uit het slop te halen, verzamelde anglist en filosoof Brummel (62), nieuwe, jonge bestuursleden om zich heen, zoals de 31-jarige Haagse redacteur van het nos-Journaal Mieke van der Valk en de 34-jarige onderwijsinnovator Ron Overdeest.

In een kamer boven de winkel praat het drietal op een dinsdagavond in juli met twee andere bestuursleden, Jans Haandrikman (48) en Yvonne van Santen (49), over de toekomst van de vereniging. Op tafel staat een doos Euroglider Condooms. Brummel zet er een zakje bitterkoekjes naast en vraagt Jans Haandrikman terug te blikken op de laatste vergadering van de ledenraad, waarvan Haandrikman voorzitter is. Haandrikman: 'Ze houden vast aan tradities, hè. Het was alsof ik een mensen sprak die nog steeds denken dat ze boswachter zijn, terwijl het bos al gekapt is. Het punt is dat we nog te weinig over kunnen brengen dat de NVSH weer nadenkt over zijn rol in de maatschappij.'

Brummel: 'We zijn er nog lang niet. Hoe zei ik dat een tijdje terug ook weer? "Het einde van het begin is nog niet bereikt." Dat is pas bereikt als het aantal leden niet langer daalt.'

Haandrikman: 'En als we een duidelijker beeld hebben van onze taken. Eerst moeten we af van de connotatie die de NVSH voor de gemiddelde Nederlander heeft, alsof we een soort seksclub voor extravaganten zijn. Jongeren hebben helemaal geen weet van wat we doen.' Brummel: 'Universiteiten weten ons vooral te vinden als ze voorbeelden nodig hebben. Zoals laatst, toen er in Maastricht een studiedag over exhibitionisme was: daar wilden ze een ervaringsdeskundige bij hebben. Dán bellen ze de NVSH. Ik kon ze nog een exhibitionist leveren ook trouwens. Twee zelfs, het was een echtpaar.'

Van der Valk: 'Wat? Een echtpaar? Hoe werkt dat dan? Lopen die tegen elkaar hun jas uit te doen?'

Dat de NVSH nog bestaansrecht heeft, lijdt voor het huidige bestuur geen twijfel. Yvonne van Santen: 'De seksuele hervorming zit in een dal. De nieuwe zedelijkheidswetgeving die in september in de Kamer wordt behandeld, wil bijvoorbeeld virtuele kinderporno strafbaar stellen.' Overdeest: 'Wij zien die zedelijkheidswetgeving als een teruggang. Iedereen in Nederland is zó bang met pedofilie geassocieerd te worden, dat er een heksenjacht ontstaat. Middel-eeuws!'

Jaap van Zeben is beoogd voorzitter van de vorige maand opgerichte AVSH, de Amsterdamse Vereniging voor Seksuele Hervorming. Met de NVSH - waarvan Van Zeben overigens nooit lid is ge-

EEN GESTAAG KRIMPEND LEDENTAL, DESERTERENDE AFDELINGEN EN HET IMAGO VAN EEN RARITEITENKABINET. DE NVSH BESTAAT 120 JAAR. VOORNAAMSTE STRIJDDOEL TEGENWOORDIG: OVERLEVEN.

wilma de rek

NVSH
OP ZOEK NAAR HOUVAST

weest - wil de AVSH niets te maken hebben. Dat heeft alles te maken met 'het puntje pedofilie', zegt Van Zeben: 'Tegen pedofilie is na Dutroux veel verzet ontstaan, en terecht. Pedofilie is strafbaar, een wespennest. Geen onderwerp voor goedbedoelende NVSH-vrijwilligers, maar voor de psychiatrie. Wij zeggen: of de NVSH verandert zijn beleid en sluit elke pedofiliegroep uit, of we beginnen een eigen vereniging. Dat is gebeurd. En de AVSH slaat aan: binnen een paar weken hebben we 80 leden gewonnen.' De oprichters van de AVSH zijn vooral afkomstig uit de voormalige Amsterdamse sm-werkgroep van de NVSH. 'We willen ook ruimte bieden voor andere activiteiten', zegt Van Zeben. 'Op het gebied van de wone seksuele voorlichting is er misschien niet meer zoveel te doen; maar je ziet dat mensen op zoek gaan naar nieuwe elementen: sm, travestie, luiers; allemaal nog steeds taboes. Mensen moeten weten dat sm geen kwestie is van een pollepel uit de keuken pakken en er maar op los rammen. Het is een manier van leven, die gebaseerd is op wederzijds vertrouwen en respect.'

In hun tussenwoning te Amersfoort, waar de wanden vol-

simpel: onze leden willen het niet. Dus komen er geen pedofielen.'

Afgescheiden van de landelijke NVSH is desondanks nog niet aan de orde. 'Utrecht had dat gedaan, dat is een verschrikkelijke armoe geworden', smaakt Cor de Graaff. 'Die zitten nu bij ons. Bovendien: als we ons afscheiden, lopen we de subsidie voor de telefonische hulpdienst mis.'

Nel: 'Dat geld hebben we hard nodig.'

Cor: 'Want het hoofdkantoor doet niks voor ons. Helemaal niks.'

Nel: 'Het loopt ook zo terug hè, allemaal.'

Cor: 'Maar bij ons loopt het perfect.'

Belangstellenden die zich in Amersfoort melden, worden geen lid van de NVSH, maar donateur van de plaatselijke afdeling. Cor de Graaff: 'Anders pikt het hoofdkantoor die contributie maar in. Ze hebben de plaatselijke afdelingen al eerder leeggeplukt. Toen wij hier kwamen, zes jaar terug, lag de boel plat. Wij hebben die toko weer opgebouwd.'

Dik Brummel zucht en knikt, een paar dagen later. Hij kent de kritiek. 'We hebben ook het tij niet mee. Er is op dit moment veel intellectuele power tegen de seksuele hervorming. Dat drukt. Niet alleen op ons, ook op de Rutgersstichting of op het niso: allemaal instituten die groot waren in de jaren zeventig en die het nu moeilijk hebben.' Brummel vindt het jammer dat in 1973 na een scheuring binnen de NVSH de Rutgersstichting werd opgericht. 'Ik kan me goed voorstellen dat de NVSH en de Rutgersstichting weer gaan samenwerken of zelfs in elkaar opgaan: binnenkort wil ik daarover contact opnemen met de Rutgersstichting. Met die organisatie gaat het zomogelijk nog slechter dan met ons.'

Nel van Son, directeur van het niso waarmee de Rutgers Stichting nauw samenwerkt, kan het antwoord echter nu al geven. 'De Rutgers Stichting en de NVSH zijn twee totaal verschillende clubs. Bij de

Rutgers Stichting werken hoog gekwalificeerde professionals terwijl de NVSH een vrijwilligersorganisatie is. Samengaan? Ik geloof niet dat dat moet gebeuren. Ze doen er beter aan maatschappelijk relevante thema's te zoeken, thema's die er nú toe doen. De NVSH is veel te lang in de jaren zeventig blijven hangen. Maar goed, dat geldt voor het nisso en de Rutgers Stichting ook.'

Toch gelooft Brummel dat de NVSH zal overleven. 'Het zijn golfbewegingen. We moeten proberen uit te stijgen boven het niveau van vrijetijdsbesteding. Als je grote gedachten hebt, zoals ik, ben je niet in eerste instantie gericht op mensen die graag naar plaatjes van kleine jongetjes in een zwembad kijken of die op zolder met kettinkjes in de weer zijn.'

'Aan de andere kant: het is te gemakkelijk spottend en snerend te doen over de afdelingen in het land. In deze puriteinse wordende samenleving is het goed dat iemand deze mensen een huis biedt, een huis waar ze mogen spelen.'

11 | 08 | 01 HET VOLKSKRANT MAGAZINE 27

HOE VERTEL IK HET M'N OUDERS?

De 22-jarige it'er Chell worstelt al maanden met de klassieke vraag 'hoe vertel ik het mijn ouders'. 'Ik vertel ze normaal heel veel, maar dit is me nog steeds niet gelukt. Terwijl ik vrijwel elk weekend bij feesten ben of hier zit.' Hier, dat is een met rode gordijnen verduisterde ruimte in Amsterdam-West. Een bar, tafeltjes en lage, zachte banken met uitzicht op diverse attributen die in het sm-spel vaak worden gebruikt: een takelinstallatie, een kruis en een sling, een soort ligschommel.

Vanaf haar vroegste jeugd heeft Chell sadomasochistische fantasieën. 'Pas later begreep ik waarom ik in boeken juist die passages leuk vond waarin meisjes werden ontvoerd en dat soort dingen. Ik hield ook van spelletjes waarbij dwang werd gebruikt.' Rond haar achttiende zei ze tegen haar toenmalige vriend dat ze het fijn zou vinden als hij haar vastbond. 'Dat vond hij goed en we zijn samen wat gaan spelen. Alleen ging ik veel harder dan hij. Ik wilde meer en hij kon me dat niet geven.' Toen ze eenmaal op zichzelf woonde, begon ze met het bellen van babbelboxen. 'Tegenwoordig gebruikt iedereen internet om gelijkgestemden te ontmoeten, maar dat was in die tijd nog niet zo populair; ik had bovendien geen computer.' Via de babbelbox kwam ze in contact met een jongen die haar informatie over sadomasochisme gaf en die haar naar internet verwees. 'Nee, met de NVSH kwam in eerste instantie niemand op de propen. Dat kwam pas na een hele tijd.' Jammer, vindt ze achteraf: 'De NVSH heeft weliswaar een stoffig imago, maar het is wél een instituut.'

Via de sm-internetsite www bdsm.nl leerde Chell haar huidige 'speelpartner' Onno (30) kennen. Samen met een groep anderen richtten ze een sm-jongerenwerkgroep op, eerst onder de vlag van de NVSH, inmiddels onder die van de AVSH, de Amsterdamse Vereniging voor Seksuele Hervorming (www avsh.nu). Die vlag maakt veel uit, vindt Onno: 'Een NVSH-feest klinkt anders dan zomaar een feest; belangstellenden weten dat ze de boel kunnen vertrouwen, dat ze niet te maken hebben met een of andere louche club die probeert mensen te ronselen, ofzo.'

Volgens Onno is het een misverstand te denken dat bijvoorbeeld sm vandaag de dag maatschappelijk zo is geaccepteerd dat verenigingen als de NVSH overbodig zijn geworden. 'Het is nog steeds een taboe. Mijn directe omgeving weet ervan en accepteert het, al begrijpt mijn moeder niet wat het is. Op mijn werk zal ik er echt niet over praten. Terwijl ik eigenlijk niets liever zou doen dan erover vertellen: omdat ik niet iets wil verstoppen waar ik me eigenlijk helemaal niet voor schaam, omdat er zoveel verkeerde ideeën over leven, omdat het nog lang niet zo geaccepteerd is als bijvoorbeeld homoseksualiteit. En omdat het belangrijk voor me is. Het is geen onderdeelje van mijn seksleven, het is mijn persoonlijkheid.'

Chell heeft haar ouders inmiddels een lange brief geschreven. Ze verzamelt nu moed om hem ook te versturen.

DE Teloorgang van de NVSH NR 11/7

Het gaat niet goed met de NVSH. In januari trof de nieuwe voorzitter Dik Brummel "een roestige, oude boot" aan, "die stuurloos rond-dobberde. En de ratten hadden het zinkende schip verlaten". Met die ratten kan Brummel zowel doelen op vroegere bestuursleden als op de vele leden die de vereniging nu de rug toekeren, vaak vanwege de grote aandacht die de NVSH voor pedofielen heeft.

In de herinnering van oudere Nederlanders, die nog met een rood hoofd bij de NVSH om een kapotje vroegen, is de vereniging een

Pedoseksuelen kunnen op weinig begrip rekenen. Zelfs bij de Gay Pride is Martijn, de vereniging van pedofielen, niet langer welkom. De enige plek waar de kindvrienden nog wel terecht kunnen, is de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH). Die nu de prijs voor deze gastvrijheid betaalt; uit ongenoegen verlaten de leden uit de provincie massaal de vereniging. Door Roelof de Vries NR 11-7

Seksuele hervorming als rariteitenkabinet

platform van vrije geesten die een grote bijdrage leverden aan de seksuele revolutie. Maar het ledental van de NVSH is sinds de hoogtijdagen gezakt van 230.000 in 1965 tot een droeve 1500. De afdelingen in Zwolle, Utrecht, Twente en Noordoost-Brabant zijn opgeheven wegens gebrek aan belangstelling.

In Rotterdam bestaat al geruime tijd de afsplitsing RVSH, en in Amsterdam wordt momenteel de Amsterdamse Vereniging voor Seksuele Hervorming opgericht. Een woordvoerder van de nieuwe Amsterdamse vereniging: "Een paar van die pedofielen die hier avonden hielden, zitten nu gewoon in de bak. En die fossielen van de oude NVSH willen ons gewoon door de strot blijven duwen dat pedofilie normaal is. Met zo'n standpunt willen wij niet meer geassocieerd worden."

Annemarie Meelis van de stichting Mens in Leeuwarden, ook voortgekomen uit een NVSH-afdeling: "Voor ons speelden ook financiën mee. Rond 1985 ging het rampzalig met de landelijke vereniging. Er werd verwacht dat wij zouden bijspringen, maar dan zouden we ons pand kwijtraken. Toen zijn we uit de NVSH gestapt."

De NVSH heeft ook terrein verloren door de vercommercialisering van sex, zo meent seksuologe Mária Schopman. "Parenavonden en masturbatielijnen, daarvoor ging je vroeger naar de NVSH. Nu kun je dat overal tegen betaling krijgen. Voor veel mensen is de NVSH nu een rariteitenkabinet geworden met zaken als luiensex en pedofilie. Je kunt je afvragen of dat de hervorming is die je als club moet voorstaan. Roepen dat alles maar bespreekbaar moet zijn." NVSH-voorzitter Brummel denkt niet dat de teloorgang van de eens trotse hervormers alleen de schuld is van het oude bestuur of pedo's. "Dat zou te makkelijk zijn. De vereniging heeft te maken gehad met een herstel van de seksuele orde. Na de periode van vrijheid, blijheid kwam er een kentering. Onder andere door de feministes. Die vonden dat mannen er meer van profiteerden dan vrouwen. Dat heeft mede een terugkeer van conservatieve ideeën over sex veroorzaakt. Iedereen denkt maar dat alles nu geaccepteerd wordt. Dat is niet zo."

Maar relaties met kinderen zijn een heet hangijzer, erkent Brummel. "Iedereen krijgt in zijn leven te maken met het onderwerp sex en kinderen. Men denkt meteen aan Dutroux als het over pedofielen gaat. Pedofielen zijn vaak juist keurige mensen, die hun eigen verantwoordelijkheid benadrukken."

Schopman vindt dat er nog veel te weinig bekend is over kindersex om het normaal te vinden. "Brummel klinkt heel vooruitstrevend, maar de samenleving is niet toe aan pedo's. Je moet eerst onderzoek doen en dan pas dingen roepen."

Ondanks alle kritiek ziet Schopman toekomst voor de NVSH. "Hoeveel mensen zijn er nog lid van een politieke partij? De NVSH moet met zijn tijd meegaan, bijvoorbeeld door alternatieve relatiebemiddeling of activiteiten voor mensen met weinig sociale vaardigheden te organiseren. Of door flitsende dance-party's te houden voor jongeren, waar moderne voorlichting wordt gegeven. Ze hoeven niet alles zelf te doen, maar kunnen ook mensen van buiten aantrekken, die dat professioneel begeleiden. Wat dat betreft was een ander, jonger bestuur misschien beter geweest. Brummel is iemand die op de barricades wil om werkelijk alles bespreekbaar te maken."

De voorzitter zelf is ervan overtuigd dat de neergang van de NVSH is te stoppen. Hij denkt dat een groei van 1000 leden de komende drie jaar mogelijk is. "Op het moment is het een ramp, en dat beeld is blijven hangen bij de afdelingen. Maar over 25 jaar bestaan we nog." •

Zie ook
p 6

WAT SPOKEN WE WAAR UIT?

NR 11/7

De NVSH-afdelingen Zwolle, Utrecht, Twente en Noordoost-Brabant zijn opgeheven. Waar kan de seksuele hervormer van de eenentwintigste eeuw nog wel terecht? Van de *Crèche Bébé* in Den Haag via de Amsterdamse *jack-off-party* naar de speel-je-vrij-avond in Leeuwarden.

HAARLEM/ALKMAAR

Topper: Intimiteitenssoos 50+ ("De condoms staan naast het bakje met lange vingers.")
Ook: Parenavond 'Liefde in meervoud', sm-thema-avond.

LEEUWARDEN
(Stichting Mens)

Topper: Speel-je-vrij-avond. Spelletjes op hoog-erotisch niveau, al dan niet met bal.
Ook: Massage-avonden, open-soosavonden.

AMSTERDAM

Topper: Jack-off-party. Rukken voor beginners en semi-gevorderden.
Ook: Trampling (elkaar erotisch bewandelen, liefst met naaldhakken), parenavond, sm-avonden, nudisme-café, exhibitionisme-avond, tantra voor paren.

DEN HAAG

Topper: *Crèche Bébé*. Gelijkgestemde mensen die het prettig vinden om naar hun kindertijd terug te gaan. Luistert ook wel naar de naam luiensex.
Ook: Sensuele massage voor paren, soos O'lijf, kinderen-ouderen-relaties-avond, diverse thema-avonden.

ROTTERDAM

Topper: Exhibitionisten-avond. Haal uw regenjas maar uit de kast!
Ook: Parensoos, *Café érotique*, nudistenavond, open avonden pedofilie, travestie en transseksualiteit.

ZUID-LIMBURG

Topper: De romantische huiskameravonden. Leden mogen ze zelf organiseren.
Ook: Club Erotica, naakt-zwemmen, sensueel-erotische massage.

GRONINGEN

Topper: Travestie- en transseksualiteit ontmoetings-avond. Wie is er verbouwd en wie slechts verkleed?
Ook: werkgroepen exhibitionisme, bi-seksualiteit en pedofilie.

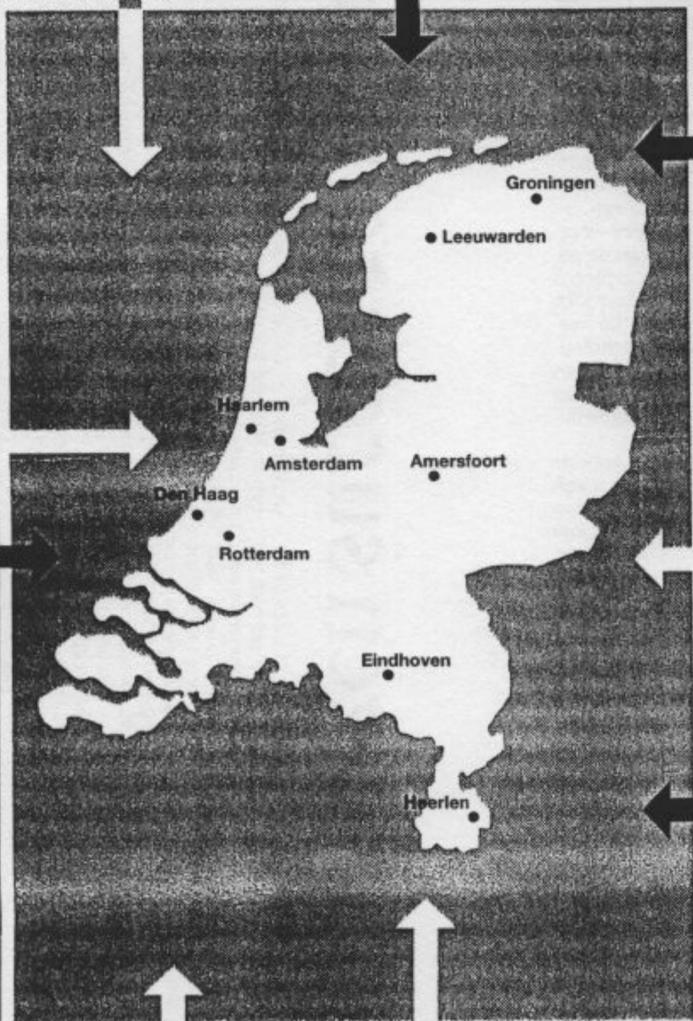
AMERSFOORT
(Midden-Nederland)

Topper: VWA. Dat is geen sociale uitkering, maar de Vereniging Werkgroep Algolagnie, oftewel pijnlust.
Ook: Parenavonden, massage.

REGIO EINDHOVEN

Topper: Een 'spannende, sfeervolle' paren sm-avond.
Ook: Naaktzwemmen.

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM, 28 AUG. Zes van de zeven Rutgershuizen, consultatiebureaus voor seksualiteit en anti-conceptie, gaan dicht. Vier van de zeven huizen, die in Amsterdam, Eindhoven, Rotterdam en Arnhem, worden volgend jaar omgevormd tot 'proeftuinen', waar nieuwe behandelings- en therapievormen voor seksuele problemen worden getest.

Eén Rutgershuis blijft waarschijnlijk open: de vestiging in Groningen gaat verzelfstandigd verder. Dit is vanochtend bevestigd door N. van Zon, plaatsvervangend woordvoerder van de Rutgers Nisso Groep, waar de Rutgershuizen deel van uitmaken.

Belangrijkste reden voor de sluiting is dat de bedrijfsvoering niet meer kostendekkend is. De directie van de Rutgershuizen wil de huidige clientèle, voornamelijk jonge (en veel allochtone) meisjes, overdragen aan reguliere instellingen en hulpverleners in de gezondheidszorg, zoals huisartsen, RIAGG's, abortusklinieken en poliklinische afdelingen in ziekenhuizen. Jaarlijks bezoeken circa 25.000 mensen de Rutgershuizen, die in 1969 open gingen.

De directie zegt op dit moment intensief te onderhandelen met de betrokken instanties, over de voorwaarden waaronder cliënten en (een deel van het) personeel van de Rutgershuizen kunnen worden overgenomen. De huidige 120 medewerkers kunnen deels in de vier proeftuinen gaan werken, aldus Van Zon. Op 13 september maakt de directie de definitieve plannen bekend.

Het ministerie van Volksgezondheid zal ook de vier proeftuinen en het overgebleven Rutgershuis blijven financieren, met jaarlijks in totaal twee miljoen gulden. De proeftuinen gaan zich concentreren op behandeling van en onderzoek naar enkele doelgroepen; voor de komende jaren wordt gedacht aan allochtone tieners en chronisch zieken.

De Landelijke Huisartsen Vereniging betwijfelt of bezoekers van de Rutgershuizen na de sluiting naar een huisarts zullen komen. „De meesten gaan bewust naar een Rutgershuis om de anonimiteit. De huisarts hoort in hun ogen bij de eigen gemeenschap van bekenden”, aldus een woordvoerder.

De Geestelijke Gezondheidszorg Nederland (GGZ), waar de zeven RIAGG-vestigingen deel van uitmaken, laat weten „slechts een klein deel” van de cliënten op te kunnen vangen. „De RIAGG's zijn toegerust voor behandeling van de gecompliceerdere psychische problemen rond seksualiteit, zoals bij transseksualiteit”, aldus GGZ-manager G. van Hemert. Hij verwacht vijf- à tienduizend extra consulten, hetgeen zal leiden tot langere wachtlijsten. Op dit moment is de gemiddelde wachttijd bij een RIAGG meer dan vijf maanden.

Ondernemingsraad sceptisch over overname seksuologische hulpverlening door huisarts en Riagg

Rutgers Huizen dicht, anoniem consult verdwijnt

Van onze verslaggeefster
Ellen de Visser

AMSTERDAM

De zeven Rutgers Huizen, bureaus voor seksualiteit en geboorteregeling, sluiten de komende maanden hun deuren. Wie anoniem de morning-afterpil wil hebben of over seksuele problemen wil praten, kan voorlopig nergens meer terecht. De Rutgers Stichting wordt na 32 jaar omgevormd tot kenniscentrum. Huisartsen, Riaggs en abortusklinieken moeten de hulpverlening overnemen.

De vestiging in Den Haag wordt 1 oktober al gesloten, die in Utrecht volgt eind dit jaar. Groningen gaat zelfstandig verder. De bureaus in Amsterdam, Eindhoven, Rotterdam en Arnhem worden vanaf volgend jaar 'proeftuinen' waar alleen hulp wordt gegeven aan vaste doelgroepen, zoals allochtonen of chronisch zieken. Er worden protocollen getest die later door de reguliere gezondheidszorg kunnen worden gebruikt. Het ministerie van VWS stelt daarvoor twee miljoen gulden subsidie beschikbaar.

De 120 medewerkers in de Rutgers Huizen verzorgen jaarlijks 25 duizend consulten, die de cliënten zelf betalen. Zij willen anoniem blijven of kunnen niet naar hun eigen arts, zoals (buitenlandse) studenten en toeristen. Aan de dreigende sluiting is tot

nu toe geen ruchtbaarheid gegeven. Medewerkers krijgen over drie weken de toekomstplannen te horen. Interim-directeur M. Wiebosch voert gesprekken met gezondheidscentra, abortusklinieken en GGZ-instellingen over overname van de hulp. Publiciteit zou volgens haar de onderhandelingen schaden.

De ondernemingsraad is echter sceptisch en vreest dat veel expertise verloren gaat. Huisartsen en Riaggs zitten niet te wachten op een stroom cliënten met complexe medisch-seksuologische problemen.

De sluiting van de Rutgers Huizen is het gevolg van een beleidswijziging die minister Borst van Volksgezondheid in 1994 in gang

zette. Hulpverlening bij seksuele problemen moest worden geïntegreerd in de reguliere gezondheidszorg; subsidie voor de stichting werd teruggeschroefd.

Vanwege financiële problemen werd de afgelopen decennia het aantal bureaus al teruggebracht van zestig naar zeven. Om te overleven fuseerde de stichting twee jaar geleden met het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (Nisso) tot de Rutgers Nisso Groep (RNG). Rutgers Consult, de nieuwe dochteronderneming die zich bezighoudt met voorlichting en training, leed het afgelopen jaar forse verliezen. De Rutgers Stichting ondervindt daarvan nu de gevolgen.

De Raad van Bestuur erkent in

een interne nota dat de anonieme hulpverlening in een grote behoefte voorziet. Daarom wordt geprobeerd om met de eerstelijns gezondheidszorg nieuwe laagdrempelige centra te vormen. Medewerkers vinden het bizar dat de Rutgers Stichting dan eerst moet worden opgeheven.

De OR noemt in een brief aan Wiebosch de hulpverlening aan doelgroepen 'praktisch onhaalbaar'. De groepen zijn volgens medewerkers 'om politieke redenen' gekozen zonder dat is bekeken wie gebruikmaken van de Rutgers Huizen.

Pagina 3: Idealisme vormde de basis voor Rutgers Stichting

Bastion van seksuele hulpverlening gaat dicht

TR 29/8

Van onze verslaggeefster
AMSTERDAM - De zeven Rutgers Huizen gaan hun deuren sluiten. De vestigingen in Den Haag en Utrecht gaan helemaal dicht. De overige Rutgers Huizen zijn binnenkort niet langer toegankelijk voor eenieder die anoniem hulp wil op het gebied van seksualiteit en geboorteregeling. Zij gaan zich richten op hulp aan specifieke groepen, en op het overdragen van kennis aan reguliere zorgverleners.

Financieel kunnen de Rutgers Huizen het hoofd niet meer boven water houden. In 1995 is de jaarlijkse overheidssubsidie flink teruggeschoefd. Pogingen om commerciëler te gaan werken, mislukten. Failliet is de Rutgers Stichting niet, benadrukt Nel van Son, directeur van de Rutgers Nisso Groep. „Het ministerie van volksgezondheid wil alleen dat wij onze twee miljoen subsidie anders gaan inzetten. Namelijk voor hulp aan bijvoorbeeld allochtonen en lichamelijke gehandicapten - groepen die anders buiten de boot vallen.”

Het is de vraag of er niet meer groepen buiten de boot gaan vallen met de sluiting van de zeven laatst overgebleven Rutgers Huizen. De 120 medewerkers verzorgen jaarlijks 25 000 consulten, die de cliënten zelf betalen. Het gaat dan veelal om jonge meisjes en vrouwen die liever niet naar de huisarts willen. „Juist het anonieme karakter van de hulpverlening voorziet in een grote behoefte”, zegt Sanderijn van der Doef, seksuologe. „Het aantal mensen dat anoniem wil blijven en niet naar de huisarts durft, wordt erg onderschat.”

Tot vorig jaar was Van der Doef werkzaam bij de Rutgers Stichting.

ting, waar zij zich vooral bezighield met seksuele voorlichting. „Ik vind de sluiting heel erg jammer”, zegt Van der Doef. „De overheid zegt dat het doel is bereikt: dat er op alle scholen nu seksuele voorlichting wordt gegeven en dat men met seksuele problemen naar een huisarts of specialist kan. In de praktijk merk ik dat dit niet waar is. Veel scholen behandelen nog steeds alleen dat ene verplichte hoofdstukje uit het biologieboek. Dat weet ik omdat scholen mij wekelijks benaderen met het verzoek ondersteunende voorlichting te geven.”

Van der Doef werkt ook voor het tijdschrift Yes, dat zich richt op meisjes en vrouwen rond de 20 jaar. Zij beantwoordt de ingezonden brieven. „Daarbij merk ik hoeveel vragen, over seksualiteit er nog altijd leven, en hoe fundamenteel die vragen zijn. Zoals: wanneer moet je een condoom omdoen; kan ik zwanger worden als ik niet ben klaargekomen? Gespecialiseerde voorlichting is gewoon nog steeds hard nodig. De Rutgers Huizen hebben die voorlichters in dienst. En ook specialistische hulpverlening is nodig. Mensen gaan met hun seksuele problemen liever niet naar een algemene hulpverlener, omdat het zo'n gevoelig onderwerp is. Er zijn wel goede gespecialiseerde poliklinieken, maar die hebben nu al wachtlijsten. De sluiting van de Rutgers Huizen komt te vroeg: er zijn nog weinig alternatieven.”

Per vestiging wordt nu door de directie gezocht naar alternatieven. Van Son: „Wij willen graag dat de reguliere zorg ons werk overneemt, maar we weten niet of dat lukt. We onderhandelen nog met onder meer het Fiom, GGD en abortusklinieken.” Wat er met de 120 medewerkers gaat gebeuren, is ook nog niet bekend.

Anoniem consult

VK 29/8

DE zeven Rutgers Huizen, bureaus voor seksualiteit en geboorteregeling, moeten de komende maanden hun deuren sluiten. Geldgebrek dwingt de instellingen na ruim dertig jaar te stoppen. In de roerige jaren zeventig en tachtig waren veel medisch-seksuologische klachten nauwelijks bespreekbaar in de reguliere gezondheidszorg. Dat is niet meer zo, maar nog steeds bezoeken jaarlijks 25 duizend cliënten de instantie die anonimiteit garandeert. Recepten voor de pil en het behandelen van erectieproblemen vallen onder de huisartsenzorg, maar veel mensen blijken het nog altijd prettig te vinden dat zij hun problemen kunnen voorleggen aan een hulpverlener die niet het hele gezin in zijn praktijk heeft. Een meisje dat de morning-afterpil wil, terwijl haar ouders van geen vriendje weten, heeft mogelijk enige schroom de arts en apotheek in

haar directe omgeving te bezoeken. De Rutgers Stichting heeft niet alleen tieners en allochtone vrouwen onder haar klanten, maar ook hoogopgeleide vrouwen. Die ervaren consument is op zoek naar de beste zorg. Zij zal na sluiting van de Rutgers Huizen wel een nieuw adres weten te vinden. Maar kwetsbare jongeren en allochtonen hebben baat bij zo'n laagdrempelige voorziening die direct hulp biedt. Bovendien zijn het de huisartsen die de 25 duizend klanten van de Rutgers Huizen moeten opvangen. Huisartsen klagen terecht over te hoge werkdruk. De deskundigheid van de medewerkers van de Rutgers Stichting is groot, ze leveren prima werk en bereiken een diverse groep klanten. Er is geen reden om de Huizen te sluiten en de huisartsen met extra werk op te zadelen.

Commentaar? Ga naar www.volkskrant.nl/forum

Sluiting Rutgershuizen een stap terug

VK 1/9

Na 32 jaar wordt de Rutgers Stichting omgevormd tot kenniscentrum. De artikelen over het sluiten van de Rutgershuizen (*de Volkskrant*, 28 augustus) hebben bij mij een mengeling van verbazing en verontwaardiging opgeroepen.

Ik ben een jonge vrouw van 24 jaar, heb al zes jaar een vaste heteroseksuele monogame relatie en woon duurzaam samen. Een jaar geleden heb ik ook een afspraak gemaakt bij de Rutgers Stichting. Niet omdat ik allochtoon of chronisch ziek ben of anonimiteit verkies boven een bezoek aan de reguliere huisarts. Het zijn de bezoeken aan de reguliere huisartsen die er toe hebben geleid dat ik een andere weg heb gekozen.

Na jarenlange negatieve ervaringen met het slikken van de pil, heb ik veelvuldig overleg gepleegd met mijn vrouwelijke huisarts en haar vele waarnemers. Mijn verzoeken, na jarenlang verschillende anticonceptiepillen te hebben uitgeprobeerd, om een alternatief werden keer op keer weggewimpeld.

Het Nederlandse beleid voor de reguliere gezondheidszorg heeft ertoe geleid dat huisartsen geen tijd meer kunnen vrijmaken om verder te kijken wanneer de normale medicatie niet meer toerikend is. Ik was op zoek naar professionele zorg die expert is op het terrein van de seksualiteit en waarbij je als vrouw met respect wordt behandeld. Deze zorg heb ik gevonden bij de Rutgers Stichting. Er wordt daar de tijd voor je genomen en zorg gegeven die je in de reguliere zorg nog weinig kunt vinden.

Het sluiten van de Rutgershuizen zal tweevoudig zijn dat wanneer mensen niet meer het gevoel hebben bij de reguliere huisartsen terecht te kunnen voor seksueel gerelateerde zorg en een professioneel alternatief zoeken, deze niet meer kunnen vinden. Onder mijn leeftijdgenoten is de Rutgers Stichting een bekend begrip, waarbij de keus aan jou wordt gelaten welke zorg je kiest. Het vrouwelijke lichaam is iets privé, waar op een respectvolle manier mee moet worden omgegaan. Deze keus weglaten is een grote stap terug in de tijd, zeker als er geen alternatief geboden wordt.

AMSTERDAM F. Boesveldt

Rutgers Huizen gingen aan hun eigen succes ten onder

De Rutgers Huizen hebben hun nut voor de seksuele bevrijding bewezen. En daarmee ondermijnden zij hun eigen bestaansrecht.

NRC
DOOR BEATRIS RITSEMA
 AMSTERDAM, 29 AUG. In de bloei van een organisatie ligt altijd het verval besloten. Succes leidt tot uitbreiding en dan komt er een moment dat de *core business* overwoerd raakt door *frillies*. Zo zijn de Rutgers Huizen aan hun eigen succes ten onder gegaan. De kerntaak van de NVSH van de Rutgers Stichting was voorlichting en hulp op het gebied van geboorteregeling en seksualiteit. Aan individuen.

Dat laatste is zeer belangrijk,

want het betekende dat er op 36 plaatsen in het land een loket bestond, waar mensen met problemen zich konden vervoegen. In de jaren '70, toen overal de vrije seks lokte maar de autoriteiten de slagboom nog gesloten hielden, konden tienermeisjes via de Rutgers Huizen veilig en anoniem de pil bemachtigen. Mensen konden er terecht met hun geschachtsziekten. Ook de morning-afterpil en hulp voor abortus konden zonder hinderlijke bemoeienis van ouders of huisarts verkregen worden. Tot en met de jaren tachtig lagen de tarieven voor een consult tussen de tien (voor jongeren en minvermogen) en negentig (voor de rijken) gulden. Rijkssubsidie dekte verder zeventig procent van de kosten.

Uit de boedelscheiding met de NVSH had de Rutgers Stichting duidelijk de beste papieren meege-

huisarts en de Riagg's worden behandeld. Wat overbleef van de Rutgers Stichting moest de aandacht verleggen van hulp naar voorlichting en preventie. Fusie met het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek zorgde voor een toename van het aantal enquêtes, met het voorspelbare resultaat dat de behoefte aan voorlichting eindeloos is.

De nieuwe doelstellingen zijn vager, het effect veel moeilijker meetbaar. Terwijl de subsidiestroom opdroogde, probeerde de Stichting zichzelf in stand te houden door de commerciële weg in te slaan. Ze richtte business units op, de gratis telefonische voorlichting werd vervangen door 06-lijnen à 1 gulden per minuut, en cursussen voor scholen en bedrijven, bijvoorbeeld over seksuele intimidatie, werden in prijs verhoogd en er

werd geenige educatieve spelletjes ontwikkeld als de computerquiz *Love Bytes*. Uiteindelijk kon de Stichting zich niet voldoende onderscheiden van de voorlichtingsactiviteiten op middelbare scholen met hun uitgebreide sekseducatie bij de basisvorming, noch van de puur commerciële aandacht voor seks in (tiener)tijdschriften en op tv. Daarnaast moest de Stichting zich profileren op de doelgroepen markt, zoals allochtonen, ouderen en gehandicapten.

Nederland heeft het laagste abortuspercentage ter wereld, ontgerwijfeld mede dankzij de anti-conceptie-inspanningen van de Rutgers Stichting. Sinds het begin van de bezuinigingen heeft de Stichting geprotesteerd tegen en gewaarschuwd voor een stijging van zowel het aantal abortussen als van tienermoeders. Deze dreiging

is slechts een klein beetje bewaard. Als de cijfers voor abortus en tienermoeders de laatste paar jaar iets zijn gestegen, komt dat grotendeels op het conto van allochtonen meisjes en vrouwen (met name Antillianen), die als doelgroep bereikt kunnen worden als de allochtone vrouwen in de jaren zeventig. Hun problemen, en niet te vergeten de antiwesterse houding van vele allochtone jongens en mannen tegenover seks, zijn niet het soort problemen waar een rationeel, op verheffing gericht en uit de gedoogcultuur voortkomend instituut als de Rutgers Stichting mee uit de voeten kan. De seksuele problematiek onder allochtonen zal op een andere manier moeten worden aangepakt. Er blijft altijd behoefte aan nieuwe verheffingsinitiatieven.

Rutgers Huis nieuwe stijl in oprichting

Trouw 3/9/01

'Met ander centrum wordt
hulpaanbod gemoderniseerd'

Van onze verslaggeefster
AMSTERDAM - In Amsterdam worden voorbereidende gesprekken gevoerd voor de oprichting van een nieuw 'centrum voor seksuele en reproductieve gezondheid'. Zo'n centrum kan onder meer het hulpverleningsaanbod van het verdwijnende Rutgers Huis in de hoofdstad overnemen.

Dit zegt seksuoloog Rik van Lunsen, hoofd van de afdeling seksuologie in het Academisch Medisch Centrum en voorzitter van de stichting MR 70. Op dit moment houdt MR 70 zich bezig met de uitvoering van abortus. Ook kan men er terecht voor seksuologische hulpverlening en wordt er een anticonceptie-spreekuur gehouden. „Het pand wordt nu uitgebreid”, zegt Van Lunsen. „Onder het nieuwe dak zullen ook nieuwe taken komen, zoals donorinseminaties (KID) en hulp bij geslachtsziekten.”

Eind vorige week heeft MR 70 toestemming gekregen om patiënten te gaan testen op geslachtsziekten. Dit zal vergoed worden door de zorgverzekeraars. Afspraken over overname

van de taken van de Rutgers Stichting zijn in een ver gevorderd stadium, en de toestemming voor het toepassen van KID in MR 70 is bijna rond.

Van Lunsen vindt het logisch al dit soort niet-specialistische gynaecologische zorg bij elkaar in één centrum onder te brengen. In dit opzicht vindt hij de vorige week aangekondigde verdwijning van de Rutgers Huizen geen ramp. „Het is treurig dat het zo heeft moeten lopen, maar we kunnen dit ook zien als een goed moment om het hulpaanbod te moderniseren en beter te integreren.” Uiteindelijk hoopt en verwacht Van Lunsen te komen tot een compleet 'Amsterdams centrum voor seksuele en reproductieve gezondheid'. Voor vestigingen elders wordt ook nog naar alternatieven gezocht.

Van Lunsen maakt zich wel zorgen over de seksuele voorlichting, een onderwerp dat al eerder in het slop is geraakt toen de dochterorganisatie Rutgers Consult van de Rutgers Stichting failliet ging. „Daar ligt nu echt een lacune”, aldus de seksuoloog.

DE VERDIEPING: PAGINA 11:

VOORTAAN NAAR DE HUISARTS

Dit najaar valt na 32 jaar het doek voor zes van de zeven Rutgers Huizen. Een paar krijgen nieuwe functies: 'proeftuin' of 'kenniscentrum'. Maar voor de morning-afterpil of onderzoek op geslachtsziekte moet voortaan toch de huisarts bezocht worden. Afscheid van een relikwie uit de jaren zeventig.

Trouw
Rutgers Huizen 3/9/01

Eveline Brandt

Op het raam van het Amsterdamse Aletta Jacobshuis, een van de zeven Nederlandse Rutgers Huizen, hangt een plakkaat dat het einde aankondigt: 'Te koop'. Het adres is veel hoofdstedelingen welbekend: Overtoom 323. Wie is er in zijn jeugd niet ooit binnengeglijpt in een Rutgers Huis?

De vijftienjarige die in paniek om een morning-afterpil komt; de zeventienjarige die ongewenst zwanger is geraakt; de twintigjarige die vrees een geslachtsziekte te hebben opgelopen; de veertigjarige die er geen lol meer aan vindt, aan het vrijen - zij kunnen hier niet meer terecht voor een vertrouwelijk gesprek, voor anonieme hulp. De huisarts, de riagg en de GGD kunnen het wel alleen af, zo is de redenering; er is geen geld en geen belangstelling meer voor een Rutgers Huis daarnaast.

Ondertussen staat de telefoon in het Aletta Jacobshuis roodgloeiend. Het afsprakenboek is zo vol dat de receptioniste blij is dat iemand afbelt en ze met tippex het consult kan weglakken. Jonge blonde vrouwen, donkere allochtone meisjes, wat oudere Hollandse man-

nen - van alles loopt er binnen. „Het is hier zo druk, wij moeten gewoon oppassen dat onze artsen niet overspannen raken”, zegt een van de medewerkers die hier al meer dan dertig jaar werkt.

Verontwaardigd is ze, en ontdaan dat het doek nu echt gaat vallen. „Ik werk hier keihard en met hart en ziel omdat ik nog steeds vind: niets zo verschrikkelijk op de wereld als een ongewenst kind. Onze hulpverlening overhevelen naar de huisarts? Hal De huisarts stuurt zelfs patiënten naar ons door! Hier, ik heb het geturfd: alleen vanochtend al zeven vrouwen die een spiraaltje willen laten plaatsen omdat hun dokter dat niet kan. Seksuele problemen, daar weten huisartsen vaak ook geen raad mee. Heel goed dat ze dan naar ons verwijzen, want wij weten er wél raad mee.”

Ze snuift. „Wij moeten ons gaan richten op 'doelgroepen', zoals allochtonen en chronisch zieken. Waarom? Wij zijn er voor iedereen. Voorlichting en preventie zijn belangrijk voor alle gewone, gezonde en ongezonde mensen. En je ziet: die komen hier ook nog in groten getale binnen. De nieuwe generatie heeft weer net zoveel behoefte aan informatie en hulp als de generatie uit onze begintijd.” Strijdbaar: „Ik zeg maar zo: goede voorlichting is het halve werk.”

'Wie trekt er voordeel uit de onbe-

lemmerde voortplanting? Wie is gebaat bij de onwetendheid van de massa?' De arts Johannes Rutgers vroeg het zich in 1923 in gemoede af. 'Eigenlijk is het voor niemand goed', concludeerde hij, 'wanneer er roekeloos kinderen worden verwekt.'

Een anticonceptie-pionier was Rutgers, en Nederland was begin vorige eeuw met recht gidsland op dit gebied. Rutgers was al in 1882 oprichter van de Nieuw Malthusiaanse Bond, de voorganger van de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming (NVSH).

In 1969 besloot de NVSH zich geheel toe te gaan leggen op haar hoofdtaak: de verspreiding van de boodschap van seksuele hervorming. De medische hulpverlening werd losgemaakt uit de roemruchte vereniging en ondergebracht in de nieuwe Rutgers Stichting. Haar taak werd 'hulpverlening en vorming op seksueel gebied'.

De Rutgers Stichting ging van start onder een gelukkig gesternte. In datzelfde jaar 1969 werd de openbare verstreking van voorbehoedmiddelen uit het Wetboek van Strafrecht gehaald. De zorg voor anticonceptie werd vanaf toen zelfs beschouwd als een overheidstaak, niet langer als een particuliere aangelegenheid. En de overheid als subsidiegever gaf gul aan de Rutgers Huizen, 25 jaar lang.

Halverwege de jaren zeventig, in de tijd van *flower power* en *All you need is love* verscheen er een prachtig 'affiesje'. 'Hoe doen twee egeltjes het? Hééél voorzichtig - met een goed voorbehoedmiddel dus' stond er boven de afbeelding van twee lieve, stekelige beestjes die elkaar wel zagen zitten. Het was de eerste voorlichtingscampagne van de Rutgersstichting die gericht was op jongeren, en het werd een doorslaand succes. In 1972 nog weigerde de helft van de huisartsen de anticonceptiepil voor te schrijven aan meisjes tussen de 15 en 17 jaar. Hun afwijzing van 'voorechtelijk geslachtsverkeer' maakte de ongeveer zestig Rutgers Huizen vooral voor jongeren onmisbaar.

Groepjes voorlichters gingen de Huizen uit, de scholen in, en daar openhartig praten over seks en anticonceptie. Een van hen was Gemma Pagano, die veertien jaar als verpleegkundige en voorlichtster voor de Rutgers Stichting werkte. „Het was een echte bloeitijd”, zegt zij. „Er wordt nu vaak negatief over gedaan, alsof er toen alleen maar geitenwollen sokken rondliepen. Maar er is niets mis met een ideologische drijfveer in je werk, en er kwam wel degelijk wat van de grond. We hielden zestig bureaus draaiende, niet doordat het big business was maar door de inzet van alle betrokkenen. Het was hard werken en veel 's avonds vergaderen, onbetaald. We waren bezig een specialisme te ontwikkelen, en dat wilden we goed doen.”

Naast de medische hulpverlening en de nieuw opgezette voorlichtingsafdeling, werd ook een aarzelend begin gemaakt met psychosociale hulpverlening. Zo startte in 1976 Willeke Beemer met een groepstherapie voor wat heel netjes heette 'pre-orgastische' vrouwen. In deze - minder netjes genoemde - 'klaarkomgroepen' zochten de therapeuten naar diepere oorzaken

Niemand heeft
meer behoefte aan
anonimiteit

van de onvrede bij vrouwen over hun (seks)leven. Daarin gingen zij mee in de golf van bewustwording die door de vrouwenbeweging in gang was gezet.

Terwijl de Rutgers Stichting democratiseerde, of misschien zelfs verburgerlijkte, radicaliseerde de NVSH. De club verwerd tot een soort seksueel rariteitenkabinet waar vooral mensen met belangstelling voor partnerruil, sm en groepsseks op afkwamen.

Maar in de jaren tachtig liep ook bin-

nen de Rutgers Stichting het beeld van een onschuldige, blije seksualiteit een deuk op. Seks kreeg langzamerhand een andere uitstraling dan die van de zoete lieve egeltjes uit de jaren zeventig. De aanzwellende stroom berichten over seksueel geweld en ongewenste intimiteiten, incest en pedofilie, en de intrede van aids wierpen een schaduw over de lust.

„Aids sloeg in als een bom”, zegt Gemma Pagano. „We schrokken ons rot. Maar we hebben er gauw op ingespeeld. We zijn het condoom sterk gaan promoten, als iets wat normaal was om bij je te dragen. Dat was het voordien zeker niet - een condoom, dat was iets voor hoeren.”

In 1983 startte het project Seksuele voorlichting voor jeugdige plegers van zedendelicten. Ook kwam er binnen de Rutgers Stichting in die tijd meer aandacht voor machtsverschillen tussen mannen en vrouwen als schaduwzijde van de seksualiteit. En met aids als nieuw thema in het voorlichtingsaanbod werden nieuwe geldstromen aangeboord. De subsidiepot van de Nationale Commissie Aids Bestrijding was goed gevuld, beter dan die van de Rutgers Stichting.

Maar de neergang had zich al ingezet. De terugloop van de anticonceptie-hulpverlening, steeds meer overgenomen door de huisartsen, zette door vanwege de vergrijzing van de bevolking en de afschaffing van de halfjaarlijkse pilcontrole. Het aantal consulten nam gestaag af met zo'n 10 000 per jaar. De seksuele voorlichting liep wél goed en ontwikkelde zich verder. Eigen boeken werden geschreven, zoals 'Voorlichten dat het een lust is'.

Rond 1990, zegt seksuologe Sanderijn van der Doef, tot vorig jaar werkzaam bij de Rutgers Stichting, was er nog een laatste staartje van de euforie. „Het gebied van de voorlichting, waarop ik werkzaam was, bloeide. Voorlichting was toen heel hard nodig en er werd veel geld voor uitgetrokken. Er waren dan ook goede resultaten. Het aantal tienerzwangerschappen was nergens ter wereld zo laag; Nederland was heel open en tolerant over seksualiteit.”

Maar veel Rutgers Huizen redden het niet. In 1991 werden tien van de 36 overgebleven huizen gesloten. In 1992 gingen nog eens 19 'loketten' dicht. En toen waren er nog maar zeven... Dat kleine aantal alleen al deed veel af aan de doelstellingen 'toegankelijkheid' en 'laagdrempeligheid'. Jongeren die een consult al nauwelijks konden betalen, kregen er nu ook nog een treinreis bij.

Na deze grote aderlating kwam in 1994 alsnog het bericht dat de subsidiekraan van de overheid helemaal dichtgedraaid zou worden. „Er moest bezuinigd worden”, zegt Pagano. „Dat trof veel instanties die ooit heel ideologisch gestart waren. Zie de jeugdhulpverlening, en allerlei vrouwenorganisaties. Het argument is dan altijd dat zo'n instelling achterhaald was. Maar dat geloof ik niet, ook nu niet. Met de sluiting van de Rutgers Huizen komen mensen in de kou te staan die bang zijn voor zwangerschap. En dat is niet leuk, of je nu 13 of 33 bent.”

Er kwamen, zoals dat ging in de jaren negentig, verschillende interim-managers. Die kostten weer veel geld, zo verzuchten de betrokkenen nu. En die bedachten dat de Rutgers Stichting commerciëler moest gaan werken.

In 1995 moest toenmalig directeur P. Babeliowsky nog moeite doen om de woorden 'Rutgers Shops' en 'Business Units' over de lippen krijgen - maar ze waren een feit. Eind jaren negentig ging de Rutgers Stichting zelfs in zee met de farmaceutische fabrikant Pfizer, maker van Viagra. Samen runden zij een telefonische hulplijn voor erectieproblemen.

„Ik wilde dat niet”, zegt Pagano. „Altijd maar tegengas geven aan die commercialisering. Bij een van de bezuinigingsronden heb ik me laten ontslaan.”

Het lukte ook niet goed. Voor de voorlichting op de scholen ging de Rutgers Stichting veel geld vragen, maar de scholen konden dat niet betalen. De medewerkers trokken naar de bedrijven, maar ja, één keer praten over on-

Kennis Rutgers Stichting mag niet verloren gaan

gewenste intimiteiten en je was klaar, zegt Pagano. De dochterorganisatie Rutgers Consult ging failliet, en dat drukte op de Rutgers Huizen die toch al verlies maakten.

Er kwam een overbruggingssubsidie van de overheid tot het jaar 1999 die de Rutgers Stichting als 'expert in seksualiteit' de toekomst moest inlooden als zelfstandig ondernemer. Het heeft niet lang mogen duren.

En toch, anno 2001 kan het Rutgers Huis nog bogen op een aardige productie. Zwangerschapstesten, met veel aandacht voor het verhaal van vrouwen die niet weten wat ze moeten beginnen. Uitstrijkjes worden gedaan, bijvoorbeeld bij moslimvrouwen die geen mannelijke arts mogen of durven raadplegen. De morning-afterpil voor jonge schoolmeisjes, die veelal op hun vrije woensdagmiddag komen.

„En vergeet niet de seksuologische hulpverlening”, zegt Johan Feijter, als seksuoloog werkzaam in het Amsterdamse Rutgers Huis. „We doen hier echt wel meer dan het verstrekken van de morning-afterpil. Wij zijn er ook voor gesprekken over seksuologische problemen zoals erectiestoornissen, pijn bij het vrijen, geen zin in seks. Specialistische hulpverlening die de riagg niet kan bieden, en die met onze opheffing grotendeels zal verdwijnen.”

In Amsterdam worden jaarlijks 1 600 van dit soort seksuologische consulten gegeven, naast 5 500 medische. Landelijk zijn er ruim 7 500 seksuologische consulten per jaar en verleent de Rutgers Stichting zo'n 15 000 keer medische hulp. Daarnaast beantwoordt ze jaarlijks 50 000 telefonische vragen.

Maar het is niet genoeg. „De anonimiteit van de Rutgers Stichting - wie heeft daar nog behoefte aan?” vraagt seksuoloog Rik van Lunsen, hoofd van de afdeling seksuologie van het AMC, retorisch. „Een meisje van 15 dat aan de pil wil, gaat allang naar de huisarts. Dat blijkt ook wel uit het aantal eerste pil-recepten: daarvan wordt nog geen half procent door de Rutgers Stichting uitgeschreven.” Hij denkt dan ook niet dat met de sluiting het aantal ongewenste zwangerschappen weer zal toenemen.

De Rutgers Stichting, analyseert Van Lunsen, heeft veel betekend voor de seksuele voorlichting. „Daar ligt nu echt een lacune. Verder hebben de Rutgers Huizen veel gedaan aan het toegankelijker maken van seksuele hulp en adviezen. Een deel van die rol is door de huisarts overgenomen. Uit onderzoek dat wij in het AMC hebben gedaan, blijkt dat mensen hun informatie over anticonceptie nu vooral bij de huisarts vandaan halen, en uit hun sociale netwerk.”

Het afscheid stemt uitermate weemoedig, verzucht Van Lunsen. „Ik ben zelf ook gevormd door de seksuele omwenteling van de jaren zeventig. Maar de tijd is veranderd. Je kunt niet aan alles vasthouden.”

Bron: Lidy Schoon: 'In de schaduw van de lust - vijftig jaar Rutgers Stichting (1969-1994)'

Kleindochter *VK 1/1*

Minister Borst: vrouw, moeder, grootmoeder. Ik eveneens. Hoe deed zij het? Hoe deden haar dochter/schoondochters het? Hoe zullen haar kleinkinderen het doen?

Eind 1961 kwam ik naar Nederland, nog net 18 jaar oud, bezig met relatievorming. Binnen een paar maanden had ik mijn weg naar de Rutgers Stichting gevonden. Respectvol medisch onderzoek, gedegen advies, condooms, een pessarium. Een paar jaar later de pil.

In 1969 en '71 gecompliceerde bevallingen, die ik maar net overleefde. 'Geen zwangerschappen meer', zei de (zeer katholieke) gynaecoloog. 'U wilt toch niet dat uw kinderen halfweesjes worden omdat u nog een derde kind wilt?' Voorbehoedsmiddelen waren voor die man uiteraard uit den boze. Ook de katholieke huisarts wilde er niet eens over praten.

Weer naar de Rutgers Stichting.

De Rutgers Stichting heeft een grote hoeveelheid ervaring en kennis op het gebied van seksualiteit en anticonceptie en onderscheidt zich door anonimiteit te bieden.

Marieke Henselmans meent dat het een grote vergissing zou zijn deze kennis weg te saneren. *VK 31/8*

DE Rutgers Stichting moet zijn bestaande bureaus, afgezien van Groningen, sluiten. Panden worden verkocht en de werkzaamheden moeten worden ondergebracht in 'proeftuinen', die moeten uitgroeien tot 'kenniscentra'.

De Rutgers Stichting deed meer dan medische hulpverlening. De organisatie had altijd drie afdelingen. De seksuologische, waar seksuologen (artsen, maatschappelijk werkers en psychologen) therapie aanbieden op het gebied van problemen met seksualiteit.

De tweede afdeling was die van voorlichting, preventie en training, ofwel Rutgers Consult. De achtergrond van de medewerkers varieerde van onderwijskundig, verpleegkundig, seksuologisch tot medisch. Op verzoek van scholen werd voorlichting gegeven, aangepast aan de actualiteit en de tijdgeest. Rutgers Consult bood ook trainingen aan huisartsen over anticonceptie. Daar werd druk gebruik van gemaakt. De hele afdeling Rutgers Consult is vorig jaar gesloten. En tenslotte was er de medische hulpverlening; de spreekuren door artsen en sociaal

verpleegkundigen, gewijd aan vragen op gebied van anticonceptie, pil, pessarium, spiraal, morning-after pil, uitstrijkjes (meestal naar aanleiding van een bevolkingsonderzoek), onderzoek op soa, zwangerschapstesten, gesprekken over abortus, veilig vrijen.

Een groot deel van wat de Rutgers Stichting deed is overgenomen door anderen. Het onderwerp seksualiteit en veilig vrijen maakt deel uit van het vak verzorging, dat tijdens de basisvorming aan alle middelbare scholieren wordt aangeboden. Ook de training van de professionals kan door anderen gedaan worden. Toch blijven er aanvragen voor voorlichting en training binnenstromen. De centrale telefoon werd 50 duizend keer per jaar gebeld, de site 350 duizend keer bezocht. Het overnemen van de seksuologische hulp wordt al moeilijker. De Riagg's geven (*NRC/Handelsblad*, 28 augustus) aan slechts een klein deel van de cliënten te kunnen opvangen en dat dit zal leiden tot langere wachttijden. De medische vragen (24 duizend consulten) zullen op het bordje van de huisarts terecht komen. De huisartsen die terecht hebben aangegeven dat ze overbelast zijn.

De hulpverlening van de Rutgers Stichting is moeilijk te missen, want niet beter maar anders én laagdrempelig. Het onderscheid zit in de mogelijkheid van anonimiteit. Dit geldt voor jonge meisjes die een morning-after pil willen, maar ook voor de dertiger die eens buiten de relatie heeft gevreeën, voor vragen over soa e.d. De huisarts kan die hulp ook verschaffen, maar heeft wel het hele gezin in de praktijk. De beter opgeleide vrouwen komen voor een pessarium, of een gesprek

over wat voor anticonceptiemethoden mogelijk zijn, behalve de pil. Deze patiënten verwachten een ruime ervaring en deskundigheid, de mogelijkheid te praten over seksualiteit, een respectvolle vrouwvriendelijke benadering, willen de zekerheid dat ze geen flater slaan met hun hulpvraag, en ze willen betalen voor een consult. Er is ook veel ervaring opgedaan met het verlenen van hulp aan allochtonen met kennis en begrip voor de eigen cultuur. Jarenlang hadden we spreekuren speciaal voor Turkse en Marokkaanse vrouwen, met hulp van een tolk, voor anticonceptie.

Een ander onderscheid is dat bij de stichting niemand solo werkt. Bij alle afdelingen werd en wordt gewerkt in multidisciplinaire teams en houdt men elkaar op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen. Bij de seksuologie wordt bijvoorbeeld vanuit medische én psychologische optiek naar de vragen gekeken. Seksuele problemen bevinden zich vaak op het snijvlak van beide disciplines. Zo signaleerden wij steeds nieuwe hulpvragen (vragen rond HIV, misbruik, onvruchtbaarheid) en probeerden daar op in te spelen.

Nederland is altijd terecht trots geweest op zijn internationale positie: de laagste abortuscijfers (al lijkt de vraag naar abortus en de wachttijden ervoor toe te nemen), de best bereikbare anticonceptie, een kwalitatief goede seksuologie. Delegaties uit de hele wereld werden rondgeleid in de Rutgershuizen. Buitenlandse Zaken heeft onlangs 44 miljoen beschikbaar gesteld voor drie jaar aan de IPPF (internationale family planning organisatie). En dan zouden wij straks het enige land in Europa zijn zonder Family Planning Asso-

ciation. Het zou een grote vergissing zijn al deze kennis en ervaring weg te saneren, vanwege een beetje geldgebrek. Bestuur en directie zeggen dan ook: die kennis gaan we onderbrengen in een centrum. En hulp zouden we vanuit zo'n kenniscentrum alleen mogen verlenen aan bepaalde doelgroepen. Gedacht wordt daarbij aan allochtone meisjes en chronisch zieken. Dat je de kennis van de Rutgers Stichting kunt bewaren, doorgeven en uitdragen vanuit een kenniscentrum: dat is een illusie.

Kennis moet gevoed worden vanuit de praktijk. Als je een deskundig boek wilt schrijven over voorlichting aan tieners, moet je zelf voor de klas hebben gestaan. Als je huisarts wilt trainen in het bespreekbaar maken van seksualiteit of misbruik, moet je zelf spreekuren doen en geleerd hebben hoe je dat het beste kunt aanpakken. Ook moet je weten hoe het voelt als het spreekuur uitloopt en de wachtkamer zich steeds verder vult. Je moet tot je enkels in het bluswater staan. Dan alleen ben je geloofwaardig, dan alleen ben je deskundig.

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. De Rutgershuis kan verleend worden vanuit andere locaties, in samenwerking met GGD's, abortusklinieken of anderen. De financiële problemen zijn op te lossen door de consulten te laten vergoeden door de verzekeraars. Maar sta niet toe dat wij straks geen hulp meer mogen verlenen, omdat de cliënt de pech heeft niet in een theoretische doelgroep te passen.

Marieke Henselmans is werkzaam in de medische hulpverlening en was trainer/docent bij de Rutgers Stichting.

'Als u heel zeker weet, dat u een voltooit gezin hebt' - en dat wist ik heel zeker - 'dan kunt u ook over sterilisatie denken.' Ik dacht erover en praatte met mijn man. Ook hij zag die ingreep als een ideale oplossing. Samen naar de Rutgers Stichting. 'U zou naar de VU kunnen gaan. Daar wordt gesteriliseerd. Wilt u een verwijzing?' Ik was verbaasd: de volgens reputatie fijn-christelijke VU? Ja! Na een wachttijd van acht maanden was ik aan de beurt. En ik heb de ingreep nooit betreurd.

Veertien jaar later: mijn dochter, 16 jaar oud, voor het eerst hevig verliefd. Wij hadden inmiddels een andere huisarts, maar er lagen ook jaren met negatieve berichten over 'de pil' achter ons. Dus toch naar de Rutgers Stichting. 'Nergens anders krijg je zulke gespecialiseerde mensen, die je ondanks je leeftijd volledig serieus nemen', had ik tegen mijn dochter gezegd. En 'wil je dat ik mee ga of ga je alleen?' Zij wilde het alleen proberen. En net als ik destijds werd zij er voortreffelijk geholpen.

Mijn kleindochter is nu zes jaar oud. Waar kan zij over tien, twaalf jaar heen?

Minister Borst: gebruik uw hart en uw hersens!
AMSTERDAM

Vera Bondy

Zorg

Met zorg lees ik dagelijks de krant. Een zorg als je ziet welke sociale zorg wij in de loop van enkele tientallen jaren verwierven en wederom overboord kieperden. Nu weer de Rutgershuizen. Een instelling die toch jarenlang in noodzakelijke behoeften voorzorg en nog even voorziet. Er komt iets anders voor in de plaats, of Riagg en huisartsen, die toch al overbezet zijn, moeten het overnemen. Op velerlei terreinen hebben wij de voorgaande jaren (kijk naar

onderwijs en gezondheidszorg) gezien dat 'goed' niet goed meer was en vervangen werd door 'beter'; maar beter is niet altijd geblijven en kost handen vol geld. Terwijl geld meestal de reden van veranderen was. Zo langzamerhand twijfel ik aan de zorg die besteed wordt aan zorg.

Jarenlang is Nederland trots geweest op de voorzieningen die met name op het humane vlak op vooruitstrevende wijze gegeven werd. Met zijn allen verliezen we in deze samenleving de belangrijkste aspecten uit het oog. Niet geld, aandelen en marktonderzoek, maar mens, medemens, communicatie en begrip.

Stilstaan is achteruitgang, wordt vaak beweerd, maar of rigoureuze veranderingen vooruitgang betekenen, dat is nog maar de vraag.
HEERLEN

Gerry de Wilde

De hoogtijdagen van de egeltjesactie zijn voorbij, de Rutgers Stichting houdt op te bestaan. Een laatste reddingsactie lijkt niet meer mogelijk. 'Onze klanten gaan niet de barricades op omdat wij hun schaamluis zo fijn respectvol verhielpen.'

Van onze verslaggeefster
Ellen de Visser

AMSTERDAM

Het was het afgelopen weekeinde te heet voor de liefde. 'Boven de dertig graden stort het libido in', is de ervaring van de medewerkster met weekenddienst in een van de Rutgers Huizen. Vijf graden koeler en ze zou na de zwoele nachten van vrijdag en zaterdag zijn overspoeld met verzoeken om de morning-afterpil.

De map, in Rutgersjargon, is jaarlijks goed voor duizenden

consulten. Het gaat om meisjes die niet naar de huisarts durven. Die weten dat hun arts vanwege zijn geloof die pil als een mini-abortus beschouwt. Die in de stad studeren en daar niet bij een huisarts terecht kunnen. Maar ook om vrouwen die zwanger blijken, terwijl hun man gesteriliseerd is.

En dan zijn er allochtone meisjes die willen weten waar ze hun maagdenvlies kunnen laten herstellen. Vrouwen die niet naar hun mannelijke huisarts durven om een uitstrijkje te laten maken. Die zich na een slippertje anoniem op een geslachtsziekte willen laten testen.

Het is de vraag of ze over vier maanden nog ergens terecht kunnen. De instelling die bij de oprichting in 1969 door toenmalig NVSH-voorzitter Mary Zeldenrust werd getypeerd als 'een geschenk aan het Nederlandse volk' moet noodgewongen sluiten. De seksuele emancipatie zou voltooid zijn, voor seksuologische problemen kan iedereen naar de huisarts of de Riagg. Maar volgens het personeel betekent het 'terug naar de jaren vijftig'.

Seks blijft een heikel punt, zegt een medewerkster, en onderschat wordt hoe belangrijk anonimiteit vaak is. 'Onze agenda's zijn overvol. Het wordt een zootje als wij verdwijnen.' De vestiging in Den Haag sluit al over een maand, andere panden staan in de verkoop. 'Iedereen voelt op zijn klompen aan dat het niet goed gaat.'

De Rutgers Stichting wordt een kenniscentrum, dat alleen nog hulp biedt aan doelgroepen, zoals allochtone meisjes of chronisch zieken. Dat nieuwe beleid wekt bevreemding. 'Chronisch zieken?', zegt een stafmedewerker. 'Daar hebben we er hier het afgelopen jaar elf van gezien.'

Interim-directeur M. Wiebosch doet pogingen de cliënten elders onder te brengen. Maar Riagg's, zo

bleek een paar jaar geleden uit een inventarisatie, hebben geen tijd voor patiënten met vaginisme of orgasmeproblemen en huisartsenpraktijken zitten overvol.

Seksuologen zijn voor de meeste cliënten te duur. En abortusklinieken zijn al helemaal geen optie. Een medewerker: 'Dacht je dat ze daar onder de poort door durven?'

De ondernemingsraad heeft Wiebosch gevraagd rekening te houden met de emoties van het personeel. 'Hier werken louter idealisten', zegt een personeelslid. 'Artsen en verpleegkundigen die er nog een baan bij hebben en veel meer doen dan waarvoor ze betaald krijgen. Omdat ze dit werk belangrijk vinden.'

Dat idealisme heeft altijd de basis gevormd van de Rutgers Stichting, zo blijkt uit *In de schaduw van de lust* (1996), waarin de geschiedenis van de stichting wordt beschreven. Vaste tekst in persoonsadvertenties: we vragen veel en we bieden weinig.

Maar toen de seksuele hervorming doorzette, de pil gewoon bij de huisarts verkrijgbaar werd en het aantal abortussen fors daalde, kreeg de Rutgers Stichting steeds minder te doen. Het jaarlijkse aantal consulten daalde van 150 duizend in 1971 naar 25 duizend eind jaren negentig.

In de jaren zeventig gingen voorlichters met een kofferje voorbehoedsmiddelen de scholen af, werd het 'spiekboekje voor het vrijen' geïntroduceerd en de beroemde *double dutch*-methode (vrijen met pil en condoom) gepropageerd. Maar de hoogtijdagen van de egeltjesactie, de succesvolle voorlichtingscampagne voor jongeren ofwel 'seksstarters', kwamen niet meer terug.

De goodwill voor de organisatie die jarenlang in een dringende be-

Verwag VK 18/8
'Seks kan nog niet bij iedereen door voordeur'

hoefte had voorzien, bleef bestaan. Dankzij de Rutgers Stichting was in Nederland de pil immers zeer snel ingeburgerd geraakt. Menig keer wisten medewerkers van bureaus dreigende sluiting te verhinderen door het publiek te mobiliseren.

Nu de zeven overgebleven bureaus verdwijnen, lijkt een laatste reddingsactie niet meer mogelijk. Cliënten willen alleen anoniem hun goede ervaringen kwijt. Een medewerker: "Ze gaan niet de barricades op omdat ze bij ons zo fijn respectvol van hun schaamluis zijn afgeholpen."

Onder de tevreden klanten een bekende Amsterdamse zangeres die telefonisch haar ongenoegen kenbaar maakt. "Seks kan nog altijd niet bij iedereen door de voordeur", zegt ze, "en de Rutgers Stichting is daar het bewijs van. Er zijn zoveel redenen te bedenken waarom een seksueel vrije vrouw die haar vaste relatie wil beschermen, bij probleempjes liever niet naar de huisarts gaat. Seksuele vrijheid is de vrijheid om soms anoniem te blijven."

Kamer dubt over Rutgers Huizen

DEN HAAG — De Tweede Kamer is er nog niet helemaal uit of minister Borst (Volksgezondheid) de Rutgers Huizen te hulp moet schieten. De zeven huizen, waar mensen anoniem advies kunnen krijgen over seksualiteit, moeten sluiten door geldgebrek.

De fracties van PvdA, GroenLinks en SP willen dat Borst ervoor zorgt dat de huizen open kunnen blijven. D66 en CDA weten het echter nog niet helemaal.

Voor CDA-woordvoerder Buijs zou het heel goed kunnen zijn dat de huizen hun deuren moeten sluiten omdat er minder vraag naar hun hulp is. Het enkele feit dat de Rutgers Huizen anoniem hulp bieden en de reguliere zorg niet, is voor hem niet genoeg reden om de huizen open te houden. D66 wijst erop dat de subsidie die de Rutgers Huizen van Borst krijgen, niet stopt of omlaag gaat. (ANP)

Japanse jeugd moet van gêne rond seks

JAPAN Bijna 90 procent van de Japanse jongeren is ontevreden over de seksuele voorlichting die zij op school, thuis en elders krijgen. Meer dan 87 procent van de jongeren zegt het geduld te verliezen in gesprekken met volwassenen, wanneer deze het te gênant vinden om over seks te praten. Bijna 63 procent van de jongeren vindt het 'belachelijk' dat volwassenen geloven dat scholieren geen seks hebben. (ANP)

Bijna 90 procent van de Japanse jongeren is ontevreden over de seksuele voorlichting die zij op school, thuis en elders krijgen. Dit blijkt uit een onderzoek van het Japanse ministerie van Volksgezondheid. Meer dan 87 procent van de jongeren zegt het geduld te verliezen in gesprekken met volwassenen, wanneer deze het te gênant vinden om over seks te praten. Bijna 63 procent van de jongeren vindt het 'belachelijk' dat volwassenen geloven dat leerlingen in het voortgezet onderwijs geen seks hebben, aldus het Japanse persbureau Kyodo.

In Italië weten ze inmiddels wel beter. Daar heeft onderzoek uitgezonden dat bijna vier van de tien 14- tot 18-jarigen hun eerste seksuele ervaring opdoen bij een prostituee, meldde *La Repubblica* zaterdag. Sommige jongens laten zich opjuten door vriendjes. Anderen doen het de eerste keer niet met hun vriendin omdat ze bang zijn een modderfiguur te slaan.

Jongen (16) in VS krijgt levenslang

SEATTLE - Een rechter in de Amerikaanse staat Washington heeft de 16-jarige William Lembcke veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf wegens de moord op vier familieleden. De jongen heeft zijn ouders, 18-jarige zus en 11-jarige broertje doodgeschoten nadat was uitgekomen dat hij zijn zus onder de douche stiekem had gefilmd. Hij heeft bekend het lijk van zijn dode zus seksueel te hebben misbruikt. De rechter noemde de jongen 'een monster' en veroordeelde hem tot de zwaarst mogelijke straf.

Voetjes

Nrc 4/8
TITIA KETELAAR

Bij reclame voor chocoladerepen verschijnt sinds jaar en dag rechtsboven in beeld een tandenborsteltje. Valt het iemand nog op? Omroepen tonen op dezelfde manier hun logo. Denkt iemand wel eens 'naar welke omroep kijk ik - aha, daar is het logootje?' En sinds twee maanden wordt ook ieder fictieprogramma voorafgegaan door Kijkwijzer-pictogrammen, zowel op het scherm als in de omroepgidsen.

Het zijn speldenprikken, die bij nadere inspectie leeftijdsclassificatie, spanning, geweld en seks verbeelden. Ze moeten de ouders informeren over het soort programma dat hun kind wil bekijken. Ze worden ook in de bioscoop gebruikt en zullen binnenkort voor videospelletjes en dvd's gaan gelden. Maar werkt het?

„Die voetjes? Dat kan toch ook

JONG

een speurtocht zijn?" was de reactie van een 12-jarig kind op het pictogram voor seks. De opmerking komt uit een online peiling die de Kinderconsument onlangs hield over de bekendheid van de Kijkwijzer. Daar bleek uit dat veel gezinnen de symbolen kennen, maar dat ze maar zeer weinig gebruikt worden.

Dit onderzoek van bureau Informatie en het NICAM, het instituut dat namens de omroepen de Kijkwijzer introduceerde, bleek dat slechts 32 procent van de ouders van kinderen tussen de 8-15 jaar gebruik maakt van de symbolen bij het beoordelen of een tv-programma geschikt is voor hun kind. Daarentegen was driekwart van de ondervraagde ouders bekend met het classificatiesysteem.

Het NICAM is „nog niet tevreden", meldt directeur Wim Bekkers. In september, bij het begin van het nieuwe televisiesizoen, komt het instituut met een vervolgcampagne die ouders duidelijk moet maken wat de symbolen betekenen. Ook non-fictieprogramma's zullen vanaf september Kijkwijzer-symbolen meekrijgen.

Daarnaast zal het NICAM ook de klachtencommissie onder de aandacht brengen. Omdat de omroepen zelf hun programma's classificeren, kan het voorkomen dat ouders hun kinderen naar een programma laten kijken waarvan ze eigenlijk vinden dat de Kijkwijzers anders had moeten zijn. Inmiddels zijn er „tientallen" reacties geweest op verkeerd geclasificeerde programma's. Een aantal klachten is in behandeling.

A new survey indicates that younger Thais are loosening up society's traditional views on sex.

By Natee Vichitsorasatra

THE NATION 30/8

Good news for students opting to enrol in Chulalongkorn University's new master's degree programme focusing on sexuality: plenty of opportunities for case studies await. In a survey of 200 Chulalongkorn University undergraduate and graduate students conducted by students in the university's Mass Communications Faculty, 59 per cent of respondents admitted to having had sex, and 33 per cent said they were sexually active.

Thirty-seven per cent said that they lost their virginity between the ages of 15 to 20.

One of them is Jan, a 26-year-old CU student. She didn't want to use her real name for fear of shocking those who she calls "her conservative Thai friends".

Like many youth, Jan had her first serious relationship and sexual experience with someone she knew from a school or university setting; she met her first boyfriend at university, lost her virginity to him, and dated him for four years.

But after the relationship didn't work out, Jan said the number of partners she acquired then "sort of added up". With her gentle manners and conservative demeanour, Jan is determined to present herself as a traditional Thai woman.

Like many women today, she is concerned that openly expressing her views on sex would bring her a bad reputation. But under the surface modesty lies curiosity and a sense of adventure.

"It was for fun!" Jan said, and then backtracked. "It's not just for fun. I felt that I would get to know the person more," she quickly added. In a country constantly stressing the virtues of chastity, one wonders whether Jan felt it was easier to sleep with other men after having already lost her virginity.

"They're doing it for their own pleasure. There's nothing wrong with sex," said Siriporn Skrobaneek, executive secretary of the Foundation for Women. She encourages parents not to set firm rules, but rather concentrate on raising youngsters to think for themselves and act responsibly. Such views are becoming more widespread, as Thai attitudes on sex continue to evolve.

Maitree Pornvichitcharoen, who helped form and conduct the survey, admitted to being surprised by the results. "I think it probably shows a trend among today's Thai teenagers. They are more independent-minded as a result of Western cultural infiltration," he surmised.

He predicted that one day factors influencing decisions on having sex would probably become almost exclusively based on the opinions and mores of the participants involved, rather than societal norms.

"Our overemphasis on issues like virginity cause problems like prostitution," Siriporn said. She explained how many Thai women are challenged to overcome feelings of worthlessness and shame if they have had sex before marriage. As a consequence, Siriporn said, once an unmarried woman gives herself to one man, she might feel like she has "nothing to lose" and will become promiscuous.

"Sex and virginity are two separate issues," added Somphong Chitradub, a counsellor with the Senate's Committee on Women, Youth, and Elderly. He said that if parents take the time to talk about sexual issues with their children and encourage them to make their own educated choices about their own sexuality, there is a much smaller chance they will lose self-esteem.

Jan confirmed that losing her virginity made her deci-

Het Britse koningshuis heeft WOEDEND gereageerd op een in de Verenigde Staten verschenen boek over wat omschreven wordt als het liefdesleven van prins WILLIAM, de oudste zoon van kroonprins Charles en de overleden prinses Diana. De inhoud van het boek, waarin de 19-jarige 'Wills' wordt omschreven als een 'seksmachine', is volgens St. James's Palace 'ongegrond en zeer kwalijk'. In de weken dat William vorig jaar met leeftijdsgenoten in Chili doorbracht voor een leefdadigheidsinstelling, 'hebben de bedden flink gekraakt', zo is in het boek te lezen. (4E 1)-8

Pas op jij!

In de stapel te leen gekregen Italië-gidsen zit ook het boekje *Wat & Hoe Italiaans*. Het hoofdstuk 'Algemene uitdrukkingen' bevat de bekende teksten als „Wilt u langzaam spreken?", „Ik begrijp u niet" en „Erg vriendelijk van u."

In de kantlijn staan, in het keurige handschrift van mijn oud-tante, nog enkele toevoegingen, zoals: „Maak dat je wegkomt!", „Dat is genoeg!" en „Pas op jij!"

Van wanneer is dit boekje? En hoe dacht mijn oud-tante over de Italianen dat ze deze zinnen veelvuldig nodig dacht te hebben?

De opdracht op de eerste bladzijde verheldert veel. Er staat: "Voor mijn lieve Pauline, voor haar reis naar Florence, 1978". Pauline is haar hoogblonde kleindochter, toen zestien jaar.

ALICE SCHWARTZ

sion to sleep with other men easier, but that it had not affected her self-esteem. "I wouldn't just sleep with anyone," she said. "It has to be with someone that I care deeply about."

Nevertheless, numerous sex education experts are finding more open attitudes about sexual behaviour. Possible causes given for such liberalisation include the proliferation of technology, busy parents, poor sex education programmes, and, of course, the spread of Western attitudes.

"We live in a changing society. There's no way we can avoid attitude changes when society undergoes changes itself," Siriporn said.

Both Siriporn and Somphong said that technology and the media had brought in values which were impossible to screen and were responsible for the new sexual values. "Eastern culture is now weak, and there are no firm principles for us to grasp," Somphong said.

Worse yet, Eastern culture is absorbing just one side of Western values - the hedonistic part. "In the West, when a woman refuses sex, a man won't drug her to get what he wants," said Dr Pansak Sukkareuk, who also hosts a radio show exploring sexual issues. It is an open secret that Thais are also poorly educated in matters of consent, safe sex and prevention, topics widely and openly addressed in the West.

But Jan strongly denies that Western values have anything to do with it. She recounted her year studying in Australia where she never engaged in sexual activities, even when she was tempted. It was only in Thailand that she slept with her first love. "If I were more Westernised, I would have been

Beste Beatrijs,

Van een vriendin krijg ik af en toe een zak met kleren die nog in goede staat zijn, waar haar eigen kind uit gegroeid is. Mijn dochter van acht stort zich altijd op die zak en zoekt daar precies de kleding uit die ik vreselijk vind: naveltruitjes, topjes en strakke, korte rokjes. Ik vind dit soort sexy kleding niet bij haar leeftijd passen. Bovendien is ze ietsje mollig en de blote, bolle buik onder zo'n scharminkelig hesje geeft haar iets ordinairs, wat ik niet goed kan aanzien. Ze draagt ook het liefst schoenen met hakken, die haar belemmeren bij het rennen en op straat spelen. Het lijkt wel alsof haar kindertijd nu al voorbij is. We maken wel eens ruzie over wat ze aan wil, maar zonder veel effect. Is dit een verloren strijd of moet ik het anders aanpakken?

Moeder van een al te blote dochter

Beste Moeder Van,

De mode is erg geseksualiseerd op het moment en schrijft strakke, uitdagende kleding voor met veel bloot erin. Kleine meisjes richten zich op grote meisjes en vinden mooi wat die mooi vinden. Bezig zijn met mode, kleren en uiterlijk is iets wat zich tussen meisjes en vrouwen afspeelt. U en uw dochter hebben pech dat het de tijd is van de naveltopjes en niet bijvoorbeeld van de petticoats, want die zouden haar vast veel beter staan. Maar het is niet anders. Misschien voerde u in de jaren zestig strijd met uw moeder over ordinare minirokken en nu gaat het over haltertruitjes.

U moet voor ogen houden dat het een kwestie van mode is en niet van vroegrijpe seksualiteit. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan, want die ongegeneerd sexy outfits voor achtjarige maken een kind ofwel tot een glamoureuze mini-Lolita of (in het geval van een minder perfecte lichaamsvorm) tot een potsierlijke wannabee. Dat wilt u natuurlijk niet voor uw dochter, zeker niet al op achtjarige leeftijd, wanneer behaagzucht nog ver van haar bed zou moeten staan. Maar alla, het enige dat haar drijft is gewoon mee te doen met de mode, scoren bij haar vriendinnetjes en het gevoel hebben erbij te horen.

Aan deze behoefte valt bijzonder weinig bij te sturen of om te buigen. Als een meisje van acht ideeën in haar hoofd heeft over wat wel en niet leuk is om aan te trekken, krijgt u dat niet meer veranderd. Ze zal ook niet begrijpen waar u moeilijk over doet, want zij vindt haar eigen keuze mooi en die van u tuttig of saai of stom of (laatste redmiddel) kriebelig.

Probeer die zak met krijgertjes te onderscheppen voor uw dochter 'm in handen krijgt, en gooi weg wat u niet bevalt. Neem ruim de tijd en zoek compromissen als u met haar nieuwe kleren gaat kopen. Een maatje groter van een iel topje kan vaak al wonderen doen. Koop niets wat u echt tegenstaat, maar koop vooral niets wat zij lelijk vindt, want ze zal weigeren het te dragen. Bedenk uiteindelijk dat u in uw eentje niet tegen de heersende modereur op kunt en dat er belangrijker dingen zijn om je zin over door te drijven dan kleren. |

Wie advies wil over omgangsvormen, correct gedrag, levens- of liefdesdilemma's, kan een brief schrijven naar HP/De Tijd, Postbus 75553, 1070 AN Amsterdam, of een e-mail naar beste@beatris.com. Bezoek ook de website www.beatris.com

HP 3/8

having sex since I was 15," Jan said. Pansak reasoned that today's 20 to 30 year-olds were raised by parents who came of age in a very different era, where love and affection were less directly talked about or expressed, even in private. "It's obvious that younger people are far more independent-minded. As long as they don't act irresponsibly, it's not a problem," he said.

Still, he added that parents today have come a long way, and are paying attention to and counselling their offspring. This has helped produce a climate where sex is more acceptable, and where youngsters are aware of risks and responsibilities involved.

"The family unit, especially the father, plays an extremely important role in sexual education in preaching responsibility," Somphong said. For Jan, the statements of Pansak and Somphong couldn't be truer. "Sex education in school never helped me for this kind of life. My mum helped," Jan said.

After her first sexual encounter Jan shared her feelings with her mother, and still regularly consults her on sexual concerns. "Parents should prepare their children for it and accept their decisions, not blame them afterwards when nothing can be done," Jan said.

"Nowadays, it seems like we judge each other more by substance than just by superficial elements such as virginity," Chulalongkorn's Maitree offered. Sure enough, more than half of the respondents in his group's survey said virginity was not a concern when sizing up potential relationship material.

"When society becomes more open about sexual matters, social problems derived from sex might be more easily solved," Siriporn said. She mentioned prostitution and HIV/Aids as examples of such problems needing to be dealt with.

Traditional beliefs regarding sexual behaviour are withering away. What they are being replaced with is less clear, though leans toward more openness and experimentation. But not as much as what you might be imagining. "If you carefully read the studies comparing Thailand to our Asian friends," Pansak said with a chuckle, "I can assure you the changes in sexual attitude here are far from dramatic."

SEX HABIT

An ABAC poll survey of 1,762 teenaged students in Bangkok and 19 other provinces, 55 per cent of them female and 45 per cent male. Only teenagers who admitted to having had sexual experience were selected for the survey.

Who was your first sexual partner? %	
My girlfriend/boyfriend	67
A friend from another school	11.7
A friend at my school	10.7
Prostitute	3.6
Someone I met during a night out	2.8
Others such as gay, lesbian relatives or acquaintances	4.2
What tempted you to have the first sexual experience? % (can choose multiple answers)	
Closeness	71.3
I just wanted to try	56.6
I was drunk	21
I watched porno films	19.7
I read porno books	16.5
I was persuaded	9.9
I was forced/lured to do it	8
I was intoxicated by drug	3.2
How often are you having sex now? %	
At least once a week or more	38.3
Two or three times a month	18.6
Once a month	13.8
Less than once a month	14.3
Never again since the first time	15
How often do you use protection? %	
Every time	16.4
Sometimes	48.7
Never	34.9

Source: ABAC poll NATION GRAPHICS

Upcountry views more traditional

By Jeeraporn Chaisri

THE NATION 30/8

While the attitude of urban teenagers towards pre-marital sex would seem to be undergoing a transformation, there is little sign of change in rural areas. At one community we visited in Nakhon Ratchasima, about 250 kilometres northeast of Bangkok, most of the adolescent girls we spoke to believe that a woman should preserve her virginity until her wedding night in order to demonstrate that she is an honest person who truly loves her husband.

"I don't think it is appropriate for teenager to have sex at an early age. In general, the girls around here understand how they should act with members of the opposite gender. For me, it is important to keep my first time for when I am with my future husband after our marriage," says Chanida Akrapattum, 18.

According to Chanida a minority of her peer group enjoy having sex with their boyfriends; in most cases, she says, these are girls who study or have studied in Bangkok. Piyaporn Pittisuradej, a 19-year-old technical-school student, points out that many teenagers do not consider all the possible consequences before indulging in pre-marital sex.

Unprotected sex which results in pregnancy can still have very negative effects on a girl's reputation and that of her family, she says. "I can't let my family down. What I have to do for the time being is to study hard, earn my degree and then find a good job. Certainly, I have a boyfriend at the moment but the relationship has never gone beyond friendship. Nothing is for sure. Who knows? Some day in the future I might meet a man who's better than him ... or vice versa. So, for me, preserving my virginity until my wedding day is a must," says Piyaporn.

While ruling out pre-marital sex for herself, Araya Ukthakone, 17, does not believe that having sex before marriage is necessarily wrong in all cases. "If a girl is really sure that her boyfriend is 'the one', that she is definitely going to marry him then I don't think that making love [before marriage] is unusual. But both partners should have jobs and both should take responsibility for what might happen [unplanned pregnancies]. Just because a girl has sex with her boyfriend it doesn't mean that she's the sort of person who will sleep around with lots of guys," says Araya.

In any case, according to a teacher at a local private school, the opportunities for youngsters to engage in sex are limited. She says that since there are very few attractive pubs or department stores in the locality where they can hang out, most teenagers tend to frequent small restaurants, ice-cream parlours and friends' houses. In such a small, closely knit commu-

Jongerenbende valt opnieuw zwemmers lastig

ANP

NIJMEGEN

Een groepje jongeren heeft zaterdagmiddag in een Nijmeegse zwembad twee 14-jarige jongens uit Malden bedreigd en mishandeld. Het zwembad heeft al maandenlang last van een groep jongens en meisjes, die anderen het zwemmen onmogelijk maken. De zwembadirectie heeft daarom zelfs een legitimatieplicht bij de ingang ingesteld voor jongens tussen de 12 en 21 jaar.

De Maldense jongens kregen in het bad woorden met vier meisjes en drie jongens. De twee liepen klappen op, waarna ze besloten naar huis te gaan. Buiten wachtte de groep hen op. In een naburige straat sloten ze de fietsende jongens in. De ene jongen zag kans er vandoor te gaan, maar de ander liep schoppen en klappen op. Ook stak de groep zijn fietsbanden lek. Hij heeft aangifte gedaan.

Via de videobewaking in het zwembad zal geprobeerd worden de identiteit van de groep te achterhalen. De zwembadirectie heeft al zo'n twintig jongeren de toegang tot het bad ontzegd.

Van onze verslaggeefster

Maaik de Visser

NIJMEGEN

"Tja, het is nodig", zegt bezoeker B. Koerts, terwijl hij zijn kleding uit de locker pakt van sportfondsenbad Nijmegen-West. De 35-jarige zwemmer doelt op de legitimatieplicht voor zwemmers tot en met 21 jaar die niet onder begeleiding zijn van een volwassene. De zwembadirectie nam deze maatregel in april wegens overlast door een groep Marokkaanse jongeren.

Zaterdag deed zich opnieuw een incident voor. De media repten van een 'jongerenbende' en 'jongeren die al langere tijd overlast geven'. 'Volledig overtrokken', meent zowel zwembadirecteur H. Jacobs als de Nijmeegse politie: de trammelant tussen een groepje van zeven jongeren en twee andere pubers staat los van de problemen met de groep allochtone herrieschoppers.

De jongeren kregen binnen onenigheid. Buiten onttaarde dat in een knokpartij waarbij twee 14-jarigen werden belaagd door de rest. Eentje ontkwam, de ander werd geschopt en geslagen. Zijn fietsbanden werden lekgeprik.

Drie belagers zijn in de kraag gevat toen zij zondag in het bad werden herkend door een medewerker. 'Ze hadden alledrie netjes hun legitimatie op zak', vertelt Jacobs, om de 'onschuldige' houding van de jongeren te schetsen. De jongeren mogen drie maanden het bad niet in. Vandaag moeten ze op het politiebureau komen.

Een toegangsverbod van drie maanden gaat bezoeker P. Saedt niet ver genoeg. 'Een jaar maakt meer indruk.' Net als andere bezoekers vindt hij het prima dat er maatregelen worden getroffen 'als er zoveel wordt gerotozoid'. Hij had zich al afgevraagd of hij zijn kinderen van 6 en 8 jaar nog wel kon meenemen.

M. Busink en H. Bruins vinden dat je door de overlast niet meer voor je plezier naar een zwembad gaat. 'Een prima maatregel' noemen ze de legitimatieplicht.

Sinds eind april controleert een particulier beveiligingsbedrijf elke zondag of jongeren onder de 21 jaar zonder begeleiding van

LET'S TALK ABOUT SEX

Victorian values leave their mark

Former history lecturer says that in the old days Thais did not place a high value on a woman's virginity

■ Pennapa Hongthong, Sirinart Sirisunthorn

THE NATION 25/8

THE LONG-HELD belief that a woman's virginity is of the highest value is not a Thai tradition but the result of the influence of British Victorian-era culture, a noted historian told a sex seminar yesterday.

Nidhi Eoseewong, a former history lecturer at Chiang Mai University, said that in the old days Thais did not value virginity highly, as is evident in many literary works and laws. This changed when Victorian culture was introduced into the Kingdom in the mid-Rattanakosin period, during the reign of King Rama V.

One of the Victorian myths about sex was that of viewing women as the weaker sex who, as such, should not express sexual emotions or feelings.

"The importance that the Victorian culture gave to women's virginity significantly changed the root of the traditional concept about sexuality in Thai society that had separated love from sexual intercourse in the belief that people can have sex without love," he said.

Referring to Thai society as polygamous, Nidhi said sex before marriage was nothing new as it had long been practised by Thais.

"It is just the return of the traditional Thai concept which

accepts a woman having sex with many men, though not at the same time. But she must marry one of them," he told the forum jointly organised by the Bangkok Positive Project and the United Nations Development Fund for Women.

He said there was a mechanism that forced men to be responsible and to take care of the women with whom they had sex.

To Nidhi, many sex problems in today's society are the result of the separation of love and sex. He said young people learnt about the act of sex from the media and friends but they never learnt about love and respect for their partners.

Kritaya Archavanijkul of Mahidol University's Social and Population Research Institute said that Thais did not normally look beyond intercourse in their sex talk.

Boys, she said, are taught to have sex at a young age with as many women as possible. Girls, on the other hand, are told that they should keep their virginity until their marriage night.

Kritaya categorised Thai men into four types with regard to sexual behaviour. The first type consists of those who enjoy having sex with many women without taking any responsibility. The second type consists of those who feel responsible for those they are close to. The third type are moderate in terms of the frequency of their sexual encounters and their responsibility, while the last type enjoy having sex with many women with a view

to marrying one.

Most Thai men fall into the second or third groups, she said, whereas women are simply either good (having sex with just one man) or bad (having sex with many men).

However, she observed that some women had now become "hunters", citing a case of a male student in her doctorate class at the University who was "pursued" and dumped by an actress with whom he had sex.

But in most cases, women were being "hunted" for sex, she said.

Even a temple is not the safe place it should be, said an anonymous female activist from Empower in Chiang Mai, citing the case of a nun who was raped by monks of the same temple.

Such sexual violation of women and girls happens in many places, said Sansanee Sathirasat, a Buddhist nun from Sathira Dhamma Stan, who submitted as evidence four cases.

The first involved a girl sent to a brothel by her father, who also had sex with her and her sisters. In the second case, a boy of 14 raped his 11-year-old sister after being sexually aroused by what he had seen on the Internet.

The last case involved three kindergarten boys pushing a girl down and trying to pull up her skirt while another boy, acting as a lookout, asked interested "viewers" for a toffee as a fee.

Sansanee urged Thais to explore the spiritual aspect of sexual relationships.

Meanwhile former sex worker Natharat Buakham, asked why her work was considered so immoral, since she was just making a living as other professionals.

nity it is relatively easy for parents to keep an eye on their offspring, she says, so adolescent sexual encounters are not a serious problem here.

een ouder een legitimatie bij zich hebben. Sinds 1999, toen het zwembad werd uitgebreid met een recreatiegedeelte, gaf een groep Marokkaanse jongeren in het bijzonder op zondag overlast. Directeur Jacobs vertelt dat ze 'iedereen het bubbelbad uitjogen'. Personeel dat wilde ingrijpen, werd bedreigd. Gevoelig voor strafmaatregelen waren de jongeren niet. Een toegangsvorbod haalde niets uit; onder valse namen drongen ze toch weer door tot het binnenbad. 'Bovendien waren ze moeilijk herkenbaar.' Door de maatregel zijn volgens Jacobs jongeren uit de anonimiteit gehaald. 'Degenen die zich niet willen legitimeren, komen niet meer.' Anderen weten dat ze hun identiteit prijsgeven als ze worden

gepakt. Jacobs is tevreden. Van het personeel hoort hij dat de sfeer aanzienlijk is verbeterd. 'Er zijn geen excessen zoals vroeger. Je moet je klanten kunnen garanderen dat ze niet worden lastiggevallen, ook al kost je dat een halve ton per jaar meer.' Ook bezoeker Koerts vindt dat de maatregel werkt. Groepen 'die met hun dertigen een badmeester

intimideren' ziet hij er niet meer. 'Ik vond het echt bedreigend.' Een meisje van 13 zegt blij te zijn dat de jongens die wel eens aan haar zaten, er nu niet zijn. Een ander meisje zegt dat ze 'een veiliger gevoel' heeft. Zij en haar twee vriendinnetjes hopen dat 'er niet meer achter hen aan wordt gezwoomen of tegen hun kleedhokjes wordt geslagen'.

Meer zwembaden hebben vanwege zulke overlast een beveiligingsbedrijf in de arm genomen, zegt H. Blijenberg van Sportfondsen Nederland, dat honderd baden exploiteert. Blijenberg heeft de indruk dat net als in de rest van de maatschappij de agressie in zwembaden toeneemt. 'Als je sommige jongeren fouilleert, vind je schroevendraaiers en messen.'

Twee jongens krijgen terreinverbod zwembad

ZEVENAAR - Twee jongens van 13 en 15 jaar uit Zevenaar hebben zondagavond een terreinverbod gekregen voor zwembad De Breuly in hun woonplaats. De jongens veroorzaakten de laatste weken steeds meer overlast. Zondag liep hun gedrag uit op een vechtpartij. (ANP) *VK 20/10*

Geslachtsziekten komen in Amsterdam onder jongeren steeds meer voor, zo blijkt uit het jaarverslag van de soa-polikliniek in Amsterdam. In Amsterdam werd in 2000 bij 81 jongeren van 15 tot 19 jaar gonorrhoe geconstateerd - meer dan twee keer zoveel als het jaar ervoor. Bij jongeren van 20 tot 24 jaar werd 194 keer gonorrhoe vastgesteld, een stijging van 74 procent.

Deskundigen tasten nog in het duister over de oorzaak van de stijging. Die is in ieder geval curieus, gezien de voortdurende toename van condoomgebruik onder jongeren. In 1998 zei nog

maar tien procent van de jongeren een condoom te gebruiken bij een 'los seksueel contact', vertelt T. Coenen, directeur van de stichting soa bestrijding. In 2000 was dat al gestegen tot 79 procent.

Iris (18) en haar broer krijgen condooms van hun ouders: „Mijn broer haalt ze voortdurend bij mijn moeder. Heel gênant. Dat doe je toch niet. Of hij ze gebruikt weet ik niet. Ik in ieder geval niet omdat ik ze nog niet nodig heb.”

Haar vriendin, die net als Iris op het atheneum zit, krijgt ook condooms van haar ouders: „Die zijn nog van dertig jaar geleden, nog uit hun tijd. Die hoef ik niet hoor. Maar als ik ze straks nodig heb, koop ik ze wel.”

Veilig-vrijen-campagnes zijn niet besteed aan Iris: „Ik vind ze wel grappig. Maar het zou zielig zijn als je van die reclame nog iets moet leren. Je trekt je toch meer aan van je ouders dan van de tv. En als je het helemaal niet weet, dan lees je de *Fancy* ofzo. Minstens de helft van dat soort bladen staat vol met seks.”

„Wij hebben ouders die de jaren zestig hebben meegemaakt. Van die hippie-ouders. Ze hebben zelf bijna geen voorlichting gehad, en willen nu alles goedmaken door urenlang en héél - zegt ze langgerekt - „bewust over seks te praten. Maar dat helpt wel.”

„Jongeren denken dat ze niet-kwetsbaar zijn”, zegt een 22-jarige Amsterdamse studente. „Omdat het economisch goedgaat en niemand meer een tegenslag heeft, menen ze dat ze ook geen hiv kunnen oplopen. En als je wel hiv hebt, wordt je niet meer meteen buitengesloten. Besmette mensen kunnen ook een relatie opbouwen, en als ze er genoeg van hebben, dan plegen ze euthanasie. Dat kan immers ook in Nederland”, aldus de analyse van de studente.

Yousef (18) - geboren in Marokko - heeft van zijn ouders niets geleerd over condooms. De seksuele voorlichting op de mavo ging grotendeels aan hem en zijn klasgenoten voorbij. „Stoer praten als er zo'n bak met condooms langskomt, dat deden we tijdens de voorlichting. En

Meer meisjes eerder aan de pil

DEN HAAG — Meer meisjes beginnen op jonge leeftijd met de anticonceptiepil. Ongeveer vier op de tien meisjes tussen de 15 en 20 jaar slikken nu het voorbehoedsmiddel: een kleine 200.000 tieners. Dat is een stijging van het pilgebruik in deze leeftijdsgroep met 5 procent.

Het totale gebruik van de pil neemt dit jaar toe met 1,3 procent. Dat heeft de Stichting Farmaceutische Kengetallen (SFK) gemeld op basis van gegevens van de openbare apotheken in Nederland. De pil gaat daar dit jaar zeker 3,9 miljoen keer over de toonbank.

Onder de tienermeisjes daalt het gebruik van de zogeheten derdegeneratiepil sterk, met 15 procent in vergelijking met 2000. Dat komt doordat de kans op trombose gro-

ter is dan bij de tweedegeneratiepil, zo blijkt na wetenschappelijk onderzoek. Jarenlang heerste daarover verwarring door tegenstrijdige studies. (ANP)

Zolang we doen alsof seksueel overdraagbare aandoeningen veroorzaakt worden door mensen die willens en wetens condoomloos rondhoereren, wordt de gang naar huisarts of andere hulpverlener alleen maar moeilijker, en de kans op nog meer besmettingen groter.

door Marieke Henselmans

DE RECENTE toename van seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's) heeft nogal wat publiciteit opgeleverd. Neutrale maar ook verontwaardigde artikelen. Nogal ver ging *NRC Handelsblad* met een hoofdredactioneel commentaar waarin de attitude van homo- en hetero-losbollen wordt geheld. Op het eind staat: 'Geslachtsziekte wordt veroorzaakt door mensen die maar wat aan rotzooien: Maar de gevolgen daarvan ontstijgen het individu. Ze raken de volksgezondheid.'

PAULINE TERREEHORST

Verderf

ACH, waren de jaren vijftig er nog maar. Dan kon je als ouder nog afdwingen dat ze in een meisjenspensionaat gingen wonen als ze het huis uit wilden. Dan kon je ze gewoon verbieden om een jongen iets anders te geven dan een stevige hand. Maar ja, we leven in de 21ste eeuw, dus kinderen zoeken alles zelf wel uit.

Gelukkig is de oude GG&GD er nog, die jongeren in het gareel kan houden, precies op het moment dat dat noodzakelijk is.

Want het is natuurlijk wel erg toevallig dat er nieuwe cijfers over geslachtsziekten worden vrijgegeven, juist nu een prille lichting jongeren aan een nieuw onbeschermd leven in de vreemde stad begint. Sodqm en Gomorra ten slotte. Wat je als ouders niet meer voor elkaar krijgt, weet de GG&GD wel te bereiken. Alleen al de omschrijving 'onbeschermd contact' zal elke jongere de lust ontnemen. Hoop je. Helemaal als de info gevolgd wordt door dramatische cijfers en percentages. En nu maar bidden dat ze niet zo'n wijsneus tegen het lijf loopt die er even een kladje bijpakt om de jobstijding na te rekenen. Die ontdekt zo dat maar een kleine driehonderd jongeren tussen de

15 en 25 het afgelopen jaar met 'iets' is besmet in Amsterdam. Dat klinkt al veel minder dreigend dan 'stijgingspercentages van 74 tot 125'. Helemaal als je dat afzet tegenover het aantal jongeren dat doodgereden wordt in het verkeer.

En stel dat de onverlaat die haar eer belaagt toevallig medicijnen studeert? Dan weet hij haar vast te vertellen dat met een shot penicilline de meeste enge ziektes binnen 24 uur zo grondig uit het lichaam verdwijnen dat zelfs de knapste dokters ze niet meer terug kunnen vinden. Daar gaat die prachtige remedie tegen de onkuisheid, namelijk de twee weken verplichte onthouding na de injectie die de GG&GD al decennialang met zoveel zinnelijk genoegen weet op te leggen.

Zo hebben ze met de Ziekte de Zonde van de eerste plaats kunnen verdrijven. Met hulp van een paradijselijk onderzoeksbudget en ongeremd rondgestrooid reclamemgeld dat de angst er goed in kan houden.

De GG&GD weet wel waar Abraham de mosterd haalt.

De column van Pauline Terreehorst verschijnt de komende weken op dinsdag.

'Sex bomb'

Wat een prekerige toon en woordkeus. In een zwaar verouderd medisch handboek, waar homoseksualiteit nog bij het hoofdstuk 'psychiatrie', paragraaf 'perversiteiten' staat, zijn ze nog niet zo moraliserend over 'geslachtsziekten'. Dat bepaalde lieden die 'maar aan rotzooien' de ziekte veroorzaken, is natuurlijk onjuist: de bacterie of het virus veroorzaakt de ziekte, het rotzooien de besmetting. Maar dat makkelijke zwartepieten is om echt boos over te worden: de schuld bij de rotzooiers. Zo simpel is het niet.

Reden voor ongerustheid is er wél, kijkend naar de resultaten van het onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu en de Stichting Soa-bestrijding, dat onlangs werd gepresenteerd. De onderzoekers baseren zich op jaarcijfers van 42 GGD's en soa-klinieken. Gonorrhoe nam het sterkst toe. Ten opzichte van 1999 een stijging van 71 procent. Chlamydia komt het meest voor en vertoont een stijging van 41 procent. Dat is verontrustend, vooral als je bedenkt dat onbehandelde chlamydia bij vrouwen vruchtbaarheidsproblemen kan veroorzaken.

Hoeveel mensen zich laten onderzoeken en hoeveel precies besmet worden, is onbekend. Er is geen landelijke registratie en sommige GGD's houden geen registratie bij. Hoeveel mensen hiervoor hun huisarts bezoeken, is ook niet zeker. De toename van gonorrhoe lijkt de voorbode van een golf nieuwe HIV-besmet-

Tienermeisjes eerder aan de pil

TEL 31-0

door René Steenhorst

maken met de snel veranderende leefstijl van jongeren en de daarmee verband houdende vrijere seksuele moraal. „De zogenaemde 'menarche leeftijd', het moment waarop de lichamelijke rijping plaatsvindt, is de afgelopen 25 jaar hoegenaamd niet veranderd: gemiddeld begint een meisje bij 13 jaar en twee maanden te menstrueren”, aldus dr. Van Hooff.

De gynaecoloog deed in 1994 aan de Vrije Universiteit in Amsterdam onderzoek naar het pilgebruik bij jongeren in de regio Amstelveen, Nieuw Vennep, Hoofddorp, Aalsmeer, Badhoevedorp en Zwanenburg: „Drie procent van de 14-jarigen gebruikte toen al de pil. Van alle 15-jarigen tien procent, de 16-jarigen 26 procent en de 17-jarigen 42 procent.”

Volgens gynaecoloog dr. M. van Hooff, werkzaam in het Sint Franciscus Gasthuis in Rotterdam, heeft het eerdere gebruik van de anticonceptiepil vrij zeker alles te

condooms opblazen. Maar als ik ze nodig heb, gebruik ik ze wel. Dat deed ik niet altijd, maar ik wel van plan om dat te gaan doen.”

TR 27/10
Florentijn van Rootselaar

Ontuchtpleger werkt weer

Den Haag - De voor ontucht veroordeelde directeur Hans van O. van het instituut voor hoogbegaafde kinderen Facta is gewoon weer aan het werk. De directeur pleegde ontucht met twee minderjarige meisjes van zijn instituut en is dit jaar door de Haagse rechtbank veroordeeld tot twee jaar cel. Ook mag O. geen contact meer hebben met minderjarigen, zo luidde het vonnis. De omstrede directeur is echter in afwachting van zijn hoger beroep gewoon weer aan de slag gegaan. (GPD)

Veroordeelde ex-voorzitter Facta terug op werkplek

Van onze verslaggever
DEN HAAG

De oprichter en oud-voorzitter van Facta, die door de Haagse rechtbank is veroordeeld voor ontucht met minderjarige cursisten, is weer aan het werk bij het instituut voor hoogbegaafden in Nieuwkoop. Volgens zijn raadsman verricht Hans van O. administratief werk bij Facta. Ook neemt hij soms de telefoon op. Het Openbaar Ministerie noemt zijn handelwijze niet verstandig,

maar kan geen juridische stappen nemen zolang de zaak nog niet in hoger beroep is behandeld.

De rechtbank veroordeelde Van O. in juni tot een gevangenisstraf van vijftien maanden, waarvan vijf maanden voorwaardelijk. Omdat de rechter recidive niet uitsluit, bepaalde hij tevens dat de Facta-oprichter gedurende twee jaar geen minderjarigen mag begeleiden of scholen.

Van O., die in november vorig jaar werd gearresteerd, kwam afgelopen maand vrij. Hij ontkent de ontucht met twee meisjes en is in hoger beroep gegaan. Van O. zegt slechts dat hij van één meisje 'onschuldige' naaktfoto's heeft gemaakt. Het Openbaar Ministerie vindt de straf te laag en is ook in hoger beroep gegaan. Dat dient op 21 december.

Waarnemend persofficier C. Nooy erkent dat het 'heel ver-

velend' voor ouders en hoogbegaafde kinderen kan zijn om bij Facta geconfronteerd te worden met Van O. Maar juridisch is daar momenteel niets tegen te doen.

Het is echter niet uitgesloten dat zijn handelwijze een rol gaat spelen bij het hoger beroep. 'Ik weet niet of hij ook met minderjarigen aan het werk is', aldus persofficier Nooy. 'Maar het lijkt me niet verstandig van meneer Van O. om zijn neus daar te laten zien.'

Oud-voorzitter van FACTA Na ontucht weer terug bij zijn stichting

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM, 28 AUG. Oud-voorzitter Hans van O. van de stichting FACTA voor hoogbegaafden is weer aan het werk bij zijn stichting. Omdat hij ontucht had gepleegd met minderjarige leerlingen, werd hij eind mei veroordeeld tot 15 maanden cel waarvan vijf maanden voorwaardelijk

Volgens zijn advocaat H. Brink verriicht Van O. momenteel op de achtergrond administratief werk. De stichting FACTA geeft cursussen aan kinderen die hoogbegaafd zijn en daar problemen mee hebben. Van O. is op vrije voeten, omdat hij zijn onvoorwaardelijke straf, inclusief het voorarrest, inmiddels heeft uitgezeten.

Als bijzondere voorwaarde bij de voorwaardelijke gevangenisstraf stelde de rechter dat Van O. gedurende een proeftijd van twee jaar geen les mag geven aan minderjarigen en hen niet mag begeleiden. Van O. is echter in hoger beroep gegaan en zolang dat beroep niet heeft gediend, geldt die voorwaarde niet, aldus zijn raadsman.

Bovendien overtreedt Van O. met zijn administratieve werkzaamheden niet de door de rechter gestelde voorwaarde, voegt Brink

daaraan toe. „Hij geeft geen cursussen en begeleidt geen leerlingen, dat zeker niet.”

Het openbaar ministerie van Den Haag bevestigt dat het vonnis niet van kracht is, nu de veroordeelde in hoger beroep is gegaan. Ook het OM is tegen de uitspraak van de Haagse rechtbank in beroep gegaan. De zaak dient op 21 december.

Van O. werd eind mei door de rechtbank schuldig bevonden aan ontuchtige handelingen met drie minderjarige meisjes, van wie de jongste tien was. Ook zou hij in het bezit zijn van kinderporno. Dat laatste gaf Van O. toe, evenals het feit dat hij de meisjes naakt fotografeerde.

Hij houdt van bloot en onder hoogbegaafden geldt een ander waardenpatroon, verklaarde hij tijdens de zitting.

doet het heel goed bij kinderen

► HET KLOKHUIS, NEDERLAND 3, 18.30-18.50 UUR

HET KLOKHUIS ging (vorig jaar) op bezoek bij de Parade, het theaterfestival dat iedere zomer langs de grote steden. Dit jaar hebben de Parade-tenten al in Rotterdam, Den Haag en Utrecht gestaan, dus als je er naar toe wilt, kan dat alleen nog tot en met 19 augustus in Amsterdam (Martin Luther Kingpark). Hoe het er aan toegaat is goed te zien in *Het Klokhuis*, maar wees niet teleurgesteld als je de voorstellingen van de televisie niet terug kunt vinden, want elk jaar zijn er weer andere artiesten, of doen dezelfde artiesten weer andere dingen. 's Middags om drie uur gaat het terrein open en is er de Kinderparade. De toegang is dan gratis. Je kunt net als op een echte kermis poffertjes eten, alleen moet je ze hier zelf bakken. Een van de succesnummers, ook dit jaar gelukkig weer van de partij, is de ouderwetse zweefmolens; niet direct een voorstelling, maar wel razend populair. Maxime (8), een geregeld Parade-bezoekster, vindt hem zelfs 'het leukste van alles'. In de Helden & Boeven Kinderbioscoop draaien allerlei korte films en is er een toverlantaarn voor de kleinsten. Voor het hele gezin zijn er muzikale, komische en spannende voorstellingen. Poffertjes bakken is niet het enige wat je zelf

kunt doen. Creatievelingen kunnen schilderen in het KinderAtelier en als je meer het muzikale type bent, mag je De Lollies niet missen. Dit is een band die allerlei nummers op het repertoire heeft staan, van kinderliedjes als 'Roodkapje', via 'Que si que no' en nummertjes van Britney Spears, tot en met ruiger werk als 'n 2 gether now' van Limp Bizkit. Je kunt er niet alleen naar luisteren en op swingen, maar je mag ook zelf meezingen, meedrummen of meespelen. Een van de zangeressen van De Lollies is Marianne van der Staay, bij volwassen bezoekers bekend van de 'Levende Jukebox'. Zij beschouwt het werken met de Lollies als 'een uitje.' 'We hebben zo'n 25 nummers ingestudeerd, gedeeltelijk andere dan vorig jaar, want o wee als je nu nog met de Spice girls aankomt, en wachten iedere keer maar weer af wat het wordt. De keus komt helemaal van de kinderen. 'Echt niet, eerlijk niet' is een echte meezinger, maar ook bijvoorbeeld 'Sex bomb' van Tom Jones doet het heel goed bij kinderen. Soms staan er kleine jochies de vreselijkste teksten te rapen, met pasjes en alles erbij. Dat ze niet weten wat ze te zingen, maakt het leuk. Je ziet ook rustig een stel peuters op zo'n nummer in een kringetje rondspringen. We proberen alle leeftijden erbij te houden, door na zo'n bak herrie weer een liedje van *Sesamstraat* te doen en dat werkt verbazingwekkend goed.' De Lollies zijn iedere zondagmiddag op de Parade. JS

tingen, omdat beide ziektes vooral via anaal contact worden overgebracht. Onder homo's lijkt de angst voor HIV weggeëbd.

Volgens H. Fennema, hoofd van de Amsterdamse soa-polikliniek, is men laconiek over HIV: 'Je gaat er toch niet meer dood aan.' Het aantal soa's onder hetero's is ook enorm gestegen. De toename beperkt zich niet tot de risicogroepen. Aan de mensen die zich willen laten onderzoeken op soa's bij de GGD wordt gevraagd wat de reden is van hun ongerustheid. Men noemt 'eigen risicogedrag' het vaakst. Gevolgd door redenen als het hebben van medische klachten, het beginnen van een nieuwe relatie en het bericht dat de partner onveilig heeft gevreeën.

Het zal zo zijn dat een aantal mensen laconieker is geworden. Maar een heel grote groep is dat niet. Bij de Rutgers Stichting, waar ik spreekuren voor anticonceptie en seksualiteit doe, komt de angst voor soa's vaak naar voren. Als je probeert uit te vinden of de angst terecht is, blijkt daar geen aanleiding voor te zijn, omdat ze geen enkel risico hebben gelopen. Naast de groep die maar raak zou leven, is er dus ook een groep die zeer verantwoordelijk is, veilig vrijt en ook nog bang is iets fout te doen. Het bij je hebben van condooms is voor de jongsten nog altijd lastig. Straks denkt zij: 'Hij is alleen maar dáár op uit.'

Als meisje hoort die eerste keer je te overkomen. Het tevoorschijn halen van een condoom verstoort dat romantische beeld. En neem chlamydia, de soa die het meest voorkomt. Er hoeft maar één keer iets mis te gaan, een kort moment onbeschermd contact voor het condoom gepakt wordt, en je kunt de ziekte al hebben. Mannen die besmet rondlopen, weten dat niet, ze hebben geen klachten. Vrouwen vaak ook niet, of de klachten zijn vaag. Het kan lang duren voordat een van beiden er dan achter komt.

Een ander punt is dat jonge heterostellen vaak op een bepaald moment besluiten de condooms achterwege te laten. De relatie lijkt

zich leuk te ontwikkelen, ze kiezen voor elkaar en voor monogamie. Een deel laat zich dan tegelijkertijd onderzoeken en testen. Een deel doet dat niet. Bijvoorbeeld omdat tot enkele jaren geleden het testen op HIV werd ontmoedigd. Het idee was: als je het niet hebt, moet je condooms gebruiken om jezelf te beschermen, als je het wel hebt voor anderen. Condooms moeten toch, dus waarom zou je testen?

De medische wereld ging nogal paternalistisch voorbij aan de wens van mensen een stap te zetten in hun relatie, en te stoppen met condooms. Dat ontmoedigen van testen behoort nu tot het verleden, maar het heeft er ongetwijfeld aan bijgedragen dat mensen dan maar op eigen houtje stopten met condooms. Terwijl ze er dan niet zeker van zijn of ze nooit iets hebben opgedaan. Het volgende probleem is dat de beloofde monogamie niet altijd wordt volgehouden. Uit onderzoek blijkt dat over dit onderwerp het vaakst wordt gelogen binnen relaties.

HET GROOTSTE struikelblok op de weg naar honderd procent veiligheid is dat veel mensen condooms domweg niet leuk vinden. De spotjes zijn wel leuk, daar niet van, je krijgt er bijna zin in. Ze brengen hun boodschap zonder moralisme en met veel humor, gericht op degenen van wie je nu echt van harte hoopt dat ze condooms gebruiken: de jongeren die wisselende contacten hebben, of vrijen in seriële monogamie (steeds een relatie van kortere of langere tijd).

De ouders en de school hebben hun steentje bijgedragen met houterige gesprekken, flitsende boeken, goedbedoelde waarschuwingen, technische informatie over zaadleders en hygiëne. Daarbij hebben de kinderen nog voor ze een kus hebben gewisseld de meest bizarre krips- en matpartijen gezien bij Jerry Springer. En tot slot hebben ze op internet pornosites

aangeklikt en de harde, ongevoelige kanten van seks over zich heen gekregen. En dan op een dag gaan zo'n jongen en meisje het voor het eerst doen. Ze verlangen en zijn onzeker. Dit blijft toch een breekbaar iets in een mensenleven. Maar: dat condoom moet ertussen.

Als een meisje of vrouw gespannen is, kan het condoom scheuren. Op die gespannenheid is een redelijke kans, juist bij de eerste keer. Ook de jongen of de man kan het scheuren veroorzaken, door het condoom niet juist aan te brengen. Je kunt een boel leren bij het vak verzorging, maar die zenuwachtige eerste nachten sta je er alleen voor.

De ouders kunnen niet helpen. De kans dat zij veel van condooms weten, is minimaal. Toen ze jong waren, was er de pil en nog geen HIV. Dat blijkt als deze veertigers, vijftigers gaan scheiden en zich weer op vrijersvoeten begeven. Ze hebben nog minder ervaring met condooms dan hun kinderen, ze maken dezelfde beginnersfouten of zien hun erectie verschrompelen tijdens het gepruts met het rubberje. De romantici onder de jongeren en niet-meer-zo-jongeren hebben het zwaar. Een fijn etentje, uit of thuis, kaarslicht, muziek. Een kus, een langere kus, een kriebelende hand. En dan: ahum, even condooms pakken. De romantiek wil passie, druk bewegen, rollende hoofden, gesloten ogen. Maar voor dat condoom moet het verstand er weer bij, de ogen open, de beweging stilgezet, het licht aan en misschien zelfs de bril op.

En dan is er risico gelopen, onveilig gevreeën. Je zou zeggen: zo snel mogelijk naar de dokter. Maar ook dit gaat niet op. Mensen zien ertegen op hun verhaal vol gênante details aan de dokter voor te leggen, en kunnen niet meer doen dan hopen op een respectvolle behandeling. Vaak putten ze zich uit in verhalen, oorzaken dat het zo gelopen is, zodat niet gedacht wordt dat ze maar aan rotzooien. Ze vrezen een stigma en het verlies van hun goede naam en daarom kunnen ze naar de GGD voor een gratis en anoniem onderzoek en zondig be-

handeling. Ook hiervoor moet je sterk in je schoenen staan. In het kader van een uitwisseling tussen GGD en Rutgers Stichting liep ik eens mee op de soa-polikliniek in Amsterdam. Ik dacht toch aardig door de wol geveerd te zijn, maar was verbluft en verdrietig door de sfeer. Eindeloze wachttijden, iedereen voelt zich zogenaamd op zijn gemak, veel schel gelach en te luid gepraat. Dan de meest impertinente vragen tijdens het consult, het zonder omhaal ter zake komen, het intoetsen van al die gevoeligheden in de computer, het pijnlijke onderzoek, uitgevoerd door zeer opgewekte hulpverleners, gepantserd met een laagje onverschilligheid.

Wat kan helpen? Dat bij een eerste pilconsult wordt uitgelegd dat vragen over seksualiteit, veilig vrijen en soa erbij horen. Dat bij consulten voor de morning-afterpil gevraagd wordt naar de oorzaak van het onveilige vrijen. Is er geen condoom gebruikt? Hoe kwam dat? Is het gescheurd? Dat bij een gescheurd condoom uitleg gegeven wordt over de oorzaak en hoe het scheuren voorkomen kan worden. Als de overbelaste huisarts daar geen kans toe ziet, kan doorverwezen worden naar de Rutgers Stichting.

Het lijkt beter dat we ophouden te doen alsof soa's veroorzaakt worden door rotzakken en slettebakken die willens en wetens condoomloos rondhoereren. Dat maakt de gang naar huisarts of andere hulp alleen maar moeilijker, en de kans op nog meer besmettingen groter. Het belangrijkste probleem lijkt dat seksualiteit beschouwd gaat worden als zomaar een of andere tak van sport waarbij je beter een helm kunt dragen. Bij de meeste mensen is seksualiteit nog altijd iets dat samenhangt met gevoel, emotie, liefde, angst om te falen, af te gaan, de ander kwijt te raken. Wie daaraan voorbijgaat, schiet ook het doel van het terugdringen van soa's voorbij.

Klacht aanranding tegen vriend Reve onderzocht

Van onze verslaggever **TR 31/8**
GENT - Het parket in Gent is een gerechtelijk onderzoek begonnen tegen Joop Schafthuizen, de levensgezel van schrijver Gerard Reve. Het onderzoek volgt op een klacht van een minderjarige jongen, en betreft officieel 'aanranding van de eerbaarheid'. Dat heeft het parket van Gent deze week bekendgemaakt. Reve zelf staat buiten verdenking.

Een woordvoerder van het parket kon geen nadere bijzonderheden geven over het onderzoek, maar bevestigde dat er afgelopen weekend huiszoeking is gedaan in het huis van Reve en Schafthuizen in Machelen, ten zuiden van Gent. Schafthuizen is al jaren Gerard Reve's vriend en een soort mana-

ger van de schrijver. In juni werd bekend dat Reve de prestigieuze Prijs der Nederlandse letteren krijgt. In november zou de Belgische koning Albert de driejaarlijkse prijs van 16 000 Euro in Brussel aan de schrijver uitreiken. De Taalunie, verantwoordelijk voor de prijs, kon gisteren nog niks zeggen over eventuele gevolgen van het onderzoek tegen Schafthuizen op de uitreiking van de prijs door koning Albert.

Het is niet voor het eerst dat Schafthuizen in aanraking komt met justitie. In 1999 onderzocht het openbaar ministerie in Rotterdam vijf fotocollages van hem die werden aangemerkt als kinderporno. Voor deze zaak werd Schafthuizen uiteindelijk niet vervolgd.

Onderzoek wegens aanranding tegen vriend van Gerard Reve

Justitie in Gent is een onderzoek gestart tegen Joop Schafthuizen, vriend van de schrijver Gerard Reve. Het gerechtelijk onderzoek na een klacht betreft officieel aanranding van de eerbaarheid van een minderjarige jongen, zo zei gisteren de Gentse plaatsvervangende officier van justitie Van Praet.

Nadere bijzonderheden over het onderzoek en een mogelijke huiszoeking kon zij niet geven. Zij zei wel dat er geen onderzoek loopt tegen Reve. Reve en Schafthuizen wonen in Machelen, ten zuiden van Gent. Schafthuizen is al jaren metgezel en een soort manager van Reve.

Vriend Reve verdacht van aanranding

LITERATUUR Justitie in Gent is een onderzoek gestart tegen Joop Schafthuizen, vriend van de schrijver Gerard Reve. Het gerechtelijk onderzoek na een klacht betreft officieel aanranding van de eerbaarheid van een minderjarige jongen, zo zei de Gentse plaatsvervangende officier van justitie Van Praet gisteren. Schafthuizen is al jaren metgezel en manager van Reve. (ANP)

Onderzoek tegen vriend van Reve

BRUSSEL - Justitie in Gent is een onderzoek gestart tegen Joop Schafthuizen, vriend van de schrijver Gerard Reve. Het gerechtelijk onderzoek na een klacht betreft officieel aanranding van de eerbaarheid van een minderjarige jongen, zo zei de Gentse plaatsvervangende officier van justitie Van Praet vandaag. Nadere bijzonderheden over het onderzoek kon zij niet geven. Zij zei wel dat er geen onderzoek loopt tegen Reve.

Onderzoek tegen vriend Reve

GENT, 30 AUG. Justitie in Gent stelt een onderzoek in tegen Joop Schafthuizen, vriend van schrijver Gerard Reve, wegens 'aanranding van de eerbaarheid van een minderjarige jongen'. Nadere details kon justitie nog niet geven. (ANP)

Inval bij Reve na PAK 30-8

klacht tegen Joop

(Van een verslaggever)
AMSTERDAM - De gemeentepolitie van Deinze in België heeft zaterdag huiszoeking gedaan in het huis van schrijver Gerard Reve in Machelen. Volgens Jean Paul Heyman van het politiebureau zijn 'aanzienlijke hoeveelheden pornografisch materiaal' in beslag genomen.

Joop Schafthuizen
 FOTO WUBBO DE JONG

De huiszoeking vond plaats naar aanleiding van een gerechtelijk vooronderzoek dat loopt tegen Reves levenspartner Joop Schafthuizen. Een minderjarige jongen beticht hem van 'aanranding van de eerbaarheid' en heeft aangifte tegen hem gedaan.

Schafthuizen werd na de huiszoeking gearresteerd en voor verhoor naar het politiebureau meegenomen, maar daarna op vrije voeten gesteld. Justitie zal alle in beslag genomen foto's, videobanden en computers bekijken.

Het is volgens Heyman 'perfect mogelijk' dat Schafthuizen op basis daarvan opnieuw wordt gearresteerd. Op het bezit van kinderporno staat in België maximaal een jaar en op aanranding van de eerbaarheid maximaal tien jaar.

Schafthuizen heeft er nooit een geheim van gemaakt dat hij op jonge jongens valt en graag foto's maakt. In een interview in NRC Handelsblad zei hij in 1997: "Ik wil nu een soort zondagsfotograafje zijn dat een paar vriendjes heeft die het ontzettend leuk vinden om met mij kleertjes te

gaan scoren. Dat fotografeer ik dan, voor de liefhebberij."

"Dat zij gelukkig zijn met die kleren, geeft mij een tevreden gevoel. Zo kun je je complexen een beetje verzachten, verfraaien en er zelfs van profiteren. Dan hoeft ik niet het pielemutsje te zien of z'n okseltje te ruiken. De bevrediging zit in de happiness die hij in het kledingmagazine heeft van een truitje of shirtje."

In juni 1999 kwam Schafthuizen ook in aanraking met justitie in Rotterdam. Justitie nam vijf fotocollages in beslag waarop jongens te zien waren die seksuele handelingen bij elkaar verrichtten. Schafthuizen ('Matroos Vos' in Reves werk) werd niet vervolgd.

Reve zelf wordt niet verdacht door de Belgische justitie. Hij krijgt in november de Grote Prijs der Nederlandse Letteren uit handen van koning Albert.

In hoger beroep weer vijf jaar geëist tegen met hiv-virus besmette pedofiel

Leeuwarden - Voor het gerechtshof in Leeuwarden is gistermiddag opnieuw vijf jaar cel geëist tegen de 50-jarige Leeuwarder A.A. In maart veroordeelde de rechtbank hem tot dezelfde straf voor verkrachting van minderjarige jongens en poging tot doodslag. A. verkrachtte de jongens terwijl hij wist dat hij besmet is met het hiv-virus. Inmiddels is uit testen gebleken dat de slachtoffers van A.

definitief niet met het HIV-virus besmet zijn geraakt. Maar volgens de advocaat-generaal maakt dat niets uit voor de tenlastelegging. "Het had immers net zo goed wel kunnen gebeuren."

Het hoger beroep tegen de andere verdachte in deze zaak, een 53-jarige man uit Wieringen, is gisteren aangehouden. Op verzoek van zijn advocaat zal het hof enkele slachtoffers nogmaals horen.

Volgens de advocaat is er nooit sprake geweest van dwang, en daarom kan er ook geen sprake zijn van verkrachting. De Wieringer werd eerder door de rechtbank tot acht jaar cel veroordeeld voor het plegen van ontuchtige handelingen en het verkrachten van minderjarige jongens. De man bood de jongens via internet aan.

Het gerechtshof doet 9 augustus uitspraak.

echtgenotes. Na arrestatie weigerde hij justitie inzage in zijn medisch dossier.

Het hoger beroep tegen het kopstuk van de pedofielenbende, de 53-jarige visserman André B. uit Oosterland (NH), is aangehouden. Hij was tegen zijn veroordeling tot acht jaar celstraf, wegens ontucht en verkrachting van minderjarige jongens, in beroep gegaan. Maar het gerechtshof wil eerst nog drie slachtoffertjes opnieuw laten verhoren.

Deze hoofdverdachte, die uit schaamte een zelfmoordpoging deed in de gevangenis, liep tegen de lamp toen hij een tiener ter prostitutie aanbood aan pedofielen in Friesland.

Vijf jaar gevangenisstraf voor verkrachter met HIV

LEEUWARDEN - Een met HIV besmette man uit Leeuwarden is donderdag door het gerechtshof in die stad veroordeeld tot vijf jaar celstraf wegens poging tot doodslag. De 50-jarige A. A. verkrachtte twee jongens, terwijl hij wist dat hij drager was van het virus dat aids kan veroorzaken. De straf is conform de eis van de advocaat-generaal. (ANP)

EIS HOGER BEROEP HIV-BESMETTE PEDO WEER VIJF JAAR

Van onze correspondent
LEEUWARDEN, vrijdag

Tegen de hiv-besmette pedofiel Arjen. A. (50) uit Leeuwarden is vijf jaar cel gevorderd in hoger beroep bij het gerechtshof in Leeuwarden. De eis is gelijk aan de veroordeling door de rechtbank afgelopen maart. De pedofiel, die alles pertinent ontkent, was tegen de celstraf in beroep gegaan.

De pedofiel was een van de klanten van een opgerolde pedofielenclub die klanten had in Friesland, Groningen en Noord-Holland en contacten onderhield via een zogenaamde 'homobabbelbox'.

Doodslag

Deze 'klant' werd niet alleen veroordeeld wegens verkrachting, maar tevens wegens poging tot doodslag omdat hij onveilig ontucht bedreef met zijn slachtoffers.

Weer eis vijf jaar in zaak van jeugdprostitutie

Voor het gerechtshof in Leeuwarden is gistermiddag opnieuw vijf jaar cel geëist tegen de 50-jarige Leeuwarder A.A.

De hiv-besmette pedofiel nam volgens de rechtbank "bewust het risico op het maken van dodelijke slachtoffers" door de onbeschermd verkrachting van Willem (13) en Cees (16). Volgens de slachtoffers speelde A. een "spelletje seksuele roulette, door onbeschermd zijn lusten bot te vieren". Overigens blijkt uit tests dat de slachtoffers het virus dat aids veroorzaakt, niet hebben opgelopen.

A. verzweeg zijn besmetting, ook tegen zijn twee ex-

In maart veroordeelde de rechtbank hem tot dezelfde straf voor verkrachting van minderjarige jongens en poging tot doodslag. A. verkrachtte de jongens terwijl hij wist dat hij besmet is met het HIV-virus.

Het hoger beroep tegen de

andere verdachte in deze zaak, een 53-jarige man uit Wieringen, is gisterenochtend aangehouden. Op verzoek van de advocaat van de Wieringer zal het hof enkele slachtoffers nogmaals horen. Vol-

Ophef rond 'zedenzaak'

DEVENTER - Een 37-jarige Deventenaar is vannacht aan de Hof van Colmschate aangehouden nadat hij, volgens een politiewoordvoerder, "onder verdachte omstandigheden was aangetroffen met een minderjarig meisje". Onderzoek moet uitwijzen of er sprake is van een strafbaar feit. De aanhouding van de man leidde gisteravond tot flinke opschudding in de buurt. Daarbij sneuvelde een ruit van de woning van de man. Wie dat gedaan heeft is niet duidelijk, maar de politiewoordvoerder gaat er van uit dat de buurt "kennelijk z'n eigen conclusies heeft getrokken".

In cel wegens zedenzaak

DEVENTER - De 37-jarige bewoner van het Hof van Colmschate die vorige week wegens een mogelijke ontuchtzaak is aangehouden, blijft in de cel. Dat heeft de onderzoeksrechter in Zwolle bepaald. De man werd, volgens de politie, vorige week 'onder verdachte omstandigheden' aangetroffen met een minderjarig meisje. Het zou gaan om aanranding.

Tiener verdacht van ontucht

Politie zoekt ontuchtige puber

DOORN, DRIEBERGEN - De politie Utrecht is op zoek naar een jongen tussen de 13 en 17 jaar oud, die met drie kinderen ontucht heeft gepleegd. De slachtoffers, twee meisjes van 5 en 6 jaar en een jongen van 7 jaar, waren woensdagmiddag op een camping aan de Hydeparklaan in Doorn door de tiener benaderd en meegenomen.

Vijf jaar voor met HIV besmette verkrachter van twee jongens

Leeuwarden - Het gerechtshof in Leeuwarden heeft gisteren een met HIV besmette man uit Leeuwarden veroordeeld tot vijf jaar cel wegens poging tot doodslag. De 50-jarige A.A. verkrachtte jonge jongens terwijl hij wist dat hij drager was van het HIV-virus, dat aids kan veroorzaken. De straf is conform de eis van de advocaat-generaal. Uit testen is gebleken dat de twee slachtoffers, die toentertijd 14 en 16 jaar waren, niet besmet zijn geraakt met het virus. Via een homobabbelbox kwam de Leeuwarder in contact met een man in Wieringen. De Wieringer bood de jongens aan voor seks. De mannen

maakte een afspraak, en bij A. thuis werden de slachtoffers door de twee mannen verkracht. Terwijl de Leeuwarder wist dat hij drager was van het HIV-virus, had hij onbeschermd seksueel contact met de slachtoffers.

Volgens het hof is het handelen van A. maatschappelijk volstrekt ontoelaatbaar, en heeft hij de slachtoffers ernstige schade aan de lichamelijke en psychische ontwikkeling toegebracht. Volgens het hof is dit zo ernstig dat de man een langdurige celstraf verdient.

De man uit Wieringen werd eerder tot acht jaar cel veroordeeld.

Hiv-pedofiel (50) krijgt vijf jaar cel

LEEUWARDEN, vrijdag
 De hiv-besmette pedofiel Arjen A. (50) uit Leeuwarden is gisteren door het gerechtshof in Leeuwarden conform de eis veroordeeld tot vijf jaar cel wegens onbeschermd seksueel misbruik van jongens.

Volgens het hof heeft de pedofiel ernstige schade toegebracht aan de lichamelijke en psychische ontwikkeling van zijn slachtoffers.

Koning Albert wacht zaak-Schafthuizen af

DAVID KEUNING PAK 31/P

AMSTERDAM - Joop Schafthuizen (53) is aangeslagen door de aangifte van aanranding die een dertienjarige jongen tegen hem heeft gedaan en ook door de huiszoeking in zijn huis, ook de woning van zijn levenspartner Gerard Reve (77). Hij wil geen commentaar geven op het incident. "Het is een te delicate zaak om daar nu zomaar over te gaan zitten praten. Voordat ik mededelingen doe, wil ik eerst bij mezelf te rade gaan over wie en wat ik ben," zegt hij.

De huiszoeking nam de politie

'Misbruikte man vergriipt zich aan pubermeisjes'

Assen/Roden - Een ontuchtpleger die de tijd neemt om z'n slachtoffers op een afschrikwekkende en bizarre wijze te bewerken. Zo omschreef officier van justitie mr. M. den Hollander gisteren voor de rechtbank in Assen de 44-jarige P.B. uit Roden. Hem werd verweten dat hij vanaf januari 1998 tot november 2000 een seksuele relatie onderhield met een 14-jarig meisje uit Tolbert. De officier eiste twee jaar cel en tbs met dwangverpleging.

Volgens de officier was B. destijds de overbuurman en huisvriend van de ouders van het meisje. Al vanaf haar elfde werd ze door B. gevolgd in haar doen en laten. Hij gaf haar cadeaus, waaronder een computer waarin een babyfoon was gebouwd. Daardoor kon hij haar gesprekken volgen en bandopnames maken. B. zou het kind hebben wijsgemaakt dat hij geweldadige familie had wonen in Heerenveen. Hij zou zelf bang zijn voor deze familieleden en handelde in opdracht van ene Johan Visser uit Heerenveen. In opdracht van deze Visser moest B. ondermeer naaktfoto's maken van het meisje. "Maar die Johan Visser was uzelf," meende Den Hollander.

een grote hoeveelheid pornografisch materiaal in beslag. Justitie in België onderzoekt nu de aangifte en bekijkt in hoeverre sprake is van kinderporno. Reve zelf wordt niet verdacht van aanranding.

De aangifte en de huiszoeking komen op een zeer ongelegen moment. Het werpt een smet op de feestelijkheden rond de uitreiking van de Grote Prijs der Nederlandse Letteren, die Reve in november krijgt uit handen van koning Albert. Ook organiseert het Letterkundig Museum die maand een grote overzichtstentoonstelling over Reves werk.

Schafthuizen gaat dus voor die tijd bij zichzelf te rade over wie en wat hij is. In elk geval is hij op dit moment de levenspartner,

zaakwaarnemer en verzorger van Gerard Reve. Als een moederkloek waakt hij over diens gezondheid en archief, manuscripten, brieven en andere paraferalia. Reve zelf is zwak en kan bijna niets meer zelf doen. Uit bed komen, zich aankleden en boodschappen doen: hij is voor die zaken totaal aangewezen op de hulp van Schafthuizen.

Mensen die Reve en Schafthuizen toegenegen zijn, zeggen het voorval zeer te betreuen. Reve is niet alleen fysiek afhankelijk van Joop. Volgens sommigen heeft 'Matroos Vorsch' hem in een isolement gebracht. Een groot aantal mensen in de omgeving van

Reve is door hem geschoffeerd. Slechts weinig oude vrienden hebben daardoor nog contact met de schrijver.

Wel krijgen Reve en Schafthuizen geregeld minderjarigen over de vloer, om in de tuin te werken of om de beide mannen gezelschap te houden. Het is voor het eerst dat één van hen aangifte wegens aanranding heeft gedaan.

Schafthuizen kwam al eerder in aanraking met justitie. In 1999 werden vijf fotocollages van hem in beslag genomen, nadat een bezoeker van de Artoteek Schiedam had geklaagd over de afbeeldingen: een aantal foto's vertoonden minderjarigen die seksuele handelingen verrichtten. Het liep met een sissert af. Justitie stelde vast dat sprake was van kinderporno, maar besloot Schafthuizen niet te vervolgen.

In een interview in NRC Handelsblad zei Schafthuizen in 1997: "Een jaar of vier geleden kreeg ik ineens in de gaten dat ze me een vieze oude man begonnen te vinden. Daar heb ik het flink moeilijk mee gehad. Opeens merk je dat je opvalt als je op het strand met van die indiaantjes keet loopt te schoppen en in snackbarretjes achter ze aan loopt te rennen."

"Als je beseft wat een relatie met een minderjarige teweeg kan brengen, hoe die vervormd kan worden tot een neurotische persoonlijkheid, ga je jezelf toch

een dader voelen. Als je dan toch blijft doorgaan, breng je jezelf behoorlijk in de knoop."

"Met die gruwelijke affaire-Dutroux wordt iedereen die in jeugd geïnteresseerd is, gezien als een potentiële verkrachter en moordenaar. Kinderen die hier juist erg onschuldig waren, zijn extra alert als ze iets van aandacht of interesse voelen."

De Nederlandse Taalunie, die de uitreiking van de Grote Prijs der Nederlandse Letteren verzorgt, ziet vooralsnog geen belemmering voor de festiviteiten later dit jaar. Ook niet als het onderzoek van de Belgische justitie een minder gunstige uitkomst zou hebben. "Tegen de heer Reve zelf loopt geen onderzoek en het onderzoek tegen de heer Schafthuizen is nog niet afgerond," zegt een woordvoerder van de Nederlandse Taalunie. "De uitslag daarvan zou ook nog wel eens positief voor de heer Schafthuizen kunnen zijn." Of koning Albert van plan is om een prijs uit te reiken aan iemand onder wiens dak kinderporno is gevonden, weet ze niet.

Pierre Emanuel Debaux, woordvoerder van koning Albert, is bekend met het gerechtelijk vooronderzoek. "Justitie heeft ons nog niet officieel op de hoogte gebracht, maar het paleis heeft het via de pers vernomen. We willen niet op de resultaten van het onderzoek vooruitlopen. Als de resultaten bekend zijn, is

het aan het koninklijk paleis om daarop te reageren.

Veel smartengeld kerk na misbruik

LOS ANGELES, 22 AUG. De katholieke kerk heeft 5,2 miljoen dollar uitgekeerd aan een Amerikaanse man die als kind seksueel misbruikt zou zijn door een priester. Dat is het hoogste openbaar gemaakte bedrag dat de kerk ooit heeft betaald aan een individu. (Reuters)

RK Kerk seksueel

De Rooms-Katholieke Kerk in Californië heeft 12,5 miljoen gulden betaald aan een slachtoffer van seksueel misbruik door een priester.

Ook zal de kerk de behandeling van dergelijke klachten verbeteren, meldde de Los Angeles Times gisteren.

Het is het hoogste bedrag, voorzover bekend, dat de kerk ooit aan een individu heeft uitbetaald. Rechter James Gray van Orange County droeg bovendien de kerk op in het openbaar verontschuldigen aan te bieden aan het slachtoffer, Ryan DiMaria (nu 28). Met deze overeenkomst is een eind gekomen aan een rechtszaak.

gingen aan te bieden aan het slachtoffer, Ryan DiMaria (nu 28). Met deze overeenkomst is een eind gekomen aan een rechtszaak.

Pater Hollywood

Michael Harris, die in Californië wegens zijn uiterlijk en uitstraling de bijnaam 'pater Hollywood' had, heeft ermee ingestemd dat hij het Vaticaan om ontheffing uit het priesterambt zal vragen. Overigens ontkent hij schuld. Het seksueel misbruik had plaats in 1991.

Harris was directeur van de Santa Margarita High School in

Orange County. De kerk ontkent ten tijde van zijn benoeming in 1987 op de hoogte te zijn geweest van beschuldigingen aan het adres van de priester. In 1994 verbood het bisdom Orange hem nog langer zijn priesterlijke functie uit te oefenen.

De Rooms-Katholieke Kerk is de afgelopen jaren enkele malen veroordeeld tot het betalen van hoge schadevergoedingen. Een jury in Dallas droeg de kerk in 1997 op 288 miljoen gulden te betalen aan elf mannen die als misdienaar seksueel waren misbruikt. (ANP)

Voor pedofiele priesters na de cel het 'safe house'

Van onze redactie religie & filosofie
AMSTERDAM - De anglicaanse en rooms-katholieke kerk in Groot-Brittannië zetten gezamenlijk huizen op voor geestelijken die hun straf hebben uitgezeten wegens seksueel misbruik van minderjarigen. Op geheime plaatsen moeten zij dan therapieën volgen.

De kerkelijke safe houses zijn een antwoord van de kerken op aanhoudende kritiek dat zij het probleem van hun pedoseksuele geestelijken negeren en hen veel te gauw weer aan het werk laten gaan alsof er niets gebeurd is. Op het ogenblik zitten meer dan vijftig priesters in de gevangenis voor seksue-

le vergriepen jegens kinderen.

De kerken betalen de ongeveer 2000 gulden die zo'n verblijf per week kost. Tot dusver stuurde men daders wel eens naar een klooster om na te denken, maar dat blijkt onvoldoende. De veroordeelden hebben nog veel werk om in het reine te komen met geloofsproblemen, schuldgevoelens en echte besef van wat zij hebben aangericht.

Slachtoffers van pedofiele priesters spreken echter van een 'luxehandeling': de kerken zouden nog steeds meer oog hebben voor de zielige geestelijken en te weinig willen inzien dat de misbruikte kinderen de echte slachtoffers zijn voor wie ze meer zouden moeten doen.

Priester vergriipt zich aan meisjes

SÃO PAULO - De Braziliaanse politie heeft gisteren in de stad São Paulo de 62-jarige katholieke priester S. Soares de Oliveira aangehouden. Hij wordt beschuldigd van ontucht met minderjarige meisjes. Volgens de politie ging de priester op het platteland op zoek naar meisjes die hij een beter leven in de grote stad beloofde. Hij bood hen kost en inwoning aan in het parochiehuus van Sint Johannes de Evangelist in de wijk Penha. Meisjes die op het aanbod ingingen, moesten met Soares de Oliveira mee naar een hotel en seks met hem hebben. Vier meisjes, in leeftijd variërend van 14 tot 17 jaar, hebben aangifte gedaan. De priester zou ook meisjes naakt gefotografeerd hebben.

Elfjarig meisje in park verkracht

ZAANDAM, 22 AUG. Een elfjarig meisje uit Zaandam is gisterochtend in haar woonplaats door een nog onbekende man verkracht toen zij haar hond uitliet. De politie Zaanstreek-Waterland heeft dit bekendgemaakt. Volgens een woordvoerder van de politie werd zij in het park aangesproken door een haar onbekende man van tussen de 50 en 60 jaar oud. Hij dwong haar mee te lopen en seksuele handelingen te verrichten. De politie heeft later op de dag een 59-jarige man uit Zaandam aangehouden. Zijn betrokkenheid bij de verkrachting wordt onderzocht. (ANP)

Kerkradenaar (71) pleegt ontucht

Van onze correspondent
TEL 3/6 KERKRADE, vrijdag
De politie heeft in Kerkrade een 71-jarige man in zijn woning aangehouden die ervan wordt verdacht vier meisjes seksueel misbruikt te hebben. Uit politie-onderzoek is gebleken dat de man het viertal, tussen 8 en 11 jaar, gedurende het afgelopen anderhalf jaar seksueel misbruikt heeft.

Kerkradenaar verdacht van misbruik meisjes

KERKRADE - Een 71-jarige man is in zijn woning in Kerkrade aangehouden op verdenking van seksueel misbruik van vier meisjes. Volgens de politie staat vast dat hij de afgelopen anderhalf jaar vier meisjes tussen de 8 en 11 jaar seksueel misbruikte.

Zaans meisje in park verkracht

ZAANDAM - Een 11-jarig meisje uit Zaandam is gisteren in haar woonplaats door een man verkracht toen zij haar hond uitliet. Het meisje liep in het Burgemeester in 't Veldpark toen zij werd aangesproken door een haar onbekende man van tussen de 50 en 60 jaar oud. De politie hield later op de dag een 59-jarige man uit Zaandam aan. Zijn betrokkenheid bij de verkrachting wordt onderzocht.

Inval in woning verdachte van ontucht Kerkrade

KEULEN - De Duitse politie heeft eergisteren een inval gedaan in de Keulse woning van A.T. De 47-jarige Duitser werd op 12 juli aangehouden in zijn andere woning in de Kerkradse Chevremontstraat op verdenking van ontucht met minderjarige jongens.

De inval in de Duitse woning vond plaats op verzoek van de Nederlandse politie. Nederlandse agenten namen aan de huiszoeking in Keulen deel. Volgens de Keulse officier van justitie Appenrodt zijn in het appartement aan de Ehrenstrasse geen nieuwe aanwijzingen gevonden. "We hebben wat ordners meegenomen, maar op het eerste gezicht stond daar ook geen nieuws in."

Bij de inval in de Kerkradse woning op 12 juli heeft de Nederlandse politie pornografisch materiaal in beslag genomen. Daarop is ondermeer te zien hoe T. seksuele handelingen met jongens bedrijft. T's advocaat D. Moszkowicz liet eerder al weten dat de jongens op de video's niet dezelfde zijn als de acht die inmiddels aangifte hebben gedaan.

Bij de Duitse autoriteiten is het bekend dat T. bijles gaf aan uitsluitend jongens in de leeftijd van tien tot twaalf jaar. "Maar zover ik weet heeft onze politie nog geen aangiften binnen", aldus Appenrodt. "Ik moet daar wel bij zeggen dat de politie niet alle informatie vrijgeeft in het belang van het onderzoek."

Jeugdpastor VS krijgt 40 jaar voor misbruik

SALEM/AP - Een jeugdpedikant en medewerker van de christelijke jeugdorganisatie YMCA in Massachusetts is tot minimaal 40 jaar celstraf veroordeeld. De jury achtte hem onder meer schuldig aan verkrachting en aanranding van jongens. De 29-jarige man bekende vorige

maand schuld aan 75 van de 130 aanklachten die tegen hem waren ingediend namens 24 kinderen.

De rechter bepaalde dat de man voor minimaal 40 en maximaal 50 jaar achter de tralies verdwijnt. Volgens de rechters heeft de geestelijke meer schade aangericht 'dan de sadistische vreemddeling op straat'. De man ontmoette de kinderen niet alleen in zijn hoedanigheid als jongerenpastor. Hij was ook een van de voormannen van de padvinderij en gaf zwemles.

Zedenzaak Kerkrade steeds groter

Door Rob Cox

DDL 3/0

KERKRADE • De ontuchtzaak in de Kerkrade wijk Chevreumont neemt steeds grotere vormen aan. Er zijn inmiddels ruim twintig meldingen van seksueel misbruik door de 47-jarige A.T. uit Keulen gedaan. De Duitse politie is gisteren officieel ingeschakeld en heeft een onderzoek ingesteld naar de handelingen van T. „Maar Nederlandse agenten hebben vanaf het begin contact gehad met hun Keulse collega's over de zaak”, zegt de Maastrichtse persofficier H. Vos.

De politie heeft de Duitser op

12 juli aangehouden in zijn woning in Kerkrade. Daar bleek dat hij een schuur naast zijn huis omgebouwd had tot een soort beachclub. Met flipperkasten, andere spellen, discolichten en zand op de vloer lokte hij jongeren vanaf tien jaar naar zijn huis. Geregeld kwam het daarbij tot ontucht. De man zou daarvan ook pornografisch materiaal gemaakt hebben, maar dat wil justitie niet bevestigen. „We onderzoeken het materiaal momenteel. Daarbij moeten we eerst kijken of het om kinderen gaat en vervolgens of het pornografische handelingen zijn”, laat justitie in Maastricht weten.

A.T. is volgens Vos een bekende van de Duitse justitie. „En dan gaat het om een zelfde soort zedenzaak als deze. Maar ik weet niet of hij daar ook voor veroordeeld is”, zegt Vos.

Volgens T.'s advocaat D. Moszkowicz is dat laatste niet het geval. Hij bevestigt wel dat er sprake is geweest van seksuele handelingen tussen T. en een aantal jongens in Kerkrade. „Maar als er al sprake is van een strafbaar feit, dan moet je de schuld niet alleen bij T. leggen. De jongens hebben voor een deel ook zelf schuld aan datgene wat zich heeft afgespeeld in Kerkrade. Het klopt

wel dat ze minderjarig zijn, maar wat betekent dat nu nog. Jongens van twaalf weten tegenwoordig ook genoeg. Ik vind dan ook dat er geen reden is om mijn cliënt straks opnieuw voor dertig dagen vast te zetten. Ik zal dan ook vrijstelling op borgtocht vragen.”

Naast zijn woning in Kerkrade had T. ook een appartement in het centrum van Keulen. Volgens buurtbewoners geeft hij daar al vele jaren bijles aan kinderen van tien tot zestien jaar. „Het is ons opgevallen dat het daarbij altijd om jongens ging die door hun ouders werden gebracht. Er kwamen nooit

meisjes voor bijles”, zegt een van de bureaus in Keulen. Naar aanleiding van de fax die de Duitse politie vandaag kreeg van de Nederlandse collega's, is meteen een onderzoek begonnen. Volgens enkele betrokkenen heeft T. het huis in Kerkrade, tachtig kilometer verderop, bewust gekocht om contacten met jonge jongens te leggen. Omdat hij in Duitsland al een bekende van de politie was, werd het voor hem daar te riskant. Bovendien zou hebben meegespeeld dat de straffen voor ontucht met minderjarigen in Nederland een stuk milder zijn dan in Duitsland.

Slachtoffers nog een keer slachtoffer gemaakt

4/8/01 DDL

HEERLEN • J. Intveld, directeur van bureau slachtofferhulp Zuid-Limburg, heeft de uitspraken van advocaat D. Moszkowicz in de krant van gisteren met verbazing gelezen. De minderjarige slachtoffers van de Duitser A.T. zouden voor een deel zelf verantwoordelijk zijn voor de ontucht die T. met hen bedreef. Intveld: „Zo maakt hij de slachtoffers voor een tweede keer slachtoffer.”

Intveld staat niet alleen in zijn kritiek. Ook G. Sinnema, hoofd afdeling Medische Psychologie van het Wilhelmina-kinderziekenhuis, vindt Moszkowicz' uitspraak „schokkend”. Professor Wolters, klinisch psycholoog uit Bilthoven, gaat nog verder: „Absoluut niet aanvaardbaar en ethisch onacceptabel.” T. de Roos, advocaat en hoogleraar strafrecht aan de universiteit van Leiden, vraagt zich af of de opmerkingen van zijn collega wel verstandig zijn.

De Bilthovense klinisch psycholoog Wolters staat in Nederland bekend

als expert op het gebied van ontuchtsslachtoffers. De uitspraken van Moszkowicz kunnen niet door de beugel, vindt hij. „Ze zijn moreel over de lijn en getuigen ook niet van veel psychologisch inzicht in de ontwikkeling van pubers en seksualiteit. Maar hij is advocaat en ik begrijp dat hij van alles wil roepen om zijn cliënt te verdedigen. Maar in het geval van jonge kinderen, tien tot dertien jaar, draagt een volwassene alle verantwoordelijkheid. De kinderen zijn in seksuele ontwikkeling „ng en op dat vlak nog niet stabiel genoeg. Een volwassene moet daar heel erg terughoudend mee omgaan. Zelfs als ze seksueel al actief zijn, overzien ze de gevolgen van hun seksuele handelen nog niet. Een volwassene kent die gevolgen wel.”

Volgens Wolters zijn er bovendien andere factoren die de kinderen beïnvloeden. „Er is altijd een verleidingsaspect. In dit geval de beachclub met flipperkasten en discolichten die de man in zijn schuur had gevestigd. Kinderen worden door zo'n verle-

ding minder weerbaar. En tenslotte, niet voor niets is de wetgeving onlangs verscherpt. Voorheen trad de politie pas op als er aangifte werd gedaan van seksueel contact met jongeren tussen de twaalf en zestien. Nu wordt ook opgetreden als er nog geen aangifte van is gedaan.” „Opmerkingen als deze van Moszkowicz worden gelukkig steeds minder

gemaakt”, zegt Wolters' collega Sinnema. „Het doet mij denken aan vroeger. Toen werd ook vaker gezegd dat een vrouw inderdaad verkracht was, maar dat ze het er toch zelf naar gemaakt had. De verantwoordelijkheid voor de seksuele handelingen met kinderen, zeker in de leeftijd van tien tot zestien jaar, ligt bij de volwassene. Die moet eventuele avances, zo die er zijn, afwijzen.”

De Amsterdamse advocaat en hoogleraar De Roos zou eenzelfde uitspraak als zijn Maastrichtse collega waarschijnlijk niet gedaan hebben. „Kijk, een advocaat heeft het recht en de plicht om alles te doen om zijn cliënt te ontlasten. Mits dat niet onnodig grievend is of tegen de wet, zoals discrimineren. Het is ook begrijpelijk dat een advocaat tegenwicht gaat bieden als er een negatief beeld van zijn cliënt ontstaat in de media. Dat kan bijvoorbeeld door slechte dingen te zeggen over het slachtoffer, waardoor het begrip voor het gedrag van de verdachte toeneemt.”

De Roos kan zich best voorstellen dat in specifieke gevallen minderjarigen

zelf initiatieven hebben genomen in seksuele contacten met volwassenen. „Maar ik denk dan eerder aan zeventienjarigen dan twaalfjarigen.” Volgens de wet heeft D. Moszkowicz het volste recht om zijn uitspraak te doen, vervolgt de Amsterdamse hoogleraar. „Maar het is de vraag of het juist en verstandig is. Zijn uitspraak had hij beter kunnen bewaren tot in de rechtszaal, want ik geloof niet dat het begrip voor zijn cliënt erdoor toeneemt. Maar hij mag de discussie over de seksuele emancipatie van jongeren aanzwengelen.”

J. Intveld, hoofd van het bureau Slachtofferhulp Zuid-Limburg in Sittard, vindt niet alleen de uitlatingen van Moszkowicz onbegrijpelijk. „Ik had het ook liever niet in de krant gezien, want daardoor worden zij geconfronteerd met die uitspraak. En nu wordt de slachtoffers zelf de schuld gegeven en daar moeten zij mee leven. Ze worden gewoon voor de tweede keer slachtoffer gemaakt. Kinderen doen zoiets nooit vrijwillig.”

bied tussen Ethiopië en Eritrea. Ook Nederland heeft troepen naar het gebied gezonden. Die militairen keerden eind juni terug. Eerder dit jaar riep Denemarken drie soldaten uit de regio terug in verband met de affaire. Enkele andere Deense blauwhelmen werden beboet voor 'ordeverstoring'. Geen van de Deense soldaten werd echter veroordeeld voor seksueel misbruik van minderjarige meisjes.

Blauwhelmen Italië verdacht van misbruik

ROME/APP - Een militaire onderzoeksrechter gaat onderzoeken of Italiaanse soldaten van de vredesmissie van de Verenigde Naties in Ethiopië en Eritrea (Unmee) jonge Eritrese meisjes seksueel hebben misbruikt. Dat heeft het Italiaanse leger maandag aangekondigd. Tussen november 2000 en juni van dit jaar zouden de blauwhelmen Eritrese meisjes van 10 tot 15 jaar seksueel hebben misbruikt. Enkele incidenten zouden zijn gefilmd door Deense militairen. Het is het tweede onderzoek naar de mogelijke betrokkenheid van het 140 man tellende Italiaanse contingent vredessoldaten bij strafbare feiten, sinds een Italiaanse officier enkele geleden een aanklacht indiende. Die officier verbleef enige tijd in Asmara. Hij beschuldigde Italiaanse, Deense en Slovaakse militairen ervan tegen betaling seks te hebben gehad met jonge meisjes. De militairen waren in het kader van de Unmee-missie, de vredesmacht van de Verenigde Naties in het grensge-

aandacht, drong ze zich op en gedroeg ze zich uitdagend. Hij had dit echter nimmer gemeld in het teamoverleg.

Mr. Smit stond ook uitgebreid stil bij de rapportages van deskundigen, die elkaar tegenspreken. Twee van hen achten de verhalen van de meisjes geloofwaardig, terwijl een derde het niet mo-

gelijk acht dat dergelijke traumatische ervaringen jarenlang verborgen blijven.

De V. ontkende heel gedecideerd alle betrokkenheid. Zo zou hij zich regelmatig aan zijn bureau hebben uitgerekt wanneer een van de meisjes naast hem stond. Vervolgens zou hij met zijn arm

Van onze correspondent

BREDA - Is de oud-wethouder en onderwijzer een viespeuk, of is hij slachtoffer van een psychisch gestoorde vrouw uit een seksueel gefrustreerd nest dat in het religieuze dorp Veen wordt gesteund door geloofsgenoten van SGP-huize? TR 20/8

Daarover buigt zich de Bredase rechtbank, waar de oud-GPV/RPF-wethouder van Woudrichem, G. de Vente (42), gisteren terechtstond op verdenking van ontucht met twee meisjes. Als leerkracht van groep acht van de Oranje-Nassauschool in Veen zou hij de toen 12-jarige meisjes begin jaren negentig bij herhaling hebben betast. Nadat daarvan in april 1999 door één van hen aangifte was gedaan, werd de onderwijzer op 30 augustus van dat jaar gearresteerd. De Vente ontkent alles. De affaire kostte hem tot nu toe zijn baan en zijn wethouderschap. Hij is nog wel raadslid.

Gaandeweg de zitting bleek gisteren dat de vrouw die de ergste beschuldigingen heeft geuit, psychisch zwaar in de problemen zit en destijds smeekte om aandacht die ze in het streng religieuze gezin niet kreeg. De verdachte herinnert zich haar als een irritant kind dat in de klas niet wilde luisteren. Dat hij haar seksueel zou hebben aangeraakt of op de wang hebben gezoend, zijn 'walgelijke verhalen', aldus De Vente.

Het gros van de beschuldigingen is moeilijk te geloven, hield zijn raadsman, mr. M.J. Smit, de rechtbank voor. Het meisje droeg

rokken tot op de enkel, maar dat zou voor haar onderwijzer geen probleem zijn geweest om, in een volle klas, niet alleen in haar blouse te graaien, maar ook nog eens haar onderbroek te strelen. En dat vier tot vijf keer per dag, maandenlang, op een school waar seks een groot taboe is. Officier van justitie mr. R. de Brouwer erkende dat ook hem de frequentie hoog voorkwam, maar bleef erbij dat de onderwijzer zijn handen niet had thuisgehouden.

Die stelling zou uit andere gevallen in het dossier moeten blijken. De Vente zou bij het Bijbelles een meisje op schoot hebben genomen, meisjes hebben betast bij het zingen van psalmen, het uitleggen van sommen, het legen van de papierbak, in de gymzaal en zelfs tijdens de ouderavond. Maar voor geen van deze beweringen staat in het dossier een bevestiging.

In een twintig minuten durend laatste woord vertelde De Vente, die overtuigd is van een SGP-complot, wat hij en zijn gezin de afgelopen twee jaar allemaal hebben moeten doorstaan, ook al door de 183 artikelen die het *Brabants Dagblad* aan de affaire wijdde. „Het was vernederend en ontrend.” Hij zei blij te zijn dat de officier van justitie de zaak niet heeft geseponeerd. „Anders was het in de lucht blijven hangen”.

De verdachte hoorde negen maanden gevangenisstraf tegen zich eisen, waarvan drie voorwaardelijk. Zijn advocaat pleitte vrijspraak. Uitspraak op 6 september.

BREDA - Tegen oud-wethouder van Woudrichem G. de V. (46) is bij de Bredase rechtbank een gevangenisstraf van negen maanden, waarvan drie voorwaardelijk, geëist. De V. wordt ervan verdacht als onderwijzer aan de Veense Oranje-Nassauschool met twee minderjarige meisjes ontucht te hebben gepleegd. De voormalige GPV-wethouder bleef ook gisteren ontkennen. Hij zegt het slachtoffer te zijn van een groep ouders uit de gereformeerde gemeente van Veen, die „over hem rondgestrooide lasterpraatjes grif hebben geloofd.”

De V. uit Uitwijk, nog steeds raadslid voor de ChristenUnie in Woudrichem, kwam in 1999 in opspraak nadat een ex-leerlinge uit Veen aangifte van ontuchtige handelingen deed. De aangifte veroorzaakte een storm van publiciteit, waarna hij als wethouder het veld moest ruimen. Op school ging hij met ziekteverlof. Dat werd vorig jaar omgezet in een schorsing.

Hij zou het Veense meisje in 1992 en 1993 op verschillende plaatsen op haar lichaam hebben gestreeld en ook tijdens een ouderavond een zoen hebben gegeven. Een andere oud-leerlinge deed later aangifte van het enkele malen strelen van haar bovenlichaam in de periode tussen september 1995 en de zomer van 1997.

De verklaringen van de leerlingen worden gesteund maar soms ook tegengesproken door verschillende andere voormalige klasgenoten en hun ouders. Tot op de dag van vandaag is een aantal verhalen niet duidelijk. De advocaat van De V., mr. M. J. Smit, richtte zich vooral op de eerste aangeefster. Zij zou soms wel vier tot vijf keer per dag zijn aangeraakt door De V. „Voor de klas, ten overstaan van dertig andere leerlingen, dat bestaat natuurlijk niet”, aldus Smit. De psychische ziekte waaraan de ex-leerlinge lijdt, beïnvloedt volgens hem haar verklaringen in hoge mate. Volgens De V. vroeg het meisje veel

Leeuwarder buurt dreigt met wraak

Leeuwarder wijk in ban seksueel misbruik

NVAN 2/8

Leeuwarden - Wekenlang durfden ze de straat niet op. En nog steeds zijn ze om het minste of geringste overstuur. De seksueel misbruikte kinderen van de Leeuwarder Zeeheldenbuurt werden met de dood bedreigd, zo vertelt een van de moeders, Klaska Jonker.

Twee echtparen uit de volksbuurt zitten vast voor een serie seksuele misdrijven tegen zeker tien minderjarigen. Een 42-jarige man en een 44-jarige vrouw, die ook met de zaak in verband werden gebracht, zijn na verhoor vrijgelaten.

De slachtoffers variëren in leeftijd van twee tot 15 jaar. De arrestanten hebben inmiddels bekend. De zaak kwam half juni aan het rollen. In eerste instantie beschouwde de politie alleen de 14-jarige zoon van een gezin uit de Evertsenstraat als verdachte. De puber had zijn geslachtsdeel aan enkele meisjes getoond. De buurtbewoners reageerden hun woede toen af op de auto en de fietsen van de familie van de jongen.

De zoon van mevrouw Jonker leverde een van de eerste sleutels tot de oplossing van de zaak. "Hij zei: Ik ben bang, want de vader en de moeder doen het ook", aldus Jonker.

Pagina 5: Leeuwarder buurt dreigt met wraak.

'VN-soldaten misbruikten 10-jarige meisjes Eritrea'

ROME - Meisjes van 10 jaar uit Eritrea hebben verklaard seksueel te zijn misbruikt door soldaten van de VN-vredesmissie. Het zou gaan om Italiaanse, Deense en Slowaakse militairen, die van november tot juli in Eritrea waren gestationeerd en in het week-einde naar de kust reden, op zoek naar seks. Een aanklager van een militaire rechtbank in Italië onderzoekt de zaak. (The Guardian)

langs haar lichaam hebben gestreken. „Pure smaad. Ik ga me niet op een bepaalde manier uitrekken om te betasten. Ik vind dat echt walgelijk”, aldus De V.

Hij zei dat in de Veense gemeenschap, met name onder ouders uit de gereformeerde gemeente, een hetze tegen hem is gevoerd. „Alle verhalen komen uit die kring. En waarom, ik weet het echt niet. Ik was lid van het openbaar bestuur, maar niet van de SGP.”

Woedend was hij op de eerste aangefester, die ook 10.000 gulden schadevergoeding voor juridische kosten eist. „Zij ruïneert en tiranniseert al sinds 1997 mijn gezin. Voor haar avontuurtjes moet ik opdraven. Dat daardoor een heel gezin wordt meegesleept interesseert haar niet”, aldus een opgewonden verdachte.

Officier van justitie mr. R. de Brouwer zei te beseffen dat er sprake is van een aantal onduidelijkheden. Een voorval uit 1994 was voor hem evenwel richtinggevend bij het opstellen van de dagvaarding. Toen al verklaarde een andere leerlinge tegenover haar vader dat zij tweemaal was betast door De V. „Die zaak werd in overleg met het schoolbestuur gesust, maar De V. bood wel zijn excuses aan. Hij maakte op dat moment een verslagen indruk”, aldus De Brouwer.

De officier verweet De V. verder dat hij anderen uitlokkend gedrag in de schoenen probeert te schuiven. Ook nam hij het hem kwalijk dat hij „tegen beter weten in blijft ontkennen.”

De uitspraak is op 6 september.

Vervolg van pagina 1.

Leeuwarden - Uiteindelijk kwamen de schrikbarende verhalen over het seksueel misbruik bij de Leeuwarder kinderen er met horten en stoten uit. Sylvia Bouwmeester, moeder van twee dochters: "Een van mijn kinderen lag 's nachts in bed te huilen. Ze was bang, maar ze durfde niet te vertellen waarom. Anders zou ons wat overkomen."

"Ze hadden een pistool op hun hoofd gekregen: als je het vertelt, dan schieten we je moeder dood", zegt Bouwmeester. Toen de geschrokken ouders met hun relaas bij de politie aanklopten, voelden ze zich aanvankelijk niet serieus genomen.

De kinderen werden tot allerlei seksuele handelingen gedwongen. "Hun eigen kinde-

ren moesten ook meedoen", aldus Jonker. "Ze werden aan de haren getrokken en misbruikt."

De beide verdachte families woonden op enkele tientallen meters van elkaar. Hun kinderen zijn inmiddels uit huis geplaatst. Van de hoofdverdachten is bekend dat ze al geruime tijd onder begeleiding van de Sociaal Pedagogische Dienst staan.

De 52-jarige man, zijn 43-jarige vrouw en hun zoon en dochter waren een jaar geleden in de Zeeheldenbuurt komen wonen. "We hebben nooit iets gemerkt", zegt Bouwmeester. De contacten waren aanvankelijk zelfs goed.

De jeugdige slachtoffers staan onder behandeling van een psycholoog. De kwestie heeft diepe sporen nagelaten.

"Sinds deze week spelen de kinderen weer op straat", zegt Bouwmeester. "Eerst kwamen ze niet buiten. De voordeur moest dicht, de schuttingdeur. Ze durfden niks meer."

Ouders van enkele misbruikte kinderen uit de Leeuwarder Zeeheldenbuurt zijn doodsbang dat de vier verdachten terugkomen. Gisteren kregen ze van politieagenten te horen dat die kans er inzit, als de vier gearresteerde buurtbewoners hun bekentenis intrekken. "Als dat gebeurt, dan nemen we wraak", dreigt moeder Klaska Jonker.

Daarmee zou de Zeeheldenbuurt voor de tweede maal in korte tijd een volksgericht beleven. Een speciaal team van hulpverleners moet voorkomen dat de vlam opnieuw in de pan slaat. Een vertrouwensarts

zal samen met medewerkers van de GGD, de Sociaal Pedagogische Dienst, het steunpunt seksueel geweld en slachtofferhulp proberen verdere maatschappelijke onrust te sussen.

Er is weinig voor nodig om de emoties in de buurt te doen opblaaien. "Ik wil niet dat die mensen terugkomen", stelt Jonker op besliste toon. Ook Sylvia Bouwmeester is duidelijk: "Dat betekent oorlog."

Volgens diverse instanties waren de 52-jarige man en de 43-jarige vrouw in hun vroegere woonplaats ook al in opspraak geraakt door zedendelicten. De bewoners van de Leeuwardense Zeeheldenbuurt snappen dan ook niet dat de reclassering zo'n gezin in de kinderrijke buurt heeft kunnen plaatsen. (GPD)

ZIE OOK JUNI 2001 P.5

Daders van seksueel misbruik kinderen in hun wijk vogelvrij

kinderen herkennen en kunnen ze eerder aan de bel trekken. Mythes moeten worden ontkracht en de politie moet tot op de bodem uitzoeken wat er werkelijk is gebeurd."

SCHADE

Een belangrijke oorzaak van de emotionele reactie op seksueel geweld tegen kinderen is volgens Frenken dat het altijd wordt gezien als iets dat ernstige schade toebrengt aan het kind. "Incidentele lichte aanraking van kinderen levert geen blijvende schade op, daar kom je meestal wel overheen. Pas bij verregaande en langdurige seksuele handelingen is dat het geval."

Frenken gelooft wel dat wraak kortstondig een gevoel van opluchting geeft, maar volgens hem is het geen oplossing voor de problemen. "Als je de auto van een dader in de brand zet, houd je daar toch een nare smaak aan over, denk ik. Later kijken mensen in de buurt beschimpt naar elkaar, zo van, 'wat hebben we gedaan'. Dit is zeker zo als blijkt dat de daders heel kleine vergrijpen hebben begaan. Een paar mensen in een wijk moet het hoofd koel houden en zich niet laten meeslepen door emoties."

tie en justitie. "De boosheid richt zich ook op de overheid", zegt Frenken. "Burgers hebben geen vertrouwen in justitie en reclassering en besluiten zelf de dader te straffen."

NARE SMAAK

In de wijk in Leeuwarden leidde dit er in juni toe dat de woning van de ouders van een 14-jarige jongen twee dagen lang werd beleagd nadat de jongen zijn geslachtsdeel had laten zien aan kinderen in de buurt. De auto van het gezin werd in brand gestoken en op het huis werd het woord 'pedofiel' geklad. Ondanks de aankondiging van ouders dat zo'n kladactie opnieuw zou kunnen gebeuren, zegt de politie van Leeuwarden zich hiermee niet speciaal bezig te houden. "Wij zijn alert, maar we hebben geen aanwijzingen dat dit weer gaat gebeuren". Mensen emotioneel betrokken zijn bij de zaak, dat snappen we. Maar als er persoonlijke problemen zijn, sturen we die door aan hulpverleners."

In Leeuwarden namen buurtbewoners het recht in eigen hand tegen een gezin dat verdacht wordt van kindermisbruik. (Foto Niels Westra/GPD)

justitie een brochure over de gevolgen, de signalen en de preventie van seksueel misbruik bij kinderen. Buurtbewoners zijn vaak solidair met de ouders van het slachtoffer. In veel gevallen hebben zij zelf kinderen, maar ook kinderlozen zijn bereid een da-der eigenhandig uit de wijk te verjagen. Sinds 1996 gebeurde dit 26 keer. Eigenrichting kan worden opgevat als een aanklacht tegen poli-

als bij zedendelicten. "Misbruik van het kind voelt voor ouders alsof het bij hen zelf is gebeurd", zegt professor Jos Frenken, onderzoeker bij het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek. "Misbruik van kinderen schaadt de lichamelijke intimiteit en integriteit. Ook treedt een dader in de intieme relatie van ouder en kind, daar mag je niet tussenkomen." Frenken maakte vorig jaar in opdracht van het ministerie van

Niets maakt in woonwijken zo veel los als seksueel misbruik van buurtkinderen. Vermeende daders worden verjaagd en hun huizen en auto's worden vernield. "Een paar mensen moet het hoofd koel houden."

door Chirtz van de Graaf

DEN HAAG - Zo'n vijf keer per jaar wordt een dader die een kind seksueel misbruikte te grazen genomen door familie of kennissen van het slachtoffer. Sinds 1996 is daarbij twee keer een zedendelinquent vermoord.

In een geval in Oosterhout bracht een vader een 22-jarige dader met messtekken om het leven. De man was veroordeeld en had zijn straf uitgezeten voor ontucht met de 10-jarige zoon van zijn moordenaar.

Ook bij de ontuchtzaak in de Leeuwardense Zeeheldenbuurt, waarbij twee echtparen verantwoordelijk zouden zijn voor seksueel misbruik van tien kinderen in leeftijd van 2,5 tot 15 jaar, zweren ouders van slachtoffer wraak wanneer ze de daders in handen krijgen. De moeder van een slachtoffer belooft oorlog als ze terug in de wijk komen. Bij geen andere misdaad is het gevoel van wraak zo sterk

Onderzoek misbruikte kinderen

Leeuwarden

Door onze correspondent **NAL**
 LEEUWARDEN, 1 AUG. De Friese politie heeft drie mannen en drie vrouwen uit Leeuwarden aangehouden op verdenking van seksueel misbruik van tien jongens en meisjes van tweeënehalf tot vijftien jaar oud.

De kinderen zouden ten minste een half jaar lang zijn misbruikt in de woningen van de verdachten, aldus een woordvoerder van de politie Friesland. Twee mannen (40 en 42 jaar) en twee vrouwen (39 en 43 jaar) zitten nog vast. Het gaat om een echtpaar en een vriend en vriendin.

De zaak kwam aan het rollen door een groot buurtonderzoek in juni in de Zeeheldenbuurt van Leeuwarden, naar aanleiding van een aangifte tegen een 14-jarige jongen. Hij zou zijn geslachtsdeel hebben laten zien aan buurtkinderen.

De woning van de jongen werd beklad en de auto van zijn ouders werd in brand gestoken, waarop het gezin het huis ontvluchtte. De onrust in de buurt was zo groot, aldus de politie, dat vrijwel alle buurtbewoners werden gehoord. Er werd toen aangifte gedaan door ouders uit de buurt tegen een echtpaar, een man van 52 jaar en zijn vrouw van 43, dat betrokken zou zijn bij seksuele misdrijven. Eén van de slachtoffers zou de 14-jarige jongen zijn, die zelf werd aangehouden op verdenking van openbare schennis.

Naar aanleiding van de zedenzaak is een speciaal hulpverleningsteam ingezet voor ouders en slachtoffers, met daarin medewerkers van het steunpunt seksueel geweld, een vertrouwensarts, slachtofferhulp, GGD en de Sociaal Pedagogische Dienst. De politie heeft zes rechercheurs op de zaak gezet. Volgens de politiewoordvoerder is sprake van „een ernstige zaak”. De politie sluit meerdere aangiftes en aanhoudingen niet uit.

Leeuwarders van misbruik verdacht

Leeuwarden - Drie mannen en drie vrouwen uit Leeuwarden worden verdacht van seksueel misbruik van tien kinderen. Volgens de politie zijn de kinderen in de leeftijd van tweeënehalf tot vijftien jaar. De eerste aanhoudingen hadden begin juli plaats, zo maakte de politie vanmorgen bekend. De aangehouden personen zijn tussen 39 en 52 jaar oud. Vier verdachten zitten nog vast, onder wie een echtpaar. (ANP) **NYKN 1-0**

Zestal wordt verdacht van misbruik tien kinderen

LEEUWARDEN - Drie mannen en drie vrouwen uit Leeuwarden worden verdacht van seksueel misbruik van tien kinderen. Volgens de politie zijn de kinderen in de leeftijd van twee tot vijftien jaar. De eerste aanhoudingen hadden begin juli plaats. De aangehouden personen zijn tussen 39 en 52 jaar oud. Vier verdachten zitten nog vast, waaronder een echtpaar. (ANP) **VK 2-0**

Verdachten van misbruik nog vast

NAL
 LEEUWARDEN, 4 AUG. De vier personen die op verdenking van seksueel misbruik van tien kinderen uit de Zeeheldenbuurt in Leeuwarden zijn gearresteerd, zitten zeker nog twee weken vast. Dit heeft het openbaar ministerie bekendgemaakt. Op 15 augustus beslist de raadkamer van de rechtbank in Leeuwarden of de voorlopige hechtenis van een 52-jarige man en zijn 43-jarige echtgenote wordt verlengd. Het andere echtpaar zit tot 22 augustus vast. (ANP)

Friese pedobende gepakt

Drie echtparen van gruwelijk misbruik verdacht

door Bart Olmer

LEEUWARDEN, donderdag
 De Friese politie heeft een zes leden tellende bende kindermisbruikers gearresteerd in Leeuwarden, die tien slachtoffertjes (in de leeftijd van 2,5 tot 15 jaar) heeft gemaakt in de Zeeheldenbuurt in Leeuwarden.

De verdachten zijn drie mannen (40, 42 en 52 jaar) en drie vrouwen (39, 43, 44 jaar).

De verdachten zijn twee echtparen en een onge-trouwd stel. Vier van hen (Geert B., Petra D., Foeke H. en Tineke H.) zitten nog vast.

De kinderen zijn een jaar lang op gruwelijke wijze misbruikt, aldus ouders van de slachtoffertjes. Het jongste kindje, een meisje van 2,5 jaar, werd de luier uitgedaan en betast, anderen moesten afschuwelijke handelingen ondergaan.

Dwang

Ook moesten de kinderen elkaar misbruiken onder dwang. Bovendien zeggen de slachtoffertjes dat er pornofilms zijn gemaakt. Enkele slachtoffertjes werden door hun eigen ouders seksueel misbruikt.

LEEUWARDEN - Drie mannen en drie vrouwen uit Leeuwarden worden verdacht van seksueel misbruik van tien kinderen. Volgens de politie zijn de kinderen in de leeftijd van twee tot vijftien jaar. **TR 2/8**

De eerste aanhoudingen hadden begin juli plaats, maakte de politie gisteren bekend. De aangehouden personen zijn tussen 39 en 52 jaar oud. Vier verdachten zitten nog vast.

Een van de tien seksueel misbruikte kinderen in de zedenzaak van Leeuwarden blijkt de 14-jarige jongen te zijn die begin juni zijn geslachtsdeel aan drie meisjes uit de Zeeheldenbuurt toonde. Als reactie staken boze buurtbewoners de auto van de ouders van de jongen in brand.

Een team van zes rechercheurs begon vervolgens een buurtonderzoek in. De negen andere kinderen wonen in dezelfde wijk. De politie sluit niet uit dat er meer dan tien kinderen seksueel zijn misbruikt.

(Van een verslaggever) **PAR 2/8**
 AMSTERDAM - De Zeeheldenbuurt in Leeuwarden is voor de tweede keer dit jaar in beroering gekomen door een zedenzaak - nadat de eerste al tot vergelding had geleid. Drie mannen en drie vrouwen (tot 39 en 52 jaar) uit de buurt worden verdacht van misbruik van tien kinderen tussen de twee en vijftien jaar, werd gisteren bekend.

De zaak kwam aan het rollen toen bewoners van het naoorlogse arbeiderswijkje op 11 juni aangifte deden van schennis van de openbare eerbaarheid door een veertienjarige jongen. Hij had zijn geslachtsdeel had getoond aan drie jonge meisjes. Die zaak had al veel onrust veroorzaakt; buurtbewoners de auto van de ouders van de jongen in brand.

"Bij het onderzoek naar die zaak bleek dat hij zelf seksueel was misbruikt door zijn ouders. We hebben die mensen op 10 juli gearresteerd. Het tweede echtpaar en een stel dat samenwoont, volgden later. Het zijn bekende van elkaar," aldus een woordvoerder van de politie. Het tweede echtpaar is inmiddels weer vrijgelaten. Ondertussen zijn acht aangiftes van seksueel misbruik binnen, waarbij tien kinderen zijn betrokken.

Ook de twee dochters van drie en zes jaar van Sylvia Bouwmeester zijn misbruikt, net als twee van haar nichtjes die ook in de buurt wonen. Bouwmeester heeft aangifte gedaan. "De kinderen praten nergens anders over, nu het eenmaal bekend is geworden," zegt haar vriend, Harry van Krugten. Hij had niets vermoed van misbruik, de kinderen hadden nooit iets verteld. "Die mensen zeiden tegen hen: 'Als je het tegen je ouders zegt, dan vermoorden we je mama. Dan houd je je mond wel!'"

Het echtpaar dat het eerst werd gearresteerd, woonde schuin tegenover Bouwmeester en Van Krugten. "We hadden heel normaal contact met ze, zoals je met gewone burens hebt. Totdat bleek dat hun zoontje exhibitionistisch bezig was."

Volgens Van Krugten hebben de verdachten inmiddels bekend, maar de politie wil dat niet bevestigen. Het Leeuwarder korps heeft een team van zes re-

Blunder in zedenzaak Leeuwarden: Politie geeft pedo-slachtoffers reisje naar naaktstrand

TEC 318

Van onze correspondent

LEEUWARDEN, vrijdag

De politie Friesland heeft een pijnlijke blunder gemaakt bij de opvang van enkele misbruikte kinderen en hun ouders in de gerucht makende zedenzaak in de volkswijk Zeeheldenbuurt in Leeuwarden.

De ouders werd een vakantie aangeboden op een camping, nabij een privé-strandje bij Harlingen. "Dat bleek echter een stacaravan te zijn bij een boer in het land, tussen de kroppen sla. En het privé-strandje bleek een naaktstrand te zijn, kilometers lopen vanaf onze camper. Voor de kinderen was er niets te doen, dus we zijn na een tijdje maar weggegaan, terug naar onze woonwijk", aldus Sylvia Bouwmeester, moeder van twee misbruikte dochters van 3 en 6 jaar oud.

Ook het ruim twee jaar oude dochttertje van Bouwmeesters zus is één van de tien misbruikte kinderen in de volkswijk. Bouwmeester zegt dat de politie haar en andere ouders van misbruikte kinderen uit de buurt wilde hebben, om zo de gemoederen te bedaren.

Bouwmeester en Klaske Jonker, moeder van een misbruikt jongetje (4) waarschuwen voor een volksgericht als de daders op vrije voeten komen. Vier van de zes verdachten zitten nog vast.

De blunder met het naaktstrand is des te pijnlijker, om-

dat de misbruikte slachtoffertjes kampen met nachtmerries en angsten. "Mijn zoon wordt midden in de nacht schreeuwend wakker: dat de daders moeten stoppen", aldus één van de ouders.

De kinderen moesten onder verbale dreigementen en bedreiging met een pistool gruwelijk misbruik ondergaan en daarover zwijgen tegenover hun ouders. Als ze wél iets zouden zeggen, werden hun ouders vermoord, zo dreigden de daders.

Ouders slachtoffers zedenzaak tevreden

NVHM 14-0
 Leeuwarden - De ouders van slachtoffers van de zedenzaak in Leeuwarden zijn tevreden over het gesprek dat ze gisteren met het scenarioteam hadden. In het scenarioteam zitten medewerkers van justitie, slachtofferhulp, bureau vertrouwensarts en de sociaal pedagogische dienst. Twee weken geleden werd bekend dat in Leeuwarden zeker tien kinderen in de Zeeheldenbuurt zijn misbruikt door buurtbewoners. (ANP)

chereurs op de zaak gezet. "Ze hebben wel een verklaring afgelegd," aldus een woordvoerder.

De Zeeheldenbuurt is een wijkje met hooguit tweehonderd woningen. Veel bewoners zijn gehecht aan de volksbuurt en wonen er al lang. Van sommige families hebben meerdere gezinnen er hun stek. Het stadsdeel ligt enigszins geïsoleerd tegen de binnenstad aan, tussen de stadsgracht en een ringweg. De huizen zijn klein, maar goed onderhouden en er is veel groen.

De bewoners zijn ervan overtuigd dat meer kinderen slachtoffer zijn. Ook de politie sluit niet uit dat meer dan tien kinderen seksueel zijn misbruikt.

Om aan alle onrust en vragen tegemoet te komen, heeft de politie een speciaal 'scenarioteam' ingesteld. Daarin zitten onder anderen een vertrouwensarts, medewerkers van slachtofferhulp en het steunpunt seksueel geweld, de GGD en de SPD (Sociaal Pedagogische Dienst). "Die gaan de wijk in om met mensen te praten," aldus een woordvoerder van de politie.

Hij weet niet hoeveel mensen tot nu toe uit eigen beweging op de hulpverleners zijn afgestapt.

Of het team een herhaling van de brandstichting in juni kan voorkomen, valt nog te bezien. Van een volksgericht wil Van Krugten nog niet spreken, maar hij waarschuwt justitie.

"Wij kregen een telefoontje van de politie. Ze zeiden dat als de verdachten hun verklaring weer intrekken, er een mogelijkheid is dat ze weer terugkomen. Hoe dat kan, is me en raadsel. Maar ik zeg je dit: als de Neder-

Voorarrest zedenzaak Leeuwarden verlengd

NVHM 16-0
 Zeeheldenbuurt misbruikt zijn de rechtbank in Leeuwarden heeft het voorarrest van twee verdachten in de zedenzaak in Leeuwarden verlengd. Het gaat om een echtpaar uit de Leeuwarder Zeeheldenbuurt, de 49-jarige F.H. en de 43-jarige T. van der V. Beide verdachten blijven nog maximaal dertig dagen vastzitten. Ruim twee weken geleden werd bekend dat in Leeuwarden zeker tien kinderen in de

landse rechtsstaat niet werkt, dan zorgen we er zelf wel voor dat ze hun straf krijgen."

'Je moet je kinderen toch serieus nemen'

In de Zeeheldenbuurt in Leeuwarden zijn drie paren aangehouden op verdenking van seksueel misbruik van tien minderjarige kinderen. „Hier kan ik niet blijven.”

Door onze correspondent

KARIN DE MIK

LEEWARDEN, 2 AUG. Nee, waar haar kinderen seksueel misbruikt zijn weet de Leeuwardense Sylvia Bouwmeester (29) niet. In de steeg achter het huis? In de woning van de aangehouden 14-jarige jongen? „Ik ben hele dagen thuis, let altijd goed op mijn kinderen. Moet je ze dan opsluiten?”

Bouwmeester, kort blond haar, een tatoeage van een zonnebloem op haar linkerschouder, zit in haar woonkamer in de M.H. Trompstraat. Haar jongste dochter Shami (3) zit op schoot, de oudste Cynthia (6) naast haar op de bank. Aan beiden, en aan hun nichtje van tweeënhalve, zou overbuurjongen S.H. enkele maanden geleden zijn geslacht hebben getoond. Begin juni deden Bouwmeester en haar zus daarvan aangifte.

Dat bracht een zaak aan het rolen die groter en groter werd en uitmondde in de aanhouding van twee echtparen en een stel, onder wie de ouders van de veertienjarige schennispleger. Ze worden verdacht van seksueel misbruik van ten minste tien kinderen tussen de twee en vijftien jaar. In totaal zijn acht aangiften gedaan. Wat er wel en niet van waar is, zal tijdens de rechtszaak moeten blijken. De politie heeft alleen verklaard dat de veertienjarige jongen zelf ook slachtoffer is, en dat het misbruik een half jaar gaande zou zijn.

De Zeeheldenbuurt is een kleine volksbuurt, op steenworp afstand van de binnenstad. Een paar straten, een parkje. Er wonen gezinnen met kinderen, alleenstaande ouderen en een enkele tweeverdiener. Iedereen kent iedereen. Kort nadat de veertienjarige jongen in juni was aangehouden, werd de woning van zijn ouders beklad, tegenover het huis van Bouwmeester. Met gele letters werd 'pedofiel' op de muren gekalkt. Ook de Fiat Panda van de familie H. ging in vlammen op. Zes buurtbewoners kregen een procesverbaal.

Echtpaar in Leeuwarden blijft in arrest

Door onze correspondent

LEEWARDEN, 16 AUG. Het Leeuwarder echtpaar dat wordt verdacht van seksueel misbruik van tien jonge kinderen in de Leeuwarder Zeeheldenbuurt, blijft nog dertig dagen in voorarrest. Dit heeft de raadkamer van de Leeuwarder rechtbank gisteren besloten.

Het gaat om een 49-jarige man en zijn 43-jarige vrouw uit de Zeeheldenbuurt. Een 40-jarige Leeuwarder en zijn 39-jarige vriendin, die nog vastzitten, verschijnen volgende week woensdag voor de raadkamer. De voorlopige hechtenis is verlengd, omdat sprake is van verdenking van een feit waarop een gevangenisstraf staat van twaalf jaar of langer, omdat de rechtsorde ernstig is geschokt en de kans op herhaling aanwezig is, aldus persrechter P. Wijtsma.

De politie houdt sinds eind juli zes Leeuwarders vast op verdenking van seksueel misbruik van tien jongens en meisjes tussen de tweeënhalve en vijftien jaar. Dit misbruik zou zich ten minste een half jaar hebben voorgedaan in woningen van de verdachten. De zaak kwam aan het licht door een groot buurtonderzoek in de wijk, naar aanleiding van een aangifte tegen

Peter Kunst vond de familie H. altijd al „typisch”. Zijn zoon Joutert (4) zei zijn ouders na de aanhouding van de veertienjarige jongen dat diens ouders, het echtpaar H., „ook vieze mensen” zijn. Uit wat hij zei concludeerden zijn ouders dat hij zelf ook was misbruikt. Kunst en zijn vriendin Klaske Jonker twijfelen niet aan zijn woorden. Jonker: „Je moet kinderen serieus nemen.”

Jonker vertelde weer aan haar buurvrouw Sylvia Bouwmeester wat haar zoon had gezegd. Die vroeg vervolgens haar dochtertje Cynthia (6) of ze iets vertellen kon. Cynthia vertelde na lang aandringen, aldus haar moeder, dat de overbuurman met zijn vinger bepaalde lichaamsopeningen binnendrong. Bouwmeester kapte het af. „Ik kon het niet aanhoren. Ik werd hartstikke misselijk.” Ze bel-

de de politie en kreeg te horen dat het echtpaar al was aangehouden, na eerdere aangiften.

De familie H. woont sinds een jaar in de Zeeheldenbuurt. Volgens buurtbewoners staan ze onder toezicht van de reclassering. Politie en reclassering doen hier geen mededeling over. Bouwmeester denkt dat ze al eerder zijn veroordeeld wegens zedendelicten. Veel contact had ze niet met hen. „We maakten wel eens een praatje en ik bracht ze wel eens wat ik over had en kleren. Ze hadden niet zoveel geld.” Ze vond dat ze „een sociaal en vies” huishouden hadden.

Buurmeisjes die wel eens speelden met de aangehouden buurjongen vertellen dat de gezinsleden altijd tegen elkaar schreeuwden. „Soms kon ik er niet van slapen”, vertelt Wilma Haakma (12),

die in een straat achter de familie woont. „Die mensen zijn niet goed in hun hoofd.” Zij en haar tweelingzusje Sieuwke en vriendinnetje Edith Keskin (11) vertellen honderduit. Hoe de jongen van het gezin hen pestte en bedreigde met een mes als hij niet mee mocht doen met een spelletje. Dat hij in hun achterwerk kneep, hen „lekker ding” noemde en aan kleine kinderen seksblaadjes liet zien.

Wilma Haakma vertelt dat ze op zijn slaapkamer pornobanden zag liggen. „Heel raar. Hier kom ik niet meer, dacht ik. Mocht ik trouwens ook niet meer van mijn ouders.” De dertienjarige dochter van het gezin was wel aardig, vinden de drie buurkinderen. „Ik hoop dat ze in een leuk pleeggezin zit”, zegt Wilma. De beide kinderen zijn volgens de politie uit huis

geplaatst en elders ondergebracht. Bouwmeester en Jonker worden begeleid door slachtofferhulp en de GGZ.

Klaske Jonker zegt te hopen dat haar zoonje vergeet wat er gebeurd is. Zijn vader Peter Kunst dreigt het recht in eigen hand te nemen als het gezin de woning ooit weer betrekt. „Dan barst de bom”, voorspelt hij. Een agent vertelde hen dat de familie H. niet meer in de buurt terug komt. Maar Sylvia Bouwmeester is daar niet zo zeker van. „De politie zei later ook dat we er rekening mee moesten houden dat de verdachten hun verklaringen konden intrekken. Dan is het hun woord te geven dat van onze kinderen.” Ze wil sowieso verhuizen. „Naar een dorpje ergens buitenaf. Hier kan ik niet blijven. Dat is te moeilijk voor de kinderen.”

'Zwijg, anders gaat je moeder dood'

Misbruikte kinderen vertellen schrikbarende verhalen

door Jaap Hellinga

LEEWARDEN - Wekenlang durfden ze de straat niet op, en nog steeds zijn ze om het minste of geringste overstuurd. De seksueel misbruikte kinderen van de Leeuwarder Zeeheldenbuurt werden met de dood bedreigd, zo vertelt een van de moeders, Klaske Jonker.

Twee echtparen uit de Leeuwarder volksbuurt zitten vast voor een serie seksuele misdrijven tegen zeker tien minderjarigen. Een 42-jarige man en een 44-jarige vrouw, die ook met de zaak in verband werden gebracht, zijn na verhoor vrijgelaten. De slachtoffers variëren in leeftijd van tweeënhalve tot vijftien jaar. De arrestanten bekenden tegenover de politie dat ze zich vergrepen aan hun eigen zonen en dochters, maar ontkennen

dat ze eveneens buurkinderen hebben misbruikt.

De zaak kwam half juni aan het rolen. In eerste instantie beschouwde de politie alleen de veertienjarige zoon van een gezin uit de Evertsenstraat als verdachte. Hij had zijn geslachtsdeel aan enkele meisjes getoond. De buurtbewoners reageerden hun woede toen af op de auto en de fietsen van de familie van de puber.

De zoon van mevrouw Jonker leverde een van de eerste sleutels tot de oplossing van de zaak. „Hij zei: ik ben bang, want de vader en de moeder doen het ook”, aldus Jonker. Ook andere buurkinderen reageerden ongewoon.

Sylvia Bouwmeester, moeder van twee dochters: „Een van mijn kinderen lag 's nachts in bed te huilen. Ze was bang, maar ze durfde niet te vertellen

waarom. Anders zou ons wat overkomen.”

Uiteindelijk kwamen de schrikbarende verhalen er met horten en stoten uit. „Ze hadden een pistool op hun hoofd gekregen: als je het vertelt, dan schieten we je moeder dood”, zegt Bouwmeester. Toen de geschrokken ouders met hun relaas bij de politie aanklopten, voelden ze zich aanvankelijk niet serieus genomen. De kinderen werden tot allerlei seksuele handelingen gedwongen. „Hun eigen kinderen moesten ook meedoen”, aldus Jonker. „Ze werden aan de haren getrokken en misbruikt.” De beide verdachte families woonden op enkele tientallen meters van elkaar. Hun kinderen zijn inmiddels uit huis geplaatst. Ze waren een jaar geleden in de Zeeheldenbuurt komen wonen. „We hebben nooit iets gemerkt”, zegt Bouwmeester.

De contacten waren aanvankelijk zelfs goed.

De jeugdige slachtoffers staan onder behandeling van een psycholoog. De kwestie heeft diepe sporen nagelaten. „Sinds deze week spelen de kinderen weer op straat”, zegt Bouwmeester. „Eerst kwamen ze niet buiten. De deuren moesten dicht. Ze durfden niks meer.” Ouders van de misbruikte kinderen zijn doodsbang dat de vier verdachten terugkomen. Gisteren kregen ze van de politie te horen dat die kans er inzit, als de vier gearresteerde buurtbewoners hun bekentenis intrekken. „Als dat gebeurt, dan nemen we wraak”, dreigt moeder Klaske Jonker. Ook Sylvia Bouwmeester is duidelijk: „Dat betekent oorlog.” Daarmee zou de Zeeheldenbuurt voor de tweede maal in korte tijd een volksgericht beleven.

Verdachten in Friese zedenzaak blijven in cel

Door onze correspondent

LEEWARDEN, 23 AUG. Een 40-jarige man en zijn 39-jarige vriendin, die worden verdacht van seksueel misbruik van tien jonge kinderen in de Leeuwarder Zeeheldenbuurt, blijven nog dertig dagen in voorarrest. Dit heeft de raadkamer van de Leeuwarder rechtbank gisteren besloten. Vorige week woensdag werd de voorlopige hechtenis van twee andere verdachten ook met dertig dagen verlengd. Volgens de rechter is de kans op herhaling aanwezig en is de rechtsorde ernstig geschokt. Bovendien betreft de verdenking een ernstig misdrijf waarop een celstraf van twaalf jaar of langer staat. Eind juli werden zes Leeuwarders aangehouden op verdenking van seksueel misbruik van jongens en meisjes tussen de tweeënhalve en vijftien jaar.

Zedenzaak / Politie sluit meer slachtoffers niet uit van onze verslaggever 2001-08-03, Trouw

LEEWARDEN - Zeker tien kinderen zijn door de politie in Leeuwarden gehoord als slachtoffer van een zedenmisdrijf in de Zeeheldenbuurt. „We zijn ervan overtuigd dat zich een zedenmisdrijf heeft voorgedaan en we sluiten niet uit dat meer kinderen slachtoffer zijn geworden”, zegt politiewoordvoerder H. Oenema.

Wat er aan de hand is wil de politie nu niet zeggen.

Wel is bekendgemaakt dat een echtpaar en nog een man en een vrouw al enkele weken worden vastgehouden.

Op 11 juni begon de zaak te rollen met een aangifte van schennis van de openbare eerbaarheid door een veertienjarige jongen die zijn geslachtsdeel zou hebben getoond. Op dat moment bekwam de politie het gevoel dat er 'meer mis' was en begon een onderzoek. Enkele dagen na de aangifte reageerden buurtbewoners hun woede af door het huis van de ouders van de jongen te bekladden en hun auto in brand te steken.

Of dat hetzelfde echtpaar is dat nu gevangen zit, wil de politie ontkennen noch bevestigen. Het paar werd op 10 juli, een maand na de aangifte tegen de jongen, gearresteed, op verdenking van seksuele misdrijven. Later werd nog een paar ingesloten.

De opwinding in de buurt was aanleiding voor de politie om een grootschalig buurtonderzoek te houden. Oenema: „Dat was nodig om inzicht in de buurt te krijgen en de problematiek die daarbinnen speelde.” Wat dat heeft opgeleverd, wil de woordvoerder niet kwijt. Wel noemt hij het een „typische arbeidersbuurt waar geen mensen van

hoog verstandelijk niveau wonen”.

Oenema heeft het gevoel dat de onrust in de buurt door diverse media nogal wordt opgeklemd, maar stelt dat er wel degelijk onrust leeft onder betrokkenen. „Dat sommige ouders in de buurt ongerust zijn, kan ik me natuurlijk heel goed voorstellen.”

Medio juni werd daarom een 'scenarioteam' samengesteld, dat (mogelijke) slachtoffers, hun familie, maar ook de familie van verdachten opvangt.

„Gekeken wordt of betrokkenen hulp nodig hebben, die wij dan ook zoeken”, zegt de directeur van het Bureau Slachtofferhulp in Friesland, leke Verveld. „Afgezien van een eerste opvang is het niet de taak van het team zelf om pasklare hulp te bieden.”

Ook de GGD, de Sociaal pedagogische dienst, het Steunpunt seksueel geweld, het maatschappelijk werk en een vertrouwensarts zijn in het scenarioteam vertegenwoordigd. Sinds twee jaar is het mogelijk om bij seksuele misdrijven allerlei deskundigen samen te brengen in zo'n scenarioteam. De aanleiding was een soortgelijke zaak die in de provincie Friesland speelde. „Veel is daar bij

711
054
p. 20

mijn weten nog niet gebruik van gemaakt”, aldus Oenema.

Wraak nemen op pedofiel lucht op, maar is geen oplossing

Buurt straft vaak daders seksueel misbruik kinderen.

Niets maakt in woonwijken zo veel los als seksueel misbruik van buurtkinderen. Vermeende daders worden verjaagd en hun huizen en auto's worden vernield. "Een paar mensen moet het hoofd koel houden."

Door
CHRIZ VAN DE GRAAF

Den Haag - Zo'n vijf keer per jaar wordt een dader die een kind seksueel misbruikte te grazen genomen door familie of kennissen van het slachtoffer. Sinds 1996 is daarbij twee keer een zedendelinquent vermoord.

In een geval in Oosterhout bracht een vader een 22-jarige dader met messteken om het leven. De man was veroordeeld en had zijn straf uitgezeten voor ontucht met de 10-jarige zoon van zijn moordenaar.

Ook bij de ontuchtzaak in de Leeuwardense Zeeheldenbuurt, waarbij twee echtparen verantwoordelijk zouden zijn voor seksueel misbruik van tien kinderen in leeftijd van 2,5 tot 15 jaar, zweren ouders van slach-

offers wraak wanneer ze de daders in handen krijgen. De moeder van een slachtoffer belooft oorlog als ze terug in de wijk komen. Bij geen andere misdaad is het gevoel van wraak zo sterk als bij zedendelicten.

"Misbruik van het kind voelt voor ouders alsof het bij henzelf is gebeurd", zegt professor Jos Frenken, onderzoeker bij het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek. "Misbruik van kinderen schaadt de lichamelijke intimiteit en integriteit. Ook treedt een dader in de intieme relatie van ouder en kind, daar mag je niet tussenkomen." Frenken maakte vorig jaar in opdracht van het ministerie van Justitie een brochure over de gevolgen, de signalen en de preventie van seksueel misbruik bij kinderen.

Buurtbewoners zijn vaak solidair met de ouders van het slachtoffer. In veel gevallen hebben zij zelf kinderen, maar ook kinderlozen zijn bereid een dader eigenhandig uit de wijk te verjagen. Sinds 1996 gebeurde dit 26 keer.

Eigenrichting kan worden opgevat als een aanklacht tegen politie en justitie. "De boosheid

richt zich ook op de overheid", zegt Frenken. "Burgers hebben geen vertrouwen in justitie en reclassering en besluiten zelf de dader te straffen."

In de wijk in Leeuwarden leidde dit er in juni toe dat de woning van de ouders van een 14-jarige jongen twee dagen lang werd belaagd nadat de jongen zijn geslachtsdeel had laten zien aan kinderen in de buurt. De auto van het gezin werd in brand gestoken en op het huis werd het woord 'pedofiel' geklad. Ondanks de aankondiging van ouders dat zo'n kladactie opnieuw zou kunnen gebeuren, zegt de politie van Leeuwarden zich hiermee niet speciaal bezig te houden. "Wij zijn alert, maar we hebben geen aanwijzingen dat dit weer gaat gebeuren", zegt een woordvoerder. "Dat mensen emotioneel betrokken zijn bij de zaak, dat snappen we. Maar als er persoonlijke problemen zijn, sturen we die door aan hulpverleners."

Frenken ziet wel mogelijkheden om escalatie van het geweld in wijken te voorkomen. "Mensen moeten goed geïnformeerd worden over seksueel misbruik. Dan kunnen ze signalen bij hun

kinderen herkennen en kunnen ze eerder aan de bel trekken. Mythes moeten worden ontkracht en de politie moet tot op de bodem uitzoeken wat er werkelijk is gebeurd."

Een belangrijke oorzaak van de emotionele reactie op seksueel geweld tegen kinderen is volgens Frenken dat het altijd wordt gezien als iets dat ernstige schade toebrengt aan het kind. "Incidentele lichte aanraking van kinderen levert geen blijvende schade op, daar kom je meestal wel overheen. Pas bij verregaande en langdurige seksuele handelingen is dat het geval." Frenken gelooft wel, dat wraak kortstondig een gevoel van opluchting geeft, maar volgens hem is het geen oplossing voor de problemen. "Als je de auto van een dader in de brand zet, houd je daar toch een nare smaak aan over, denk ik. Later kijken mensen in de buurt beschimpt naar elkaar, zo van, 'wat hebben we gedaan'. Dit is zeker zo als blijkt dat de daders heel kleine vergrijpen hebben begaan. Een paar mensen in een wijk moet het hoofd koel houden en zich niet laten meeslepen door emoties." (GPD)

Jongens schreven lasterbrieff over 'pedofiele' leraar

ANP
ZUTPHEN

De politie heeft twee jongens van 16 en 17 jaar uit Zutphen aangehouden, die een lasterbrieff over hun leraar hebben verspreid. Daarin waarschuwden zij buurtbewoners, omdat de leraar pedofiel zou zijn.

Het tweetal verspreidde de brief huis-aan-huis in de buurt waar de 55-jarige docent net was komen wonen. De brief was voorzien van een politielogo en ondertekend met een gefingeerde naam.

De brieven leidden in de buurt tot veel onrust. Het voorval deed zich al in januari 2001 voor, maar de politie heeft de zaak nu pas kunnen oplossen.

De twee scholieren zeggen de lasterbrieff voor de lol te hebben geschreven, om hun leraar voor gek te zetten.

De politie kan er niet om lachen. Zij heeft tegen beiden proces-verbaal opgemaakt wegens valsheid in geschrifte, smaad en laster.

Huis verdachte ontucht bestookt

STAOSKRANT DEVENTER 16/8
DEVENTER - In de Hof van Colmschate is dinsdagavond een 37-jarige Deventenaar aangehouden. Hij werd volgens de politie 'onder verdachte omstandigheden aangehouden met een jong meisje'. De man is ingesloten op verdenking van aanranding en/of bedreiging.

Voorafgaand aan de aanhouding hadden circa tien buurtbewoners de man bedreigd.

Na de aanhouding van de man werden vernielingen aan diens woning gepleegd. De verdachte is voorlopig voor drie dagen ingesloten.

Aanhoudingen na verspreiden brief over vermeende pedofiel

STAOSKRANT ZUTPHEN
ZUTPHEN - Twee Zutphense jongens van 16 en 17 jaar zijn aangehouden wegens smaad. Ze zouden in brieven in hun buurt een 55-jarige bewoner hebben uitgemaakt voor pedofiel.

Op vrijdag 19 januari 2001 deed de 55-jarige man aangifte gedaan van laster, omdat in de buurt van de Paulus Potterstraat, waar de man nog maar

STAOSKRANT DEVENTER 16/8
kort woonachtig was, brieven waren verspreid met daarop een tekst als zou hij een pedofiel zijn. De buurt werd in de brief voor hem gewaar-schuwd.

De brief was tevens voorzien van een politielogo en ondertekend met een gefingeerde naam.

Aanhouding

De politie heeft uiteindelijk op 8 augustus j.l. de daders aan kunnen

houden. Zij bekenden de brieven te hebben geschreven en tevens dat zij de brieven zelf in de buurt in de brievenbus hadden gedaan.

Als reden voor hun daad gaven zij op dat het een oud-leraar van hen betrof en dat zij hem voor gek wilden zetten. Tegen beide jongens is proces-verbaal opgemaakt wegens smaad/laster en valsheid in geschrifte.

Scholieren bekennen lasterbrieff tegen 'pedofiele' leraar

ZUTPHEN • De politie heeft twee jongens van zestien en zeventien jaar uit Zutphen aangehouden die een lasterbrieff over hun leraar hebben verspreid.

Het duo heeft in de buurt waar de 55-jarige docent net was komen wonen huis-aan-huis brieven verspreid waarin zij waarschuwden tegen de man omdat die een pedofiel zou zijn. De brief was voorzien van een politielogo en ondertekend met een gefingeerde naam.

De brieven zorgden in de buurt voor veel onrust. Het voorval deed zich al in januari 2001 voor maar de politie heeft de zaak nu pas kunnen oplossen. De twee scholieren zeggen de lasterbrieff voor de lol te hebben geschreven om hun leraar voor gek te zetten. De politie kan er niet om lachen. Zij heeft tegen beiden proces-verbaal opgemaakt wegens valsheid in geschrifte, smaad en laster. (ANP)

Excuses aan leraar na smaad over pedofilie

van een onzer verslaggevers
ZUTPHEN - De twee Zutphense jongens die een brief hebben verspreid waarin ze schreven dat hun oud-leraar pedofiel is, moeten binnenkort met de wijkagent op visite. Ze moeten de leraar hun excuses aanbieden voor het leed dat ze hebben veroorzaakt. Ook moeten ze nog bij justitie voorkomen. De twee wordt

smaad en laster en valsheid in geschrifte ten laste gelegd.

In januari stuurden de jongens, zestien en zeventien jaar oud, een brief rond in de buurt van de Paulus Potterstraat. Daar was de leraar net komen wonen.

De jongens schreven dat de man pedofiel zou zijn. Dat was niet waar. "De twee waren door hun leraar terecht gewezen en dat pikten ze niet", aldus politie-woordvoerder R. Brummel. Met de brief wilden ze wraak nemen. De jongens stuurden zo'n twintig brieven rond. Die hadden ze in elkaar geknutseld met behulp van internet, waar ze het logo van de politie af haalden. Dat zetten ze bovenaan hun brief, die ze ondertekenden met een gefingeerde naam.

Lasterbrieff tegen 'pedofiele' leraar

Zutphen - De politie heeft twee jongens van 16 en 17 jaar uit Zutphen aangehouden die een lasterbrieff over hun leraar hebben verspreid. Het duo verspreidde in de buurt waar de 55-jarige docent net was komen huis-aan-huis brieven, waarin stond dat de man een pedofiel was. De brief was voorzien van een politielogo en ondertekend met een gefingeerde naam. De politie heeft tegen beiden proces-verbaal opgemaakt wegens valsheid in geschrifte, smaad en laster. (ANP)

Lasterbrieff zorgt voor opschudding

ZUTPHEN - De politie heeft twee jongens van 16 en 17 jaar uit Zutphen aangehouden die een lasterbrieff over hun leraar hebben verspreid. Het duo heeft in de buurt waar de 55-jarige docent net was komen wonen huis-aan-huis brieven verspreid waarin zij waarschuwden tegen de man, omdat die een pedofiel zou zijn. De brief was voorzien van een politielogo en een gefingeerde paraaf.

Jongens opgepakt voor lasterbrieff tegen leraar

ZUTPHEN, 15 AUG. De politie heeft twee jongens van 16 en 17 jaar uit Zutphen aangehouden die een lasterbrieff over hun leraar hebben verspreid. Het duo heeft in de buurt waar de 55-jarige docent net was komen wonen huis-aan-huis brieven verspreid waarin zij waarschuwden tegen de man omdat die een pedofiel zou zijn. De brief, die grote onrust in de buurt veroorzaakte, was voorzien van een politielogo en ondertekend met een gefingeerde naam. Het voorval deed zich al in januari 2001 voor maar de politie heeft de zaak nu pas opgelost. De twee scholieren zeggen de lasterbrieff voor de lol te hebben geschreven om hun leraar voor gek te zetten. De politie heeft tegen beiden proces-verbaal opgemaakt wegens valsheid in geschrifte, smaad en laster. (ANP)

Tbs en celstraf geeist tegen 'diepgewortelde' pedofiel

Politie vond gigantische hoeveelheid foto's en filmpjes bij Apeldoerner

van een onzer verslaggevers

ZUTPHEN/APELDOORN - Maar liefst 120.000 afbeeldingen nam de politie vorig jaar oktober in beslag bij de 32-jarige Apeldoerner R. de L. Op de foto's en filmpjes was kinderporno te zien waarbij kinderen waren gebruikt tussen de 0 en 16 jaar oud.

„Een gigantische hoeveelheid”, noemde officier van justitie mr. A. Zuil het gisteren voor de rechtbank in Zutphen. „Heel veel voor Nederlandse begrippen.” Ze eiste tbs met dwangverpleging en 24 maanden celstraf. Opvallend was dat al het materiaal bij een persoon werd aangetroffen. Een man die het overigens niet bij kijken alleen hield.

MISBRUIK

De Apeldoerner misbruikte namelijk minstens vier kinderen

seksueel. Drie meisjes en een jongen in de leeftijd van vijf tot negen jaar werden het slachtoffer van de driften van de man. Alle slachtoffertjes waren bekenden van hem. Het jongetje was zelfs een neefje.

De Duitse politie tipte vorig jaar de Nederlandse collega's en vervolgens werd een onderzoek gestart. Korte tijd later dook een aanbieder op onder een aparte naam. Hij bood via internet kinderporno aan. Pas veel later bleek het Van L. te zijn. De provider wilde de naam namelijk niet vrij geven. Na de huiszoeking en de aanhouding bleef de man actief op het internet. Dat ontkende hij gisteren echter. „Ik heb alleen een of twee keer gekeken”, zo vertelde hij.

Zelfs rechtbankvoorzitter mr. H. van Harreveld kon een bepaalde gruwel niet onderdrukken. Hij vertelde de beschrijv-

gen in het dossier van een groot aantal plaatjes te hebben gelezen: „Daar word je niet opgewekt van.” Zo zouden er beeltenissen bestaan van gewelddadige seks met baby's. „Maar die foto's wilde ik niet hebben”, verklaarde Van L. „Ik verwijderde ze meteen als ik ze kreeg toege-stuurd.”

De Apeldoerner wist dat hij een probleem had, liep er jarenlang mee rond. Hij meldde zich bij z'n huisarts, maar volgens de Apeldoerner nam de arts hem niet serieus. Uiteindelijk zocht hij zelf hulp, maar tot een behandeling kwam het niet.

„In het begin was het alleen maar kijken. Als dat kan, is het voor mij voldoende en kan ik van de kinderen afblijven”, zo liet hij de politie weten. Deskundigen meenden dat er een geringe kans op herhaling was. Een

poliklinische behandeling was hun advies. Dan zou hij alles op den duur wel te boven komen. Openbare aanklager Zuil was het daar absoluut niet mee eens. „Meneer is een diepgewortelde pedofiel. Ik bestrijd het dat er een geringe kans is op herhaling. Na de huiszoeking bleef hij het jongetje misbruiken en ging het internet weer op. Bovendien heeft hij verklaard graag naar recreatieplaatsen te gaan om kinderen te kunnen bekijken. Een poliklinische behandeling is niet intensief genoeg. Ik wil het niet op mijn geweten hebben dat als mijnheer straks uit de gevangenis komt en de straat op gaat weer aan kinderen komt.” Behalve tbs en celstraf vroeg ze de rechtbank de schadevergoedingen van de kinderen, in totaal 21.000 gulden, toe te wijzen.

Uitspraak dinsdag 4 september.

Aanhoudingen in kinderpornozaak

WASHINGTON - In de Verenigde Staten zijn zo'n honderd mensen gearresteerd bij een geheime operatie tegen een kinderpornohandel. Dit heeft minister van justitie Ashcroft gisteren bekendgemaakt. Het bedrijf stelde klanten in staat pornografische plaatjes via internet te downloaden. Volgens Ashcroft gaat het om één van de grootste tot dusver bekende commerciële kinderpornobedrijven. Zeker 250.000 klanten maakten tegen een maandelijkse betaling van ongeveer 75 gulden van het foto-aanbod gebruik. Het bedrijf was eigendom van een Texaan, die dinsdag levenslang kreeg. Zijn medeplachtige echtgenote moet veertien jaar de cel in.

VS slaat slag in kinderpornohandel

Washington - De autoriteiten in de Verenigde Staten hebben honderd mensen gearresteerd in een geheime operatie tegen een kinderpornohandel. Dit heeft John Ashcroft, de Amerikaanse minister van Justitie gisteren gemeld. Het zou gaan om een bedrijf, waarvan de klanten pornografische plaatjes via internet op het computerscherm konden downloaden. Volgens Ashcroft gaat het om een van de grootste tot dusver bekende commerciële kinderpornobedrijven. (AP)

VS pakken honderd man op wegens kinderporno

WASHINGTON - Justitie in de Verenigde Staten heeft tijdens een operatie tegen kinderporno honderd afnemers opgepakt. De spil in het netwerk was een bedrijf in Fort Worth. Volgens Justitie gaat het om een van de grootste commerciële kinderpornobedrijven. Het bedrijf Landslide, dat foto's via internet verspreidde, had 250 duizend klanten. Landslide was van een Texaans echtpaar dat dinsdag is veroordeeld. De man kreeg levenslang, de vrouw veertien jaar. (Reuters)

Pedofiel VS in Thailand gepakt

BANGKOK - In Thailand is een Amerikaanse pedofiel Eric Franklin Rosser opgepakt die tot de tien meest gezochte misdadigers van de VS behoort. De autoriteiten in Thailand meldden gisteren dat zij samen met de FBI Eric Franklin Rosser hebben opgepakt.

Rosser staat samen met onder meer terrorist Bin Laden op de FBI-lijst van meest gezochte misdadigers. De 49-jarige producent van kinderporno werd in maart 2000 veroordeeld wegens zes gevallen van seksueel misbruik van kinderen, maar was al geruime tijd voortvluchtig.

De FBI meldt dat Rosser enige tijd door Europa reisde. Hij verbleef waarschijnlijk ook kort in Nederland. (AFP/ANP)

Pedofiel uit VS in Thailand opgepakt

Bangkok - In Thailand is de Amerikaanse pedofiel Eric Franklin Rosser opgepakt. Hij behoort tot de tien meest gezochte misdadigers van de VS. De 49-jarige producent van kinderporno werd in maart 2000 veroordeeld wegens zes gevallen van seksueel misbruik van kinderen, maar was al geruime tijd voortvluchtig. Volgens de FBI reisde Rosser enige tijd door Europa. (ANP)

FRIDAY, AUGUST 10, 2001

The CAMBODIA DAILY

5

INTERNATIONAL

US Authorities Shut Down Global Child Pornography Ring

BY CHRISTOPHER MARQUIS THE NEW YORK TIMES

WASHINGTON - Federal authorities on Wednesday announced the results of a two-year investigation into a child pornography ring that produced the arrests of 100 people and dismantled what they described as a global Internet-based sales operation.

Law enforcement officials said they conducted 144 searches in 37 states after investigating a US state of Texas company that offered subscribers access to materials and foreign-based Web sites featuring children in sexual acts with adults or other children, in addition to adult pornography.

The company, Landslide Productions Inc of Fort Worth, Texas, was highly profitable, taking in as much as \$1.4 million in one especially lucrative month, officials said. It was the largest known commercial child pornography enterprise uncovered, they said. Its Web site counted at least 250,000 subscribers, many of them living overseas.

Postal inspectors, working with the Dallas, Texas, police and new federally financed regional task forces specifically charged with

protecting children against sex crimes over the Internet, conducted a sting operation through which they caught subscribers as they claimed materials they had ordered from Landslide.

The crackdown led to the convictions of Thomas and Janice Reedy, the owners of Landslide, and resulted in the arrests of, among others, a registered child sex offender in the US state of Illinois and an employee of a psychiatric hospital in the US state of West Virginia that treats sexually abused children.

Kenneth Weaver, the inspector general of the US Postal Service, said the Landslide enterprise might be "the tip of the iceberg," in a growing market for child pornography via the Internet.

Possession of child pornography is a federal offense in the US punishable by up to five years in prison. The production and distribution of such materials carry harsher penalties.

The authorities first focused on Landslide in 1997, shortly after the Reedys incorporated the firm. Initially, the company offered explicit material involving mostly adults, investigators said, and

Thomas Reedy told a US Federal Bureau of Investigation investigator that he did not provide access to images of children.

But as the business grew, the Reedys derived more and more of their income from providing access to Web sites featuring children, the authorities said. For \$29.95 a month per site, subscribers gained access to Web sites like "Child Rape" or "Cyber Lolita."

The Reedys had a fee-sharing arrangement with foreign Web masters who maintained the child pornography sites. According to testimony from their trial, the Reedys grossed about \$5.7 million from subscribers and paid about 60 percent to the foreign Web masters.

Five foreign Web masters indicted with the Reedys have avoided arrest. Authorities have identified three: RW Kusuma and Hanny Ingganata of Indonesia and Boris Greenberg of Russia. A spokesman for the Indonesian national police, Didi Widayadi, said he was confident that the police would be able to track down the Web masters in his country, although it might be

difficult to prosecute them because Indonesia lacks laws against child pornography.

Officials said the Reedys enjoyed a comfortable life, living in a home valued at \$425,000 and driving Mercedes-Benzes.

Investigators returned to Landslide in 1999 after receiving more than 250 complaints from computer users around the world that the company was advertising and distributing child pornography.

Reedy, 38, was convicted in December of 89 counts of possessing and distributing child pornography; he was sentenced this week to life in prison. His wife, 33, received a 14-year term.

After they seized control of Landslide in September 1999, federal and state authorities turned their attention to consumers. Postal officials said inspectors worked with 30 federally financed task forces around the nation to identify and arrest would-be buyers. Pretending the company was still active, they sent electronic messages to determine who would buy the illegal materials.

The authorities filled the orders for pornographic media then arrested the recipients.

Indonesian Police Investigate US Child Porn Claims

JAKARTA - Police are investigating claims by US federal agents that Indonesian citizens are running child porn websites, a police spokesman said Wednesday. The claim arose from one of the largest international child porn investigations ever. Indonesian police said they were confident the Web masters could be traced. However, there could be problems bringing them to court because Indonesia does not have a bill outlawing Internet child pornography. On Monday, a US court convicted a couple in the US state of Texas of providing a credit-card verification service that admitted customers into child porn web sites allegedly run from Indonesia and Russia. The sites contained pictures and videos of children engaging in sex acts with adults and with each other. (AP)

Jailing paedophiles is not the answer

People like Eric Rosser are ill with a sexual compulsion. They have this sexual compulsion because they themselves were molested as children.

If we want to help people like this, sentencing them to years in prison is useless. They need to be treated for their sexual compulsion. They need to finally feel the pain and humiliation of what it was like for them to have been molested as children.

Bluu Post 24/8 Psychologist

Justitie rolt netwerk kinderporno in VS op

WASHINGTON, 9 AUG. De Amerikaanse justitie heeft het grootste commerciële kinderporno-netwerk uit de geschiedenis van de VS opgerold. Sinds ze twee jaar geleden voor het eerst lucht kreeg van de zaak zijn er in totaal honderd mensen aangehouden, zo maakte het federale ministerie van Justitie gisteren bekend.

De verdachten waren aangesloten bij een internet-netwerk, dat verschillende web sites exploiteerde met pornografisch materiaal over kinderen. In totaal hadden de sites zo'n 250.000 abonnees, onder wie velen in het buitenland. Twee van de web masters waren Indonesiërs.

Door de jaren heen werden honderden jonge kinderen misbruikt om beeldmateriaal voor de klanten

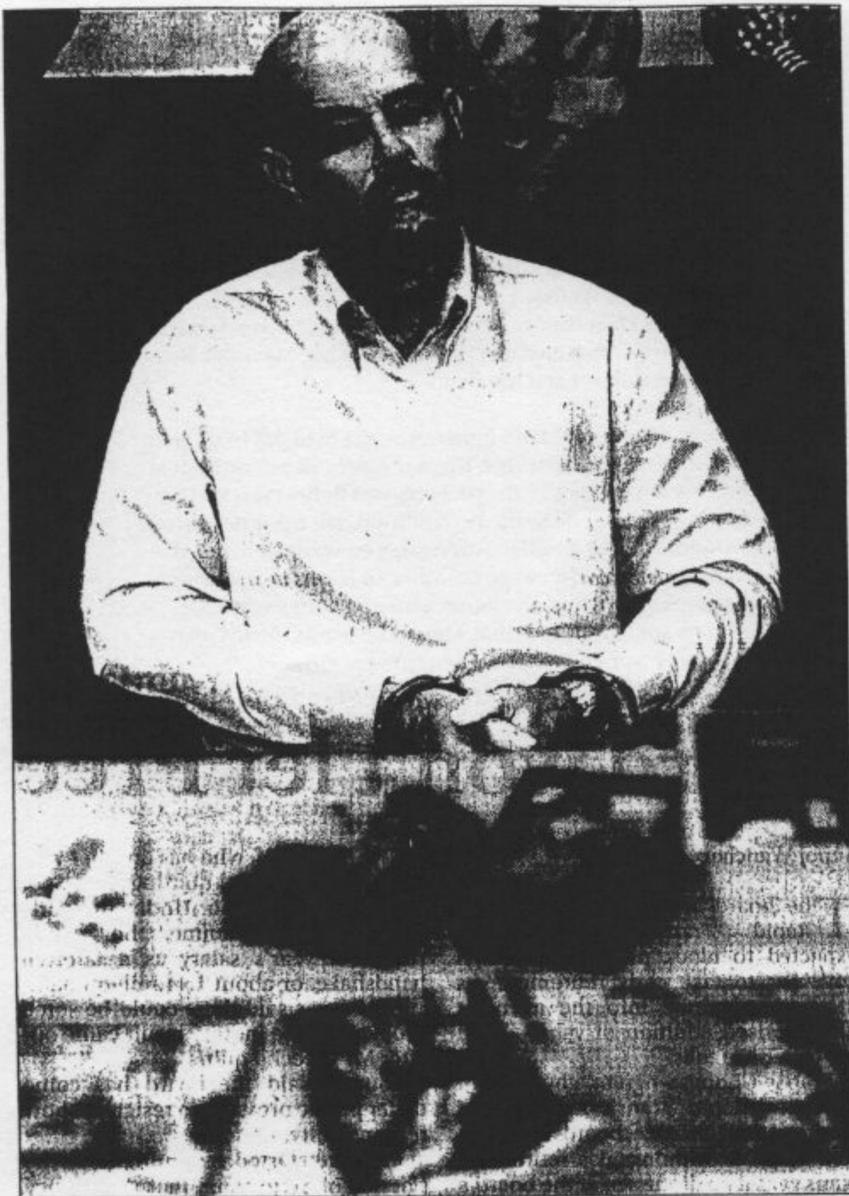
van het netwerk te verwerven. Ook werd in sommige gevallen lijfelijke seks met kinderen aangeboden. De identiteit van de meeste misbruikte kinderen is overigens nog niet vastgesteld.

De Amerikaanse justitie heeft twee jaar gewerkt aan het oprullen van het netwerk onder de code-naam 'Operatie Lawine'. Het eerste aanknopingspunt werd in 1999 aangetroffen bij een internet-bedrijfje in Fort Worth, Texas. Het echtpaar, dat dit bedrijf had opgezet, werd opgepakt en is maandag veroordeeld, de man tot levenslange gevangenisstraf, zijn echtgenote tot veertien jaar cel. De politie wist ook veel klanten te arresteren, wanneer die thuis via het internet pornografisch materiaal ontvingen.

AP/8 Cambodia Daily

N/1/1 21-08

CRIME / PAEDOPHILIA

Eric Rosser sits with pornographic material police claim to have seized from his home after his arrest yesterday. — JETJARAS NA RANONG

Rosser re-arrested after year on the run

US seeking rapid extradition, trial *B.P. 22/8*

Bangkok Post and AP

Accused paedophile Eric Franklin Rosser, who is on the FBI's 10 most-wanted list, was re-arrested in Chatuchak district yesterday after more than a year on the run.

Mr Rosser, 47, a former concert pianist and piano teacher wanted for alleged child-sex crimes in the US and Thailand, was arrested by crime suppression police and agents of the US Federal Bureau of Investigation in soi Senanikhom, Phahon Yothin road.

He jumped bail after his arrest in Bangkok on Feb 9 last year.

The FBI offered a reward of up to US\$50,000 for information leading directly to his arrest, describing Mr Rosser as a child molester who may have suicidal tendencies.

Before his initial arrest, Mr Rosser had been a pianist at the Oriental hotel in Bangkok and given piano lessons to youngsters from well-off families.

Last year, he was arrested on charges of indecent behaviour and possession of pornographic material after police raided his apartment and found hundreds of lewd photographs and video tapes of girls aged 8-12.

The arresting team yesterday said it had been difficult to trace Mr Rosser because he had changed his name to Peter Alexander Hill and had a fake passport in that name.

His appearance had also changed.

He had lost weight and was now wearing a beard and moustache.

Mr Rosser reportedly told police he had facial surgery in Bangkok before fleeing the country.

Mr Rosser said he had feared he would be extradited to the US where a convicted paedophile could face 99 years in prison.

He had travelled to European countries such as England, France and the Netherlands and worked as a pianist. His Thai wife had gone to stay with his relatives in the US.

Mr Rosser said he returned to Thailand about two months ago to visit his daughter, aged 2. He was looking for an English-teaching job in Bangkok before his arrest yesterday, Mr Rosser said.

Pol Gen Sant Sarutanond, deputy national police chief, said US authorities wanted Mr Rosser extradited as soon as possible.

Legal proceedings in the US could be affected if they had to wait too long for proceedings against Mr Rosser in Thailand to be completed.

The FBI could seek a Thai court order for his extradition and trial in the US for alleged crimes in both countries.

If convicted in Thailand, Mr Rosser faces 5-20 years in jail.

Police yesterday searched Mr Rosser's room at K Apartment in soi Ram-intra 39, Bang Khen, and said they found a bag containing about 80 grammes of marijuana, a fake Norwegian passport in the name of Bakke Nils Gunvald, a fake Netherlands passport in the name of Arie Pieter Jan, and about 100 pornographic VCDs.

CRIME

Bkk Post 24/8

Rosser jailed on forgery charges

Will also be tried for possession of ganja

Post reporters

Accused paedophile Eric Rosser has been jailed for four months on document forgery charges in the first case against him in Thailand.

The Northern Bangkok District Court yesterday sentenced Rosser to eight months in jail for falsifying and using three passports and an international driving licence.

However, the sentence was commuted to four months after he confessed. The court ordered the documents seized.

After the hearing, he was taken to Bangkok remand prison.

Crime Suppression Division commander Pol Maj-Gen Assawin Khwanmuang said police would seek another trial against Rosser on marijuana possession charges.

If found guilty of having marijuana in his possession, Rosser faced more than three years in jail, he said.

The Federal Bureau of Investigation had asked that he be extradited to face trial in the US on child sex crime charges.

Police, the court and the Foreign Ministry would decide whether to extradite the suspect after charges against him in Thailand were resolved, he said.

The former concert pianist was questioned yesterday by Pol Col Thawee

Sodsong, chief of CSD division 2, before being taken to court.

Rosser said: "The FBI is trying to paint me as an evil person so I do not want to go back to America."

"I prefer Thai people (to the Americans) because they are kind. Anyway, I will be surely sent back home."

If I have a chance, I want to come

back to live in Thailand."

On Tuesday, Rosser, one of the FBI's 10 most wanted suspects, was re-arrested in Chatuchak district. He returned to Thailand two months ago after more than 12 months on the run, fleeing to Europe after jumping bail on child sex charges in Bangkok. He said he came back to visit his daughter.

Eric Rosser is taken from a police cell to the Northern Bangkok Criminal Court yesterday, where he was jailed for four months on charges of forging and using false passports and a driver's licence. — PATANAPONG HIRUNARD

each to a Pakistani man and a member of a mafia gang for three fake passports on which he travelled after jumping bail.

Rosser owned up yesterday during questioning, saying he did not intend to repeat his crimes.

In his apartment police found pornographic material, which he said he had downloaded from the Internet and bought from Pantip Plaza.

Elise K Fox, of the US embassy, met Rosser yesterday to offer help and pass on an email sent by his mother through the embassy.

The suspect asked the embassy to contact his family and sought legal assistance while standing trial here.

The US is expected to seek his extradition which would take about a month to complete.

America's Most Wanted television programme apparently requested permission to film Rosser's arrest.

◆ Asia, paradise for paedophiles page 6

A former pianist and piano teacher in Bangkok, he is on the FBI's 10 most-wanted list.

Rosser has been put on a suicide watch as police speed up their inquiries before placing him in the Criminal Court's custody.

Investigators have been warned he might snap under stress and commit suicide to avoid proceedings in the US, where he has been accused of child-sex crimes, said Pol Lt Col Pravuth Wongsinil, of the Crime Suppression Division.

Police expected to hand over Mr Rosser today, once questioning was complete.

Rosser, arrested on charges of child-sex crimes in Bangkok last year, was charged with possessing marijuana and forgery after his re-arrest on Tuesday.

He had jumped bail and taken refuge in Europe before returning to Thailand on July 22.

Thailand was alerted by the FBI. Rosser claimed he paid US\$3,500

Rosser under watch to prevent suicide

Thailand reserves the right to prosecute accused paedophile Eric Rosser first, before allowing his extradition to the United States, the Foreign Ministry said yesterday.

Norachit Sinhaseni said Thailand had yet to receive a formal request from the US Justice Ministry for extradition. But Thailand was entitled to prosecute Rosser for offences under Thai law first.

So far he faces charges of indecent behaviour with minors and possession of pornographic videotapes, but could also be charged with jumping bail after his initial arrest in February last year, the spokesman said.

Rosser was re-arrested in Chatuchak district on Tuesday by police and agents of the US Federal Bureau of Investigation.

Asia remains a paradise for foreign paedophiles

SEX TOURISM: Internet makes it easier to tap into vast local networks

Asia remains a magnet for paedophiles despite efforts to clean up the region's image, a fact highlighted this week by the arrest in Thailand of a US fugitive on the FBI's 10 "most wanted" list.

Poverty, lax laws and corruption lie at the root of the problem, while the growing use of the Internet has made it easier for Western sex tourists to tap into vast local networks.

"Asia is the primary hot spot, particularly for child sex tourism," said Nanda Krirksh, human resources development chief at the UN regional headquarters in Bangkok.

The popularity of Cambodia, Thailand, the Philippines and South Asia as budget tourist destinations has made it easier for foreign paedophiles to pass unnoticed.

The sheer scale of the problem and international pressure had forced governments in the region into action, said Thelma Kay, a UN official working on Asian women's development issues.

"In the last three years there has been a lot of sensitisation about this issue so governments are now beginning to realise they cannot sweep it under the carpet."

After decades of denial, Sri Lanka is coming to terms with its reputation as a paradise for child pornographers and tourists seeking sex with minors, officials said.

The number of child sex workers is

officially estimated at 30,000, with boys servicing Western tourists in beach resorts and girls supplying a growing domestic market.

"This is still the tip of the iceberg," said Hiranthi Wijemanne of Sri Lanka's Unicef office.

The UN said paedophilia in most of Asia feeds off not just Western tourists but also a larger domestic pool.

"We did a study in 12 countries, and out of the 12, 11 were fuelled primarily by local demand," said Mr Nanda.

"A lot of governments prefer to say the demand is foreign. But actually the majority of cases in virtually all countries in Asia are local.

"The networks are just tremendous and the Internet has just made it so easy for them [foreign paedophiles] to network with existing local networks."

In Sri Lanka, laws have been toughened recently and the arrest and conviction of at least 10 Westerners have begun to deter foreign paedophiles, police said.

But local offenders still make the headlines, often as part of international pornography rings.

Increasing vigilance by Thai authorities working with foreign law enforcers like the FBI has seen paedophiles turn to neighbouring Cambodia — where the end of three decades of

[destination] being used by foreigners as a cheap and easy place to have sex with young girls," Cambodia's Minister of Women's Affairs Mu Sochua said.

"We will prosecute anyone who violates our law ... no matter who this person is, no matter the nationality."

In the Philippines, at least three foreigners — two Britons and one Australian — have been convicted of paedophilia by local courts in recent years.

Council for the Welfare of Children executive director Maria Elena Carballo said the problem reached its height in the 1980s and early 1990s, but had declined in recent years partly as a result of monitoring efforts and a fall in the number of foreign tourists because of instability in the country.

Despite efforts to crack down on paedophiles, experts said that with an estimated 700,000 women and children trafficked for sexual purposes in Asia every year, there is little chance of the problem abating.

Adding to the problem is the HIV/AIDS epidemic which has led to increased trafficking of younger women.

"There is a lot of demand for younger sex workers because of the HIV/AIDS epidemic," said Mr Nanda. "A lot of the clients now feel that if you go for younger girls they will be pure... Virgins have a very high market rate."

♦ Dan Eaton
Bangkok, Reuters

Activists, one wearing a mask, bondage straps and handcuffs, march through a street in Hong Kong to protest the closure of a sex shop by police. — AFP

civil war has resulted in a tourism mini-boom.

In recent years several alleged paedophiles have bribed their way out of pre-trial detention, compounding efforts by authorities there to clean up Cambodia's tarnished image.

But last year a British headmaster was sentenced to three years in jail in a rare conviction for paedophilia after he

Hoe Metro mijn hachje redde

Metro 1/8

Behalve de intelligente gesprekken die ik tegenwoordig in het café voer met aantrekkelijke Metro-lezers en -lezeressen, heeft mijn columniststatus meer voordelen. Zo schreef ik ruim een jaar geleden over mijn slooprijpe Volvo 66. Prompt kon ik in Drente gratis een andere (58.000 kilometer, oud vrouwtje, binnenslaper) komen ophalen. Maar dat Metro mij uit het schavot zou houden...

Soms mag ik voor *Rails* (jeweetwel, dat blad dat in de trein hoort) op reisreportage. Dit jaar mocht ik zelf de bestemming kiezen. Ik koos Portugal. Fotograaf Robert van Welsum en ik gingen naar de Serra de Caramulo, zeg maar de Portugese Ardennen, qua abseilen, survivalen en wandelen. Het is een berggebied halverwege Coimbra en Porto waar mensen nog in granieten huizen zonder water en licht wonen. De favoriete sport is zaalvoetbal. Omdat de teams uit vijf man bestaan: er wonen te weinig mensen voor elftallen.

Voor de gebruikelijke gids ons kwam ophalen om de toeristische hoogtenpunten te laten zien (een rotsblok dat op Snoopy leek en een fallisch monument van 3 meter hoog) slenterden Robert en ik wat door Caramulo, op zoek naar typische *Rails*-reisfoto's. Zoals verkeersspiegels, kinderen in bouwvallen, opgestapelde dakpannen en waterplassen. De zon scheen, de rodondendron bloeide. Vriendelijke oude mannetjes groetten ons welgemeend, schoolkinderen volgden ons joelend ("Joespeakinglisj?") en de gids trakteerde ons op een lunch. Kortom, een idyllische plek.

Tot we 's avonds werden aangehouden door een politieagent. Hij was in gezelschap van een man. En een van de jongetjes in de bouwval. In steenkolenengels en houtskoolfrans vertelde de agent dat de ouders de foto's van de jongen opeisten. Robert, zoals een echte fotograaf betaamt, weigerde (rolletjes zijn heilig). Ik, als enigzins ervaren Portugalganger, intermedieerde (ontzag voor politie is heilig). Het gesprek escaleerde omdat de man niet begreep waarom wij de foto's van zijn zoon niet wilden inleveren. Tenzij het voor porno was. Kinderporno. Voor het internet. "U als Nederlander moet dat toch wat zeggen."

Het werd serieus. Ik legde uit dat we geen toeristen waren, maar journalisten en dat we een in het Portugees opgestelde-aanbevelingsbrief van de Portugese ambassade bezaten. Dat veranderde de zaak. Toen we bij elkaar zaten, het gezelschap inmiddels uitgebreid met een zwager die vloeiend Engels sprak, bleek dat met die brief de problemen niet waren opgelost. Waarom hadden we de jongen meegenomen? We waren stomverbaasd. Meegenomen? De jongen was thuisgekomen met het verhaal dat hij Engels gepraat had met buitenlanders en dat ze foto's hadden genomen. Toen de moeder vroeg waar, had hij gezegd: "Bij een monument." En er was in de wijde omtrek geen monument. (Behalve die stenen pik van drie meter hoog, dachten Robert en ik tegelijk.)

Waarom had hij dat gezegd? Ik beschreef, blijkbaar overtuigend, de bouwval waar we gefotografeerd hadden. De vader begon opeens met zijn hoofd te schudden. "Ik snap het al. Hij mag daar niet komen. Hij krijgt straf van zijn moeder als hij er speelt", vertaalde de zwager.

Toch overtuigde de aanbevelingsbrief niet. Hij werd aandachtig bestudeerd en teruggegeven aan de agent die voorlas. En toen begreep ik: de anderen konden niet lezen. Gelukkig had ik op de dag van vertrek een column in *Metro*. Ik liet een exemplaar rondgaan en toen geloofden ze pas dat we echte journalisten waren. Dat we in het Portugees binnenland als kinderverkrachters werden gezien is eigenlijk minder gek dan dat een exemplaar van *Metro* je reputatie redt. Maar mijn foto mag voortaan best wat groter op de voorkant.

JACK NOUWS
Schrijver

Samen in het gevangenispeeskamertje: Pedo Martin W. en een 8-jarig jongetje

Het kán in Nederland

Het begon toen een bewaker Martin W. in 'het peeskamertje' betrapte met een 8-jarig jongetje. Sindsdien is het hommeles in Penitentiare Inrichting Zuyder Bos in Heerhugowaard. Want van justitie mogen pedofielen in de gevangenis gewoon contacten onderhouden met minderjarigen. Het personeel kan zich niet verenigen met de gang van zaken en luidt de alarmklok. Door Arnold Karskens
Fotografie: Bram Vorage NR 22-8

ontluisterend!
PEDO's in de cel
kunnen kinderen
ontvangen

VERPAGINA 9

Onder gedragsdeskundigen staat gedetineerde Martin W. (48) bekend als een levensgevaarlijke gek. In 1990 vergreep hij zich aan een 14-jarig meisje. Dat leverde hem vier jaar en tbs met dwangverpleging op. Als hij vervolgens tijdens begeleid verlof de benen neemt en een 12-jarig meisje verkracht, wordt hij opnieuw veroordeeld. Nu tot zes jaar. Zo komt hij terecht in de penitentiare inrichting Zuyder Bos in Heerhugowaard.

Volgens personeelsleden van deze gevangenis heeft Martin W. achter de tralies gewoon zijn pedoseksuele delicten voortgezet. Sterker nog: het personeel was daar drie jaar geleden zelfs getuige van. Via krantenadvertenties of kennissen regelde Martin W. bezoek van heroïnehoertjes. Ook kreeg hij bezoek van zijn vaste vriendin. Eerst liet hij ze volgens de geldende procedure tweemaal op het gewone bezoeken komen. De derde keer mocht hij hen ontvangen in de Bezoek Zonder Toezicht-ruimte. Deze cel zonder ramen en spiekgat en met een bed, wordt in de inrichting ook wel 'het peeskamertje' genoemd. Volgens een PIW'er (penitentiair inrichtingswerker, iemand die in direct contact staat met gedetineerden) van Zuyder Bos kwam het voor dat een vrouwelijke bezoeker tijdens bezoeken een jongetje van ongeveer acht jaar meenam, die werd voorgesteld als een zoon. De PIW'er (die anoniem wil blijven): "We hoorden steeds vreemde geluiden, en hoorden zelfs het jongetje een keer schreeuwen. Op een gegeven moment trok een collega de deur open en zag hoe ze uit elkaar schoten. Ze waren spaarzaam gekleed. Daarop is het bezoek afgebroken."

Martin W., die ooit landelijke bekendheid kreeg door vermomd op te treden in een discussieprogramma met Paul Witteman, werd korte tijd later overgeplaatst naar Veenhuizen waar hij, volgens een personeelslid van die inrichting, dezelfde truc opnieuw probeerde. Ditmaal tevergeefs. Inmiddels is hij ook van daar al weer overgeplaatst. Alhoewel verschillende PIW'ers de directie van Zuyder Bos op de hoogte stelden van wat Martin W. tijdens de bezoeken uitvoerde, greep het bestuur niet in. Eén personeelslid dreigde zelfs met ontslag, omdat hij zich niet kon verenigen met de gang van zaken. Een PIW'er: "Unit-directeur H. Karssen zei dat we niet zo maar gedetineerden mochten beschuldigen." De directie van Zuyder Bos kwam in 1997 al in het nieuws toen directeur W. Harsveld zich schuldig had gemaakt aan seksuele intimidatie en moest vertrekken. De Rijksrecherche deed in die tijd ook onderzoek naar twee bewakers in de dependance Amerswiel, omdat die een seksuele relatie zouden hebben met vrouwelijke gevangenen. Een nieuw sexschandaal kwam de directie dus slecht uit. Er werd de PIW'ers zelfs verzocht de melding in te trekken, maar dat werd door negen van hen geweigerd. Een PIW'er: "Wij zeiden:

'Laten we in ieder geval evalueren wat we fout hebben gedaan met deze Martin W.'. Maar die evaluatie had al drie jaar geleden moeten plaatsvinden."

Bij de Individuele Begeleidingsafdeling (IBA) van Zuyder Bos waar Martin W. een van de 28 gedetineerden was, is naar schatting van een PIW'er 70 procent pedofiel of incestpleger. En nog steeds kunnen zij contact hebben met kinderen. Vaak wordt daarvoor het reclasseringskamertje gebruikt, een ruimte met een glazen deur en ramen waardoor er controle mogelijk is, maar dat sluit de kans niet uit dat ze in de Bezoek Zonder Toezicht-ruimte belanden. Een PIW'er: "Iedereen die er zit, heeft het recht om eenmaal per maand twee uur privé-bezoek te ontvangen. Dat kan zijn voor een goed gesprek, maar ook voor sex. We hebben gedetineerden die hun kinderen meenemen, het peeskamertje in. Wat ze daar doen, weten we niet. Evenmin of ze zijn veroordeeld voor pedoseksuele delicten. Veel bewakers zijn onbekend met het strafblad van de gedetineerden."

Voor een weerwoord op de beschuldigingen verwijst de secretaresse van de verantwoordelijke unit-directeur, H. Karssen, door naar de woordvoerder van justitie W.H. Kok. Hij deelt mee: "Uit het dossier van Martin W. blijkt dat de man wel bezoek heeft gehad van een vrouw, maar niet dat daar kinderen bij waren. Ook wordt er niet gerept van verdachte handelingen. Mensen in de inrichting kunnen dat incident ook niet bevestigen." Over het feit dat pedoseksuelen kinderen kunnen ontvangen in de Bezoek Zonder Toezicht-ruimte zegt de justitie-woordvoerder: "Dat hangt af van de situatie. Het ligt niet voor de hand om dat te doen, maar er kunnen omstandigheden zijn waarbij het wel mogelijk is. Bijvoorbeeld als er andere mensen bij zijn of als het gaat om eigen kinderen die niet misbruikt zijn of waar de ouders bij zijn. Je kunt van mij aannemen dat deze delinquenten strikt in de gaten worden gehouden. Iedere casus wordt apart onderzocht. Ieder bezoek wordt geregistreerd." Op de vraag of er regelgeving bestaat voor de omgang van pedo's met kinderen in de gevangenis, antwoordt Kok: "Ik denk van niet. Je moet het per geval bekijken." Volgens PIW'ers is er van het incident met Martin W. wel degelijk officieel melding gemaakt. Ze zeggen zelfs dat Unit-directeur Karssen personeelsleden met ontslag dreigde, omdat de PIW'ers het voorval meldden. Zoals gebruikelijk bij zo'n melding, is er een rapport onder ambtseid opgemaakt door de betrokkenen. Wat Karssen met dat rapport heeft gedaan, weten de PIW'ers niet. De inrichting heeft de juridische dienst van het Ministerie van Justitie bovendien ooit onderzoek laten uitvoeren of kinderbezoek in de BZT-ruimte verboden kon worden, maar dat bleek niet mogelijk, omdat het een reguliere bezoekeruimte betrof, zo werd hun door het

afdelingshoofd O. Warmer van Zuyder Bos medegedeeld. Ook zetten de bewakers vraagtekens bij het 'strikt in de gaten houden' omdat de deur gesloten is en er geen bewakers in de BZT-ruimte zijn. Dat er op de bezoekerslijst geen kind staat vermeld, komt volgens de personeelsleden, omdat minderjarigen bijna nooit op de bezoekerslijst worden genoteerd.

Meningsverschillen tussen personeel en directie van Zuyder Bos, waar in het Huis van Bewaring en de gevangenis totaal 217 gedetineerden zitten opgesloten, zijn legio, zo blijkt uit gesprekken met verschillende PIW'ers. Als justitiemedewerkers hebben zij zwijgplicht, maar omdat de situatie volgens hen de spiegelgaten uitloopt, verbreken ze de stilte. De zaak Martin W. is geen incident, maar een symptoom, zeggen ze. Zo wordt volgens de bewaking zwak opgetreden tegen drugs in de zes jaar geleden geopende inrichting. Van alle gedetineerden gebruikt 95 procent verdovende middelen, variërend van hasj tot heroïne. Een PIW'er: "Bepaalde gedetineerden scoren bij elke urinetest positief. Van de unit-directeur of het afdelingshoofd krijgen we bij de wekelijkse vergaderingen te horen dat we met die controles moeten stoppen. 'We gaan geen heksenjacht houden,' wordt dan gezegd." Justitie-woordvoerder W.H. Kok deelt mee dat Zuyder Bos strikt en consequent controleert op drugsgebruik. "Maar het is geen heksenjacht en dat moet het ook niet worden. Dat is in lijn met wat de Minister van Justitie wil."

De tolerantie heeft niet alleen te maken met het rustig houden van de gedetineerden; stoned heb je geen kind aan ze. De zwaarste straf, opsluiting in de isolatiecel, kan niet worden opgelegd. Een PIW'er: "Veelal is er geen ruimte. We zitten op de 103 procent regeling, we moeten al 3 procent extra opnemen boven onze capaciteit. De isolatiecel en de recreatiezaaltjes worden vaak als gewone cel gebruikt." Volgens de PIW'ers van Zuyder Bos is de chaos alleen maar toegenomen door de invoering van de Penitentiare Beginselwet PBW op 1 januari 1999. Die staat een grote clustering van de inrichtingen als Huizen van Bewaring en gevangenis voor met daarin units met verschillende regimes, zoals de drugsvrije afdeling en de Individuele Begeleidingsafdeling IBA. De PIW'ers moeten op alle afdelingen kunnen werken, wat volgens hen niet altijd mogelijk is. Huub van Houts van de Bond van Personeel bij Straf- en Aanverwante Gestichten (BPSAG) zegt dat de aansturing van de nieuwe wet vanuit het ministerie goed in elkaar zit. "Alleen bij de uitvoering zijn mankementen. De directeur is het lang niet altijd met het personeel eens. Zo krijg je misverstanden." Het Willem Pompe Instituut voor strafwetenschappen trok vorige week ook al aan de alarmbel. Volgens deze Utrechtse wetenschappers ontbreekt het overzicht door de vele regimes en blijven programma's voor een goede terugkeer van de gedetineerden naar de maatschappij onbenut. Een PIW'er: "De reclassering heeft per 1 juli taken overgedragen aan ons. Wij moeten de uitkering van gedetineerden regelen en soms onderdak, maar daar zijn we helemaal niet voor opgeleid."

In een reactie meldt justitie-woordvoerder Kok dat de invoering van de Penitentiare Beginselwet niet tot vervelende zaken heeft geleid binnen Zuyder Bos. "Kijk, ze moeten even wennen aan het nieuwe programma, maar dat heeft niet geleid tot grote problemen." Zuyder Bos, dat deel uitmaakt van het cluster Noord-Holland Noord, kampt met personeelsgebrek, evenals de tien andere penitentiare inrichtingen van Nederland. In de Bijlmerbajes zijn uit nood zelfs particuliere bewakers ingezet. In strijd met ministeriële afspraken hebben deze ongetrainde bewakers direct contact met gedetineerden. Vakbonden als ABVAKABO waarschuwden in juni in een brandbrief aan minister Korthals van Justitie voor de gevolgen. BPSAG-vakbondsman C.W. van Esch: "Het gevangeniswezen is het

logisch gevolg van de opsporing door politie en de vervolging van het Openbaar Ministerie. Wij zijn een stiefkindje. Dat vind je ook terug in de begroting van justitie."

In Zuyder Bos bestaat op sommige afdelingen een personeelstekort van 20 tot 30 procent, wat grote consequenties heeft voor de executieve dienst, de mensen die direct contact hebben met de gedetineerden. De PIW'ers stappen om de haverklap naar de rechter. De klachten: het niet naleven van de ARBO-wet, CAO-bepalingen en de Wet op de Ondernemingsraden. Maar vooral het personeelstekort is een steen des aanstoots. Een OR-lid van Zuyder Bos: "Er wordt gigantische roofofbouw gepleegd. In de vakantieperiode moet je twee keer zo hard werken anders kan je zelf niet op vakantie." Een PIW'er: "De medische dienst zet elke dag een pak medicijnen neer. Je weet gewoon niet wat je uitdeelt. Soms houden de gedetineerden het zelf in de gaten. Zeggen ze: 'Die pillen zijn helemaal niet van mij.' Officieel moeten we erbij staan als ze de pillen innemen met een glas water, maar in de praktijk is daar geen tijd voor. Het gevolg is pillenhandel op de gangen."

Een PIW'er: "Op de Individuele Begeleidingsafdeling heb je 28 mensen met psychisch afwijkend gedrag. Je moet die begeleiden maar daar krijg je de middelen en de tijd niet voor." De gedetineerden van de IBA hebben op hun beurt de Alkmaarse advocaat R. Polderman in de arm genomen omdat het aantal uren dagprogramma, wat inhoudt: arbeid, luchten, sport, winkel, bibliotheek en recreatie, niet voldoet aan de wettelijke eisen. Polderman: "In november vorig jaar is het al van 88 naar 78 uur per week teruggeschroefd. Nu zit het programma onder de 78 uur. Het eten op cel wordt door de directie gezien als dagprogramma. Straks valt slapen er ook onder." Van directiewege is al bedreigd dat er gesnoeid zal worden bij de bezoeken als gedetineerden buiten hun cel mogen eten.

Op hun beurt maken de bewakers zich zorgen om hun eigen veiligheid. De normering van twee bewakers op 24 gevangenen wordt zelden gehaald. Vakbondsman Huub van Houts en zelf deeltijd PIW'er spreekt zijn angst uit over de toekomst: "Ik denk dat er excessen ontstaan wanneer het beschermings- en beveiligingsniveau naar beneden wordt gebracht."

Een PIW'er: "Elke gedetineerde heeft een vaste bezoekdag. Door de administratieve chaos komt het voor dat de portier een verkeerde lijst heeft en het bezoek wegstuurt. Dan kun je er 's avonds met vijf man op af want die gedetineerde sloop de hele tent. Vorig jaar vochten Turken en Koerden met messen en stoelen. Een bewaker en verschillende gevangenen moesten naar het ziekenhuis." De kans op een opstand is volgens de bewakers het grootst in een HVB. Daar zit alles door elkaar. De gedetineerden zitten twintig uur per dag in de cel en pakken alles aan wat de sleur kan doorbreken. Een andere PIW'er: "Soms moeten er acht man sporten en blijft een bewaarder over met zestien gedetineerden. Vroeger liep je tijdens de nachtdienst met zes man te surveilleren, nu nog maar met drie man." Volgens de gesproken PIW'ers zijn veel mistanden, zoals de zaak van de pedoseksueel Martin W., het gevolg van de slechte arbeidsverhoudingen binnen Zuyder Bos. Een PIW'er: "De directie komt nooit op de werkvloer voor overleg. Nee, we krijgen een briefje van 'dit is het probleem en zo lossen jullie dat op'. Nou, niet dus!"

Eerst dierenbeul, dan zedendelinquent

De Dierenbescherming bepleit het opzetten van een databank met daarin gegevens over dierenbeulen. De politie lijkt daartoe niet ongenegen, mede omdat dierenbeulen zich met hun gedrag meestal niet tot dieren beperken.

Van onze verslaggeefster
Annieke Kranenberg

AMSTERDAM

Voordat de Amerikaan Jeffrey Dahmer zich in de jaren tachtig ontpopte als seriemoordenaar, had hij als puber menig dier gemarteld. Dat is niet zomaar een verband. Veel moordenaars en zedendelinquenten zijn net als Dahmer begonnen met het folteren van dieren, blijkt uit buitenlandse onderzoeken. Ook in Nederland wint de gedachte terrein dat geweld tegen dieren niet op zichzelf staat. De Directie Recherche van het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) wil daarom daderprofielen opstellen van dierenbeulen.

De Dierenbescherming kwam met het idee voor een databank met profielen van dierenmishandelaars. De organisatie heeft de indruk dat het geweld tegen dieren toeneemt. Opsporingsambtenaren van de Landelijke Inspectiedienst (LID) kregen vorig jaar bijna tienduizend meldingen. Het werkelijke aantal zou nog hoger

liggen, omdat veel zaken niet worden gemeld en de politie geen meldingsplicht heeft aan de LID. Spraakmakende zaken hadden onder meer plaats in Twente, waar sinds oktober vorig jaar dertien paarden en pony's gruwelijk zijn mishandeld. Stokken en scherpe voorwerpen werden in anus en schede gestoken. Een merrie was zo ernstig toegetakeld dat de ingewanden eruit puilden. Sinds driekwart jaar looft de Dierenbescherming beloningen uit voor de gouden tip. In het geval van de Twentse paardenfolteraar(s) bedraagt de beloning inmiddels 30.500 gulden, onder meer door giften van particulieren.

Maar van de dader of daders ontbreekt ieder spoor. Wel heeft de politie het vermoeden dat zij van doen heeft met een geesteszieke. Daarom heeft de Dierenbescherming de hulp ingeroepen van C. Schippers, profiler van de Directie Recherche. Hij analyseert zeden- en levensdelicten om daaruit het profiel van de vermoedelijke dader te destilleren.

Hoewel volgens een woordvoerder van de KLPD de plannen voor een databank nog niet concreet zijn, heeft de recherche wel belang bij het profileren van dierenbeulen. In Nederland is nog maar weinig bekend over de relatie tussen geweldplegers tegen dieren en mensen, zegt directeur M. Drost van de psychiatrische observatiekliniek Pieter Baan Centrum in Utrecht. Ze juicht het initiatief toe om een databank toe op te zetten:

'Het kan vernieuwende inzichten opleveren.'

Amerikaanse studies zijn er evenwel genoeg. Daaruit blijkt dat seriemoordenaars of -verkrachters zich als kind dikwijls schuldig maakten aan brandstichten en het mishandelen van dieren, gepaard gaande met bedplassen. Die conclusie werd onlangs bevestigd door een onderzoek van de Stirling Universiteit in Schotland. Om die reden wil Scotland Yard eveneens kenmerken van notoire dierenmishandelaars verzamelen. De Britse recherche meent tevens dat

Geweld tegen dieren heet soms schelmenstreek

dierenmishandeling gepaard kan gaan met huiselijk geweld en incest.

Ook Drost gelooft dat sadistisch geweld tegen dieren veelal niet op zichzelf staat. Zeker in het geval van een volwassene die zich aan paarden vergrijpt. Anderzijds is een jongetje dat een kikker opblaast nog geen potentiële misdadiger, waarschuwt ze. 'Het kwelen van dieren kan leeftijdsgebonden zijn.'

M. Wermer van de Dierenbescherming beaamt dat jongeren die konijntjes wurgen, misschien handelen uit baldadigheid. Dat neemt volgens haar niet weg dat van kwaad tot erger moet worden voorkomen. Nu heet dierenmis-

handeling door jeugdigen vaak een schelmenstreek. 'Het wordt in, de dopfot gestopt.'

Dat is volgens haar vermoedelijk aan de hand geweest bij de Beuningse kinderboerderij waar daders kuikentjes de nek omdraaiden en een pauze de schedel insloegen. Zulke kinderen moeten leren hoe met dieren om te gaan, vindt Wermer.

Daarnaast hoopt ze dat 'krankzinnige dierenbeulen' in de toekomst bijvoorbeeld een tbs-behandeling opgelegd kunnen krijgen. Want het mishandelen of verwaarlozen van dieren wordt doorgaans mild bestraft. Vaak wordt een schikking getroffen, krijgt de dader een geldboete (meestal onder de duizend gulden) of een voorwaardelijke straf opgelegd. Vrijwel nooit een celstraf, aldus een LID-medewerker.

Dierenvrienden die discussiëren op het forum van de website www.zinloosgeweldindieren.nl - in het leven geroepen door de eigenaar van het mishandelde paard Wenga - vinden echter dat misdaden tegen dieren net zo hard bestraft moeten worden als die tegen mensen. De forumleden hebben alvast 'gepaste straffen' bedacht voor dierenbeulen.

Zoals Foxx: 'Wasballon met zipo-benzine tegen zijn harses gooien, aansteker erachteraan, en na vijf minuten uitpissen, paar klappen na geven, en huiswaarts sturen, daarna naam en adres van dader op deze site knallen, voor anderen die nog wat frustratie willen botvieren...'

Ellen de Visser
AMSTERDAM

Welke waarde hecht je aan de getuigenis van een volwassene man die denkt dat een treinreis naar Parijs tien minuten duurt? Hoe krijg je een proces-verbaal rond, als iemand het verschil niet weet tussen in en uit? Het verhoren van verstandelijk gehandicapte slachtoffers en verdachten van seksueel misbruik is maatwerk en kan juridische problemen opleveren.

Zedenrechercheurs schakelen daarom steeds vaker de deskundigenpool in. De pool, die vier jaar geleden werd opgericht door gehandicaptenorganisaties VGN en Somma, wordt sinds kort beheerd door het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD). De drie orthopedagogen, de speltherapeute en de maatschappelijk werker uit de pool werken met verstandelijk gehandicapten en hebben een politieopleiding gevolgd, waardoor zij weten hoe ze hen het beste kunnen ondervragen.

Nooit een vraag aan een verstandelijk gehandicapte met 'waarom' beginnen, weet criminologe S. van der Zee van de KLPD. Voor het beantwoorden daarvan is inzicht nodig in oorzaak en gevolg en dat ontbreekt vaak. Voorzichtig zijn met navragen of doorvragen, want dan denken ze dat ze het niet goed doen en kunnen ze dichtklappen. Meteen op zoek gaan naar het 'woordenboek' van de gehandicapte.

Van der Zee vertelt over een slachtoffer dat ontkende dat ze was aangeraakt. Later bleek dat ze het woord 'aanraken' niet kende, maar dat ze wel 'geaaid' was. Soms moet er een glas en een lepeltje aan te pas komen om uit te leggen wat 'erin' betekent. Belangrijk om het verschil tussen verkrachting en aanranding te kunnen aantonen.

De verhoorders moeten rekening houden met juridische complicaties, zegt M. Lammers, beleidsmedewerker bij Somma en een van de oprichters van de pool. 'Verstandelijk gehandicapten denken snel dat ze het fout doen. Je moet ze vaker bevestigen, anders bestaat de kans dat ze niets meer zeggen. Maar dat mag niet tijdens het verhoor. Suggestieve of sturende vragen zijn niet toegestaan, maar antwoord geven op open vragen is voor hen vaak weer te moeilijk.'

Om die problemen het hoofd te bieden, moet het verhoormodel worden aangepast. Voor de gesprekken, die meestal in een van de elf verhoorstudio's in Nederland plaatshebben, wordt nu het model gebruikt voor het horen van kinderen. Duidelijker moet worden, zegt Lammers, wanneer er hulpmiddelen mogen worden gebruikt. In iedere studio liggen Dick Bruna-achtige plaatjes van een blote jongen en een meisje. Die kunnen verhoorders gebruiken om gehandicapten aan te laten wijzen wat ze met woorden niet duidelijk kunnen maken.

Lammers: 'Voor sommige gehandicapten zijn die plaatjes nog te abstract, omdat ze het verband met hun eigen lichaam niet kunnen vatten. Dan zou je middelen moeten kunnen inzetten die het eigen lichaam zo dicht mogelijk benaderen. Anatomisch correcte poppen bijvoorbeeld.'

Die poppen zijn sinds de Boldekar-affaire echter omstreden. Hoe het gebruik van andere hulpmiddelen juridisch wordt beoordeeld is volgens Van der Zee onduidelijk, omdat nog geen enkele zaak waarbij ze zijn gebruikt voor de rechter is gekomen. 'Wellicht moeten we eens een proefproces voeren.'

De pool hoort nu alleen slachtoffers. Binnenkort komt een werkgroep van het Openbaar Ministerie, de politie, VGN en Somma met adviezen over het verhoor van verstandelijk gehandicapte verdachten van misbruik. Die worden door de politie vaak met een aai over de bol naar huis gestuurd. Ze hoeven niet naar de gevangenis, zegt Van der Zee. De werkgroep vindt wel dat ze vaker moeten worden gehoord en dat er maatregelen nodig zijn om het misbruik te beëindigen.

Het verhoren van verdachten omvat extra valkuilen. Vorige maand kwam in de Amerikaanse staat Florida een 49-jarige verstandelijk gehandicapte vrij die 22 jaar onschuldig gevangen had gezeten. Een DNA-test had uitgewezen dat hij de moorden die hij had begaan, onmogelijk kon hebben gepleegd. Lammers: 'Verstandelijk gehandicapten kunnen dingen bekennen die ze niet hebben gedaan.'

Het zwijgrecht vormt een apart probleem. Ook verstandelijk gehandicapten moet men erop wijzen dat ze niet verplicht zijn te

Sinds anderhalf jaar worden misbruikzaken gefilterd door een expertisegroep bijzondere zedenzaken. Van de talrijke gevallen die zijn beoordeeld, heeft er nog niet één geleid tot een strafrechtelijke veroordeling. 'Een grote waardering voor vrouwelijk schoon geeft geen indicatie dat iemand een neiging vertoont kleine meisjes aan te randen.'

door Ellen de Visser

Z E DROEG een rood-wit gestreept zwembroekje met een zeilbootje erop en ome Wil had gezegd dat er niets aan de hand was. Een tijdlang had ze last gehad van pijn in haar nek, door de gedwongen houding die ze in het badhokje had moeten aannemen. Maar verder had ze de gebeurtenis in het zwembad snel verdrongen.

Totdat haar vader, naar eigen zeggen helderziend, elf jaar later een visioen kreeg en haar naar een hypnotherapeute stuurde. Die bracht haar terug naar haar kindertijd waarna ze in september 1998 aangifte deed van ontucht. Zwembaddirecteur Wil Janssen werd aangehouden.

Janssen ontkennde en kwam met een gedetailleerde tekening van het piepkleine badhokje waaruit bleek dat de aantijgingen van zijn nicht 'fysiek onmogelijk' waren. Als hij

antwoorden. Maar dat kan tot verwarring leiden, zegt Van der Zee. 'Ze denken: eerst stelt iemand me een vraag en vervolgens hoef ik niets te zeggen.'

Van der Zee spreekt over rechtsongelijkheid: verstandelijk gehandicapten worden niet altijd serieus genomen. 'De advocaat van de tegenpartij zal nooit nalaten te onderstrepen dat zij vatbaar zijn voor suggestie en misschien gewoon fantaseren.' Maar fantaseren, zegt Lammers, veronderstelt een goed voorstellingsvermogen. 'En dat ontbreekt juist vaak bij gehandicapten.'

Hulp voor misbruikte gehandicapten

UTRECHT - Er is sinds vandaag een telefonisch steunpunt voor lichamelijk gehandicapten en chronisch zieken die slachtoffer zijn geworden van seksueel misbruik. Reguliere hulpverlening kan deze mensen niet goed helpen omdat die hier niet voor is toegerust. Mensen die hun verhaal kwijt willen, advies nodig hebben of doorverwezen moeten worden naar andere hulpinstaties kunnen bellen met 030-2435584.

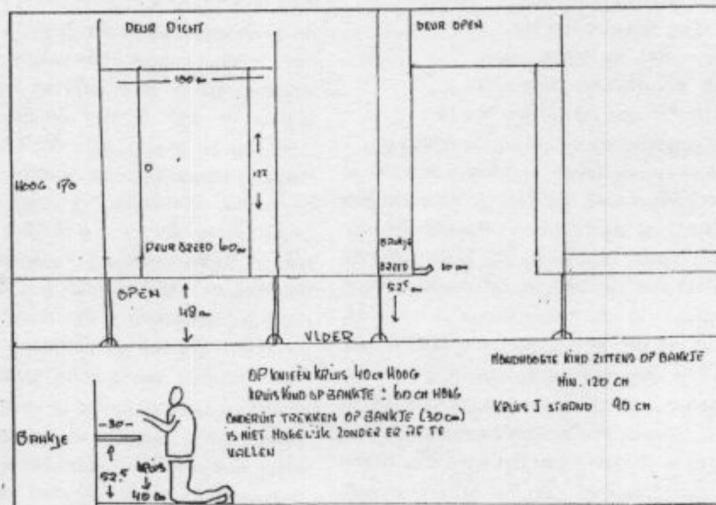
Seksueel misbruik

Seksueel misbruik van mensen met een verstandelijke handicap. *Handboek preventie en hulpverlening* Erik de Belie e.a. Acco, Leusden, ISBN 9033 445 30 1, f 46,50

De auteurs behandelen seksueel misbruik in de breedste zin van het woord: elke intieme handeling en bejegening door derden die door de gehandicapte als

niet prettig wordt ervaren. Verstandelijk gehandicapten zijn vaker het slachtoffer van dit misbruik dan anderen. Het probleem is grootschaliger dan we doorgaans denken, blijkt uit onderzoeken. Hun kwetsbaarheid is het gevolg van een samenspel tussen hun eigen ontwikkeling, een tekort aan specifieke ondersteuning en hun marginale positie binnen de samenleving. In dit boek laten de auteurs zien hoe seksueel misbruik zoveel mogelijk kan worden voorkomen. Centraal staan in hun benadering ondersteuning en bevordering van weerbaarheid en veerkracht. Ingegaan wordt op de uitwerking van een handicap op de relationeel-seksuele ontwikkeling. Aan de hand van bevindingenonderzoeken bij volwassenen worden de voorwaarden beschreven waaraan relationeel-seksuele vorming moet voldoen. Met dit boek wordt een praktisch denkkader geboden voor preventie en hulpverlening bij seksueel misbruik van mensen met een verstandelijke handicap. De hulpverlener wordt zo gestimuleerd te zoeken naar een afdoende effectieve en respectvolle behandeling in elke fase van de hulpverlening.

voor vrouwelijk schoon geen indicatie geeft dat iemand een neiging vertoont kleine meisjes aan te randen.' En: 'De verdachte heeft kennelijk een slechte reputatie in de familie. Dat maakt hem bij uitstek inpasbaar in een geconstrueerde

Het badhokje, getekend door zwembaddirecteur Janssen.

herinnering aan misbruik.'

Begin vorige maand deed justitie toch nog een poging de zaak te redden door de vader en de therapeute te horen. Het werd de genadeklap. 'Ik werd wakker en kreeg een visioen', zei de vader tegen de rechter-commissaris. 'Ik zag Wil Janssen met zijn penis in zijn hand in een soort washok. Ik zag mijn dochter bij hem staan. Ik wist toeri in een keer dat dit de oorzaak was van haar vele psychische klachten.' 'Schokkend en ontluisterend om daarop een strafzaak te baseren', oordeelde mr. C. Veraart, de advocaat van Janssen, en hij schreef de rechter-commissaris een brief of het na drie jaar nou eens afgelopen kon zijn. Drie weken geleden, zondagmorgen om half acht, kreeg Janssen thuis door een agent een briefje uitgereikt: geen verdere vervolging op grond van onvoldoende aanwijzing van schuld.

Sinds anderhalf jaar worden misbruikzaken gefilterd. Afgiften waarbij sprake is van herinneringen voor het derde levensjaar, satanische rituelen of hervonden herinneringen na regressie- of hypnotherapie moesten worden voorgelegd aan de landelijke expertisegroep bijzondere zedenzaken. Die adviseert over voortzetting van het politie-onderzoek. Het Openbaar Ministerie wil zo voorkomen dat afgiften die nergens op gebaseerd zijn tot slepende rechtszaken leiden.

Eind deze maand komt de expertisegroep met het verslag over de eerste vijftien maanden. Van de talrijke zaken die zijn beoordeeld, heeft er naar verluidt niet één tot een strafrechtelijke veroordeling geleid.

Rechtspsycholoog P. van Koppen, lid van de expertisegroep, is duidelijk in zijn oordeel: voor het bestaan van verdrongen herinneringen bestaat geen enkele wetenschappelijke evidentie. Waarom zou ernstig seksueel misbruik wel en langdurig verblijf in een concentratiekamp niet tot verdringen van herinneringen leiden? De extreme varianten van hervonden herinneringen zijn helemaal ongeloofwaardig. Herinneringen aan de babytijd zijn volgens wetenschappelijke literatuur onwaarschijnlijk en een ministeriële werkgroep heeft aangegeven dat voor satanisch misbruik in Nederland geen bewijs bestaat.

In Canada en Groot-Brittannië hebben beroepsverenigingen van psychiaters en psychologen de omstrede therapieën verworpen. In Nederland blijven de beroepsgroepen echter onderling verdeeld over het waarheidsgehalte van hervonden herinneringen. Minister Borst van Volksgezondheid weigert zich vooralsnog met de problematiek te bemoeien. Nadat de Nationale Ombudsman vorig jaar een negatief rapport uitbracht over de kwestie, heeft zij de Gezondheidsraad gevraagd de wetenschappelijke stand van zaken omtrent hervonden herinneringen vast te stellen. Zij hoopt dat de beroepsgroepen daarna tot consensus kunnen komen.

Sex, lies and therapy. Dat is de kreet waarmee in Groot-Brittannië de nieuwe misbruikvariant wordt samengevat. Van Koppen spreekt over 'pseudoherinneringen', over therapieën die gebaseerd zijn op 'onzin'. Hervonden herinneringen lijken de keerzijde van de toegenomen openheid over misbruik. In de jaren tachtig kwamen in de Verenigde Staten de eerste beschuldigingen op, waarna het verschijnsel zich als een epidemie over West-Europa verspreidde.

In Nederland wordt jaarlijks ongeveer dertig keer aangifte gedaan. De Werkgroep Fictieve Herinneringen (WFH) telt ruim tweehonderd ouderparen die na therapie door hun kinderen van extreem misbruik zijn beschuldigd. Contactpersoon Jan Buijs kreeg een vrolijke vakantiekaart van zijn dochter en nog geen maand later schreef ze op de enveloppen: 'aan de incestplegers', met het adres eronder. Buijs ontkende. 'Natuurlijk', zegt hij schamper, 'want dat doen daders toch altijd?'

Dat maakt de discussie over her-

vonden herinneringen ook zo moeilijk, zegt hij. Veel slachtoffers van misbruik gaan pas praten als ze volwassen zijn en bewijs is vaak moeilijk te leveren. Maar echte slachtoffers, zegt Buijs, hebben altijd geweten wat ze hebben meegemaakt, terwijl hervonden herinneringen opduiken als iemand vanwege anorexia, burn-out of algeheel onbehagen in therapie gaat. 'Iedereen die twijfelt, is een non-believer en wordt terzijde geschoven.'

Maar het tij begint te keren. In de VS hebben ouders miljoenen gulden schadevergoeding gekregen van therapeuten die hun kinderen en incestverleden hadden aangepreft. In Nederland volgt de eerste uitspraak tegen een therapeut naar verwachting eind dit jaar.

'Daarna zullen veel meer zaken volgen', voorspelt advocaat F. van Veghel. Zijn cliënten zaten drie weken vast en toen ze terugkeerden naar hun dorp werden bij de kerk pamfletten uitgedeeld tegen de 'kindermisbruikers'. Gynaecologisch onderzoek van hun dochter heeft volgens Van Veghel aangegeven dat de illegale abortussen die ze beschreef nooit hebben plaatsgevonden. Nadat de ouders door justitie van alle blaam waren gezuiverd, spanden ze een rechtszaak aan tegen de therapeut. De dochter eist ondanks alles van hen een schadevergoeding.

Ook Jeanne de Vries uit Appelscha wil haar gelijk halen, maar dan moet ze eerst zien te achterhalen wie haar zoon en dochter hebben verteld dat ze vroeger satanisch-ritueel zijn misbruikt. De afgelopen zes jaar heeft ze een bonte stoet paragnosten, paranormaal genezers, duiveluitdrijvers en kaartleggers voor de rechter-commissaris gekregen. Een hulpverlener, blijkt uit het dossier, moest versterk laten gaan omdat hij volgens zijn collega's zijn eigen vingers had opgezet.

De aangeprepte herinneringen leidden nog tot een verzoek van haar zoon om een naamswijziging bij het ministerie van Justitie. Hij voegde een rapport toe van een onduidelijke psycholoog: anderhalf A-viertje. Justitie ging aanvankelijk akkoord. Volgens een ambtenaar van het ministerie was het niet van belang of de gebeurtenissen zich echt hadden voorgedaan maar ging het uitsluitend om het psychische leed van de aanvrager.

De Vries vond de psycholoog, na twee jaar speurwerk. Het bleek een omstreden paragnoste, die eind jaren tachtig een dubieuze rol had gespeeld in het zedenschandaal in Oude Pekela en later nog eens werd veroordeeld wegens het uitlokken van geweld tegen een man die door haar werd verdacht van kindermisbruik. Het ministerie, dat door De Vries voor de rechter werd gedaagd, moest toegeven dat geen navraag was gedaan naar de identiteit van de deskundige. De naamswijziging werd afgewezen.

De stichting Projekt Jeanne die ze heeft opgericht, doet onderzoek naar 'vage' therapieën. Want zelfs als de beroepsverenigingen ooit met een protocol komen, blijven er nog genoeg mensen over die 'niet met beide voeten op de grond staan'. Ze zegt: 'De verkillen en het verdriet gaan soms tot op het bot. Maar ik ben vastbesloten door te vechten tegen de charlatans die zo'n grote rol hebben gespeeld in onze ellende.'

In navolging van de VS zijn ook hier de eerste spijtoptanten gesignaleerd, die op hun beschuldigingen zijn teruggekomen. Zij brengen therapieverslagen naar buiten. 'Week 2: nooit liefde gekregen van ouders. Week 6: mishandelingen. Week 8: moet nog toegeven dat sprake is van seksueel geweld, komt nog niet naar boven. Week 12: lijkt de slachtofferrol te gaan accepteren. Week 33: waarschijnlijk heeft moeder ook een incest-verleden, mogelijk geprojecteerd op dochter. Wij stellen voor om afstand van de ouders te houden.'

'Ik ben mijn onbevangeheid kwijt', zegt Buijs van de WFH. 'Laatst trof ik een klein meisje dat haar ouders kwijt was maar ik durfde haar niet op te pakken. Altijd bang dat anderen er iets van zeg-

gen. Je leeft met de rem crop.'

Zwembaddirecteur Janssen heeft besloten op drie fronten terug te vechten. Hij wil zijn nicht en haar therapeut voor de rechter dagen en eist ook genoegdoening van justitie. Zijn advocaat heeft verzocht om een verklaring dat hij ten onrechte als verdachte is aangemerkt, maar die wens is zonder uitleg terzijde geschoven. 'Ik heb me drie jaar lang machteloos gevoeld. Nu is mijn tijd gekomen.'

De naam van Jeanne de Vries is gefingeerd.

Psychologie / Brein laat zich alles wijsmaken
door Martin van der Laan
2001-06-15, Trouw

Veel herinneringen zijn niet op feiten gebaseerd. Een kleine hint is voldoende om ons geheugen te kneden.

Dat onze hersenen soepeltjes omgaan met het verleden en het niet zo nauw nemen met de feiten is bekend. Nieuw bewijs voor ons gammele en bijzonder beïnvloedbare geheugen komt van bezoekers aan Disneyland: geholpen door geringe suggesties wisten velen zich te herinneren dat ze bij hun bezoek aan het pretpark het stripkonijn Bugs Bunny hoogstpersoonlijk hadden ontmoet en de poot hadden geschud. Dat kan niet want Bugs Bunny is een creatie van de maatschappij Warner Bros., en die komt echt niet buurten in een Walt Disney-productie.

Maar de Amerikaanse psychologe Elizabeth Loftus bleek heel eenvoudig in staat om Bugs Bunny bij ex-bezoekers van Disneyland in het geheugen te smokkelen. Loftus borduurt daarmee voort op haar onderzoek naar valse herinneringen. Zij werd onder meer bekend met een experiment waarbij ze proefpersonen overtuigend kon wijsmaken dat ze ooit een traumatische ervaring hadden gehad, toen ze op jeugdige leeftijd volkomen waren verdwaald in een warenhuis. Dat onheuse drama bleek op den duur zelfs zeer levendig in de herinnering van de bedrogenen te worden ingekeurd. Op dezelfde wijze kunnen volgens Loftus patiënten onder de suggestieve invloed van een psychotherapeut of getuigen tijdens indringende politieverhoren volstrekt valse herinneringen vormen.

In het nieuwe experiment liet Loftus een deel van haar proefpersonen een advertentie voor Disneyland zien waarop Bugs Bunny niet voorkwam. Een tweede groep zag dezelfde Bugs-loze advertentie, maar er stond wel een kartonnen konijn in de onderzoeksruiimte opgesteld. De derde groep kreeg een Disney-advertentie onder ogen, waarop Bugs Bunny uitbundig figureerde en de vierde groep werd zowel met de Bugs-advertentie als met het kartonnen stripbeest op de achtergrond bewerkt. Wie en wat de bezoekers zoal in Disneyland hadden

gezien, wilde Loftus daarna van haar proefpersonen weten. Zie hoe hun geheugen met de waarheid aan de haal ging: 30 procent van de mensen die de Bugs-advertentie en 40 procent van degenen die én de Bugs-advertentie én het kartonnen beest hadden aanschouwd wisten te melden dat ze hoogstpersoonlijk met het konijn hadden kennisgemaakt. Ze

verzonnen er nog het een en ander bij, ze hadden Bugs Bunny op talloze plaatsen zien rondlopen en hem nog een nummertje zien opvoeren met Mickey Mouse. Niet dus. Maar een kleine hint blijkt voldoende om ons geheugen te kneden, zal Loftus zondag, op het jaarlijkse congres van de Amerikaanse psychologenvereniging, haar gehoor voorhouden. Het begint er mee dat we denken dat iets echt gebeurd kan zijn, vervolgens creëren we een herinnering en ten slotte zijn we zeker dat het echt zo was.

Reclamemakers spelen daar zeer gehaaid op in, verzekert Loftus, ze weten de koopgewoonten via het kneden van onze herinnering onwaarschijnlijk te beïnvloeden. Zo is McDonalds toch niet een oord waar Meta de Vries haar radioluisteraars in de weekenden met 'Lekker weg in eigen land' warm voor zal maken. Maar in nostalgische advertenties weet het fastfoodbedrijf de suggestie bij je wakken dat je er onlangs onder het genot van een hamburger de tijd van je leven hebt gehad. Die advertentie blijkt opmerkelijk aan het geheugen te kunnen boetseren en uiteindelijk blijft de vervormde versie nog hangen ook.

Bewoner Mesdagkliniek mag niet in isoleercel

GRONINGEN - Het Openbaar Ministerie in Groningen moet een bewoner van de Van Mesdagkliniek, die nu in een isoleercel verblijft, binnen dertig dagen een echte plaats bieden in een psychiatrische kliniek. Lukt dat niet dan moet hij in vrijheid worden gesteld. Dat heeft de rechter in een kort geding bepaald. De bewoner, E.L. had zijn verblijf in een isoleercel aangevochten. Hij was eerder veroordeeld tot vijf maanden met tbs voor pedofilie, maar kon niet terecht in de kliniek vanwege een wachtlijst. (ANP)

Geen vrijlating bij laat verlengen tbs

RIJSWIJK, 14 AUG. Als een rechtbank de tbs-behandeling van een patiënt te laat verlengt, heeft dat geen gevolgen voor zijn verblijf in de kliniek. De persoon in kwestie blijft in behandeling en komt niet vrij. Dat blijkt uit een uitspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, in een Nederlandse zaak. Volgens het Hof blijft de laatste verlenging van tbs geldig zolang er geen nieuwe gerechtelijke beslissing is genomen. Een man uit Doetinchem, veroordeeld wegens poging tot moord, had de zaak aangespannen toen de rechtbank in Arnhem in 1995 zeventien dagen te laat toestemming gaf voor de voortzetting van zijn tbs. (ANP)

Van een medewerkster
AMSTERDAM

De huidige wijze van terbeschikkingstelling (tbs) door Justitie is zinloos en kost onnodig veel geld. Dat zegt forensisch psycholoog, criminoloog en tbs-expert W. Derks. Tbs-behandelingen waren volgens hem bedoeld voor sociaal zwakke mensen die steeds terugvallen in de criminaliteit, 'en niet voor de psychopaten, psychoten en zwakbegaafden die nu de tbs-instellingen bevolken'.

Derks werkte veertig jaar in de tbs-wereld; in het Pieter Baan Centrum en later bij de reclasering. Over zijn ervaringen schreef hij een boek *Het oordeel van Hippas*. Justitie vraagt hem geregeld om advies, hoewel hij al met pensioen is.

'Veel gewone criminelen zitten in tbs-klinieken en de gevangenis-zen zitten vol met mensen met psychische problemen', zegt Derks. Zo beginnen de problemen. Hij plaatst vraagtekens bij de kwaliteit van deskundigen, zoals de psychologen en psychiaters van het Pieter Baan Centrum. Rechters laten hun oren ook te veel hangen naar deze deskundigen, vindt Derks. Zij leggen steeds vaker een tbs-maatregel op. In tien jaar is het aantal tbs-ers bijna verdrievoudigd.

Derks pleit voor een onderscheid tussen 'patiënten' en 'misdadigers'. Psychoten zijn vaak volledig ontoerekeningsvatbaar en horen volgens hem thuis in een psychiatrische inrichting en niet in een tbs-kliniek. Psychopaten horen thuis in de gevangenis, stelt Derks. Zij vormen de grootste groep binnen tbs-klinieken, ongeveer 80 procent.

Omdat de tbs - die volgt na een gevangenisstraf - pas eindigt als de behandelaren denken dat de 'patiënt' niet opnieuw in de fout gaat, lokt dit soms schijnmedewerking uit. Sommige gedetineerden die zich in de tbs-kliniek voorbeeldig gedragen, blijken eenmaal buiten geen spat veranderd. Anderen weigeren mee te werken aan de behandeling.

'Gewoon in de gevangenis stoppen', zegt Derks. 'Daar zou voor iedereen die er behoefte aan heeft, hulp beschikbaar moeten zijn.' Hij vindt dat de behandeling in een tbs-kliniek door de buitenwereld wordt overschat. Volgens hem zijn de meeste medewerkers slecht opgeleide sociotherapeuten en is er veel willekeur.

Als de tbs-ers vrijkomen, worden ze vaak volledig aan hun lot overgelaten. Derks vindt dat schandelijk. 'Je bent aan hen en aan de maatschappij verplicht en oogje in het zeil te houden.'

Met de komst van gedragsdeskundigen is het strafrecht fundamenteel veranderd. In *Het oordeel van Hippas* van Willem Derks draait het om hun rol, en ze komen er niet best van af. De gedachte dat een dief steelt omdat hij geld nodig heeft, is voor hen onacceptabel.

door Gerit Breeuwsma

IEDERE ACADEMICUS hoopt stilletjes dat op een goede dag zijn deskundigheid in volle omvang wordt erkend en gehuld. De telefoon gaat en je wordt gevraagd je oordeel te geven over God mag weten wat: in de krant, voor de radio of op de televisie. Het kan worden opgevat als het equivalent van de vijftien minuten roem waar

volgens Andy Warhol iedere sterveling aanspraak op mag maken, maar de nieuwbakken deskundige is in de praktijk met twee minuten *Ontbijt-tv* al zeer ingenomen. Dat hij voor die paar minuten voor dag en dauw op pad moet, deert hem niet. Het draagt bij aan zijn gevoel van belangrijkheid. Thuis zijn z'n vrouw en kinderen met de video in de weer (als dat maar goed komt), zodat het glorieuze moment niet verloren gaat.

Voor vrienden en familie is het vaak het eerste overtuigende bewijs dat de academicus dus wel degelijk iets doet dat enig maatschappelijk nut heeft. Collega's hebben toevallig alleen de laatste seconden gezien, of doen wat schamepend over de media in het algemeen en de televisie in het bijzonder. Maar ze zijn natuurlijk stinkend jaloeers. Wat heeft hij wat ik niet heb, vragen ze zich af: connecties, appeal, een mooie das of een hippe jas?

Een beetje academicus weet natuurlijk wel raad met dit soort vragen. Wie desalniettemin verlegen zit om een antwoord, kan terecht bij Willem Derks. In zijn fenomenale boek *Het oordeel van Hippas* draait het allemaal om de deskundige, maar die komt er bij Derks niet best van af.

De diplomaat Hippas, een tijdgenoot van Sokrates, kan worden beschouwd als het archetype van de megalomane deskundige. Een man die overal verstand van heeft, maar de oorsprong van zijn kennis versluiert en oncontroleerbaar maakt met rituelen, magie en tovenarij.

Onze tijd is vergeven van moderne Hippasen. Ze houden zich op in reisdagen waarmee de eigentijdse toerist een exotisch oord te lijf gaat als was het zijn broekzak. Ze bevinden zich in kunstcritieken waarmee cultuurminnaars hun oren en ogen wapenen wanneer ze de concertzaal of het museum betreden. De deskundige grossiert in diepere betekenissen die de gewone sterveling zo gemakkelijk ontgaan, maar hij is niet te beroerd om de naïeve waarnemer in te wijden. Hij doet dat in een eigen taaltje, waarin woorden worden vervangen door andere, meestal moeilijker woorden, waarvan de betekenis niet altijd evident is.

Aanvankelijk lijkt het dat Derks zijn pijlen wil richten op de deskundige als kunstcriticus. Dat is een beetje verwarrend, want zijn eigenlijke onderwerp ligt bij de rol van gedragsdeskundigen - psychiaters en psychologen - in het strafrecht. Toch is de associatie met kunst bovenal verrassend, want vanuit 'Derks' perspectief zijn er opvallende overeenkomsten tussen kunstcritici en gedragsdeskundigen. Als opbergplaats voor respectievelijk objecten en mensen lijken musea en gevangnissen ook meer op elkaar dan je zou wensen.

Langzaam maar zeker schuift Derks het beeld van de gevangenis over dat van het museum heen. Daarmee komen we van de relatieve onschuld van het esthetische oordeel terecht in de rauwe werkelijkheid van misdaad en straf.

Met de expansie van de gedragswetenschappen in de twintigste eeuw werd de mens in toenemende mate geobjectiveerd. Maar in die objectivatie werd hij van een dubbele bodem voorzien. Motieven, driften, onbewuste strevingen borrelden onder de oppervlakte van het menselijk gedrag. Deze laag was voor het ongeschoolde oog onzichtbaar en het was aan de gedragsdeskundigen om haar aan het licht te brengen en te verklaren.

Psychiaters en psychologen worden op grond van hun kennis bevoegd geacht te kunnen oordelen over iemands gedrag en als zodanig regelmatig ingeschakeld bij het beoordelen van een dader of verdachte van een misdrijf. Is hij normaal, was hij (on)toerekenbaar tijdens zijn daad en is behandeling noodzakelijk in plaats van of naast straf, zijn enkele van de vragen waar gedragsdeskundigen mee te maken krijgen. Derks meent dat daarmee het strafrecht fundamenteel is veranderd. De dader wordt niet meer (uitsluitend) afgerekend op zijn daad, maar op wie hij 'in diepste wezen' is. Doordat rechters zich graag beperken tot de juridische kant van de zaak, worden gedragsdeskundigen ingeschakeld om hen over de mens achter de dader te informeren.

Die opdracht wordt consciëntieus aangepakt. De dader wordt ter observatie opgenomen, ondervraagd en binnenstebuiten gekeerd. Niet om zo bewijs te vinden voor wat iemand heeft gedaan, maar waarom hij het heeft gedaan. Eenvoudige verklaringen worden

op voorhand afgewezen. De gedachte dat een dief steelt omdat hij geld nodig heeft, dat hij iemand de hersens inslaat omdat ze ruzie hadden, is onacceptabel voor een psychiater of psycholoog. De daad moet worden herleid tot de oorsprong en die ligt, vaak volgens het psychoanalytisch stramen, in de kindertijd of in de karakterneurose van de dader. De dader is daarmee een patiënt geworden, en niet straf, maar genezing is de remedie. De missie is geslaagd als hij niet wordt opgeborgen in een gevangenis, maar wordt verpleegd in een tbs-kliniek.

Op het eerste gezicht lijkt dit alles humaan. Langs de weg van het psychologisieren van de dader wordt het mogelijk begrip te krijgen voor zijn daad en dat lijkt winst vergeleken bij een compromisloze veroordeling. Toch meent Derks dat psychologisering van de dader funest kan zijn. Door de dader tot patiënt te maken, wordt iedere verantwoordelijkheid voor het eigen doen en laten onmogelijk gemaakt en daarmee juist de persoonlijkheid van de dader ontkend.

Op de oordelen zelf valt ook veel aan te merken. Ondanks de hoogdravende diepgang van de psychoanalyse en de schijnnaauwkeurigheid van diagnostische classificatiesystemen zijn psychiatrische rapporten nauwelijks beter onderbouwd dan de argumenten tegen hekserij in de zestiende eeuw. En wat erger is, niemand begrijpt ze. De dader herkent zichzelf niet in het rapport. Hij heeft dus ook geen flauw idee wat hij er tegenin zou kunnen brengen, nog afgezien van het feit dat tegenspraak onmiddellijk als weerstand geduid zou worden. Is de dader eenmaal tot ziekte gediagnosticeerd, dan is er voor hem sowieso geen ontkomen meer aan, want al zijn gedrag laat zich in termen van de ziekte verklaren. Een tbs-gevangene die een verzoek indient om naar de begrafenis van een van zijn ouders te gaan, wordt van een narcistische binding beticht, maar als hij afziet van het verzoek is dat voldoende reden hem gevoelsarmoede in de schoenen te schuiven. Aan het oordeel van de gedragsdeskundige valt nooit te ontsnappen.

De rechter vaart ook te eenzijdig op het kompas van de deskundige. Veelal volstaat hij met het lezen van de conclusies en de aanbevelingen. De gedragsdeskundige krijgt hierdoor een onevenredig grote stem in het kapittel. In zijn ijver om zijn deskundigheid te onderstrepen, gaat hij ook nog eens naarstig op zoek naar bewijzen voor de schuld van de dader. Hij valt daarmee uit zijn professionele rol en schendt in feite de vertrouwelijkheid die er zou moeten bestaan tussen psychiater/psycholoog en patiënt.

Minstens zo kwalijk is volgens Derks dat de gedragsdeskundige achteraf altijd gelijk heeft. Er zijn in het verleden altijd wel aanleidingen te vinden voor een latere ontsporing. Volgens de criteria van gedragsdeskundigen is trouwens vrijwel iedereen abnormaal, wat op zich misschien niet onjuist is, maar daarmee als verklaring weinig waarde heeft.

Derks heeft een prachtig, maar ook verontrustend boek geschreven. Prachtig is de wijze waarop hij erin slaagt de spanning vijfhonderd pagina's vol te houden. Verontrustend omdat het boek ons laat zien wat we na ruim honderd jaar academische psychiatrie en psychologie nog steeds allemaal niet weten over het menselijk gedrag. Ook verontrustend omdat het je doet beseffen dat je maar beter uit handen van de deskundigen kunt blijven. Wie eenmaal op grond van een misstap het label van geesteszieke opgeplakt krijgt, zal er maar moeilijk aan kunnen ontsnappen. Tegen het eind van het boek laat Derks steeds nadrukkelijker de 'stemmen uit de onderwereld' van misdadigers horen en krijgt de lezer een schrijnend beeld van de onmenselijkheid van het tbs-systeem.

Derks heeft ook een wijs boek geschreven en het zijn geen wijsheden uit de studeerkamer. Hij heeft jaren gewerkt in de Psychiatrische Observatiekliniek van het gevangeniswezen (het huidige Pieter Baan Centrum) en was actief op het terrein van het sociaal-psychiatrisch reclasseringswerk. Onwillekeurig vraag je je als lezer af hoe hij het ooit in die wereld uit heeft kunnen houden. Tegelijkertijd geeft het zijn opvattingen iets extra's. Het raakt de kern van zijn betoog: het inzicht dat we in onze oordelen over mensen altijd voor-

zichtig te werk moeten gaan en dat we op dat terrein gedoemd zijn tot onvolkomenheden. Wie zich dat realiseert, heeft al veel gewonnen.

De psychiater die als getuige-deskundige in de rechtszaal zijn mening geeft over de psychische gesteldheid en toerekeningsvatbaarheid van een verdachte, lijkt verdacht veel op de Griekse betweter Hippas. Dat is althans de conclusie van Willem Derks die veertig jaar forensische psychiatrie nu heeft afgesloten met een vernietigend boek.

Interview

Harm Visser

Twee psychoanalytisch georiënteerde deskundigen, in de pauze van een vergadering. Plotseling beginnen zij, zonder zichtbare aanleiding, rond de tafel te dansen onder het slaken van de telkens herhaalde kreet: babyjaren! babyjaren! babyjaren! Het lijkt nog het meest op een overwinningsoes van dolgedraaide voetbalsupporters. Met deze vertoning overtuigen zij zichzelf van de juistheid van hun gezamenlijke diagnose in een gezamenlijke diagnose in een gezamenlijke diagnose. plus tbs-advies.

Een passage uit het voor de forensische psychiatrie ontluisterende boek 'Het oordeel van Hippas' van de gerechtspsycholoog en criminoloog Willem Derks. Derks vergelijkt de forensische psychiater met een tijdgenoot van Sokrates, de diplomaat Hippas: het schoolvoorbeeld van de megalomane deskundige die overal verstand van heeft. Maar hoe hij aan zijn kennis komt, versluiert hij door het opvoeren van rituelen, magie en tovenarij.

De forensische psychiater, die door de rechter wordt ingeschakeld om de geestgesteldheid en toerekeningsvatbaarheid van een verdachte te onderzoeken, gaat weliswaar gekleed in het jasje van het westerse rationeel/wetenschappelijk denken, maar een toverpriester blijft hij. Hij is, betoogt Derks in zijn boek, dan ook geen product van de Verlichting, maar een restant van een archaïsche cultuur die zich uitspreekt over zoiets ongraspbaar als de psyche.

Derks: „Dat gevoel bekroop me steeds meer, ook met betrekking tot mijzelf. Er kleven allerlei magische aspecten aan je werk. Jij, als deskundige, lijkt in staat dwars door mensen heen te kijken. En dat idee slaat dan weer over op de mensen die je onderzoekt: ook zij denken vaak dat jij in hun ziel kunt kijken en hun diepere motieven kunt blootleggen. Natuurlijk is dat allemaal onzin, maar het idee is bijzonder hardnekkig.”

„Soms wend je die magie bewust aan. Toen ik bij de reclassering werkte, kreeg ik eens iemand op bezoek die zo'n houding had van 'ik ben de patiënt en u gaat me beter maken'. Omdat ik hem eigenlijk geen patiënt vond, heb ik tegen hem gezegd dat hij daar helemaal niet thuishoorde. Ik heb hem nooit meer teruggezien. Maar de beslissing die je op zo'n moment neemt, heeft absoluut iets magisch. Als ik zeg dat hij niet gek is, gelooft hij dat. Dáárdoor zal het goed met hem gaan - althans, dat hoop je dan.”

Veertig jaar geleden zette Derks zijn eerste schreden in het 'reservaat' van de forensische psychiatrie. Wat hij gedurende die veertig jaar zag en meemaakte, stemde hem pessimistisch: gemakzucht, willekeur, dikke ongefundeerde rapporten, kletspraat, de waan van de dag, onwetenschappelijkheid - hij kwam het allemaal tegen. En het wemelt van de moderne Hippasen.

„Een van de grootste problemen is dat de forensische psychiatrie denkt dat crimineel gedrag kan worden verklaard in termen van oorzaak en gevolg. Als iemand een moord pleegt én hij blijkt als kind affectief verwaarloosd te zijn, dan

Willem Derks: *Het oordeel van Hippas*. De Arbeiderspers; 514 pagina's; f 74,90. ISBN 90 295 1380 2.

wordt er vaak gedaan alsof die twee zaken causaal met elkaar zijn verbonden: hij pleegt die misdaad doordat hij vroeger affectief verwaarloosd is.”

Als de media berichten over een ernstig misdrijf en de bevindingen van deskundigen worden aangehaald, gaat het vrijwel altijd over affectieve verwaarlozing.

„Inderdaad, het is vrijwel altijd hetzelfde liedje. Maar ja, die affectieve verwaarlozing is dan ook hét paradigma van de laatste dertig jaar. Het is ook weer die causale relatie die moet worden gelegd. Uit omstandigheid A volgt daad B. Terwijl we genoeg voorbeelden uit onze eigen omgeving kennen van mensen die een rotjeugd hebben gehad, maar het hartstikke goed doen. Je kunt een rotjeugd immers ook zien als een stimulans om iets van je leven te maken.”

Maar waarom komt dat niet in de hoofden van de deskundigen zelf op?

„Tja. Op de een of andere manier maken de deskundigen elkaar wijs dat ze de wetenschappelijke waarheid in pacht hebben. Het is een groepsmoraal. Er wordt eenvoudigweg geen discussie gevoerd. Dat doe je niet. Je gaat elkaar niet afvallen. Mijn ervaring is dat als er al eens wordt getwijfeld, die twijfel nooit zal worden uitgesproken. Daar zijn het nu eenmaal deskundigen voor, Hippasen.”

U noemt affectieve verwaarlozing het paradigma van de afgelopen dertig jaar. Maar in uw boek wijst u ook op de voortdurende verschuiving van betekenissen van begrippen uit de psychopathologie.

„Je zou die verschuiving van betekenissen zelfs een constante kunnen noemen. Ooit werd de diagnose 'borderline' gebruikt ter onderscheiding van de diagnose 'schizofrenie'. Het ging om mensen die als het ware op de rand van de psychose balanceerden. Tegenwoordig wordt de term gebruikt ter onderscheiding van psychopathie, maar heel vaak wordt 'borderline' als een synoniem van psychopathie gebruikt. Ik heb eens een rechter, die totaal niet begreep wat er met 'borderline' werd bedoeld, moeten uitleggen wat het betekent. Maar ja, zelf begreep ik het ook niet helemaal. Ik heb het er toen maar op gehouden dat het een ander woord was voor psychopathie. Trouwens, het begrip psychopaat is ook weer terug van weggeweest. Ooit raakte het begrip in onbruik omdat het een scheldwoord was geworden. Nu kun je het als psychiater weer onbekommerd gebruiken.”

„Tot aan de jaren zestig was de sociale psychiatrie zeer in de mode. Daarin werd de reclassering een enorm belangrijke rol toegedicht. Iemand als Pieter Baan was een echte sociaal psychiater, in die tijd een inspiratiebron voor velen. Daarna kwam Jaap Kloek, die een meer biologische aanpak voorstond. Maar eind jaren zestig was daar ineens de psychoanalyse. Toen was dat het weer helemaal en werd iemand als de onderzoeker Buikhuisen verhuisd omdat hij naar de biologische oorzaken van crimineel gedrag zocht.”

En inmiddels zweren we juist bij de reductionistische biologische aanpak en het daaruit voortkomende medicijngebruik.

De deskundigen die de pretentie hebben objectief te rapporteren, zeggen dat dit niet kan, want bij a charge zou je louter zwarte rapportages krijgen.

De rechter zet te weinig vraagtekens bij rapportages van deskundigen?

„Veel te weinig. Zeker als de rapportage door het Pieter Baan Centrum is gedaan (het belangrijkste centrum voor forensische psychiatrie, red.), dan neemt de rechter die in negentig procent van de gevallen over. Terwijl het

naar de rechter moet terugspelen of op een nette manier zeggen dat hij dat zelf maar moet uitzoeken.”

Zou je geen onderscheid kunnen maken tussen deskundigen a charge en de charge?

„Dat zou een mogelijkheid zijn, om die verwarrende aanzien van je positie als forensisch deskundige te voor-

betamelijke vragen, temeer daar het niet om feiten gaat maar om vermoedens. De rechter probeert zich voor te stellen hoe iemand psychisch in elkaar zit. Ik vind dat weer zo'n magische manier van redeneren: alsof je werkelijk kunt uitmaken hoe dat psychische mechanisme functioneert in bepaalde omstandigheden. Eigenlijk vind ik dat je als forensisch deskundige die vraag

hetzelfde. Je ziet dat de psychopathologie voortdurend in cirkeltjes rond draait.”

U schijft dat de rechter soms om psychologische bewijsvoering vraagt. Maar gaat de forensische psychiater dan niet op de stoel van de politie zitten, in plaats van naast de verdachte/patiënt? „Inderdaad. In feite zijn dat ook on-

„Inderdaad. Daarom geloof ik ook niet in wetenschappelijke vooruitgang op het gebied van de psychopathologie. Vergoet niet dat die biologische zienswijze in de negentiende eeuw al een trouwens extreem in causaliteiten dacht. Toeval bestaat niet, zei hij ooit. In feite zeggen forensisch psychiaters

vaak om rapporten gaat waarbij je kritische kanttekeningen kunt plaatsen. Heel af en toe komt het voor dat een rechter tegen een rapportage protes-

teert. Ooit merkte een rechter op dat wat hij in de rapportage las, van toepassing was op de helft van zijn eigen familie. En een andere rechter zei eens over een rapportage: Vouw daar maar een bootje van. Ik verzorg af en toe nog contra-expertises, en dan zie je dat de kwaliteit van die rapportages soms erbarmelijk is. Het komt voor dat er ellenlange beschrijvingen van iemand worden gegeven, maar dat het advies daar totaal niet bij aansluit."

In uw boek schrijft u dat de humanisering van het strafrecht in zijn tegendeel is omgeslagen, waardoor er nu soms met tbs wordt bedreigd.

"Dat klopt. In de jaren zestig werd de behandeling wel gepresenteerd als een geschenk uit de hemel. Nu kun je een rechter rustig horen zeggen dat de maatschappij geschokt is en dat zolang de dader niet wil begrijpen wat hij heeft aangericht hij behandeld zal worden. De tbs wordt bijna een extra sanctie: wie niet horen wil, moet maar voelen. Tja, hoe kom dat? Ik denk dat de medemenselijkheid die met de mogelijkheid van behandeling was verbonden, op den duur raakt uitgehold. Natuurlijk wordt het nog steeds zo verkocht, maar ja, wie gelooft dat nog? Zelf geloof ik het al heel lang niet meer."

U heeft onlangs gezegd dat psychopaten en psychotici helemaal niet in tbs-klinieken thuishoren, maar respectievelijk in de gevangenis en in een psychiatrisch ziekenhuis. Het tbs-systeem kan beter worden opgeheven?

"Dat lijkt me het beste. Overigens wil ik hier niet beweren dat criminele psychopaten geen gestoorde mensen zijn. Alleen: ze horen niet thuis in een tbs-kliniek. Het komt geregeld voor dat daar vastzittende psychopaten schijnmedewerking verlenen, omdat de tbs eindigt als de behandelaars - vaak slecht opgeleide sociotherapeuten - denken dat hij niet opnieuw in de fout zal gaan. Maar eenmaal op vrije voeten, blijkt dat de psychopaat vaak geen millimeter veranderd. Weer anderen weigeren juist iedere vorm van medewerking. Dus zeg ik: stop die in de gevangenis. Willen ze hulp, dan kunnen ze die krijgen."

U wilt op die manier een duidelijker onderscheid maken tussen patiënt en misdadiger?

"Ja, er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen echte patiënten - bijvoorbeeld de psychoot die bevelen krijgt van stemmen in zijn hoofd - en misdadigers. Dat onderscheid wordt niet meer gemaakt. Moderne gerechtigheid maakt slechts onderscheid tussen 'geestelijk gezond' en 'geestelijk ziek'. Het traditionele idee van goed en kwaad is daarmee op de achtergrond geraakt. De zaak is volkomen doorgesloten: iedereen die nu een misdaad begaat is in beginsel ziek, waardoor hij of zij er eigenlijk niets aan kan doen. Ook een begrip als verantwoordelijkheid is daarmee op de helling beland. Maar als je bedenkt dat gekte een glijdende schaal is, dan lijkt me het behoorlijk lastig om uit te maken waar verantwoordelijkheid begint, en waar hij ophoudt. Dus dat idee van 'geestelijk ziek' waardoor men niet verantwoordelijk is voor zijn daden, is een scheidslijn die niet is vol te houden."

"Daarom zou ik een psychopaat die een brute moord pleegt in beginsel verantwoordelijk willen noemen en dus ook een misdadiger, in tegenstelling tot die genoemde psychoot. In tbs-instellingen is hierover voortdurend verwarring: moet de gedetineerde worden begend als patiënt of als misdadiger? Omgekeerd vraagt de gedetineerde zich af of hij met dokters heeft te maken of met cipiers. Er heerst een volkomen mistige situatie."

"In Trouw heeft enige jaren geleden een artikel gestaan van het Hoofdbehandelzaken van de Pompekliniek, mevrouw Van der Berg-Lotz. Ook zij stelde voor, psychopaten die niet meewerken in de gevangenis te stoppen. En zij stelde dat al die mensen die al in gevangenis zitten, maar die gestoord worden gevonden, dat juist die, als ze dat

De deskundigheid van de deskundigen

Hippias oordeelt Hippocrates

'Het oordeel van Hippias' is een niet malse aanval op de psychiatrische 'getuige-deskundigen'. Maar wat zijn Derks' motieven om zichzelf zo af te vallen?

door Bram Bakker

HET OORDEEL VAN HIPPIAS

DOOR WILLEM DERKS

DE ARBEIDERSPERS, 514 P., f74,90

Het oordeel van Hippias roept bij mij dezelfde vragen op als J.J. Voskuils *Het Bureau*. Waarom geeft iemand, die jarenlang actief heeft deelgenomen aan het werk van een 'bureau', er na zijn pensioen zo'n vernietigend beeld van? Waarom werkte Maarten Koning mee aan het verzamelen van onbruikbare feiten, die zonder een heldere vraagstelling alleen resulteren in het verspillen van geld?

In *Het oordeel van Hippias* ligt de zaak ongeveer hetzelfde. Wat bezielde de psycholoog Derks, die decennia van zijn leven op het terrein van de geesteswetenschap heeft geopereerd, tot het schrijven van een omvangrijk boek waarin de belangrijkste boodschap is dat er nauwelijks sprake is van oordeelkunde bij psychiaters en psychologen die als getuige-deskundige worden ingeschakeld in de strafrechtspraak? Derks vindt ook dat de kennis van de zielenroerselen van onze medemens het predikaat 'wetenschappelijk' slechts bij hoge uitzondering verdient.

Dat ik mezelf pijnig met de vraag wat Derks heeft gedreven tot het schrijven van dit boek zal misschien te maken hebben met precies datgene waar het in *Het oordeel van Hippias* eveneens om draait: de onuitroeibare drang van veel zielenknijpers om gedrag te verklaren vanuit psychologische modellen, waarvan de wetenschappelijke waarde in de regel nimmer is aangetoond. Ook ik fantaseer in de traditie van Freud dat Derks door middel van dit boek probeert af te rekenen met het feit dat hij nooit tot hoogleraar, of directeur van het Pieter Baan Centrum werd benoemd, terwijl hij daar toch de aangewezen persoon voor was, en dat hij op deze wijze zijn dominante vader wil overtreffen. Probeerde hij een wankel

Willem Derks: 'Deze uitspraken zijn mij onlangs door De Volkskrant in de mond gelegd, maar dat is toch te kort door de bocht. Wel heb ik al heel lang grote bezwaren tegen de tbs, met name omdat er onder dwang behandeld wordt. Dwang en behandeling gaan in mijn ogen echter niet samen. En verder is de tbs een fout systeem, omdat er geen limiet zit aan de tijd die iemand er door moet brengen. Dat is onmenselijk, en bovenal improductief. Want mensen komen er gevaarlijker uit dan toen ze er heen gestuurd werden. Ik weet heel goed dat veel personeelsleden hard werken en vol goede bedoelingen zitten. Maar ik ben altijd verbaasd dat ze zo weinigen vraagtekens plaatsen bij het functioneren van de terbeschikkingstelling. Positief geformuleerd zou je kunnen zeggen dat ik een voorstander ben van behandeling op vrijwillige basis binnen de gevangenis. En wie psychotisch of anderszins psychiatrisch gestoord is, hoort niet in een gevangenis maar in een ggz-instelling thuis.'

zelf willen, hulp moeten krijgen. Daarna heb ik niets meer van haar vernomen. Wie weet is ze zodanig bewerkt dat ze haar mond niet meer heeft opengegaan."

Zal uw boek nu iets veranderen?

"Ik betwijfel het. Het is een zeer gesloten bolwerk. In 1989 heb ik een boek geschreven over de rol van de psycho-

zelfbeeld overgeind te houden door zijn boek te schrijven? Zo'n hypothese zou inderdaad onzinnig kunnen zijn, maar alle argumenten die Derks zelf in het nawoord als motivatie opvoert ('Ik wil daarom enig begrip kweken voor de arme deskundige die het vaak zo goed bedoelt en zo weinig zichtbaars tot stand brengt'), lijken mij toch niet de enige gronden voor het afbranden van de werkzaamheden die hij zelf jaren verrichtte. In de golf van publiciteit die het boek veroorzaakte, las ik in het Magazine van *de Volkskrant* over een TBS-veroordeelde over wie ooit door Derks rapport was opgemaakt. Dit illustreert dat hij heeft meegedaan aan het 'deskundigencircus' waar hij zich in het boek zo over opwindt.

Ik ben het eens met Willem Derks dat de wetenschappelijke waarde

van de forensische rapportages, ook wel 'pro justitia'-rapportages genoemd, in de regel nogal gering is. Derks voert hier vele en overtuigende bewijzen voor aan, en illustreert zijn betoog met een overvloed aan verwijzingen naar artikelen en interviews met autoriteiten.

Het oordeel van Hippias doordringt je ervan dat ook op andere 'levensterreinen' waarin een psychiatrische beoordeling betrokken wordt, hetzelfde geldt. Een oordeel over arbeidsongeschiktheid of gedwongen opname wordt eveneens vrijwel nooit op grond van 'harde' wetenschappelijke argumenten geveld. Het wetenschappelijk gehalte van de gehele psychiatrie is uiterst beperkt. De psychiatrie onderscheidt zich op dit punt helaas in negatieve zin van andere medische disciplines. Hoe moei-

lijk dat ook moge zijn: het moet beter. Ook daarover deel ik de mening van Derks: je moet de psychiatrische beoordeling van bijvoorbeeld crimineel gedrag niet afschaffen, omdat dergelijke oordelen nu eenmaal vaak dubieus zijn, maar streven naar een betere kwaliteit. De mogelijkheden om met moderne CT scans de werking van het brein beter in beeld te brengen, zijn een goed voorbeeld van hoopgevende nieuwe invalshoeken voor de psychologie en psychiatrie.

Derks, een expert op het gebied van de forensische psychologie, besteedt in zijn lezenswaardige boek helaas weinig aandacht aan de rechtspraak zelf, zoals het verschijnsel dat de vonnissen van rechters alerminst onafhankelijk zijn van hun persoon of van de tijd waarin ze leven. Een mooi voorbeeld van een probleem dat zich bevindt op het grensgebied van strafbaar en ziekelijk is de pedofilie. Over pedofielen wordt tegenwoordig veel harder ge-

De huidige tbs-behandelingen slaan nergens op en zijn veel te duur. Dat stelt de forensisch psycholoog en criminoloog Willem Derks, die zelf veertig jaar in het tbs-circuit werkzaam was. Volgens hem was de behandeling vanouds bedoeld voor sociaal zwakke mensen die in de criminaliteit bleven hangen. En niet voor de psychopaten, psychoten en zwakbegaafden die nu de tbs-instellingen bevolken. Zijn de tbs-klinieken uit de tijd?

Jos Poelmann, bestuurder Pompestichting: 'Derks kan wel tegen de tbs zijn, maar er is geen alternatief. Gevangenis en tbs zijn echt niet te wachten op nog meer gestoorde mensen. En dat de tbs oorspronkelijk voor de sociaal zwakken bedoeld was, is gewoon niet waar. Het systeem is van meet af gericht geweest op de behandeling van delinquenten met een persoonlijkheidsstoornis. Ook zijn argument ten aanzien van de dwangbehandeling snijdt geen hout. Tachtig procent van de tbs-gestelden komt weer vrij en slechts vijftien à twintig procent recidiveert. De nazorg is de laatste jaren dan ook een heel stuk beter geworden. Wat dat betreft werken we intensief samen met de reclassering. We werken ook aan meer vormen van behandeling. Mijn eigen instelling, de Pompe, heeft 130 patiënten, van wie er onder begeleiding dertig buiten wonen. Als er ook maar iets misgaat, wordt die persoon meteen teruggezet. En ook op het punt van de verlenging streven we er naar om die meer te objectiveren, en onafhankelijker te maken van het oordeel van de eigen behandelaar. Overigens is Derks voor mij een volslagen onbekende. Ik had nog nooit van hem gehoord, terwijl ik toch al een jaar of acht hier zit.'

Chris Bauer, stichting vrijwillige hulpverlening (ex-gedetineerden): 'Voor tbs'ers doen wij niet zoveel. Degene die zich met de belangbehartiging van tbs'ers wilde bezighouden, is weg. Dat kan gebeuren met vrijwilligers. Het was ook heel moeilijk om voor die groep iets te doen. Het ministerie wil op zich wel dat hun belangen behartigd worden. Maar van de kant van de instellingen is er heel weinig medewerking.'

analyse in de forensische psychiatrie: 'Zo waarlijk helpe mij Freud almachtig'. Dat heeft toen wel wat opschudding verwekt, maar in vakkringen is toen gezegd dat men er kennis van had genomen, maar dat er niet over zou worden gediscussieerd. Dat werd met name in het Pieter Baan Centrum gezegd. Men houdt de discussie af. Dus wat dat betreft maak ik me geen illusies.'

Z+W
Zg/P

'Ik wil enig begrip kweken voor de arme deskundige die het vaak zo goed bedoelt'

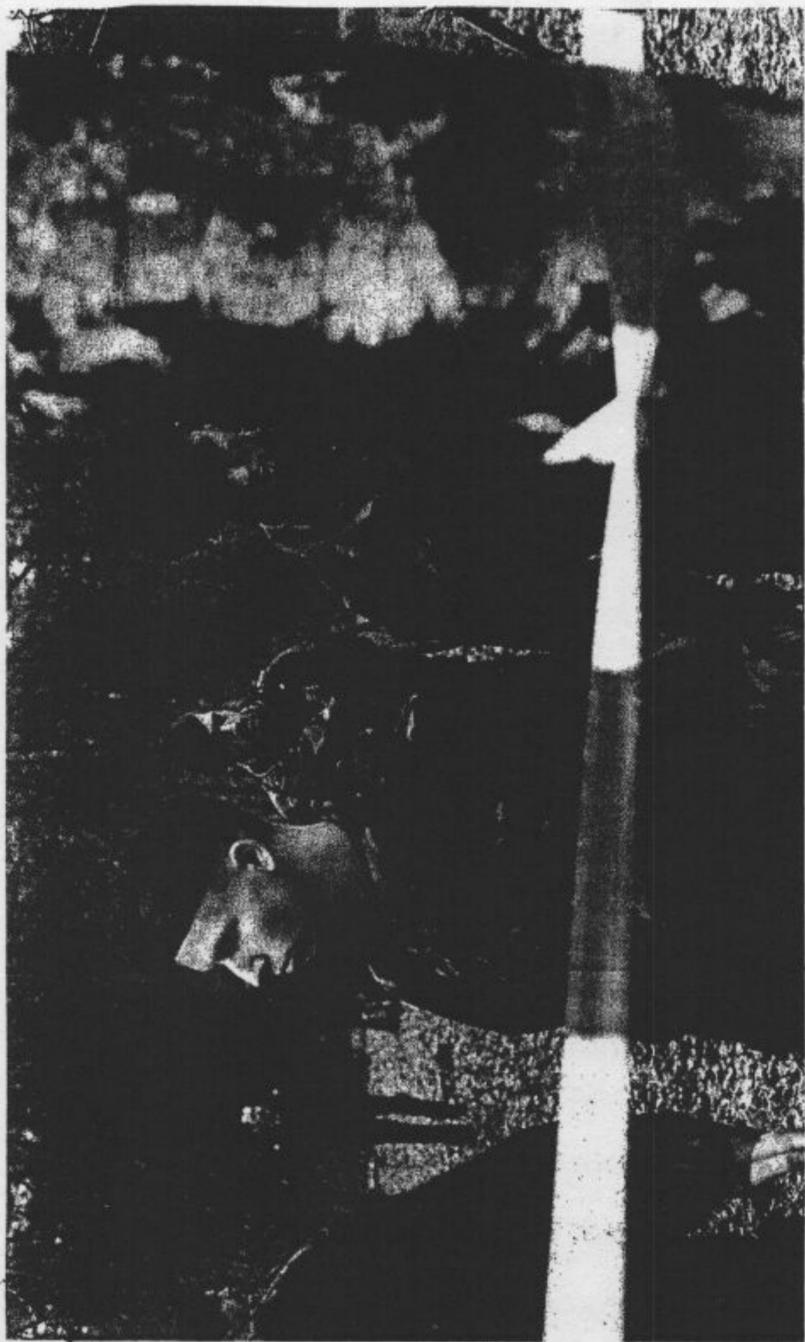
oordeeld dan in de 'flower power' tijd. Nog een voorbeeld: de verschillen tussen rechters die op een psychiatrische afdeling beoordelen of een patiënt gedwongen opgenomen moet blijven, zijn enorm. Subjectiviteit overheerst.

Te weinig aandacht naar mijn zin geeft Derks aan het fenomeen van de getuige-deskundige in algemene zin. Wanneer een psychiater wordt gevraagd om, meestal tegen een behoorlijke vergoeding, een uitspraak te doen over iemands psychisch functioneren, blijkt de kans dat iemand geestelijk gezond wordt verklaard erg klein. Welke deskundige wil nu niet zijn deskundigheid bewijzen door met een creatieve verklaring voor het gedrag van 'de dader' (of: 'het slachtoffer') te komen? Je moet toch in elk geval proberen aan te tonen dat je de vergoeding die je krijgt waard bent?

Erik van der Maal, coördinator voorlichtingsproject Criminaliteit & Strafrecht (KNS): 'In algemene zin ben ik het wel met Derks eens. Maar met de kanttekening dat we helaas nog niets beters hebben voor mensen die gestoord en gevaarlijk zijn. Onder gevangenen is de tbs in elk geval behoorlijk berucht. Zelfs echte zware jongens doen het voor tbs in hun broek. Je krijgt als tbs'er ook met een dubbel stigma te maken. Je bent niet alleen een boef, maar ook nog een gekke boef. En je moet inderdaad steeds maar afwachten of het verblijf in de kliniek al dan niet verlengd wordt. En wat ik zoal hoor, schijnt er behoorlijk wat willekeur in dat systeem te zitten. Het meest dramatisch is dat bij de uitbehandelden. Die komen dan op een long stay-afdeling terecht, en dat staat feitelijk gelijk aan levenslang. Mijn conclusie is dat de enigen voor wie tbs mogelijk zinvol is, de mensen zijn die gemotiveerd aan een behandeling beginnen. Die zelf ook vinden dat ze een probleem hebben waar wat aan gedaan moet worden.'

Leven na de moord op Sybine

Arjen Jansons: 'Ik zet nu muziek op waar mijn dochter niet van hield'

Familieleden en klasgenoten hadden lange tijd nog hoop dat Sybine levend zou terugkomen, vooral toen de speurtocht in de bossen door mariniers, ME en vrienden niets opleverde. Foto: ANP/Koen Verheyden

royaal met haar pony uit de voo- ten. Vader Arjen ondermeemt méér dingen die anders zijn dan voorheen. „Ik luister nu in huis naar klassieke popmuziek. Hanna vindt dat leuk, maar Sybine hield er niet van. 't Is niet dat ik me wil afzetten tegen Sybine, maar het past bij de andere levensfase die we zijn ingeslagen. „Hij wil Sybine graag in ere houden. „Hoe ik dat doe? Bijvoorbeeld door een boek te schrijven. Daarin komt een uitgebreide beschrijving van haar levensloop en haar sociale instelling. Ze zette zich sterk af tegen mensen die alleen maar materiële waarden en carrière nastreefden. Haar opvatting was dat je rijkdom moet delen met anderen. In de klas van het gymnasium waar ze op zat, vroegen ze eens naar politieke voorkeuren. In Doorn overheerst de VVD. Dat gold niet voor Sybine. Omdat ze een gelovig kind was, had het voor de hand gelegen dat zij koos voor een christelijke partij, maar haar politieke voorkeur zat in de linkse hoek. In de klas nam ze het vaak op voor kinderen die in de hoek zaten waar de klappen vallen. „

Op 19 januari 1999 verdween op klaarluchte dag de 13-jarige Sybine Jansons uit Maarn. Pas op 24 februari bleek dat ze slachtoffer was geworden van een zedenmisdrift. Twee dagen na de verdwijning van Sybine begon vader Arjen Jansons een dagboek bij te houden. Hij is van plan het uit te geven. „Alles wat in mij is verzet zich tegen de gedachte dat het leven van Sybine zinloos is geweest. In het boek wil ik duidelijk maken dat we als maatschappij alles moeten ondernemen wat in ons vermogen ligt om dit soort ernstige delicten uit te bannen. „

6+ p-o
Zo goed en zo kwaad als het gaat hebben Arjen en Tineke Jansons, vader en moeder van Sybine, en hun overgebleven dochter Hanna de draad van hun leven weer opgepakt. Ze wonen sinds kort niet meer in Maarn, maar zijn verhuisd naar een plaats in Noordoost-Nederland. „Als we in Maarn waren gebleven, zouden de mensen zich voortdurend hebben afgevraagd: 'Zijn dat niet de ouders van...?' Het meeleven in de lommerrijke plaats in Utrecht was destijds groot. Met dankbaarheid kijkt de familie Jansons hierop terug. De reacties kwamen trouwens uit het hele land. Twee kisten vol met brieven, tekeningen en kaarten op de zolder van hun nieuwe huis getuigen hiervan. De verhuizing naar een ander deel van het land - van oorsprong komen de Jansons uit de buurt van Franeker, waar Sybine ook begraven is - is voor hen een manier om om te gaan met het verschrikkelijke dat hun is overkomen. „Belangrijk bij de verwerking is te markeren dat je als gezin aan een andere levensfase, zonder Sybine, bent begonnen. „meent Arjen Jansons (46). Als Sybine er nog was geweest, was het niet tot deze verhuizing gekomen. „Sybine was erg gehecht aan de regio Utrecht en aan haar vriendinnen op haar school in Doorn. „In hun nieuwe woonplaats wonen ze landelijk. Achter het huis dat ze hebben gekocht, ligt een stuk land. Daar kan hun dochter Hanna, die gek is op paarden,

den op verdenking van twee verkrachtingen, bleek overeenkomsten te vertonen met sporen die onder de nagel van Sybine werden aangetroffen. Arjen Jansons is een analytische denker, een echte 'beta-man' zou je kunnen zeggen. Met het drama rond zijn dochter is hij van meet af aan rationeel omgegaan. Nu, ruim twee jaar later, is dat nog steeds zo. „Ik heb zelden een traan gelaten. Zelf zit ik daar niet mee, al heb ik de indruk dat m'n omgeving er soms wel mee zit. „zeggt hij. „Ik praat wel eens met lorgenoten, die zeggen: 'Als ik de dader voor m'n auto krijg, dan...'. Zo zit ik van nature niet in elkaar. Daar heb je toch vooral jezelf mee? Zo'n houding kan je op den duur helemaal gaan beheersen. „Hij steekt z'n energie naar eigen zeggen liever in beïnvloeding van de rechtsproceduur. „Ik heb sterk bij de advocaat-geraeral (de aanklager voor het hof, red.) aangedrongen op levenslang. Dat heb ik vooral ge-

Sybine Jansons. Foto: ANP

Jacques Lucieer, hoofdinspecteur geestelijke gezondheidszorg: 'Tbs heeft primair tot doel de samenleving te beschermen tegen het risico van een hernieuwd delict. In de tweede plaats gaat het erom de betrokkene - indien mogelijk - zodanig te behandelen dat hij met een geringe kans op herhaling kan terugkeren in de samenleving. De tbs-klinieken voldoen in belangrijke mate aan het eerste doel. Op het punt van behandeling kan nog meer bereikt worden. De verschillende projecten, die naar aanleiding van de nota Kosto worden ingezet, waaronder een toenaadering tot de algemene geestelijke gezondheidszorg, zullen daar zeker aan bijdragen.'

Website Ministerie van Justitie: '(...) Tbs wordt aanvankelijk voor twee jaar opgelegd. Daarna beoordeelt de rechter of de tbs-maatregel verlengd moet worden. Dat kan tweemaal met één jaar of telkens met twee jaar gebeuren. De behandeling duurt al gauw vijf jaar (...)./Marty PN van Kerkhof

Oud-minister De Clerck vindt het lange voorarrest van Dutroux onaanvaardbaar.

Van onze correspondent **Rob Gollin**
BRUSSEL
Stefaan De Clerck (49) stond politiek in de branding toen de affaire-Dutroux in volle omvang losbarstte. Hij was in juni 1995 één dag minister van Justitie toen in Grace-Hollogne bij Luik de meisjes Julie en Mélissa verdwenen. Hij stond aan de wieg van de hervormingen van politie en justitie, waarvan de noodzaak alom werd onderschreven na de blunders in het onderzoek naar de ontvoerde kinderen.

Hij nam op 23 april 1998 ontslag, nadat Dutroux enkele uren de benen nam. Nu is hij Kamerlid in de oppositie, en voorzitter van de Christelijke Volkspartij (CVP). 'België is veranderd. Maar vooral op papier.'

- Welke momenten zijn u het meest bijgebleven?
'Het emotioneelst was natuurlijk de ontdekking van de lijkes en de ontmoeting kort daarop met de ouders thuis. Dat was zwaar. Ik heb nog contact, maar het is minder. Ook zij proberen door te gaan met hun leven. De bitterste herinnering is de ontsnapping. Zo'n ongelooflijke stommitieit. In-drukwekkend was dat een heel volk in beweging kwam. Met een scherpe boodschap, een felle kreet: doe er iets aan!'

- Is er genoeg aan gedaan?
'Er is veel ondernomen. In die tijd zijn er meer dan 160 wetsontwerpen ingediend. Maar het stopt in de uitvoering. Laat ik het niet hebben over de enwording van de politie. Dat loopt. Lokale besturen nemen hun verantwoorde-

lijkheid. Maar het gaat mis op andere terreinen. Er is nog altijd te weinig aandacht voor slachtoffers van misdrijven, hoewel de hele procedure over hun rechten vastligt. De strijd tegen de georganiseerde misdaad komt niet van de grond, terwijl de regelingen er zijn: anonieme getuigen, telefoontaps, spijtoptanten. Neem dat laatste. De Franstalige socialisten willen er niet aan. Hun voorman Elio Di Rupo is ooit het doelwit geweest van een onterechte beschuldiging. Maar het zou spijtig zijn dat op basis van één nare persoonlijke ervaring de zaak niet doorgaat. Het is bijvoorbeeld de laatste kans om ooit iets over de Bende van Nijvel te vernemen. We hebben één federaal parket gekregen, met een super-procureur voor de zware dossiers. Akkoord. Maar dat staat in een gezagsrelatie met

de minister. Onder politieke invloed. Dat is gevaarlijk.'
- U zegt dat er uiteindelijk niet veel is veranderd?
'Jawel, maar vooral op papier. Ik plaats vraagtekens bij de werkelijkheid.'

- Wie is verantwoordelijk?
'Ik weet het: er wordt vaak verwezen naar de nog altijd gepoliticiseerde parketten. Dat is een erfenis van vroeger. Nu zijn politieke benoemingen niet meer mogelijk. Nee, ik stel vast dat de regering het proces niet stimuleert. Justitie was de enige post waarop is bezuinigd. De minister, Marc Verwilghen, staat geïsoleerd. Zijn eigen partij, de VLD, steunt hem niet. Hij heeft ruzie met de PS. Hij heeft moeilijkheden met zijn ambtenaren. Dat schiet niet op.'

daan voor Tineke en Hanna. Het is me ook gelukt. De eis was levenslang. Dat stemde me tevreden. 't Is de rechter geweest die er 18 jaar van heeft gemaakt. Nee, de rechter beïnvloedt wil ik niet. Dat zou principieel onaanvaardbaar zijn. Van de 'waarom-vraag' hebben hij en zijn vrouw geen last gehad. „Ik zeg graag m'n 81-jarige moeder uit Franeker na, die vanaf het begin heeft gezegd: 'Dit komt niet van God. Dit is de satan ten voeten uit!' Satan is een anti-goddelijke macht die er in deze wereld voortdurend op uit is mensen in zijn greep te krijgen. Oorlogen getuigen daarvan. Maar ook dit soort ernstige seksuele misdrijven. We hebben niet te maken met één zedende-linquent. Alleen al in de provincie Utrecht zijn er zo'n 1400. Dat maakte het onderzoek des-tijds ook zo moeilijk. „Jansons wil graag jiveren voor een betere wereld waarin deze misstanden worden uitgebann-

waren maandenlang met de zaak bezig. Toch speelde vader Jansons zelf ook mee of meer voor rechercheur. Bijvoorbeeld door het voeren van gesprekken met getuigen en het verrichten van spuurwerk, onder meer in de buurt van de vindplaats van de fiets van Sybine. „Politieagenten gaan 's avonds terug naar hun huis en hun gezin. Maar als ouder ben je behalve langhebbende nummer één. „Zijn vrouw Tineke, dochter Hanna, maar ook familieleden en de klasgenoten hadden lange tijd nog hoop dat Sybine levend zou terugkomen, vooral toen de speurtocht in de bossen door mariniers, ME en klasgenoten niets opleverde. Bij vader Arjen was de hoop al snel vervlogen. „Ik moest mezelf soms stevig toespreken om er nog enigszins in te geloven. „Ruim een maand na haar verdwijning werd het levenloze lichaam van Sybine gevonden in een vaart bij Breukelen. Dna-materiaal van een 37-jarige buschauffeur, aangehou-

ten. Het Nederlandse rechtssysteem moet mensen afschrikken als het om het plegen van ernstige delicten gaat, maar volgens Jansons is dat symptoombestrijding. Hij stelt er het christelijk geloof tegenover, dat hij beschouwt als 'bronbestrijding'. Hij wijst op verhalen in de bijbel waarin grote misdadigers een andere weg inslaan als ze tot bekering komen. „Helaas is er in Nederland een zekere afkeer tegen deze verhalen. Je kunt Nederlanders gemakkelijker onder het avondeten een verzekering sluiten dan ze aanspreken over bekering. „Over mogelijke vergeving van de moordenaar van zijn dochter wil hij nu niet praten. „Dat is niet aan de orde. Daar hoort verandering bij. En welgemeende spijt voor wat hij heeft gedaan. Die signalen zijn er niet. En als een dader niet om vergeving vraagt, valt er niets te geven. „

Koos Bijlsma

Proces tegen Dutroux gaat mogelijk volgend jaar van start

VENVOEG VK 11/8
- Als oppositiedid moet u de regering wel de schuld geven.

'Nee, pas op. Ik wil een erfenis bewaken. Er is veel op gang gebracht. Het is af te strepen. Wat is afgesproken? Hoe ver staat de uitvoering? Iedereen was destijds akkoord, hè.'

- En inmiddels wacht Dutroux nog altijd op zijn proces.

'Onaanvaardbaar. Verschrikkelijk voor slachtoffers en familie. Slecht voor de publieke opinie. Vijf, zes jaar, dat is niet redelijk meer. Er wordt nog altijd gezocht kennelijk. Waarom toch? Door te blijven spitten, door alles aan van alles te koppelen, wek je de indruk dat er nog veel meer moet zijn. Maar als het proces weinig meer oplevert dan de nu al gekende feiten, scheep je de Belgische bevolking met een nieuwe kater op.'

België NVH 7/8

Ik lees in de krant, dat de Belgische justitie van plan is een aanklacht in te dienen tegen de Israëlische premier Sharon wegens schending van de mensenrechten. Als er nu toch een land is, dat zich niet met een ander moet bemoeien, dan is dat toch wel België. Kortgeleden zag en hoorde ik het indroevige verhaal van dat slachtoffer van Dutroux. Dat gaat nu al vanaf 1995 en iedereen doet alsof z'n neus bloedt. Niemand doet iets en zelfs slaagt dat stuk ongeluk er in om er in een gestolen auto vandoor te gaan. Hoe is het mogelijk dat zoiets na al die jaren nog steeds niet tot een rechtszaak is gekomen. Er zijn geruchten, er rijzen vermoedens en daar zal het wel bij blijven, vrees ik.

Zuidlaren, R. Holtkamp

Proces Dutroux wellicht in 2002

BRUSSEL - Het proces tegen Marc Dutroux, de beruchtste gevangene van België, kan misschien volgend jaar van start gaan. Begin volgende maand zal de rechtbank van Luik waarschijnlijk bekendmaken of het vooronderzoek in de zaak Dutroux rond is. Zo ja, dan wordt een datum in 2002 vastgesteld voor het proces. Zie ook Buitenland 2. 6 t 11/8

Zembla. Herhaling uit maart van de documentaire over de Belgische pedofiel en moordenaar Marc Dutroux. Hij ontvoerde ruim vijf jaar geleden jonge meisjes en stopte ze in een kooi onder zijn huis. De kinderen werden seksueel misbruikt en daarna vermoord. Hij is echter nog steeds niet veroordeeld. Ned.3. 21.18-22.00u. 11/8

Brussel - Het proces tegen Marc Dutroux kan wellicht in 2002 van start gaan. De Kamer van Inbeschuldigingstelling (KI) beoordeelt volgende maand of het onderzoek naar de moord op vier en ontvoering van zes jonge meisjes kan worden afgerond. Dat heeft het Luikse parket gisteren bekendgemaakt.

Maandag is het precies vijf jaar geleden dat Marc Dutroux werd gearresteerd op verdenking van betrokkenheid bij de ontvoering van Laetitia Delhez. Het dan 14-jarige meisje is vier dagen eerder spoorloos verdwenen in haar woonplaats Bertrix. Een getuige herinnert zich een deel van de nummerplaat van de wagen van Dutroux en brengt het balletje

aan het rollen. Op 15 augustus 1996 bevrijdt de politie Laetitia en de drie maanden eerder verdwenen Sabine Dardenne (13) uit een geheime kelder onder de woning van Dutroux in Marcinelle, een grauwe voorstad van Charleroi.

Op 17 augustus worden bij de woning van Dutroux' echtgenote Michèle Martin de lichamen opgegraven van de 9-jarige Luikse meisjes Julie Lejeune en Mélissa Russo, die in juni 1995 spoorloos verdwenen. Wie de twee kinderen ontvoerde (Dutroux zelf beweert dat hij de meisjes 'aangeleverd' kreeg en zelf niet bij de kidnapping betrokken was) en hoe ze precies om het leven kwamen, is vijf jaar na dato nog steeds niet duidelijk.

Dutroux heeft ook altijd ontkend dat hij Julie en Mélissa seksueel misbruikte. Wel heeft hij toegegeven dat hij samen met zijn hulpje, Michèle Lelièvre, de Hasseltse tieners An Marchal (17) en Eefje Lambrecks (18) ontvoerde, tijdens een uitstap naar Oostende. De lichamen van An en Eefje worden op 3 september 1996 opgegraven bij de woning van Bernard Weinstein in Jumelet. Dutroux schuift de moord op de meisjes in de schoenen van de Fransman, die dat niet meer kan tegenspreken. Weinstein werd door Dutroux levend begraven.

In totaal worden er in verband met de ontvoeringen en moorden en de autozwendel waar Dutroux bij betrokken is, 14 arrestaties verricht. België is in

shock. In oktober van dat jaar trekken meer dan driehonderd duizend mensen door de straten van Brussel om te protesteren tegen de slechte werking van politie en justitie.

Vijf jaar na dato heeft justitie (eindelijk) opdracht gegeven het omvangrijke dossier over de zaak te digitaliseren. De heren der rondslingerende bewijsstukken en getuigenverklaringen moeten in de computer worden opgeslagen. Intussen zitten nog drie beschuldigen in de cel. Dutroux zelf zit momenteel een gevangenisstraf van vijf jaar uit voor het geweld dat hij gebruikte bij zijn geruchtmakende ontsnapping in april 1998. Ook Lelièvre en Michèle Martin zitten nog steeds achter de tralies. (GPD)

Vijf jaar na Dutroux zit Belgische justitie nog altijd in ivoren toren

door Ton van Lierop 6 t 11/8

BRUSSEL - De schokgolf was ongekend en onverwacht. De arrestatie van de pedofiel Marc Dutroux en zijn handlangers bracht België vijf jaar geleden op de rand van een revolutie. De etterbuil die groeide op een jaren verwaarloosde wonde van corruptie, inefficiëntie en arrogantie bij justitie, politie en politiek barstte open op 13 augustus 1996, maandag vijf jaar terug. België lijkt er nog steeds niet van gekomen.

Twee jaar later, na de kortstondige ontsnapping van Dutroux in april 1998, herhaalde de enorme volkswoede zich. Toenmalig minister van binnenlandse zaken Tobback vreesde zelfs openlijk voor een revolutie. „Als we Dutroux toen 's avonds niet weer te pakken hadden gehad, was het echt misgegaan. En dat gevaar dreigt nog steeds”, aldus de inmiddels naar het zijtoneel verbannen Tobback. De volkswoede, onder meer over het verwijderen van onderzoeksrechter en volksheld Connerotte van de zaak-Dutroux, uitte zich op vele manieren. In

het vredige België, waar de burger altijd makkelijk te paaien was geweest, werden wegblokkades opgeworpen, legden arbeiders spontaan het werk neer en twijfelde iedereen en alles aan staat en systeem. Overal zouden complotten en netwerken achter schuil gaan, zo was het overheersende gevoel. Onder anderen vooraanstaande politici en zakenmensen zouden structureel kinderen hebben misbruikt. Concrete bewijzen werden nooit gevonden, maar de theorieën smeulen vijf jaar later nog steeds door. Na de massale Witte Mars van oktober 1996 leek de volkswoede gelust, maar het ongenoegen kan snel weer oplaaien. Zo bleek onder meer na de beruchte ontsnapping. Veel beterschap werd beloofd. 'Zoiets' als Dutroux zou nooit meer mogen en kunnen gebeuren in België, zeiden regerende politici en koning in 1996. Het imago van België is inmiddels weer aan de beterende hand. Maar vijf jaar na de explosie van de zaak-Dutroux lijkt er nog niet veel veranderd bij de zuiderburen. Politie en justitie waren de zwakke schakels waar een geslepen Dutroux makkelijk doorheen kon breken. De drie ver-

schillende politiekorpsen, die elkaar bestreden uit angst dat de ander met een succes ging lopen, kregen na april 1998 een haastige en slecht voorbereide fusie tot een nationale politiemacht opgedrongen. De strijd over gelijke beloning van agenten, nieuwe uniformen en rang en stand van oudgedienden van rijkswacht en gemeentepolitie binnen het nieuwe nationale korps is nog steeds niet uitgewoed. Laat staan dat de Belgische politie klaar is voor een goede samenwerking met justitie, die als vanouds in een ivoren toren verblijft. Rechters en officieren van justitie werden in België vroeger benoemd op basis van hun partijkaart. De grootste zorg van de drie grote politieke families (christen-democraten, socialisten en liberalen) was genoeg partijvrienden in de justitiële top benoemd te krijgen. Altijd handig in het geval een andere politieke vriend in de problemen dreigde te komen. Efficiënt werkte het apparaat echter niet. De ouders van vermiste kinderen liepen ook stuk op bureaucratie, moedwil en misverstand. Vooral het ongenoegen daarover leek de vader van Dutroux-slachtoffer An

Marchal even politieke vleugels te geven met zijn Partij voor een Nieuwe Politiek in België (PNPb). Zijn partij bleek echter vooral leden met extreemrechtse verledens aan te trekken. De mogelijke bliksemafleider voor veel misnoegde kiezers liep nog voor de 'moeder van alle verkiezingen van 1999' stuk op interne twisten. Justitie dacht mede daardoor op de oude weg door te kunnen gaan. Nog steeds is er geen structureel overleg tussen magistraten en politieofficieren over zaken als verdwijningen, op enkele gunstige uitzonderingen in bepaalde steden na. Ook de Hoge Raad voor Justitie, die voortaan rechters moet benoemen, functioneert nauwelijks. Juridische experts als hoogleraren hebben er weliswaar zitting in gekregen, maar ook schaduwfiguren uit diverse partijen. Politieke connecties blijven zo een rol spelen in het gerechtelijk apparaat. Het is mede daarom dat Tobback, die vroeger ook niet vies was van politieke benoemingen, in diverse media zegt te vrezen voor weer oplaaiend ongenoegen bij de burger. België ontwaakte half augustus 1996 na de opgraving van kin-

'Commissie-Dutroux moet weer aan het werk'

door onze correspondent Pascale Thewissen 6 t 14/8

BRUSSEL - De Belgische parlementaire enquêtecommissie-Dutroux moet opnieuw aan het werk. Dat stellen de Vlaamse christen-democraten van de Christelijke Volkspartij (CVP). De oppositiepartij wil dat de politici die eind 1996 onderzoek deden naar het falen van politie en justitie in de zaak van de ontvoerde en vermoorde meisjes opnieuw aan de slag gaan. Deze keer moet de commissie onderzoeken wat er met de aanbevelingen van destijds is gebeurd.

Gisteren was het precies vijf jaar geleden dat Marc Dutroux werd gearresteerd, samen met zijn ex-echtgenote Michèle Martin en zijn hulpje Michel Lelièvre. Volgens de CVP is onder de vorige, rooms-rode regering onder leiding van Jean-Luc Dehaene de aanzet gegeven voor een hele reeks hervormingen bij politie en justitie.

De christen-democraten werden bij de verkiezingen van mei 1999 echter afgestraft door de kiezers. De CVP moest in de oppositiebanken plaatsnemen als gevolg van de dioxinecrisis, maar ook door de nasleep van tal van andere schandalen, waaronder de zaak-Dutroux, speelde een rol. Na het aantreden van de paars-groene coalitie raakte de uitvoering van de aanbevelingen van de commissie-Dutroux in het slop, beweren de christen-democraten. En dat terwijl de voorzitter van die commissie, de liberaal Marc Verwilghen, nu minister van justitie is. Verwilghen ondervindt echter de nodige tegenwerking, stelt de CVP: van de magistratuur, van de coalitiepartners en zelfs van zijn eigen partijgenoten. De christen-democraten stellen daarom voor de commissie-Dutroux opnieuw samen te brengen om een inventarisatie te maken van hetgeen er in de praktijk terecht is gekomen van de aanbevelingen van destijds. Zo is er de vorming van een eenheidspolitie, een proces dat weliswaar in gang is gezet maar nogal moeizaam verloopt.

Daarnaast moest er een Hoge Raad voor Justitie worden ingesteld, zou er een betere behandeling van de slachtoffers van een misdaad komen, evenals een betere uitwisseling van informatie tussen de verschillende politiediensten. Volgens het CVP-kamerlid, Tony Van Parys, tevens oud-minister van justitie, is het vooral met dat laatste nog bedroevend slecht gesteld. „Als er nu een tweede zaak-Dutroux zou losbarsten, zou de uitwisseling van gegevens even slecht verlopen”, aldus Van Parys. Overigens heeft niet alleen de oppositie zo haar bedenkingen bij wat er terecht is gekomen van de adviezen van vijf jaar geleden. Ook de Vlaamse minister van toerisme, de socialist Renaat Landuyt, uitte gisteren harde kritiek op het slakengangetje waarin de veranderingen bij politie en justitie worden doorgevoerd. Landuyt, verslaggever van de commissie-Dutroux, verwijft de regering en het parlement dat ze geen prioriteit meer geven aan de hervormingen van het gerecht. Landuyt noemt dat 'een historische vergissing'. „De klassieke politieke thema's

beheersen de agenda opnieuw. Exit justitie. Dus is het weer wachten op een individueel drama dat de emoties zwaar beoert, en justitie opnieuw op de voorgrond brengt”, zei hij gisteren in een interview met de krant *De Standaard*. België herdenkt deze week dat Dutroux op 13 augustus 1996 werd aangehouden. In de dagen die volgden konden de ontvoerde meisjes Sabine Dardenne (drie maanden spoorloos) en Laetitia Delhez (vier dagen eerder verdwenen in haar woonplaats Bertrix) levend worden bevrijd uit de kelder van Dutroux' 'gruwelhuis' in Marcinelle. Voor de negenjarige meisjes Julie Lejeune en Mélissa Russo (in juni 1995 ontvoerd) en de Hasseltse tieners An Marchal en Eefje Lambrecks (verdwenen in augustus 1995) kwam de hulp te laat. De lichamen van Julie en Mélissa werden op 17 augustus 1996 opgegraven in Sars-la-Buissière, bij de woning van Michèle Martin. Twee weken later, op 2 september, werden ook An en Eefje dood teruggevonden.

derlichamen en de aanhouding van Dutroux uit een zomerse siesta. De in Brussel ruim vertegenwoordigde internationale media sprongen daar in volle komkommertijd bovenop. Daardoor kreeg de zaak, later

Marc Dutroux zit al vijf jaar in voorarrest en zijn proces is nog niet in zicht.
'Onaanvaardbaar. Verschrikkelijk voor slachtoffers en familie', vindt oud-minister van Justitie Stefaan De Clerck.

Van onze correspondent
Rob Gollin

BRUSSEL

Marc Dutroux, verdacht van meervoudige kindermoord en ontvoering van zes Belgische meisjes, zit in zijn cel en tikt. Op een zelf aangeschafte elektronische typemachine schrijft hij brieven. Urenlang.

Aan zijn advocaten, bijvoorbeeld. Zes, zeven kantjes. Dat hij weer eens ruzie heeft met de gevangenisdirectie in Aarlen. Dat hij te weinig met zijn oudste zoon mag bellen, en dat daar dringend iets aan gedaan moet worden.

Maar ook magistraten krijgen post. Dan zijn zes kantjes nog beknopt. Onderzoeksrechter Jacques Langlois in Neufchâteau krijgt wel eens het dubbele. Procureur des konings Michel Bourlet ook. Het zijn volgens ingewijden nogal verwarde betogen. Van enige chronologie is geen sprake. Beschuldigingen aan het adres van kompanen van weleer zijn wild en oncontroleerbaar.

Maar het is kennelijk een manier om een zelfs voor België ongekend langdurig voorarrest te doorstaan. Op 13 augustus is het vijf jaar geleden dat het monster van Marcinelle werd opgepakt, samen met zijn vrouw Michèle Martin en handlanger Michel Lelièvre; ook zij zitten nog in voorlopige hechtenis, elf andere verdachten kwamen vrij maar zijn in staat van beschuldiging gesteld. Hun arrestaties, de bevrijding van Sabine Dardenne en Laetitia Dehez uit de gruwelkelder en de ontdekking kort daarop van de stoffelijke resten van vier vermiste meisjes - Julie, Mélissa, An en Eefje - brachten België maandenlang op de rand van histerie.

Of Dutroux speelt dat hij de feiten van toen niet meer op een rijtje heeft, is de vraag. Wie de schaarse berichten uit de cel gelooft, krijgt de indruk dat er een meester in manipulatie bezig is. Hij krijgt een aangepast dieet, sarta zijn cipers, en bevuilt zich met enige regelmaat als protest tegen zijn behandeling. Maar ook justitie wekt na een lustrum onderzoek, waaraan tientallen speurders permanent hebben gewerkt, niet de indruk alles boven water te hebben. De jongste speculaties over de datum van een proces gaan tot ontzetting van de ouders van de kinderen al in de richting van 2003. Hoewel de Belgische wet niet voorziet in een maximum termijn voor voorarrest, zijn volgens juristen de grenzen van redelijkheid inmiddels ver overschreden.

Niet dat Dutroux met een beroep daarop zou vrijkomen. Hij kwam in 1992 vervoegd uit de gevangenis na een veroordeling tot 13 jaar en zes maanden wegens verkrachting van vijf minderjarige meisjes. Nu hij in herhaling is vervallen, moet hij de rest van die gevangenisstraf uitzitten. Bovendien kreeg hij vijf jaar cel wegens zijn kortstondige ontsnapping in 1998.

De lange duur van het onderzoek wordt goeddeels toegeschreven aan verschillen van opvattingen

geclassificeerd als uiting van Belgische ziekte van achteloosheid en slordigheid, wereldwijd enorme aandacht. Meer misschien dan normaal gesproken zou zijn gebeurd. Vijf jaar na dato denken nabe-

staanden, media en bezorgde burgers opnieuw veel over Dutroux. En de conclusie is dat België nog een lange weg heeft te gaan. Het onderzoek in de zaak-Dutroux eveneens. Zo zijn nog geen 1.300 haartjes geanaly-

seerd van de in totaal 6.000 die bij huiszoekingen in beslag zijn genomen. Het proces tegen Dutroux is daarom opnieuw nog maar eens met een jaar uitgesteld. De vraag is hoe lang België geduld blijft houden.

Zembla: De stilte rond Dutroux

Op 20 oktober 1996 trekken zo'n 300.000 Belgen door Brussel in een Witte Mars. Een stil protest tegen de gruwelijke misdaad van Marc Dutroux en zijn handlangers. De beelden van de Witte Mars gaan de wereld over, maar de Belgische tv zendt deze niet rechtstreeks uit. "Geldgebrek", weet een woordvoerder van de BRT. "En dan moet je keuzes maken." Dat blijkt; dezelfde week is er wel een voetbalwedstrijd rechtstreeks op tv te zien.

Het is nu al meer dan vijf jaar geleden, op 13 augustus 1996, dat Marc Dutroux, zijn ex-vrouw Michèle Martin en zijn compaan Michel Lelièvre worden gearresteerd. Na een gouden tip over de ontvoering van één van zijn slachtoffers Laetitia Dehez worden Dutroux & Co ontmaskerd. De verhalen over zijn misdaden komen los. En die zorgen voor een golf van verontwaardiging in België en de rest van de wereld.

Ontvoering, verkrachting, kinderporno, moord. Het is slechts een klein deel van de aantijgingen die Dutroux ten laste wordt gelegd. Deels heeft hij die bekend, deels zijn die bewezen. Maar al die feiten schijnen niet genoeg bewijsmateriaal op te leveren om Dutroux ook daadwerkelijk te veroordelen. Dit tot grote ergernis van de nabestaanden van zijn slachtoffers.

In Zembla wordt de documentaire *De stilte rond Dutroux* uitgezonden. Daarin komt de moeder van de toen 8-jarige Melissa Russo aan het woord, die na een half jaar opgesloten te hebben gezeten in één van de kelders van Dutroux overleed. De moeder, Carine Russo, zegt: "Onze dochter is vijf jaar geleden dood in een tuin gevonden, samen met haar vriendin Julie. Maar nog steeds weten

Marc Dutroux. © REUTERS

we niet wie hen heeft ontvoerd, waaraan ze zijn overleden en wie hen seksueel heeft misbruikt." En dat is precies wat er in België gaande is. De zaak staat stil.

Eigenlijk staat de zaak Dutroux al sinds 14 oktober 1996 stil. Op die dag werd onderzoeksrechter Jean-Marc Connerotte van de zaak gehaald, omdat hij niet objectief zou zijn. Connerotte had op een benefietavond voor nabestaanden van vermiste kinderen een bord spaghetti voorgezet gekregen. Het feit dat hij dat accepteerde, was een bewijs dat hij voor de slachtoffers koos. Het 'spaghetti-arrest'

leidde tot beroering in België. Zo waren er wegblokkades en proteststakingen. Tevergeefs. Connerotte komt niet terug. Zijn opvolger, de Waalse onderzoeksrechter Langlois, schat de zaak anders in. Met als gevolg dat bewijsmateriaal zoek raakt, dan wel in de doofpot verdwijnt, en een reeks arrestanten wordt vrijgelaten.

De geruchten dat de zaak Dutroux een nationaal schandaal zou zijn, waarbij invloedrijke Belgen, zoals politici, betrokken zijn, werden steeds luider. Maar heel langzaam werd het stil rond Dutroux. Als hij al in het nieuws is, dan heeft hij de publiciteit zelf gezocht, hetzij bij een ontsnappingspoging, hetzij omdat hij zou lijden onder het strenge gevangenisregime.

De ouders van de slachtoffers, die nog steeds een grote onzekerheid leven en opgezaald zijn met een gigantisch trauma, staan meer en meer alleen. De aandacht van het Belgische volk is verstomd. En van de autoriteiten hebben ze nog nooit iets hoeven te verwachten.

FRED VAN GARDEREN

Zembla - De stilte rond Dutroux. VARA, Ned. 3, 21.15 uur (de documentaire werd eerder in maart dit jaar uitgezonden)

gen en rivaliteiten binnen het justitieel apparaat. Onderzoeksrechter Langlois zou het naar verluidt zo langzamerhand welletjes vinden en op een proces willen aansturen. Maar zijn chef, procureur des konings Bourlet, wil nog alle losse eindjes tot op de bodem uitpluizen.

Hij gelooft stellig dat Dutroux deel uitmaakte van een omvangrijk netwerk waarin meisjes en jonge vrouwen werden misbruikt en sluit bescherming door hogergeplaatsten niet uit. Geregeld vaardigt hij nieuwe opdrachten uit. Zo is vorig jaar nog een onderzoek naar de verkrachtingen herhaald en volgde onlangs wederom een reconstructie van de ontvoering van Julie en Mélissa. Het jongste dictaat wekte verbazing: een analyse van de vijfduizend haartjes die in de kelder van Dutroux zijn aangetroffen. Voor deze titanenklus - langdurig en kostbaar - zijn laboratoria in binnen- en buitenland ingeschakeld.

Volgens de advocaat van Dutroux, Julien Pierre, is het volslagen zinloos: als er haartjes van 'zakenrelaties' worden geïdentificeerd bewijst dat nog niet hun aanwezigheid. Ze kunnen ook via zijn kleding in de kelder zijn beland.

Wat zegt Dutroux zelf over zijn positie in een mogelijk netwerk? Raadsman Pierre, in verschillende recente interviews: 'Dutroux is een geboren individualist. Als je hem ernaar vraagt, verklaart hij: "Wat wilt u dat ik zeg. Er is niks. Ik ben de hoofdrolspeler".' Maar de verwarring blijft. Uit

vorige maand uitgelekte verhoorverslagen blijkt dat Dutroux en de anderen zelf wel enkele keren over een netwerk spreken. Over de ontvoering van An en Eefje zei Dutroux: 'Ik wilde geen andere meisjes meer. Ik had Julie en Mélissa al in de kelder. We zijn toen overeengekomen dat ze in een netwerk zouden worden gezet.' Lelièvre: 'Toen we met Laetitia naar Marcinelle reden vertelde Dutroux dat hij niet de enige was die dit soort dingen deed, en altijd op bestelling werkte. Dutroux legde uit dat hij de meisjes conditioneerde, zodat ze gehoorzaam en onderdanig waren als ze bij de klanten terecht kwamen.'

Het monster van Marcinelle geeft niet alle beschuldigingen toe. Hij bekent de ontvoeringen en enkele verkrachtingen, maar geeft slechts één moord toe, die op zijn kompaan Bernard Weinstein. Hij schuift deze handlangers de moord op An en Eefje in de schoenen. Julie en Mélissa zouden door verhongering en verwaarlozing zijn gestorven, toen hij begin 1996 drie maanden in de cel zat. Dat de andere verdachten er afwijkende versies op na houden, maakt een precieze ontrafeling van de gebeurtenissen van toen er niet eenvoudiger op.

Maar volgens juristen kan dat nooit de reden zijn om maar niet aan een proces te beginnen. 'Het gaat er dan om dingen aannemelijk te maken. Eens moet je toch ophouden', verklaarde een Luikse mensenrechtenadvocaat.

is Marc Dutroux zeker niet. Maar wat dan wel? Aflevering 2: Het profiel van een dader.

Marc Dutroux, Europa's meest besproken crimineel, wacht inmiddels vijf jaar op zijn proces. Het Belgische gerecht probeert een zo stevig mogelijke zaak tegen hem op te bouwen, maar de Belgische burgers hebben nog steeds sterk het idee dat men bezig is kool en geit te sparen. Juist daarom blijft Marc Dutroux ook buiten het Justitiepaleis het onderwerp van een polemiek.

Centraal in alle pogingen om een juist beeld te krijgen van de ware omvang van 'de zaak-Dutroux' staat natuurlijk de persoonlijkheid van de man zelf. Naar verluidt laat hij zich in de gevangenis 'de harde schijf' noemen. Niet gek gevonden voor iemand die inderdaad de sleutelfiguur is in een zaak waarin vooralsnog alles denkbaar is en maar weinig bewijsbaar.

Is Marc Dutroux het type van de koele crimineel en in staat zich te handhaven in de keiharde multinationale business van de mensen- en pornohandel? Is hij eerder een scharrelaar die zich in de pels van de grote jongens had genesteld? Of was hij een koning op zijn eigen vierkante meter, waar hij zich omringde met seksueel verknipte marginalen. Is het denkbaar dat deze man de veiligheidspin is in de bom die volgens sommigen ligt te tikken onder de monarchie?

Marc Dutroux moet worden beoordeeld op wat hem bewijsbaar ten laste kan worden gelegd. Voorlopig is dat nog maar betrekke-

Margreet van Muijlwijk | achtergrond
Is hij een uitgesproken verknipte marginalen?
psychopaat die zich Of is hij zo intelligent dat
omringde met seksueel hij ongrijpbaar is?
Ontoerekeningsvatbaar

VK
H/P

lijik weinig in vergelijking tot alle vermoedens en hypothesen. Alleen de moord op zijn compagnon Weinstein heeft hij bekend. Plus betrokkenheid bij de ontvoering van zes meisjes en seksueel misbruik van vier van hen. Van de dood van An en Eefje zegt hij niets te weten. De dood van Julie en Mélissa schuift hij af op zijn medeverdachte Lelièvre en op zijn vrouw Michèle Martin. Dat hij leverancier zou zijn van kinderen en jonge vrouwen aan prostitutienetwerken en toeleveraar van kinderporno ontkenkt hij in alle toonaarden.

"Ik hoop dat ik gauw de gelegenheid krijg om te vertellen wat ik allemaal heb meegemaakt... als ik een uitgever kan vinden." Marc Dutroux schreef dit in 1997, een jaar nadat hij was opgepakt op verdenking van ontvoering en verkrachting van en moord op minderjarige meisjes plus moord op zijn medeplichtige. Het zou kunnen dat hij toen nog hoopte zijn toekomst zeker te stellen met de opbrengst van zijn memoires. Hij had uit zijn vorige aanvaringen met het gerecht geleerd dat gevangenisstraf maar tijdelijk is. In 1989 werd hij voor verkrachting van minderjarige meisjes, geweldpleging en wapenbezit al eens veroordeeld tot dertien jaar en zes maanden cel. Nauwelijks twee jaar later, op 8 april 1992, werd hij vervoegd vrijgelaten wegens voorbeeldig gedrag.

De verantwoordelijke procureur-generaal was daar mordicus tegen. Dutroux' bloedeigen moeder smeekte het gerecht haar zoon in de cel te laten. Toch besloot minister van Justitie Wathelot tot de voorwaardelijke vrijlating van deze modelgedetineerde. Het was de aftrap voor een serie onopgehelderde en onverklaarbare justitiële misleunen. De adviezen die het ministeriële besluit onderbouwden, hinkten op twee gedachten. Er werd verbaasd luchthartig voorbijgegaan aan de mogelijkheid dat zijn optreden als gevangene geen enkele garantie bood voor zijn handelen als vrij man. "De betrokkene ontkennt nog altijd categorisch elke deelname aan de hem verweten feiten, maar hij zal niets doen om de gunstige afloop van zijn verzoek om vervroegde vrijlating in de weg te staan," oordeelden de psychologen cryptisch. Om hem vervolgens een pluim op de hoed te steken: "We twijfelen niet aan zijn leercapaciteit en zijn slaagkansen dankzij zijn uitstekende intellectuele en professionele vaardigheden." Inderdaad had hij zich tijdens zijn detentie vlijtig bekwaamd in technieken die hem later van pas kwamen bij de bouw van de geheime kelder waarin hij zijn slachtoffers verborg.

Toch waren 's mans gevaarlijke kanten wel degelijk gerapporteerd. "De cliënt vertoont een metkwadig psychologisch profiel," staat er in het rapport van sociale begeleiding. "Dutroux is intelligent, geslepen en opportunistisch," schrijft zijn gevangenisdirecteur. "Hij verdraagt geen enkele tegenspraak en hij ziet alleen zijn eigen gelijk. (-) De persoonlijkheid van Dutroux vertoont uitgesproken psychopathische trekken: lage frustratietolerantie, gebrek aan zelfkritiek, egocentrisme, overwaardering van zichzelf, slachtoffercomplex, impulsiviteit en perversiteit."

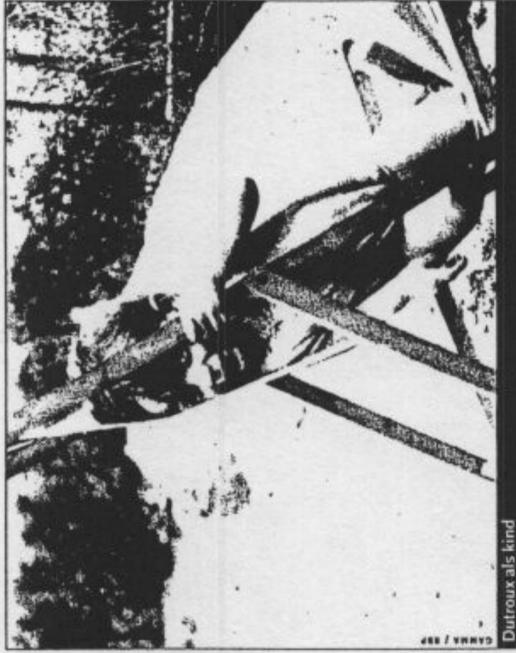
De adviezen waren negatief in de beoordeeling van zijn persoonlijkheid, maar positief over zijn herintreding in de maatschappij. Die contradictie werd weggevoerd in de eis tot nauwellettende sociale en psychologische begeleiding. Voor dat laatste werd een beroep gedaan op de psychiater, die zich beperkte tot het voor-schrijven van grote hoeveelheden medicijnen, waarmee Dutroux zijn slachtoffers zou verdoven. Een van die medicijnen was het beruchte middel Rohypnol, bijgenaamd de *rape drug*, dat het voordeel biedt dat het slachtoffer zich achteraf niets herinnert.

An welk daderprofiel beantwoordt Dutroux nu eigenlijk? Kan hij wel of niet als toerekeningsvatbaar worden beschouwd?

Volgens zijn advocaat is er nog nooit een fatsoenlijke psychiatrische expertise uitgevoerd. Het enige rapport tot nu toe is het profect van een inderhaast uitgevoerd onderzoek uit de eerste dagen van Dutroux' opsluiting, dat geen recht doet aan de complexiteit van zijn persoonlijkheid. Niet alleen zijn sociale begeleider uit 1992 vond Dutroux' psychiatrische profiel merkwaardig. Ook de experts van de Child Abduction and Serial Killer Unit van de FBI bestempelden de man als 'atypisch'. En alle deskundigen die op verzoek van de media hun licht over de zaak lieten schijnen, wijzen op een opmerkelijke dualiteit in zijn gedrag waardoor hij niet zonder meer in te delen valt in een bepaalde categorie. Zeker niet in die van de authentieke pedofielen. Daarvoor was hij te koel berekend bezig. Daarvoor leek hij ook te veel een leider.

"Hij leek me onoverwinnelijk, zo zeker was hij van zichzelf," zei z'n vrouw Michèle Martin in september '96 tegen haar ondervragers. Bij het buurtonderzoek vertelden zijn burens de politie hoe hij zijn vrouw aflafte. En hoe hij bij een burenrufzie had geroepen: "Mij maak je toch niks. Ik word van hogerhand beschermd." Op afstand verklaren de meeste deskundigen Marc Dutroux tot een zware psychopaat. Ontoerekeningsvatbaar zou hij zeker niet zijn. Pedofilie zou maar één facet van zijn complexe gedrag vormen. "In '85 ontvoerde en verkrachtte hij nog voornamelijk oudere meisjes," zegt Michèle Martin in een van de verhoren.

De Belgische psychiater Van Meerbeek, van het Europees Cen-

Dutroux als kind

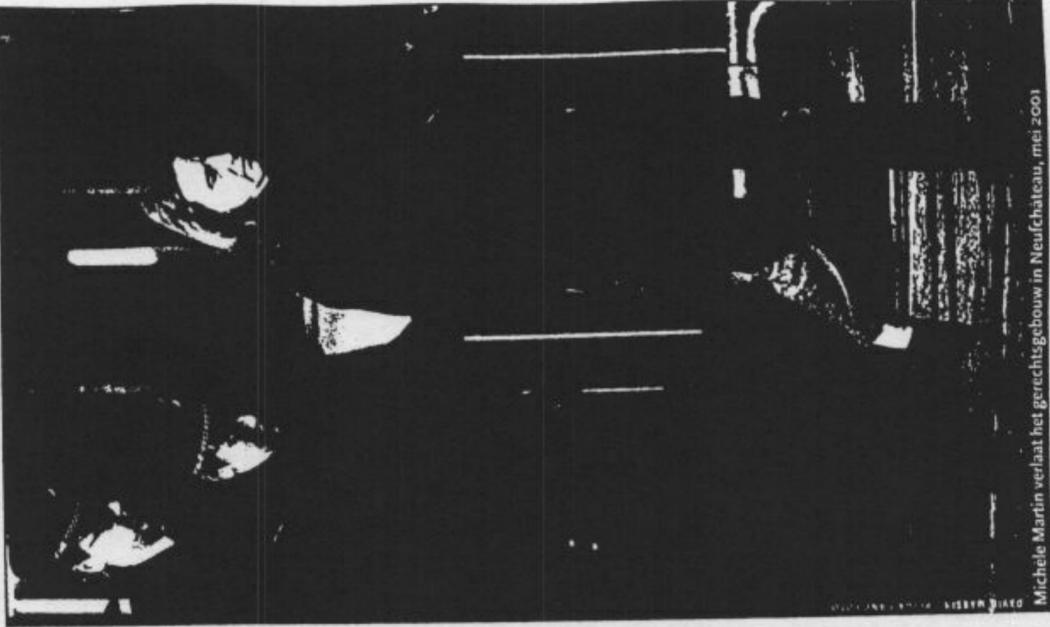
trum voor Vermiste Kinderen, verklaarde Dutroux' persoonlijkheidsstoornissen voor een deel uit zijn niet bepaald harmonieuze jeugd. Wat de ouders Dutroux daarover zelf naar buiten hebben gebracht, en vooral de tumultueuze manier waarop, bevestigt die indruk. De vader, de ex-gevechtspiloot Victor Dutroux, belandde na de oorlog in het lager onderwijs. Midden jaren vijftig vertrok hij als onderwijzer naar Belgisch Congo. Zijn vrouw, eveneens onderwijzeres, reisde hem achterna met baby Marc, die was geboren op 6 november 1956.

Een jaar of tien later, toen het in Congo onrustig werd, kwamen ze terug en vestigden ze zich in Obaix, een dorpje bij Charleroi. En daar liep het mis met het gezin dat inmiddels was uitgebreid met nog drie jongens en een meisje. De vader zou zich hebben ontpopt als een paranoïde tiran die onzinnig hoge eisen aan zijn kinderen stelde. De moeder, inmiddels Jeanine Lauwens geheten, komt uit de familiegeschiedenis naar voren als een kil mens dat eenmaal gescheiden en hertrouwd, door haar eerste man wordt beschuldigd van incest met hun jongste zoon Serge.

Die zin komt uit de brief die Dutroux in 1997 vanuit de gevangenis in Aarlen schreef aan een Waalse journalist met het verzoek hem te publiceren. Ze legde het epistel naast zich neer, want wat moet je aan met een Marc Dutroux die schrijft: "En hoe wel ik nooit meisjes heb vermoord, en me zelfs nooit schuldig heb gemaakt aan de folteringen en de handel in mensenveles waarvan ik word beticht, maak ik hierbij van de gelegenheid gebruik om te zeggen dat ik mijn leven zou geven als ik daarmee die vier meisjes kon terugbrengen. Ik hoop me in de toekomst te kunnen inzetten voor een humanere samenleving."

Het is Marc Dutroux ten voeten uit. Het goedgebekte slachtoffer van een grote juridische samenzwering. Dat is de man aan wie de politie in de eerste uren na zijn arrestatie de informatie moest ont-futselen die misschien levensreddend kon zijn voor zes vermiste meisjes. Niet alleen is Dutroux een mythomaan, in de loop van zijn criminele carrière was hij ook een geroutineerde onder-vraagde geworden. Hij blijft uiterlijk onaangedaan. Hij gedraagt zich onveranderlijk beleefd en hij - de onderwijzerszoon - doet zelfs zijn best om de tikfouten in de PV's te verbeteren.

Getuigen die hadden gezien hoe Laetitia Delhez op 9 augustus 1996 werd ontvoerd in een witte bestelbus, gaven het kenteken door aan de politie. Dat stond op naam van Dutroux. Diens eerste verhaal was dat hij helemaal in zijn eentje had gehandeld. Dat hij Laetitia had proberen te versieren, maar haar weer liet gaan toen

Michèle Martin verlaat het gerechtshuis in Neufchâteau, mei 2001

Vader Victor Dutroux

"Allesmaal het werk van Marc," schreef ze furieus in een open protestbrief aan psychiater Van Meerbeek. Haar ex-man was helemaal geen potentiaat, maar een stille dromer, die door zijn oudste zoon werd gemanipuleerd. Ruzie met zijn vader was voor Marc een sport, net zoals hij het gezag van leerkrachten uitdaagde. Het gevolg was dat men het op geen enkele school langer dan een jaar met hem volhield.

Marc Dutroux verkoopt op eigen kracht zijn mogelijkheden te ontloopen. Hij zette handeljes op met pornoboekjes, en dealde in gestolen spullen. Naast dat alles wist hij toch het diploma van elektricien te halen. Hij vond zelfs even een vaste baan. Intussen terroriseerde hij thuis in plaats van de vader, die in 1972 was opgestapt, zijn moeder en zijn broers en zus. Die haalden opgelucht adem toen hij in 1976 voor de eerste keer trouwde. Tijdens dat kortstondige huwelijk zette hij de eerste stappen op het criminele pad dat hij niet meer zal verlaten.

Vanaf dat moment wordt het levensverhaal van Marc Dutroux één lang proces-verbaal. Toen hun zoon eenmaal wereldberoemd was geworden als 'het monster van Charleroi', waren de ouders het over één ding tenminste roerend eens. "Toen hij na zijn eerste veroordeling vrijkwam, wist ik dat hij zou herbeginnen," laat Victor Dutroux de pers weten. "Men heeft hem laten begaan. Wel, dit is er van hem geworden," schreef Jeanine Lauwens in haar open brief: "Oh gerechtigheid. Welke misdaden zijn er in uw naam gepleegd." Maar de versie van de zoon is: "Laat ik het maar niet hebben over de marteling die mijn jeugd is geweest."

► hij hoorde dat ze pas vijftien was. Vervolgens bekende hij de ontvoering, en ook die van Sabine Dardenne, die al spoorloos was sinds 28 mei 1996. Uiteindelijk bracht Dutroux de politie bij de beruchte kelder in zijn huis aan de route de Philippeville in Marcinelle bij Charleroi, waar hij ze verborgen hield. Toen de meisjes eenmaal waren bevrijd en hun relaas hadden gedaan, zou hij zijn verhaal aanpassen aan dat van hen.

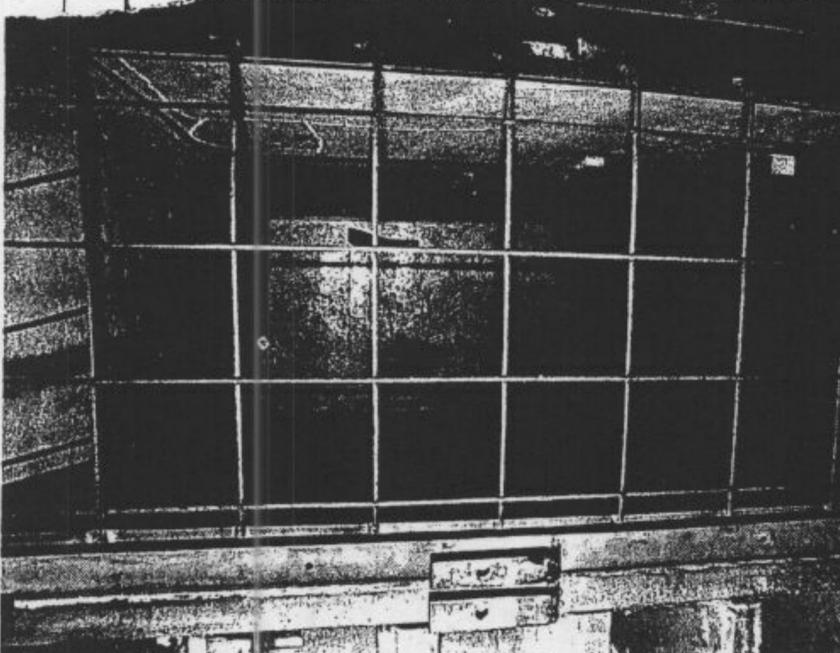
Die voortdurende bijsturing van de verhoren van anderen is ook typerend voor zijn tactiek. Een woordvoerder van het parket van Neufchâteau weet er smalend zelfs een deel van de opgelopen verdragingen aan. "Meneer Dutroux maakt wel zeer uitvoerig gebruik van zijn recht om kennis te nemen van zijn dossier."

Uit wat Laetitia en Sabine te vertellen hadden, valt in de eerste plaats de machtswellust op. Dutroux hield de kinderen niet alleen fysiek, maar ook mentaal gegijzeld. Hij vertelde ze dat ze niet meer op hun ouders hoefden te rekenen, omdat die weigeren het losgeld voor ze te betalen. Hij imponeerde ze met griezelverhalen over een bende waar hij bij hoort en waarvan de leider 'rijker is dan een minister'. Die chef had hem bevolen om iedereen, zelfs kinderen, te vermoorden die het huis binnenkwam. Dutroux zelf had wel zeven huizen die allemaal door honden werden bewaakt.

De meisjes waren zo in alle opzichten aan hem overgeleverd. Wat betreft de details van het seksuele misbruik dat ze ondergingen, volstaat de mededeling dat het veelvuldig en veelslachtig was. Dat

Laetitia Delhez vlak na haar bevrijding

De kinderkooi

Dutroux ze dwong om met hem in bad te gaan, was nog maar een van de geringste beproevingen.

Voor Laetitia duurde de hel gelukkig maar zes dagen. Sabine, door Dutroux herdoopt tot Isabelle, fungeerde ruim twee maanden lang als zijn sekslavin. Af en toe verdween hij en hij sloot haar dan op in de beruchte kelder waarin vóór haar ook Julie en Mélissa hadden gezeten. Net als voor Julie en Mélissa had hij in die kinderkooi een voorraadje conserven en water neergezet. Als hij meer dan twee dagen wegbleef, mocht ze een blikje eten openmaken. Ze moest het huis boenen en was doorgaans halfnaakt, opdat ze niet zou wegllopen.

"Ik wilde een wereld helemaal voor mij alleen creëren," maakte Dutroux er zelf van. "Ik heb Laetitia ontvoerd omdat Sabine zo eenzaam was en naar een vriendinnetje smachtte." Net als met Julie en Mélissa wilde hij alleen maar een heel nieuw leven met ze beginnen. Het seksuele misbruik van de kinderen viel volgens hem best mee, zo voorzichtig als hij was geweest. En toen hij uiteindelijk hun schuilplaats had aangewezen, was dat omdat hij niet wilde dat ze net als Julie en Mélissa zouden verhoorden. Toch?

Julie en Mélissa, An en Eefje konden niet navertellen wat ze hadden meegemaakt. Om iets over hun lot te weten te komen, zijn de ondervragers helemaal afhankelijk van wat Marc Dutroux en Michel Lelièvre erover kwijt willen. Michèle Martin beweert maar zijdelings van de ontvoeringen op de hoogte te zijn geweest. Een vierde bendelid werd vermoord door Dutroux. Om te voorkomen, beweert hij, dat deze Bernard Weinstein zich zou ontdoen van Ju-

lie en Mélissa. Die vond hun aanwezigheid te gevaarlijk worden. "Ja," bevestigde Michèle Martin. Ze had boterhammen met gestampte Rohypnol moeten klaarmaken voor Weinstein. Maar ze dacht dat het Dutroux om zijn geld ging. Hoe dan ook, de verdoofde Weinstein werd door Dutroux levend begraven in haar tuin in Sars-la-Buissière. Later zouden Julie en Mélissa hem daar volgen.

Wat er over is van de 'bende-Dutroux' probeert elkaar de schuld te geven. Dutroux blijft volhouden dat hij niets weet van de ontvoering van Julie en Mélissa. Op een dag in mei 1995 kwam hij thuis en daar zaten ze. Ontvoerd door Weinstein en Lelièvre. An en Eefje werden ontvoerd door Lelièvre, Weinstein en een gewaardeerde onbekende. Dutroux kwam pas in actie toen de drie autopech kregen en hem te hulp riepen. De meisjes werden een tiental dagen bij hem ondergebracht en waren op een dag weer verdwenen. De bestelling was afgeleverd aan de klant, had Lelièvre hem gezegd. Ze zaten in een prostitutienetwerk.

"Niet waar," zegt Michel Lelièvre. Hij heeft alleen meegedaan aan de ontvoering. Hij weet niet wat er daarna van ze geworden is. Sabine had hij ook nooit meer teruggezien. "De bestelling is afgeleverd," had Dutroux gezegd.

"An en Eefje?" verklaart Michèle Martin. "Die werden vermoord door Dutroux en Weinstein omdat ze tot last werden. En Julie en Mélissa werden ontvoerd door Dutroux en Weinstein." Dutroux

Michel Lelièvre in oktober 1997

had haar zelf gezegd dat hij het gedaan had om Weinstein een plezier te doen. Michèle Martin die, toen Dutroux even gevangen zat wegens een akkiefietje met autozwendel, in Marcinelle wel de honden was gaan voeren. Maar niet had durven afdalen naar de kelder om eten te brengen naar Julie en Mélissa. Dutroux had ze daar na zijn vrijlating stervend aangetroffen. En zijn wanhopige pogingen om hen nog te redden, mochten niet meer baten. Zegt Dutroux.

In de zaak-Dutroux is veel sprake van netwerken. Een van de onderzoekshypothesen blijft dat hij en zijn kompanen deel uitmaken van een groter netwerk van mensenhandelaren, maar dit blijft voorlopig een veronderstelling (in het volgende deel van deze serie wordt nader ingegaan op dit onderwerp - red.). Een netwerk tekent zich in elk geval wel duidelijk af, op het niveau van zijn directe omgeving. Uit het criminele regelcircuit hield Dutroux de kameraden over die zijn voorkeuren deelden, ook die voor jonge meisjes.

Bernard Weinstein, wiens strafblad even gevuld was als het zijne, hielp hem met de bouw van de kinderkooi in Marcinelle. Mikhael Diakostavianos, een handelaar in schroot en autobanden met veel contacten in Oost-Europa, bracht de internationale extensie op gang. Samen met hem en Lelièvre maakte Dutroux vanaf 1994 regelmatig uitstapjes naar Tsjechoë en Slowakije. Ze hingen er rond in Topolcany en in de talrijke bars van het Duits/Tsjechische grensplaatsje Teplice. Diakostavianos en Lelièvre voor hun eigen plezier; Dutroux ziet er blijkbaar andere mogelijkheden. "Hij zei dat het daar makkelijk was omdat de meisjes er vaak 's avonds alleen rondfietsen," vertelde Lelièvre de politie.

De man die in 1990 vanuit de gevangenis aan zijn vrouw schreef: "Ik ben de baas. Wie mij wil volgen, moet doen wat ik zeg," had na zijn vrijlating in 1992 een flitsende doorstart gemaakt. In een somber decor van zwarte sintelbergen en berote lintbebouwing in de rafelrand van Charleroi was de handel in tweedehands auto's een bloeiende bedrijfstak. En een criminele contactbeurs. Dutroux leerde er heel wat nuttige mensen kennen, onder wie lokale politie-agenten die een handje hielpen bij het tilen van de verzekerings.

Het onderzoek naar Dutroux' materiële situatie leverde ook een lijst op van het huizenbezit van het echtpaar. Drie van hem en een van haar. Niet bepaald luxe villa's, maar toch niet slecht voor steuntrekkers. Het koppel hield er voorts nogal wat bankrekeningen op na en handelde in aandelen. De inventaris van de huizoevingen op al hun adressen completeren het beeld. Grote hoeveelheden medicijnen en contraceptiva. Injectiespuiten en zelfs een speculum. Pornocassettes en video's van het erotisch vertier van het echtpaar zelf. Van Dutroux die twee dochters van een Slowakse 'relatie', Yanka en Eva, verkracht nadat ze zijn befaamde Rohypnol-boterhammen hadden geproefd. Nummerplaten en rekeningen van bouwmaterialen. Woordenboeken Frans-Slovaaks. Een lijst met cafés met de aantekening dat de baas of het personeel een 'verlinker' is of dat er 'flikken in burger' kwamen. Stadsplattegronden. Een lijst van Belgische kunstjambanen en hun openingsuren. Dutroux kwam er graag naar jonge meisjes loeren. Hij had er trouwens ook zijn beide echtgenotes ontmoet. De eerste hield het na twee kinderen voor gezien. Nummer twee, en moeder van drie Dutrouxtjes, doet geen moeite meer hem de hand boven het hoofd te houden.

In de gevangenis van Aarlen heeft Dutroux dankzij de media de hele polemiek rond zijn zaak kunnen volgen. Hij buitte zijn status van 'harde schijf' dan ook zo ongenadig uit dat zijn cipiers erin van opstand kwamen. "We worden gek van hem," zeiden ze onlangs in een interview met een paar Waalse kranten. "Hij kan mensen geweldig in het nauw drijven." Bovendien staan ze, meer dan hun collega's in andere gevangenissen, bloot aan disciplinaire maatregelen als ze maar een millimeter buiten hun boekje gaan. Vanwege de regen van klachten die Dutroux indient, presenteren zij volgens hun maandelijks evaluatierapport vaak onder het gemiddelde. Zo weet Dutroux zelfs de loopbaan van zijn bewakers nog te beïnvloeden.

Welk daderprofiel er ook op Dutroux van toepassing is, op de punten intelligentie en manipuleerdrang scoort hij ongeëvenaard hoog. En die kwaliteiten zal hij ongetwijfeld optimaal inzetten om een maximum aan verwarren in stand te houden in zijn toch al hemeltergend ingewikkelde strafzaak.

Van sulfer

Werd met het ridiculiseren van de getuige X1 – Regina Louf – een belang gediend? Heeft getuige X3 inderdaad namen genoemd van leden van het Belgische koningshuis? En waarom blijft seksfeestbeest Michel Nihoul buiten schot? Aflevering 3: de achterkant van het dossier-Marc Dutroux.

Alles in het leven van Marc Dutroux draaide rond misdaad. Tot nu toe is er tenminste nog geen enkel verhaal over hem verteld waaruit blijkt dat hij ook nog andere interesses had. Niet eens een hobby als het kweken van reptielen. En geheel in zijn geest hangt er ook een geur van sulfer rond alles wat te maken heeft met het dossier van zijn strafzaak. Dat zoveel mensen zich daarover zo druk blijven maken, bewijst eens te meer hoe diep de krater is van de bom die in augustus 1996 insloeg in de Belgische samenleving. Voor al die mensen is het uitblijven van heldere en overtuigende antwoorden op de vragen die de zaak-Dutroux oproept, de ultieme bevestiging van hun akeligste vermoedens.

Een veelheid van de meest uiteenlopende theorieën wordt er op de zaak-Dutroux geprojecteerd. Die gaan van persoonlijke of politieke afrekeningen met de Belgische staat tot de meer hoopvolle visies over het 'zuiverende' effect van de maatschappelijke mobilisatie rond deze kwestie. In die opvatting valt of staat het vertrouwen van de bevolking in de Belgische instellingen met de kwaliteit van dit gerechtelijk onderzoek. "Als je België wilt vooruit helpen, moet je de moord op Julie en Mélissa oplossen," zegt Vin-

marc dutroux

cent Decroly, die voor ECOLO, de Franstalige Groenen, in de parlementaire onderzoekscommissie-Dutroux zat. Dat cynische misbruik van kinderen was volgens hem net nog het enige waarvoor de mensen te mobiliseren waren. En dat was tevens het bewijs dat ze tenminste nog een sprankje geloof hadden in de werking van hun instellingen. "Twintig jaar lang heeft het gevoel overheerst dat de politiek er niet is voor de gewone man. De zaak-Dutroux betekent voor de instellingen van dit land een tweede en misschien wel laatste kans," meent Decroly.

Een kwestie van de hoogste prioriteit, zou je zo zeggen. Maar wat er uit de coulissen over het onderzoek uittekt, geeft een andere indruk. Het lijkt erop of er alles aan gedaan wordt om het onderzoek af te remmen. Het kan natuurlijk een hoogst ongelukkige maar toevallige samenloop van omstandigheden zijn. Een van die toevalligheden is dat de zaak zich afspeelde op het hoogtepunt van de onderhandelingen over de politievorming. Die zweepten de dertigjarige rivaliteit tussen Rijkswacht en gerechtelijke politie zo hoog op, dat de informatie-uitwisseling tussen die twee er zwaar onder leed. Zo werd Marc Dutroux al lang in de gaten gehouden door de Rijkswacht, die dat niet liet weten aan de andere diensten die op zoek waren naar Julie en Mélissa.

Maar veel mensen verslikken zich in zoveel toeval. De journalist Michel Bouffoux, steunpilaar uit het eerste uur van de ouders van Mélissa Russo, gelooft niet in het bestaan van een grote, centraal gestuurde operatie-dooftop. Maar volgens hem is wel degelijk een raison d'état de oorzaak van het falende onderzoek. "Een consensus van een establishment dat zich zorgen maakt over het image van het land. Dat vrees voor wat men nog zou kunnen tegenkomen als men te diep graaft. En voor wat dat dan weer teweeg kan brengen. Die Witte Woede van 1996 kwam totaal onvoorzien en heeft grote indruk gemaakt op de élite."

Maar wat zou men dan kunnen tegenkomen? "Een land krijgt de criminaliteit die het verdient," zeggen ze bij het Brusselse Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding. Gelijke kansen beginnen bij het uitbannen van alle vormen van exploitatie van mensen. Daarom heeft men er zich de laatste jaren grondig verdiept in de structuren en de modus operandi van de georganiseerde misdaad, die zich in België en de rest van Europa steeds dieper ingraaft. Het centrum zelf bestaat al van vóór de zaak-Dutroux. Het is een direct resultaat van een initiatief van wijlen koning Boudewijn, die geschokt was door Chris de Stoop's boek *Ze zijn zo lief, meneer*. Het ging over de vrouwenhandel van de beruchte bende van de Miljardair: Belgische pooiers, die vanuit Rotterdamse nachtclubs opereerden. Aan Franstalige kant beschreef Michel Bouffoux in zijn boek *Appelés-moi Elvira* het Waalse prostitutie- en pedomilieu in en rondom Luik. Zijn boek en de arrestatie van Dutroux in augustus 1996 waren voor het Centrum voor Gelijke Kansen aanleiding om de structuur van dat milieu in kaart te brengen. "We hadden gemerkt dat men in gerechtelijke kringen werkelijk geen flauw benul had hoe die wereld in elkaar zat. Onbekend maakt onbetreust. Daardoor konden de netwerken zich ongestoord uitbreiden," zegt Catherine Lepiece, een van de mensen die bij dat veldwerk betrokken waren. Ze vonden er weinig of geen concrete aanwijzingen van een verband tussen die steeds beter georganiseerde misdaad en de wandaden van Marc Dutroux. Maar des te meer van het volstrekt corrupte klimaat in de streek rond Luik en het duidelijk structurele verband tussen prostitutie en wapenhandel. Het is zeker dat die wereld jarenlang Dutroux' biotoop was. Reden waarom ook Catherine Lepiece het niet echt ondenkbaar vindt dat de zaak-Dutroux niet ophoudt bij de persoon Du-

10 augustus 2001 HP | DE TIJD

troux. De problemen van het onderzoek kunnen te maken hebben met de weerzin op alle niveaus om het verleden in ogen-schouw te nemen. Met als verderfelijk gevolg dat men een nog steeds groeiende criminele sector, die van kwetsbare groepen mensen consumptiegoederen maakt, ongemoeid laat.

Centraal voor de bepaling van de ware omvang van de zaak-Dutroux is de vraag of hij al dan niet bezig was zich te specialiseren als mensenhandelaar en leverancier aan porno- en prostitutiecircuits. De geheime kelder die Dutroux en zijn handlanger Weinstein bouwden, laat zoiets vermoeden. Op 29 augustus 1996 bevestigde medeverdachte Michel Lelièvre dat dat ook wel degelijk de bedoeling was. Dutroux' schoonmoeder had een lijst bijgehouden van Dutroux' reisesjes. Alleen al in 1994 noteerde ze dat hij tien keer 'voor zijn werk' naar Tsjechië en Slowakije was. Tijdens die uitstapjes hadden de kompanen kennelijk heel wat voorbereidend werk gedaan – onder andere contact gelegd met een Tsjech die de geschikte meisjes voor hen zou uitzoeken. Want, zei Lelièvre later, Michel Nihoul had belangstelling voor – meerderjarige – meisjes die hij kon plaatsen in luxebedrijven. Waarom juist Tsjechische meisjes zo in de smaak vielen, is onduidelijk; mogelijk troffen ze daar de gewenste balans tussen westerse gedragingen en Oostblok-ondersdanigheid. Het zou ze 50.000 frank (zo'n tweëneenhalfduizend gulden) per meisje op-

Annie Bouty

brengen. Maar ze werden gearresteerd voordat de negotie goed en wel op gang was gekomen.

De man wiens schaduw over heel wat open vragen van het onderzoek hangt, zit allang weer thuis zijn onschuld te verkondigen. Want hoewel de *Charteroi-connection* – Dutroux, Lelièvre en Martin – uit alle macht probeerde hem erbij te lappen, blijft de dubieuze Brusselse zakenman Michel Nihoul, bijgenaamd 'prins der nacht', voorlopig buiten schot. "Geen enkel hard bewijs," zegt het gerecht. "Bescherming," protesteert de oppositie.

Michel Nihoul is de man die al vanaf de jaren tachtig betrokken was bij seksclubs en -feesten met een notabele clientèle. Zijn CV vermeldt dat hij horecaleverancier van schaaldieren was. Maar ook voor het taxeren van onroerende goederen kon je hem bellen. Een echte regelneef was hij. Zelfs voor de politie. Hij laat zich tenminste erg voorstaan op zijn wat onduidelijke, maar ongetwijfeld zwaar misbruikte rol van informant. Zijn ex-vrouw, Annie Bouty, is een advocate die tot over haar oren verward zat

Michel Nihoul met zijn huidige vrouw

Minister België wil versnelling van rechtsgang

Van onze correspondent

BRUSSEL 16/8

vloeding van het onderzoek, dat van de parlementaire enquête in cluis, kan zich in zijn dossier van harte bedienen. De ledenlijst van de clubs en bars die hij runde en de ooggetuigenverklaringen van de seksfeesten die hij organiseerde, leveren genoeg namen op van lokale en nationale politici en politiemensen die daarin een handje konden toesteken. En die dat op verschillende momenten zeker ook deden. Blijft de vraag waarom ze dat deden. Zijn hele carrière lang, en onveranderlijk aan de leiband van de alom aanwezige advocate Annie Bouty, rommelde Nihoul rond in het schiereengebied van de menselijke zwakheden. Juist de periferie waar zich de alianties vormen tussen vertegenwoordigers van het legitieme gezag en die van een veelkoppige criminaliteit die vooral daardoor het predikaat 'georganiseerd' krijgt. "Er zijn aanwijzingen dat de Luikse onderzoeksrechter Martine Doutréwe, die het onderzoek naar Julie en Mélissa leidde, veel meer had kunnen doen. Maar in haar privé-omgeving vind je redenen waarom ze niet doorzette," meent parlementair Decroly. Ze was getrouwd met een advocaat die er maffioze relaties op na hield.

Formeel is Nihoul voorlopig vrijgelaten, omdat het gerecht vindt dat er niet te tornen valt aan zijn alibi voor de dag dat Laetitia Delhez werd ontvoerd. De prins van de nacht stond toen net, met hulp van een bevriende advocaat, zijn appartementje te witten. Vervolgens bezocht hij een barbecue, waarvan niet alle gasten zich hetzelfde herinneren. Marc Dutroux zou een auto voor hem repareren. Dat verklaart volgens Nihoul zijn tientallen telefoontjes naar het nummer van Marc Dutroux & Co. Dat is een verwarring van de toespitsen op Marc Dutroux & Co. Dat is een verwarring van de prioriteiten, menen kenners van de georganiseerde misdaad. Onder het voorwendsel dat er wordt gewerkt aan een zo stevig mogelijke strafzaak tegen Dutroux, worden er heel wat gênante problemen als niet ontvankelijk terzijde geschoven. Terwijl veel kopplekken nu juist de karakteristiek is van dossiers betreffende misdrijven die deel uitmaken van een groter geheel. Wat de critici van rechter Langlois hem vooral verwijten, is het gebrek aan intellectuele eerlijkheid. Daardoor blijft een aantal hoogst curieuze elementen van het totale verhaal onopgehelderd. Want als het vermoeden niet klopt dat Dutroux werkte in opdracht van 'belangrijke' personen, moet die verdenking tenminste onderzocht en duidelijk weerlegt zijn. En dat gebeurt niet.

Het klinkt allemaal nogal zweverig zolang niet wordt uitgesproken – en bijna niemand doet dat openlijk – waar het hier eigenlijk over gaat. Volgens de officiële lezing ontmoeten Dutroux en Nihoul elkaar in 1995 door bemiddeling van Michel Lelièvre. Maar volgens Regina Louf, alias de getuige Xi, kenden de twee mannen elkaar al veel langer, tenminste sinds 1984. Op 13 februari van dat jaar werd in Brussel het verkoolde lijk gevonden van de zestienjarige Christine Van Hees. Het onderzoek liep uiteindelijk op niets uit. De moord bleef onopgelost. Toen in augustus 1996 Dutroux en Nihoul in alle Belgische huiskamers werden vertoond, meldde Regina Louf zich bij de onderzoeksrechter Connerotte. Haar verhaal was het bloedstollende en ongelooflijke relaas over seksueel misbruik, foltering en moord op kinderen die, net als Regina zelf, veelal geleverd werden door hun ouders. Louf vertelde onder andere dat ze getuige was geweest van de moord op Christine Van Hees. En dat Michel Nihoul daar ook bij was. Evenals ene Marc uit Charleroi.

Dat zou dus betekenen dat de troebele samenwerking Dutroux-Nihoul al veel langer bestond dan 1995. En als dat waar zou zijn, krijgt ook een aantal andere hypothesen handen en voeten. Maar Louf's getuigenis werd de inzet van een bittere controverse tussen haar ondervragers en hun superieuren en tussen politiemem-

marc dutroux

marc dutroux

rechtsgang te delen. Maar hij beklemtoonde dat de onderzoeksrechter een onafhankelijke positie inneemt. Het is aan hem om te bepalen wanneer het onderzoek is afgerond. In België is voorarrest niet gebonden aan een wettelijke termijn. De minister gaf geen bijzonderheden over de mogelijkheden de procedures te versnellen.

Het proces tegen Dutroux loopt onder meer vertraging op door onenigheid tussen magistraten. Procureur des konings Bourlet geeft dat Dutroux deel uitmaakte van een wijd vertakt netwerk. Hij verklaarde dit woensdag op de radio naar aanleiding van kritiek over het lange uitblijven van het proces tegen Marc Dutroux, die wordt verdacht van meervoudige kindermoord en ontvoering.

Dutroux, zijn vrouw Michèle en zijn handlangers Michel en Lelièvre zitten deze week precies vijf jaar in voorarrest. Nog altijd is er geen datum voor hun proces bepaald. Er wordt al rekening gehouden met 2003.

Verwilt, lid van de liberale VLD, zei de kritiek op de trage mijn.

sen onderling. Uiteindelijk werd beslist dat Louf's verhaal niet aan het dossier zou worden toegevoegd. Ondanks een aantal harde feiten, waarvan sommigen vinden dat ze tenminste de moeite van het onderzoeken waard geweest zouden zijn. Zoals de doodsoorzaak van een meisje dat volgens haar ouders overleed aan kanker, maar volgens Louf vermoord zou zijn. Waarom deed het gerecht geen enkele poging om uit te zoeken waarom toch tamelijk makkelijk na te trekken valt?

D e episode-Regina Louf markeert tevens een opleving van wat Dergelijke oplettingen zijn er meer geweest, telkens als het onderzoek een of andere wending dreigde te krijgen. In dit geval zou ermee bereikt zijn dat de vrouw zelf en haar verhalen volstrekt belachelijk werden gemaakt. En niet alleen Regina Louf wordt daarmee op een zijspoor geschoven, maar met haar een hele reeks getuigenissen die de codenaam X dragen, om de vrouwen die erachter schuilgaan te beschermen.

Enkelen van die vrouwen vertellen een verhaal analoog aan dat van Regina Louf, met beschrijving van dezelfde locaties, praktijken en deelnemers. Het gaat meestal over eind jaren zeventig, begin jaren tachtig. Een uitzondering vormt X3, wier zeventigjarige herinneringen teruggaan naar 1950-'60. In 1996, maar nog vóór Dutroux' arrestatie, had ze haar verhaal al gepubliceerd onder de schuilnaam 'Cécile', en met een voorwoord van een bekende kinderrechtactivist. *Lettre à Isa - Une enfance assassinée*, zo heet het boek. Die vermoorde kindertijd verwijst ook al naar gruwelen met het gehalte van *snuff-movies*.

Maar er is nog iets meer. In hun boek *De X-dossiers - Wat België niet mocht weten over de zaak-Dutroux* publiceerden Annermie Bulté, Douglas De Coninck en Marie-Jeanne Van Heeswyck een vrouwelijk memo, gedateerd 23/9/1997, mede ondertekend door Rijkswachcommandant Duermé, die de leiding had van het onderzoek: "Wat de verklaring van X3 betreft, die de koninklijke familie in opspraak brengt, moet men weten dat deze verklaring tot op heden niet in de procedure zit (beslissing van Mijnheer Langlois). Ik heb van de gelegenheid gebruik gemaakt om tegenover raadshere Marique (van de parlementaire enquête-commissie - red.) te preciseren dat geen enkele speurder van de antenne Neufchâteau onderzoek verrichtte tegen personen die

onschendbaarheid, immunitieit of een privilege van jurisdictie genieten. In dezelfde gedachtenorde heb ik gepreciseerd dat geen enkele magistraat ook maar de minste onderzoeksopdracht heeft uitgeschreven betreffende deze personen."

De conclusie die de auteurs verbinden aan de afbraak van de reputatie van Regina Louf, die zij blijven steunen, is voor hun rekening. Volgens hen heeft X3, door het noemen van namen of een naam, paniek gezaaid in de justitiële gederen. In het rapport van de parlementaire enquête naar de Bende van Nijvel werd trouwens ook al gesignaleerd dat er in het dossier-Pinon (over seksfeesten in de Brusselse elite; zie aflevering 1 - red.) onder vele andere bekende namen ook sprake was van een 'Pr. A' (dat was vóór het overlijden van koning Boudewijn). Bulté, De Coninck en Van Heeswyck suggereren dus dat X3 door het doorbreken van een taboe het hele dossier 109/96, betreffende de X-getuigenissen, om zeep zou hebben geholpen. De georganiseerde hetze tegen Xi, Regina Louf, moest de geloofwaardigheid van alle X-en, maar vooral die van X3, de grond in boren. Daarom mocht ook vooral die oude moord op Christine Van Hees niet worden opgelost.

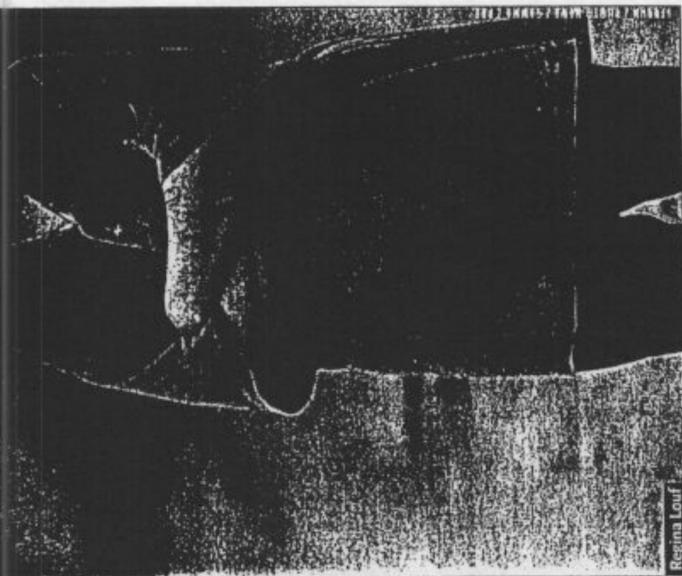
H et valt niet mee om niet een beetje paranoïde te worden bij de zoektocht naar verklaringen omtrent het blijbaar niet vlottende Dutroux-onderzoek. Als X3 inderdaad namen heeft geleverd van leden van het Belgische koningshuis, is het begrijpelijk dat de politietop volslagen in paniek is geraakt. Anderzijds is die reactie weer zo voorspelbaar, dat je ook aan een manipulatie van het onderzoek kunt denken. Introduceer namen waarvan je weet dat de eerste lettergreep alleen al iedereen de staipen bezorgt. Er circuleren zo langzamerhand zoveel theorieën dat heel wat mensen hebben besloten zich er maar verder niet in te verdiepen. En zelfs die onverschilligheid wordt wel weer uitgeleigd als een gevolg van een doelbewuste strategie.

Maar van wie, luidt dan weer de eeuwige weerkerende vraag? De reactie werd in elk geval in de media die er de meeste aandacht aan besteedden, haarscherp geregistreerd door een terugloop in advertentie-inkomsten. "België wil de bladzijde al omslaan, zonder het boek te hebben uitgelezen," verzucht Michel Bouffroux, ooit chef-redacteur van Télé-Moustique. De ouders Russo hadden Bouffroux' boek over de Luikse prostitutietwerken gelezen en klopten bij de journalist aan om hulp. Hij kon niet anders meer dan zich met hen engageren. En hij richtte het noodlijdende, maar onafhankelijke opinieblad *Le Journal du Mardi* op.

Michel Bouffroux is maar één van de talrijke mensen, die getroffen ouders voorop, voor wie de ontmoeting met Dutroux en consorten zeer ingrijpende gevolgen voor hun persoonlijk leven heeft gehad. Voor al die mensen was het ook niet de bedoeling dat er rond dit dossier een systeem van steiselmatische verdachtmakingen zou ontstaan. Een fatische verklaring waarmee te leven valt, de zaak betrouwen. "De regering zit op Wimbleton te stralen bij Clijsters en Henin, zo blij met positief nieuws over België," zegt Vincent Decroly. "En dat terwijl we Connerotte op de zaak-Dutroux hadden. Waarom hebben ze die dan weggestuurd?"

De vrees is groot dat België weer gezichtsverlies zal lijden door een proces op te voeren dat grote gaten zal vertonen. Marc-de-harde-schijf-Dutroux zit er misschien niet eens zo ver naast als hij beweert dat hij niet weet waar het in de zaak-Dutroux eigenlijk over gaat. |

Dit is het derde en laatste deel van een serie over de zaak-Dutroux. De vorige twee afleveringen verschenen in HP/De Tijd van 27 juli en 3 augustus.

Regina Louf

in de handel in valse verblijfspapieren, de onderbouw van de mensenhandel. Samen waren ze betrokken bij een opleidingszaak onder het mom van hulp aan de derde wereld. Getuigen vertellen dat ze in een zekere periode veel Afrikaanse en Aziatische kinderen bij hen hebben gezien. En dat Nihoul soms naar Zaire ging, dat nu weer Congo heet. Volgens die getuigen bood hij Zairese ouders aan hun kinderen in België te laten studeren, waarna er nooit meer wat van hen werd gehoord.

Nihoul is een kroegrijger die graag opschept over zijn invloedrijke contacten, en het is niet ondenkbaar dat hij die uit zijn glorieertijd had overgehouden. Hoewel zijn advocaat haar uiterste best deed hem voor te stellen als zo'n type dat zich net naast hoogwaardigheidsbekleders manoeuvreert op het moment dat de foto's graaf afdrukt. Het is in elk geval niet direct duidelijk welke band er kan bestaan tussen een hoofdstedelijke jetset-parasiet en een kleine crimineel uit de provincie. Eén reden had Dutroux er zelf voor gegeven, herinnerde Michèle Martin zich nog: "Nihoul hield van jonge meisjes en van orgieën." Een andere reden voor zijn contact met de Brusselaar leverde Dutroux rechtstreeks aan zijn ondervragers: "Nihoul zocht meisjes voor de luxeprostitutie. Liefst uit Tsjechië en Slowakije." En Nihoul beviel Dutroux nog om een andere reden: "Nihoul kent belangrijke mensen, hij heeft een heel lange arm. En hij kon aan valse papieren komen."

"Ik heb gedaan alsof," is het verweer van Nihoul, de vlijtige politie-informant, "om Dutroux uit zijn tent te lokken." Lelièvre lijkt nog meer dan Dutroux onder de indruk van de vermoende hoge contacten van de man die hem onder andere aan drugs hielp. Hij zegt voor zijn leven te vrezen als hij te veel praat.

E en figuur als Nihoul spreekt natuurlijk hevig tot de verbeelding. Wie argumenten zoekt voor eventuele obstructie of bein-

Strafproces in revisie

NRC 13/8

HET STRAFPROCES is in een stroomversnelling geraakt. Wetswijzigingen volgen elkaar in steeds sneller tempo op. In de eerste vijftig jaar van ons Wetboek van strafvordering waren dat er zestig, dat is dus ruim één per jaar. De kleine kwart eeuw die daarop volgde (1976-1999) waren dat er nog eens honderdzestien, dat is gemiddeld vijf per jaar. Het gevolg wordt zelfs door de specialisten betiteld als een oerwoud van incidentele regelingen en jurisprudentiële oplossingen die elkaar voortdurend verdringen en overwoekeren.

Het is kortom tijd voor een grondige bezinning op ons Wetboek van strafvordering, dat in 1926 werd ingevoerd. De regering heeft daartoe een opdracht gegeven aan de universiteiten van Groningen en Tilburg. Er zijn nu twee rapporten verschenen en door vakgenoten besproken op symposia die – zoals minister Korthals (Justitie) het elegant uitdrukte – „in uitlopende mate tot bijval of afwijzing strekten”.

DE GELEERDEN ZIJN verdeeld, maar het gaat om meer dan academische kwesties. De rechtszaal is steeds vaker het toneel van een felle partijenstrijd. De aanklager verwijt raadslieden het wetboek te gebruiken als een ‘trukendoos’ terwijl verdedigers de staat voor de voeten werpen dat hij met de veelvuldige wetswijzigingen de doelpalen tijdens de wedstrijd probeert te verzetten. Dit is meer dan een juristenstrijd. Het Wetboek van strafvordering gaat over de eerlijkheid van de strafrechtspleging. En dat is iets waar iedere burger mee in aanraking kan komen.

Het project heeft een aantal interessante moderniseringsvoorstellen opgeleverd, zoals het op video vastleggen van (grote) politieverhoren. Maar er zijn ook riskante proposities, zoals het terugdringen van de rechterlijke controle tijdens het voorbereidend onderzoek, dat geheel in handen van de officier van justitie moet komen. De ‘magistratelijke’ rol van het openbaar ministerie staat tegenwoordig echter juist onder druk. Discutabel is ook de nieuwe regeling van de voorlopige hechtenis, een thema dat van oudsher als een lakmoestest voor de strafvordering fungeert. Tilburg en Groningen willen de mogelijkheden voor toepassing van dit ingrijpende dwangmiddel drastisch verruimen. Toch houden de onderzoekers vol dat zij het voorarrest juist terug willen dringen.

HET IS NIET eenvoudig de discussie over het strafproces uit te tillen boven het niveau van de utilitaire overwegingen. Na al die incidentele regelingen en jurisprudentiële oplossingen is het des te meer nodig eens behoorlijk een balans op te maken. De wetenschappers van Groningen en Tilburg draaien om deze hete brij heen. „Wat goed is – en dat is nogal wat – kan worden behouden”, heet het. Maar vooral onderstrepen zij de wenselijkheid van „een open structuur en flexibiliteit”. Toch kan een eerlijke procedure het niet stellen zonder nauwkeurige regelingen.

De moderne tijd vraagt vooral om ‘resultaten’ van justitie. De manier waarop deze worden behaald lijkt er vaak minder om te doen. De parlementaire enquête bijzondere opsporingsmethoden van enkele jaren geleden heeft laten zien hoe riskant dat is. Van de „sense of urgency” die Van Traa cum suis hebben getracht over te dragen, is inmiddels weinig meer te merken. De ophelderingspercentages staan weer bovenaan de agenda. Daar zijn goede redenen voor. Maar een kritische bezinning vergt méér.

Korthals aan Kamer: Monitor voor peilen recidive na een celstraf

NRC

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 24 AUG. Het ministerie van Justitie gaat met een zogeheten recidivemonitor bijhouden welke veroordeelden na het uitzitten van hun straf opnieuw de fout in gaan.

Dit schrijft minister Korthals (Justitie) in een brief aan de Tweede Kamer. Met de recidivemonitor kan de criminele carrière van grote groepen mensen worden gevolgd. Naast gedetineerden die uit de gevangenis komen zullen ook personen die tbs of een taakstraf hebben gekregen in de gaten worden gehouden. Met de monitor wil justitie beter inzicht krijgen in de effectiviteit van verschillende strafmaatregelen.

De resultaten van de recidivemonitor worden vergeleken met de justitiële inrichtingen waar een ex-gedetineerde heeft vastgezeten en met het resocialisatieprogramma dat hij voor zijn vrijlating heeft gevolgd. Programma's die te weinig effect hebben, zullen worden gewijzigd. Justitie reserveert daarnaast voor de periode tot 2006 een bedrag van 60 miljoen gulden om ex-gedetineerden beter in de gaten te

‘Gevangene onzeker terug in samenleving’

NRC

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 15 AUG. Gevangenen hebben te weinig rechtszekerheid, doordat het grote aantal verschillende detentieregimes ondoordringelijk is. Daardoor is ook een verantwoorde terugkeer in de maatschappij van gevangenen in het geding.

Dit concluderen onderzoekers van het Willem Pompe Instituut in Utrecht en de vakgroep strafrecht van de Universiteit Maastricht in de bundel *De Penitentiare Beginselenwet in werking*. Onderzocht is hoe de genoemde wet, die sinds 1999 van kracht is, functioneert. De wet beoogde meer lijn en continuïteit te brengen in de verschillende manieren waarop gevangenisstraffen kunnen worden uitgevoerd, variërend van een detentie in een extra beveiligde inrichting tot resocialisatieprogramma's. De onderzoekers stellen evenwel dat een overzicht over alle mogelijkheden nog steeds ontbreekt.

De ruim 70 zogenoemde detentieprogramma's zijn grofweg in twee soorten te verdelen: de ‘penitentiare programma's’ en de ‘maatschappelijke integratie projecten’. Gevangenen in penitentiare programma's kunnen de laatste fase van hun straf onder verantwoordelijkheid van de reclassering buiten de gevangenis uitzitten, bijvoorbeeld door middel van elektronisch toezicht.

Ook maatschappelijke integratie projecten moeten gedetineerden voorbereiden op hun terugkeer in de maatschappij, maar dit gebeurde oorspronkelijk binnen de gevangenis muren, onder verantwoordelijkheid van het gevangenisbestuur. „Maar het komt ook voor dat een gevangenis werk buiten de eigen muren organiseert, en dat dat onder toezicht van anderen is” zegt strafrecht deskundige M.

kunnen houden en hun terugkeer in de maatschappij beter te kunnen begeleiden.

Speciale aandacht krijgen verdachten van pedoseksuele- en geweldsdelicten en jeugdige delinquenten die onder toezicht van de jeugdreclassering staan.

Voor gewelds- en zedendelinquenten wordt direct na binnenkomst in een justitiële inrichting door de reclassering een risicoprofiel opgesteld. Ook worden hun behoeften in kaart gebracht. Met deze gegevens zal de reclassering bepalen wat de gedetineerden moeten bereiken om succesvol te resocialiseren, om daarmee zo snel mogelijk te kunnen beginnen. Of deze gedetineerden vooruitgaan, zal systematisch worden gecontroleerd.

Korthals komt volgend jaar met zijn al eerder aangekondigde wetsvoorstel waarbij de vervroegde invrijheidstelling wordt omgezet in een invrijheidstelling onder voorwaarden. Nu zijn gedetineerden in de regel vrij nadat zij tweederde van hun straf hebben uitgezeten. Korthals wil daaraan voorwaarden stellen, zoals het volgen van „nabestuurprogramma's” om beter te reintegreren in de maatschappij. Wie de voorwaarden niet naleeft, zou terug de cel in moeten.

Voor tbs-gestelden bestond de mogelijkheid al de tbs-verpleging onder voorwaarden op te heffen. De hiervoor bepaalde periode wordt wettelijk uitgebreid van drie naar zes jaar. De reclassering houdt die periode toezicht op het naleven van de voorwaarden.

Boone van het Willem Pompe Instituut, die de redactie voerde over de onderzoeksbundel. „Dan kan bijvoorbeeld de reclassering verantwoordelijk zijn, of een werkgever die arbeidsplaatsen aanbiedt.”

Volgens Boone zijn de verschillen tussen de programma's zo doende nog steeds onduidelijk. „En daardoor worden de mogelijkheden onvoldoende benut. Als ze benut worden, maken alleen de meest mondige gedetineerden er gebruik van. De meeste gedetineerden, die het misschien harder nodig hebben, weten niet waar ze aan toe zijn.”

Gevolg is, zegt Boone, dat gedetineerden „zomaar in de samenleving worden gezet” zonder daarop de laatste maanden van hun detentie in resocialisatieprogramma's te zijn voorbereid. „En daar is de samenleving niet bij gebaat.”

Volgens Boone komt dat ook doordat het openbaar ministerie „eenzijdig vanuit beveiliging” redeneert, wanneer moet worden vastgesteld of een gevangene voor een ander regime in aanmerking komt. „Dat zet een rem op het gaandeweg toekennen van meer vrijheden, en dat zet weer een rem op de veilige terugkeer van gevangenen in de samenleving.”

Ofschoon zij dat niet specifiek heeft onderzocht, zegt Boone, heeft zij door gesprekken in gevangenis sterk de indruk dat dit alles ook van invloed is op het cellentekort.

Boone: „Er wordt daar veel gebruik gemaakt van de zogeheten ‘103 procent-regeling’, die het mogelijk maakt de capaciteit van een gevangenis meer dan te benutten. Bijvoorbeeld door gedetineerden de eerste dagen in een afzonderingscel te plaatsen. Terwijl de, ook goedkopere, plaatsen in penitentiare programma's niet voldoende worden benut.”

Burgemeester wil camera's plaatsen

NRC

DRACHTEN, 11 AUG. Burgemeester Van der Zaag van Smalingerland wil dat er camera's worden geplaatst in Drachten om zo de dader van een serie seksuele misdrijven op te sporen. Het afgelopen jaar waren er in het Drachtsterbos vier seksuele misdrijven. De slachtoffers zijn tien tot veertien jaar, één vrouw is 23. (ANP)

Korthals wil gevangenen niet privatiseren

GTE 25/8

DEN HAAG/GPD - Minister Korthals van justitie ziet niets in privatisering van Nederlandse gevangenen. Hij vindt dat de overheid volledig verantwoordelijk moet zijn voor het uitvoeren van ‘vrijheidsbenemende straffen’. De minister reageert hiermee op een recent rapport van het Nederlands Economisch Instituut (NEI), dat wel pleit voor verzelfstandiging van de gevangeniswezen om zo de kosten te drukken.

In een brief aan de Tweede Kamer meldt Korthals wel te voelen voor nauwe samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven bij de bouw van gevangenen. In een dergelijke samenwerking bij de exploitatie van inrichtingen ziet de minister echter niets. Korthals onderschrijft de belangrijkste conclusies van het NEI-rapport dat er effectiever en efficiënter gewerkt moet worden in gevangenen. Hij denkt echter dat de overheid zelf voor de nodige verbeteringen kan zorgen.

Rechter op straf

Van onze verslaggever

DEN HAAG

Het gevangeniswezen is de afgelopen jaren zo divers en ondoorzichtig geworden, dat rechters nauwelijks meer weten wat voor straf ze een gedetineerde opleggen. Ook de gedetineerde zelf en diens advocaat tasten in het duister. Dat zeggen onderzoekers van de Universiteit Maastricht en het Willem Pompe Instituut in Utrecht. VK 15/8

Zij deden onderzoek naar de werking van de Penitentiare beginselenwet, die op 1 januari 1999 van kracht werd. Sindsdien zijn er zoveel gevangenisregimes, dat zelfs het verantwoordelijke ministerie van Justitie het zicht kwijt is. ‘Alleen een handvol specialisten weet nog wat er met een gevangene gebeurt’, zegt de Maastrichtse strafrecht deskundige G. de Jonge.

Er is niet alleen een scala aan gevangeniswezen die zich op diverse groepen gedetineerden richten (van de vluchtgevaarlijken tot de gevangenen in een open inrichting), ook binnen de gevangeniswezen zijn er vaak aparte vleugels. Daar worden bijvoorbeeld verslaafden begeleid of seksuele delinquenten afgeschermd tegen agressieve medegevangenen.

Doordat Den Haag zijn greep op de behandeling van gevangene-

Humane bij priva

Wat betekent privatisering

voor de kwaliteit van het gevangeniswezen? Economen hebben voor de ministers Zalm en Korthals daarover een opgewekt rapport geschreven. Maar Gerard de Jonge ziet alleen nadelen, wanneer het winststreven gaat overheersen. VK 21/8

HET Nederlandse Economisch Instituut (NEI) heeft in opdracht van de ministers Korthals (Justitie) en Zalm (Financiën) onderzocht of het gevangeniswezen door privatisering goedkoper kan worden gerund, met tenminste behoud van de huidige kwaliteit. Het VVD-Kamerlid Niederer zei zondag op Radio 1 dat wat hem betreft met privatiseringsexperimenten kan worden begonnen.

Het zwakke punt van het NEI-rapport is dat onbekend is wat de huidige kwaliteit van het gevangeniswezen nu eigenlijk is. Alleen al daarom berust dit rapport op drijfzand. Het rapport gaat uit van een blind geloof in marktwerking – en dat klinkt op dit moment wel heel ongelofwaardig, gezien de crisis in de dienstverlening van de verzelfstandigde NS.

Marktwerking veronderstelt ‘gezonde concurrentie’, maar het is onwaarschijnlijk dat er op het gebied van het gevangeniswezen concurrentie zal ontstaan tussen particuliere bedrijven – de markt is daar eenvoudig te klein voor. De overheid wordt dan afhankelijk van enkele oligopolistische marktpartijen, zoals bijvoorbeeld in de Verenigde Staten het geval is. Een goede beleidsmatige en po-

raakt greep fen kwijt

nen verliest, maken gevangenis-directeuren steeds vaker zelf uit welk regime zij hun gedetineerden opleggen. Er ontbreekt volgens de onderzoekers een duidelijke visie wat men met de gevangenisstraf wil bereiken.

De Jonge zegt echter niet te willen tornen aan de veelzijdigheid van het gevangeniswezen. 'Het is goed dat er maatwerk kan worden geleverd.' Hij vindt echter dat vooral het Openbaar Ministerie

Onderzoekers: ook gedetineerde weet het niet

meer duidelijkheid moet verschaffen over de straf die het eist en de behandeling die bij zo'n straf hoort. 'Officieren van justitie zouden in hun eis mee moeten nemen wat er aan een veroordeelde versleuteld moet worden in de gevangenis.'

De Maastrichtse onderzoeker vindt dat de taak van de gevangenisbewaarder onderschat wordt. Die zou meer als mentor voor de gevangenen moeten optreden en een rol dienen te krijgen in diens resocialisering. Het recente tekort aan gevangenisbewaarders hebben de onderzoekers niet in hun studie betrokken.

De juristen pleiten er verder voor om ruimer gebruik te maken van de mogelijkheid om langgestraften, waarop hun onderzoek zich toespitste, het laatste jaar van hun straf thuis te laten doorbrengen. Gedetineerden dienen dan ten minste 26 uur per week deel te nemen aan een resocialisatieprogramma. Zij dragen een elektronische enkelband, waarmee hun gangen kan worden nagegaan.

Volgens onderzoeker De Jonge wordt de gevangenen die mogelijkheid nu pas geboden tijdens de laatste maanden van hun straf. 'Gevangenen gaan liever naar een open inrichting, waar ze alleen maar 's avonds en 's nachts hoeven te verblijven. Als ze een jaar thuisreclassering krijgen aangeboden, zouden er meer gebruik van maken.'

De wetenschappers laken voorts de geringe vergoeding van 1,40 gulden per uur die gedetineerden krijgen voor het verplichte werk in de gevangenis. Veel strafinrichtingen maken hierop forse winsten. Bovendien krijgen ze er subsidie voor van het Europees Sociaal Fonds (ESF).

'Als je kritiek hebt op het verplaatsen van werk naar lagelonenlanden, kun je dit helemaal niet accepteren', zegt De Jonge. Volgens hem zou het minimumloon dan ook voor gevangenen moeten gelden.

DRACHTEN ^{VK 11/8} Burgemeester P. van der Zaag van Smallingerland wil dat er camera's worden geplaatst in Drachten om de dader van een serie seksuele misdrijven op te sporen. Het afgelopen jaar waren er in het Drachtsterbos vier seksuele misdrijven. Van der Zaag zegt te beseffen dat er haken en ogen aan zijn voorstel zitten in verband met de schending van de privacy. Daarom wordt er overleg gevoerd met het Openbaar Ministerie en de politie. (ANP)

Peter Klashorst doet het weer! Bij nacht en ontij ontsnapte hij uit Senegal, beschuldigd van ontucht met mooie zwarte meisjes.

HP/De Tijd zocht hem op in Kenia, waar hij zich wederom omringd heeft met Afrikaans schoon. Eigenlijk is hij 'cultureel ambassadeur' van Nederland, vertrouwt hij HP toe. 'Ik heb net weer zo'n moslimmeisje hier een huisje bezorgd. Ze was uitgehuwelijkt, is gevlucht, en nu heeft ze dit toch maar. Ik geef haar een kans een nieuw bestaan op te bouwen.'

'Hele jaarsalarissen' steekt hij in zijn harem, maar de pointe is: 'Het neuken als politieke daad, als voorbode voor de seksuele revolutie die hier nog moet plaatsvinden.' Klashorst kwijt zich energiek van zijn culturele taak: 'Soms neem ik wel vier of vijf meisjes tegelijk.' Hoewel, de laatste tijd zit hij in een seksueel dipje. Door stress, schuldgevoelens en vrouwen die beweren zwanger van hem te zijn. ^{VK 11/8}

TOEN IK als correspondent pas in Afrika was, neukte ik wel twaalf meisjes op een dag. Dat ging echt bijna 24 uur per dag door. Maar ik schreef in die periode ook minstens tien artikelen voor de Volkskrant per dag.

Ik begrijp niet dat je elke dag zin hebt.

Ja, maar u neukt misschien om het neuken, ik niet. Dat schrijven is er echt mee verweven. Maar er zijn gigantisch veel mensen, en zeker journalisten, die dit totaal belachelijk vinden. Journalistiek kun je helemaal niet verweven met neuken, want journalistiek zou iets hoogs zijn.

Hoe blij je op je 43ste zo potent?

Ik denk dat het redelijk normaal is voor iemand van mijn leeftijd. Mijn Telegraaf-collega in Nairobi is net 30 en hij neukt er zes op een dag. Momenteel zit ik trouwens in een diep dal; ik heb er nog geen zes geneukt van de week. Ik heb een beetje een depressie in het schrijven, dus is mijn seksleven ook eventjes van slag.

Peter Klashorst, de meisjes en Afrika

Even uitgeneukt?
Zeg dat wel.

Toch heeft het schrijven van bovenstaande regels me hooguit één orgasme geschied. Ze vormen namelijk een parodie op de woorden die HP-verslaggever Tom Kellerhuis onlangs in Kenia optekende uit de mond van Peter Klashorst. Vervang woorden als 'schrijven' en 'journalistiek' door 'schilderen' en 'kunst' en je hebt een redelijk getrouwe weergave van wat Klashorst zei. (Met excuses aan mijn Telegraaf-collega, die net vader is geworden en dus wel iets anders aan zijn hoofd heeft dan dagelijks zes dames te vermaken.)

Klashorst is een snelle jongen. Dat blijkt ook uit zijn schilderijen, die doorgaans in een razend tempo tot stand komen. Zoals veel kunstenaars is hij gegrepen door, zo niet bezeten van de even duidelijke als moeilijk grijpbare relatie tussen erotiek en kunst, in zijn geval tussen seksen en kwasten.

Daar is allemaal niets op tegen. Integendeel. Dat Klashorst er de voorkeur aan geeft met zijn vrouwelijke modellen ook de liefde te bedrijven, iets dat naar zijn zeggen volledig wederzijds is, zal de kwaliteit van zijn schilderijen mogelijk ook omhoogbrengen. Mooi zo. Alles voor de kunst!

Maar daarmee is het verhaal nog niet af. Vorig jaar streek Klashorst neer in Dakar, de hoofdstad van het West-Afrikaanse Senegal. Zijn zo bijzondere, laat ons zeggen lichamelijke manier van schilderen bracht hem in de gevangenis. In Nederland opereert hij ongetwijfeld binnen de wet. Maar in andere landen, zoals die in Afrika, bestaan vaak geheel aan Nederland tegengestelde opvattingen over Klashorsts credo *artis natura magistra*.

Dat geldt ook in Kenia, waar hij sinds enige tijd vanuit de hoofdstad Nairobi aan het werk is. In het HP-interview noemt Klashorst zich behalve schilder ook een 'bevrijder', een 'cultureel ambassadeur' en iemand die 'eigenlijk verschrikkelijk gesubsidieerd' zou moeten worden. Hij en zijn Afrikaanse modellen, zo beweert hij, stellen een politieke daad en zijn de voorvechters van de seksuele revolutie die in een land als Kenia nog moet komen.

Dat laatste kan het geval zijn. Als gast in Kenia (zoals ook Klashorst een gast is) heb ik niet zelden de indruk dat in deze vroegere Britse kolonie de preutse Victoriaanse moraal nog lang niet is verdwenen.

Maar waarom toch denkt Klashorst dat hij bevrijdend en cultureel ambassadeurswerk verricht? Door zich, zoals in het interview, gering-schattend over zijn gastland uit te laten? Door schilderijen te maken waarvoor in Kenia zelf geen markt bestaat (en die dus paginagroot te adverteren in Nederlandse bladen)? Door jonge vrouwen zwanger te maken, wier kinderen misschien hun natuurlijke vader nooit meer zullen zien?

Het zou zielig zijn als het allemaal niet zo vernederend was. Vernederend voor Kenia en de Kenianen, vernederend voor Afrika en de Afrikanen, en uiteindelijk ook vernederend voor de tomeloze schilder zelf.

Met dat laatste zal Klashorst niet in zijn maag zitten. 'Ik hoef me niet fatsoenlijker meer voor te doen dan ik ben', zegt hij in HP/De Tijd. Zo is dat. Maar daarmee blijft het nog wel degelijke een morele vraag of hij daarvoor naar Afrika, naar Senegal en Kenia moet komen.

Toen Klashorst in Dakar gevangen zat, was de Nederlandse kunstwereld er snel bij om het voor hem op te nemen. Dat is lovenswaardig; de vrijheid van expressie blijft het waard om voor te strijden.

Maar als Klashorst de ogen die hij gebruikt om zijn modellen te schilderen ook elders de kost geeft, moet hij toch ook zien hoe bizar zijn zelfverklaard gedrag in een land als Kenia is. Behalve schilderen en seks, zegt hij, is eigenlijk niets belangrijk voor hem. Wat jammer nou. Een beetje *fatsoen* kan soms zo aardig zijn.

Kees Broere

benadering verdwijnt tisering gevangenis

litieke sturing vanuit Den Haag is dan niet meer mogelijk - zie wederom het voorbeeld van de NS.

Hoewel door het NEI wordt gezegd dat ervaringen met privatisering in het buitenland niet zonder meer toepasbaar zijn in Nederland, wordt toch een Engels model als uitgangspunt genomen. De economen van het NEI gaan er aan voorbij dat privatisering van strafinrichtingen elders alleen plaatsvinden wanneer zich crisis-situaties voordoen, zoals ernstige overbevolking van de cellen (zie de Koraal Specht-gevangenis op Curaçao). Nu valt er veel over het Nederlandse gevangeniswezen te zeggen, maar niet dat het in een vergelijkbare situatie verkeert.

De analyse van het NEI is puur financieel van aard en alle aandacht gaat uit naar besparingen die door privatisering zouden kunnen worden bereikt, met name op de posten vastgoed en personeel. De grootste winst zou verder kunnen worden behaald door privatisering van de (deels verplichte) arbeid van gedetineerden.

Het NEI weet kennelijk niet dat de voormalig directeur Jeugdbescherming en Delinquentenzorg van het ministerie van Justitie, Greven, in 1994 al heeft opgemerkt dat de ontwikkeling, het ontwerpen en de bouw van strafinrichtingen al in private handen zijn en dat de rijksgebouwendienst die alleen maar aanstuurt. Greven heeft er toen ook op gewezen dat de financiering van die bouw in toenemende mate door institutionele beleggers geschiedt. Hij wees er bij die gelegenheid op dat de voeding grotendeels door particuliere bedrijven wordt verzorgd en dat bepaalde diensten, zoals onderwijs en vorming, buiten de muren werden ingekocht. Daaraan kan worden toegevoegd dat ook de medische zorg wordt ingekocht door huisartsen en tandartsen van buiten in te huren. Besparingen tot wel 20 procent

verwacht het NEI van het laten verrichten van het bewaarderswerk door goedkoper personeel. De huidige PIW'ers (penitentiair inrichtingswerkers) zijn volgens het rapport door hun ambtelijke status en de daarbij behorende starre beloningsstructuur niet flexibel genoeg in te zetten. Dat zou dus betekenen dat alle PIW'ers zouden moeten worden ontslagen en vervolgens kunnen solliciteren bij een particulier bewakingbedrijf om zo tegen een lager loon hetzelfde werk te moeten gaan doen. Niet alleen zullen de vakbonden niet blij zijn met dat voorstel, maar ook zal het de bejegening van gedetineerden niet ten goede komen: detentie wordt dan simpelweg opsluiten en de verworvenheden van een humane bejegening van gedetineerden, waarvoor Nederland een wereldwijde reputatie geniet, worden in één klap aan het winststreven van de vrije markt opgeofferd. De *Standard Minimum Rules* van de Verenigde Naties voor de bejegening van gedetineerden en de Europese Gevangenisregels van de Raad van Europa verlangen in beginsel een ambtelijke status voor het personeel van strafinrichtingen.

Mijn tegenwerping is dat het personeel nu te laag wordt betaald. De functie van PIW'er dient te worden opgewaarderd tot een penitentiair mentorschap met veel meer mogelijkheden om de gedetineerde te bejegenen dan nu het geval is. Dat biedt veel betere kansen op resocialisatie dan bezuinigingen op personeelskosten. De maatschappij krijgt dan te maken met niet goed op hun terugkeer voorbereide ex-gedetineerden. De maatschappelijke veiligheid verliest het in dat geval van een korte termijn winststreven.

De enige suggestie in het NEI-rapport die wel navolging verdient is het stimuleren van de arbeidsproductiviteit van gedetineerden door het invoeren van een betere beloning - dat kan beter dan de

1,40 gulden per uur die men nu verdient.

Ook staatsrechtelijk en mensenrechtelijk zijn er argumenten tegen privatisering van het gevangeniswezen. In de jaren tachtig van de vorige eeuw is daar door de Utrechtse strafrechtsdeskundige Moerings al op gewezen. Toepassing van gevangenisstraf maakt inbreuk op een van de fundamentele rechten van de mens, omdat diens vrijheid hem wordt ontnomen. Uitsluitend de overheid mag deze taak, die bij uitstek tot het publieke domein behoort, op zich nemen. En dus mag deze niet in handen worden gelegd van het vrije ondernemerschap, want dat zou onder meer leiden tot de consequentie dat private organisaties zouden gaan beslissen over het opleggen van disciplinaire sancties aan gedetineerden. Ook zouden deze bedrijven geweld kunnen uitoefenen tegen gedetineerden, zouden zij dwangmedicatie op hen kunnen toepassen en zouden zij hen naar eigen inzicht kunnen opsluiten in de zogeheten Extra Beveiligde Inrichtingen.

Bij commerciële privatisering wordt de humaniteit van de strafrechtspleging helemaal naar de achtergrond gedrongen ten gunste van doelmatigheid en kostenbeheersing, aldus de Groningse criminoloog De Haan in een enkele jaren geleden verschenen essay. Het kostenplaatje geeft dan altijd de doorslag en de commercieel roomt de markt af. Die zal vooral belangstelling hebben voor het exploiteren van half open en open inrichtingen. De bejegening van de moeilijkste gedetineerden, de slechtste risico's, blijven voor rekening van de overheid.

De conclusie luidt dus: niet aan privatisering beginnen, ook niet als experiment.

Gerard de Jonge is verbonden aan de vakgroep strafrecht en criminologie van de Universiteit Maastricht.

VS: kinderrechten op conferentie niet onderstrepen

NRL

WASHINGTON, 29 AUG. De Verenigde Staten hebben gedreigd een veel minder zware delegatie af te vaardigen naar de VN-conferentie over kinderen, uit protest tegen de ontwerpakte van de slotverklaring. De Amerikanen zijn ontvreden over verwijzingen in de tekst naar abortus, waover meer voorlichting zou moeten worden gegeven. Ook hebben ze hun ongenoege uitgesproken over het onderstrepen van de rechten van kinderen ten opzichte van de rechten van ouders. De VS wilden twee kabinetleden sturen naar de driedaagse bijeenkomst, die op 19 september begint in New York. (BBC)

Politie en bewakers doden straatkinderen Honduras

TEGUCIGALPA - Politieagenten en medewerkers van particuliere bewakingsdiensten hebben de afgelopen vier jaar in Honduras tientallen straatkinderen vermoord. Maar hoewel er alleen al in de eerste helft van dit jaar minstens 66 kinderen zijn vermoord, zijn er geen aanwijzingen dat deze moorden worden gesanctioneerd door het officiële regeringsbeleid, stelt Asma Jahangir, een mensenrechtenonderzoekster van de Verenigde Naties. (AP) 1/1

Berispte psychiater blijft werkzaam

van onze verslaggever
2001-08-01, Trouw

UTRECHT - Ondanks het feit dat een psychiater op de vingers is getikt omdat hij ouders te snel omschreef als 'geestesziek', ziet de Raad voor de Kinderbescherming geen reden de samenwerking met het bureau van de betrokken deskundige op te zeggen.

De betrokken psychiater kreeg eerder dit jaar bij eenzelfde zitting twee

berispingen van het regionaal medisch tuchtcollege in Den Haag. In beide gevallen ging het om een rapportage die hij moest maken voor de Kinderbescherming, om te kijken of een ouder geschikt was om de kinderen te blijven zien. Volgens het tuchtcollege had de psychiater zijn forse oordelen -bij een vader constateerde hij een 'narcistische persoonlijkheidsstoornis' en bij een moeder een 'paranoïde waanstoornis' -

onvoldoende onderbouwd in zijn rapport. In beide gevallen leidde dit rapport mede tot de rechterlijke uitspraak dat de betrokken ouder het kind niet meer mocht zien. De psychiater is in beroep gegaan. Het Centraal medisch tuchtcollege had hem al eerder een maatregel opgelegd vanwege het onterecht trekken van een conclusie.

De stichting SOS-Papa, mede bestuurd door vader M. Legène -een van de twee betrokken ouders- eist van de Raad voor de Kinderbescherming en van het ministerie van justitie dat de samenwerking met het bureau van de psychiater, de stichting voor forensische diagnostiek Fora, wordt stopgezet.

„Door het rapport kon ik mijn eigen dochter niet meer zien, terwijl er niets van klopte”, zegt Legène. Hij zegt nog meer klachten over het bureau te kennen. Bovendien voldoet de stichting volgens hem niet aan formele eisen, zoals inschrijving bij de Kamer van Koophandel en het instellen van een klachtencommissie.

Kinderbescherming en ministerie hebben gisteren een gesprek gehad met prof. R. Bullens, directeur van Fora. „Het leek ons beter dat de betrokken psychiater even geen onderzoeken meer uitvoert, zeker zolang zijn beroep bij het tuchtcollege loopt. Dat is inderdaad toegezegd”, zegt P. Zwet sloot van de Centrale Raad voor de Kinderbescherming.

„Daarnaast staat Fora goed bekend, de stichting heeft veel meer deskundigen in dienst en deze ene psychiater doet maar een paar van de ruim 300 zaken die Fora per jaar voor ons uitvoert. We zien dus geen reden om de samenwerking te beëindigen. Bovendien zijn er inmiddels een klachtencommissie en klachtenreglement.” De stichting handelt de meerderheid van de rapportages voor de Kinderbescherming af. De stichting SOS-Papa verwacht dat de toezeggingen van Fora in de praktijk onvoldoende zullen blijken. Fora-directeur Bullens was gistermiddag onbereikbaar voor commentaar.

Verboden liefde kost jongen leven

GOUDA Een verboden liefde is het motief geweest voor de dodelijke steekpartij vorige week dinsdag in Gouda. Daarbij kwam een 27-jarige Gouwenaar door meerdere messteken om het leven. De zelfde dag werd een 45-jarige Rotterdammer aangehouden. Hij heeft inmiddels bekend. Zowel het slachtoffer als de dader is van Indiase afkomst. Het slachtoffer had een verhouding met een al uitgehuwelijkte dochter van de verdachte. Tot onvrede van haar familie bleef het meisje contact houden met haar Goudse vriend. Ook de Gouwenaar was al vaker

ogenschijnlijk eeuwigjeugdige. De Griekse eilanden zijn zonnig en heidens. Een van mijn dichtbundels heet *Tussen hybris en vergaan*. Misschien is dat wel de mooiste definitie van de Griekse dichtkunst: overmoed en doodsangst. Veel Griekse dichters maakten verzen op het thema van de oude man verliefd op de jongeling. Over het dramatische contrast tussen het oude, afgeleefde lichaam en het glanzend-jongje.”

Uw levensgezel is veertig jaar jonger dan u.

„Ik ben me er meer dan pijnlijk van bewust dat ouderdom komt met gebreken. Ik kan slecht lopen, mijn handen krommen zich. Kijk naar mijn hoofd: plekken van huidkanker. Ik heb zo buitensporig gedronken in mijn leven, dat mijn lever vervaarlijk opzwelt. Ik mag geen druppel wijn meer, ik vind dat vreselijk, maar ik aanvaard die straf. Het is vreemd wat de naderende dood met iemand doet. Gelukkig is mijn geest nog helder. Het is deze geest die mij elke dag voor raadsels stelt en verwondering oproept. Hoe kan het dat ik me een stem van tientallen jaren terug kan herinneren, de sensatie opnieuw voel van iemands aanwezigheid? De kracht van de menselijke geest is onwaarschijnlijk groot.”

Dit najaar verschijnt er, ter gelegenheid van uw tachtigste verjaardag, een nieuwe dichtbundel: 'Een stip op de wereldkaart'.

„Ja, die gaat over de band tussen mij en de kunstvoorwerpen rondom ons in dit huis. Ze hebben allemaal een verhaal. Kijk ik bijvoorbeeld naar de boeddha op mijn werktafel of die wajangpop daar, dan herinner ik me waar we hem kochten, de herkomst en kunsthistorische betekenis. Het is of de hele wereld zich hier heeft verenigd, als de navel der aarde.”

De ontwerper van 'Geheim dagboek' plaatste op elk deel een foto uit de beschreven tijd. Dat geeft een veelzeggende reeks portretten. Alsof u deel na deel de ouderdom tegemoet snelt.

„Ik weet ook wat ik zie als ik in de spiegel kijk. Mario en ik proberen die ontredding zo goed mogelijk op te vangen. Laast struikelde ik en viel met mijn gezicht en mijn bril op de wc-bril. Overal blauwe plekken. Het was ontluisterend. Ik ben niet bang voor de dood, wel voor die fysieke neerval. Ik houd van schoonheid. Van mensen, van literatuur, van kunst. Ik zal tot op het laatst een levensgenieter blijven. Ik blijf het geluk steeds zoeken. Dit huis vlakbij Kloetinge is de wereld van Mario en mij. Hier kan ik de eenzaamheid behouden. Als er ongewenste mensen in mijn tuin opduiken, verberg ik me. Ik ben een oester.”

Hans Warren: Om het behoud der eenzaamheid. Uitg. Bert Balkker. Prijs f45,-.

pijn. Vaderschap is geen vanzelfsprekende liefde, het is een berispte, bevochten band. Daarom was het voor mij een grote verrassing om hierover in een debuutroman te lezen. 'Is zo weer nacht van Joyce Roodnat, want er rust een taboe op dit onderwerp. Het lijkt of de Nederlandse schrijvers niets atweten van de hemel of hel die een gezin kan vormen.

„Mijn dagboeken zijn bij nadere beschouwing ook een zoektocht naar mijn kinderen, of noem het anders een verantwoordelijkheid die ik afleg over mijn levenshouding. Mij is vanwege *Geheim dagboek* vaak roddelzucht verweten. Het laat me koud. Als mijn werk vergeefs mocht blijken te zijn na mijn dood, kan de toekomstige biografie van bijvoorbeeld Gerrit Komrij of Ida Gerhardt er altijd nog veel materiaal uit putten. Ik heb hen gekend en onze ontmoetingen genoteerd.”

In 'Geheim dagboek' schrijft u op 22 oktober 1943 over een jeugdliefde die u mist: 'Ik sta heel onzuiver, ik draai en bedrieg haar. Zij bedriegt mij totaal niet, en ik schaam me als ik dat overdank.' En in 1951 staat te lezen over het bijhouden van een dagboek: 'Waar houdt eerlijkheid op, wordt het exhibitionisme? Of is het een afweermechanisme, wil ik weerzin opwekken?' De titel 'Geheim dagboek' had evengoed 'Dagboek der schaamt' kunnen zijn. Als er een woord vaak in voorkomt, is het dat laatste wel.

„Weerzin jegens mezelf kende ik al vroeg. In mijn geboortedorp Borssele groeide ik in de vooroorlogse jaren eenzaam op. Ik doe daar niet klagerig over. Er was een hechte boerengemeenschap. Daarbuiten had je de notaris, de dominee en mijn vader, die waterbouwkundige was. De notaris was ongehuwd, de kinderen van de dominee waren het huis uit. Bleef ik over. Een eenzellige, slungelachtige jongen met bril op die van gedichten hield, graag in de natuur verbleef. Ik droeg geen boezeroen en pet. Ik speelde vooral met meisjes. Men dacht dat ik een meidengek was. Dat was niet zo. Al jong voelde ik me aangetrokken tot jongensliefhebbers. Dat betekende overigens niet dat de schoonheid van vrouwen me onberoerd laat, integendeel. Een mooie vrouw kan in mij ontstellend veel begeerte oproepen. De ontdekking van mijn homoseksualiteit vergrootte die eenzaamheid alleen maar...”

... en u vluchtte naar Griekenland?

„Nou, naar Griekenland ben ik pas veel later gegaan. Ik houd niet van reizen. Maar de Zeeuwse eilanden werden me te benauwd. In de mediterrane landen vond ik een openheid jegens homoseksualiteit die bevrijdend was. Vanaf dat ogenblik vatte ik een grote liefde op voor de Griekse cultuur. Mario en ik hebben Kavafis in het Nederlands vertaald, nu vertalen we samen de hele Plato. We bereiden een nieuwe *Meulen-hoff's Dagkalender van de Nederlandse Poesie* voor met als thema de Oudheid. Wat mij daarin aantrekt is het

het is zo. Het grootste liefdesgeluk, de extase, kan de volgende dag omslaan in moordlust.”

Nog dagelijks schrijft Warren met de vuipen in scherp doktershandschrift in de cahiers, die weggeborgen liggen in een lade van zijn bureau. Momenteel werkt hij aan cahier nummer 74, waaraan hij op 23 juni jongstleden is begonnen. Er zijn ook wel eens jaren verstreken waarin Warren niet schreef. In de bloemlezing is het jaar 1969 bijvoorbeeld met slechts twee entrees vertegenwoordigd, nog geen halve bladzijde lang.

Waarom?

„In die tijd was ik ervan overtuigd dat alles in mijn leven mislukte. Mijn huwelijk ging kapot, ik voelde me onderschat in mijn dichterschap, ik leed aan een destructurele drift om te drinken en rond te sloeren met jongens in achterbuurten, zoals van Parijs. Ik zag geen enkele aanleiding meer om te werken. 'Mislukt is mislukt', dacht ik. 'En wat geeft het?' Een gedicht is een ongeveerd geschied aan de wereld. Want wat beklijft er? Wie leest Maarsman nog of Ter Braak? En wie voor zijn plezier. Lucebert? Kon Roland Holst vermoeden dat hij na zijn dood verguisd zou worden? Slauerhoff is een van de heel weinig die de vergeltheit weersstaat. Poesie moet uit noodzaak geboren worden. Als je het kunt laten, begin er dan niet aan. Er is zoveel routine in de dichtkunst. Schrijf alleen als er dwingend noodzaak is.”

Vaderschap is geen vanzelfsprekende liefde, het is een betwiste band

U publiceert al een halve eeuw literaire kritieken in de Zeeuwse Courant. Wat maakt een boek tot een goed boek?

„De stem van de schrijver, de toon. Ik wil de persoonlijkheid van de auteur achter het boek waarnemen. In de keuze tussen vorm of vent sta ik aan de kant van de vorm. Een goed boek herken je meteen. Het is goed vanaf de eerste bladzijde. Boeken die pas vanaf bladzijde honderdwaalf op gang komen, zijn niet goed. Ik proef een boek zoals je een maaltijd proeft. Ik heb een hekel aan dikke, overbodige romans en heb een sterke voorkeur voor poëzie. Gek trouwens dat sommige aspecten van het leven in de dichtkunst nauwelijks aan de orde komen. Wat ik mis in de Nederlandse poëzie zijn gedichten over het gezinsleven, en dan vooral over de gelukkige momenten daarvan. Over vaders en kinderen, moeders en zonen. Ik heb drie kinderen, twee dochters en een zoon. Sinds de echtscheiding heb ik met hen weinig contact. Mijn oudste dochter zou ik niet eens herkennen als ik haar op straat tegenkwam. Ze is nu achter in de veertig. Bij de scheiding koos ze onverbiddelijk voor haar moeder. Dat doet verdriet en

wetens. Observaties en particuliere aangelegenheden heb ik altijd een plaats gegeven in mijn gedachten over iemand, mijn overwegingen of twijfel. Er is altijd die bedding, die reflectie.

„Bij nadere lezing blijkt het dagboek een sterke mate van ritmiek te bezitten, dat ontdekte ik tijdens het samenstellen van deze bloemlezing. Ontluisterende passages van afkeer en zelfs weerzin, en dat niet in de laatste plaats jegens mezelf, worden afgewisseld met schuldloze natuurlyriek. Ik schrik zelf van mijn genadeloosheid. Het verbijsterende verslag bijvoorbeeld over abortus op 31 augustus 1952. Of het relaas over de euthanasie van mijn moeder uit het voorjaar van 1951.”

Ontstellend vond ik de scène waarin u, met klinische afstandelijkheid, beschrijft hoe u een van uw duiven trapt en mishandelt, uiteindelijk doodt.

„Ja. Ik was een jongen toen ik dat deed. Later moest ik die wrok en woede, dat nijpende besef van onvrede dat in me woelde, van me af schrijven. Het lage, het goren en verachtelijke horen ook bij de mens. Ik heb me daarvan nooit kunnen distantiëren. Helaas misschieten,

Moeder besnijdt zoontje op strand

GTE 16/17

DEN HAAG - Enkele leden van de Haagse Vrijwillige Reddingsbrigade wisten gisteren niet wat hen overkwam toen een vrouw op de Scheveningse strandpost een deel van de voorhuid van haar zoontje verwijderde. De vrouw stapte de post binnen met de mededeling dat de voorhuid van het geslachtsdeel van haar 6-jarig zoontje aan zijn broekje met rits vastzat. De vrouw vroeg om een schaar. In plaats van een stukje broekstof weg te knippen, knipte zij echter een stukje voorhuid af. Het kind huilde even van pijn en schrik, en keerde even later met moeder terug naar het strand.

gesommeerd een punt achter de relatie te zetten. (ANP)

Door een vergissing bij de Copyrette, is pagina 39 niet meegelokopieerd. De links-rechtsvolgorde van de pagina's is daardoor in dit nummer niet zoals t bij het plakken bedoeld was. Excuses voor de lespuzzel die dat hier en daar oplevert! De redactie

10-11-1918

Hans Warren publiceert
sinds 1981 zijn
opzienbarende dagboeken.
„Het grootste liefdesgeluk
kan de volgende dag
omslaan in moordlust.”

door Kester Freriks *NRC 3/0*

En dichter die ook een toegewijd dagboek-schrijver is, en die dit najaar een halve eeuw lang literaire kritieken schrijft voor de Provinciale Zeeuwse Courant – lopen deze personages elkaar niet in de weg? Hans Warren (Borsselle, 1921) aarzelt geen ogenblik „Nee”, zegt hij. „De drie gedaanten waarin ik optreed versterken en helpen elkaar juist. Ik beschouw *Geheim dagboek*, waaraan ik in 1942 als twintigjarige jongeman begon te schrijven, als mijn werkplaats. Aanzetten tot gedichten noteer ik erin, korte essays over literaire werken en over mijn verzameling etnografische kunstvoorwerpen afkomstig uit alle windstreken. En natuurlijk persoonlijke voorvallen, gebeurtenissen van elke dag, liefdes, maar ook de eenzaamheid, geluk en eveneens ongeluk. Ik wil openhartig zijn op het scherp van de snede. En uiteindelijk, bemerk ik nu, behelst het dagboek mijn hele leven, van de glanzende vitaliteit van mijn jonge jaren tot mijn fysieke afname-ling en verval van nu. Alle facetten van het bestaan vrag-en erom beschreven te worden.”

Hans Warren bewoont, samen met levensgezel Mario Molegraaf, twee via onvermoede deuren en haakse gangetjes met elkaar verbonden, zwartgeverfde lan-darbeidershuisjes in het buurtschap De Groe vlakbij Goes. Reusachtige, ruisende populieren bieden diepe schaduw. De zon gloeit achter de bladeren, binnen is het koel en vooral stil. Warren woont er al vele decen-nia. Hier wordt een leven ver van de woelige buitenwe-reld geslieten, overeenkomstig het motto van Franz Kafka dat Warren aan het eerste deel van de serie dag-boeken meegaf: 'Es ist nicht notwendig, dasz du aus dem Haus gehst. Bleib bei deinem Tisch und horche.'

Zojuist is een bloemlezing verschenen uit vijftien delen *Geheim dagboek*, veelbetekend *Om het behoud der eenzaamheid* geheten. Eertijds, in het begin, kon de jonge Warren niet vermoeden dat hij met de publica-tie van zijn dagboeken aan de Nederlandse literatuur een ongewone en vaak opzienbarende reeks toevoeg-de. In 1981 verscheen het eerste deel dat teruggaat naar de jaren veertig; het laatste deel bestrijkt de jaren 1982-1983, juist de tijd dat Warren het 'geheim' van zijn dagboeken prijs gaf. Buitenlandse voorbeelden koesterde hij volop: André Gide en Julien Green. In Nederland was er geen voorganger.

Is uw schrijfhouding veranderd sinds u wist dat u de dag-boeken openbaar ging maken?

„Mijn uitgangspunt is altijd een vorm van genade-loosheid en ontmaskering geweest, jegens anderen maar vooral ook tegenover mezelf. Oprechtheid is de

© Peter Tates / klashorst.com

klashorst

www.klashorst.com

official management

Peter Tates Postbus 10167 1001 GD Amsterdam

tel 020-66 323 33 fax 020-463 57 34

De jeugdcriminaliteit rijst de pan uit, vooral onder jongens. Een van de oorzaken: ze zijn onzeker over hun identiteit. Aan alle kanten worden ze door meisjes gepasseerd.

VIC
25/8

Agressieve jongens, slimme meisjes

SOCIALE wetenschappers pleiten onlangs voor een grootscheeps onderzoek naar de oorzaken van jeugdig agressief gedrag. Voor het eerst is er cellentekort in jeugdgevangnissen, maar ook met de kleine criminaliteit loopt het jonger beginnen. Niet alleen Marokkaanse straitschiffies, ook 'Hollandse' jongens kunnen er wat van.

Elke biologische aanwijzing dat jongens in aanleg gewelddadiger zijn dan meisjes, ontbreekt. Toch zijn jongens volgens de statistieken verantwoordelijk voor een groot percentage van geweldplegingen en zijn zij ook het vaakst slachtoffer.

In de Verenigde Staten begint het besef door te breken dat onze samenleving het vertoon van lef en agressie in jongens aanmoedigt. Jongens mogen hun woede tonen, maar geen enkele andere emotie. Zachttaardige jongens worden als verliezers bestempeld, uitgejouwd en buitengesloten. Daardoor durven jongens hun zorgzame en kwetsbare gevoelens zoals angst, onzekerheid, eenzaamheid en afhankelijkheid niet te laten zien. Ze verzetten zich en verharderen. Wat uiteindelijk naar buiten komt, is woede, agressie en geweld.

Volgens sommigen is deze verouderde gedragscode de belangrijkste oorzaak van de problemen die jongens momenteel hebben, niet alleen in de Verenigde Staten, maar ook in andere geïndustrialiseerde westerse landen. Jongens hebben het in onze gemaniceerde samenleving niet gemakkelijk. Maar dankzij de cowboymentaliteit waarmee we hen nog steeds opvoeden, is hulp vragen het laatste wat ze zullen doen. Ze vluchten eerder in onverschrokken machogedrag.

Inderdaad presteren meisjes steeds beter en geven jongens - ook in Nederland - steeds meer reden tot zorg. In het basisonderwijs hebben twee keer zoveel jongens als meisjes leer- en gedragsproblemen en krijgen twee keer zoveel jongens speciaal onderwijs. In het voortgezet onderwijs halen meer meisjes dan jongens zonder zittenblijven het diploma en in het hbo slagen meer vrouwen binnen vier jaar. Nederland telt al meer vrouwen dan mannen met een voltijdse hbo-opleiding en aan de Nederlandse universiteiten studeren meer vrouwen af dan mannen. Bovendien halen vrouwen betere afstudeerresultaten dan mannen in alle studierichtingen, behalve landbouw en techniek, daar scoren beide seksen gelijk.

Uit de statistieken blijkt verder dat jongens en jonge mannen meer drugs en drank gebruiken dan meisjes en meer kans maken door ongelukken of geweld te sterven of gehandicapt te raken. Alleen op sportgebied hebben jongens nog steeds een voorsprong.

Voor allochtone jongens zijn de risico's nog groter dan voor Nederlandse jongens. De uitval in het voortgezet onderwijs ligt voor Turken en Marokkanen boven de twintig procent, tegen iets meer dan vijf procent voor autochtonen leerlingen. Voor zijn 18de is een op de drie Marokkaanse jongens in Nederland in aanraking geweest met de politie, ruim twee keer zoveel als Nederlandse jongens met een vergelijkbare sociaal-economische achtergrond. Surinaamse en Turkse jongens nemen een tussenpositie in.

Volgens een groeiend aantal sociale wetenschappers in met name de Verenigde Staten biedt onze samenleving geen ruimte meer voor typisch jongensgedrag. Voorheen werd het doenerige van jongens erg gewaardeerd. Een echte jongen was druk, verzon streken, klom in bomen, haalde kattenkwaad uit. Tegenwoordig wordt dit typische jongensgedrag voornamelijk als problematisch ervaren. Al te actieve jongens ontmoeten misprijzen en afkeuring en roepen met hun gedrag straf en disciplinaire maatregelen over zich af. Dat tast hun zelfvertrouwen aan en vergroot de neiging te verharderen en zich op te sluiten in zichzelf. Terwijl

krigen en op school kennis, is in ons veelkleurige land hoe dan ook passé. Bovendien is de gezinssituatie niet meer te vergelijken met die van drie decennia terug. Naast traditionele gezinnen kennen we tal van eenoudergezinnen, gezinnen met co-ouders, samengestelde gezinnen. Maar dat niet alleen. 'Het gezin is langzaam veranderd van een beveluisinghouding in een onderhandelingshouding', schrijft Aleid Truijens in *de Volkskrant*. 'Wat bij een intellectuele elite in de jaren zestig begon - je kinderen niet drillen maar opvoeden met redelijk overleg en wederzijds respect - "daalde" pijlsnel de middenklasse in. En met succes. Maar: het vereist nogal wat kwaliteiten van opvoeders om kinderen als gelijkwaardig te beschouwen en hun toehouding te waarderen bij te brengen. Sommige mensen hebben dat niet in huis (...). Zulke kinderen ontbreken.'

Onder de noemers normen en waarden, pedagogisch klimaat, sociaal-emotionele vorming of zelfs filosofie krijgen basisscholen dan ook schoortvoetend meer aandacht voor de niet-cognitieve aspecten van onderwijs. Maar vooralsnog hebben ze het te druk met lerarentekorten, ziekteverzuim, verouderde schoolgebouwen en het wegwerken van leerachterstanden om hier serieus werk van te maken. Desondanks lijkt het tijd voor een nieuw normenkader dat recht doet aan de nieuwe man-vrouw-verhoudingen. Of houden we het op de *survival of the fittest*? Wrang genoeg lijkt deze ontwikkeling inderdaad gaande te zijn. Kwetsbare groepen jongens raken steeds meer in de marge, komen minder gemakkelijk aan de vrouw, want meisjes doen het steeds beter op school en moeten geen man die het spoor bijster is geraakt op het gebied van de emancipatie. Cynisch gesproken lost het probleem zich binnen een aantal generaties dus vanzelf op, zij het via koude sanering.

Vera Berntsen is communicatiekundige en moeder van twee zoons. Zij onderzocht afgelopen jaar de effecten van mannelijke stereotypen op jongens.

den verzorgd en op de hoogste etages komen appartementen voor ouderen, die deze voor een lage prijs kunnen bewonen. Deze ouderen kunnen zich dan ontfemen over de kinderen.

Zijn erfenis zal niet geheel aan zijn partner, Hans toekomen. Er komt een stichting die personen van boven 45 en nooit gehuwd zijn geweest, financieel zal ondersteunen. Verder zullen er gebouwen worden ingericht waar kinderen zonder ouders kunnen worden opgevoed.

Is de stijgende agressie te keren door duidelijker normen en waarden? Hebben allochtone meisjes inderdaad baat bij discipline, zoals je momenteel hoort bepleiten? De resultaten die hiermee sinds tien jaar worden behaald op een Rotterdam internaat voor Turkse jongens zijn in elk geval positief. De situatie van 25 jaar geleden, waarbij kinderen thuis normen meeleiden, waarbij kinderen thuis normen mee-

geen rolmodellen meer. Onder invloed van het feminisme zijn vaders ook onzekerder geworden.

ORLOGVOEREN, machogedrag, dat willen veel jongens niet meer. Hard werken, carrière maken, je emoties wegstoppen, weinig tijd voor je partner, dat is allemaal onaantrekkelijk voor de goed opgeleide voorhoede. Maar hoe moet het dan wel? En hoe moet je relatie met het andere geslacht zijn?

Hoe moeilijk hebben jongens en mannen het nu echt? Onderzoek naar dit soort vragen blijkt lastig. Mannen en jongens geven zich niet gemakkelijk bloot tegenover onderzoekers. Zij lijken liever sociaal wenselijke antwoorden te geven dan hun werkelijke mening. De verschillen tussen woorden en daden zijn dan ook groot. Vaak beseffen ze niet eens dat ze problemen hebben, zo goed zijn ze getraind om zich achter hun masker te verschuilen. Alcohol is daarbij een effectieve pijnstiller, waarmee gevoelens van eenzaamheid gemakkelijk onderdrukt kunnen worden. Zo is de kelijk onderdrukt snel geboren. Hulp zoeken doen mannen en jongens pas als ze echt vastloppen. En dan worden ze nog vaak 'gestuurd'. Een echte man heeft immers geen problemen. Als hij ze heeft, lost hij ze op. Die uitgangshouding wordt jongens al vroeg ingepeperd. Als een man een probleem heeft waar hij zelf niet uitkomt, zal hij soms ontdekken dat er überhaupt een probleem is. Vooral in relatie therapie is dat duidelijk te zien. Mannen komen wel mee, maar 'hun vrouw heeft een probleem', zij niet.

De meeste meisjes zijn tegenwoordig veel zekerder over hun identiteit dan jongens. Ze profiteren van het voorwerk van de strijdbare generatie voor hen. Veel jongens vinden meisjes bedreigend, vooral als die zich seksueel uitdagend gedragen, al zullen ze dat nooit zeggen. Jongens vragen zich af: wat is een man, wie ben ik? Ze hebben een zwak zelfgevoel. Het geeft te denken dat het aantal jongens dat verdacht wordt van seksueel geweld tussen 1990 en 1996 met 85 procent is toegenomen. Jongens wordt vooral verteld wat ze niet mogen doen. Geen meisjes slaan, niet vechten, niet met pistolen spelen, niet naar de Dragon Balls kijken, maar wat dan wel? Een positief beeld van mannelijkheid ontbreekt. Er zijn

„Er meteen met die fotocamera vandoor gaan”, zeg ik stoer, met een schuin oog op het meisje dat al weer poseert voor een volgend slachtoffer. „Ik zij”, vraagt ik Karel. „Maar niet met het foto-toestel.”

aan. Of hij even een foto van haar wil maken. Op het moment dat de twintiger wil afdrücken ontbloeit het meisje haar snoepkast. De agent komt weer tevoorschijn en ook de twintiger moet er aan geloven. „Wat zou jij doen als jij erin zat?”, vraagt Karel mij.

„AAR KOMT bij dat de feministische revolutie die 25 jaar geleden in autochtone gezinnen begon, zich nu voltrekt in allochtone gezinnen. Zolang de kinderen klein zijn, geldt de traditionele hiërarchie. Vader aan het hoofd, dan zoons, moeder, dochters. Maar zodra de kinderen opgroeien, vindt er een machtswisseling plaats. De nieuwe hiërarchie wordt: meisjes, moeder, jongens, vader. Mannen worden al eeuwen opgevoed met het idee dat ze verantwoordelijkheid moeten dragen, geld verdienen, bescherming bieden aan vrouwen. Maar dat hoeven ze allemaal niet meer, want vrouwen kunnen dat zelf wel. Ook hoeven jongens nauwelijks nog de held uit te hangen voor meisjes. Die kunnen inmiddels

„Candid-camera”, zucht mijn buurman teleurgesteld. „Van welke omroep zijn jullie?”, roept hij naar de vrouw met het klembord. „Jammer”, bromt Karel als het meisje zich weer bedekt. Dan barst de vizeerik in lachen uit. De agent wijst hem op een geblindeerde auto. Een vrouw met een klembord onder de arm komt tevoor-

Ik zie een middelbare man met een fototoestel voor z'n oog. „Ouwe vizeerik”, schud ik m'n hoofd. „Daar! Politie!”, slist Karel. „Moet je maar niet aan porno op straat doen”, zeg ik. De agent legt z'n hand op de schouder van de man en spreekt hem vermanend toe. Even zie ik de man lijkkleek worden. „Jammer”, bromt Karel als het meisje zich weer bedekt. Dan barst de vizeerik in lachen uit. De agent wijst hem op een geblindeerde auto. Een vrouw met een klembord onder de arm komt tevoor-

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

„Krijg nou de pip”, roept mijn buurman Karel uit als we over een pleintje in het centrum wandelen. Als aan de grond genageld blijft hij staan. Nieuwsgierig volg ik zijn blik, die rust op een wonderschone jongedame met ontblote boezem. „Is dat echt?”, vraag ik geschrokken. „Ze wordt op de foto gezet. Door die vent daar”, fluistert Karel.

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8

VIC
25/8